

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:16 SAYI:94 AĞUSTOS - EYLÜL 2019 ISSN 1304-7604

Rasim Özdenören • **Selçuk Azmanoğlu** • Necati Mert • **Ali Karaçalı** • Safiye Gölbaşı

Yunus Nadir Eraslan • Esra Özdemir Demirci • **Hâle Sert** • Nagihan Şahin • **Dürdane İsra Çınar**

Mehmet Aycı • **Hüseyin Akın** • Zeynep Sati Yalçın • **Mustafa Uçurum** • Soner Oğuz • **Yıldırım Türk**

Cahid Efgan Akgül • **Zühal Baylan** • Ayşe Hicret Karakaya • **Ömer Vural** • Özlem Karapınar

Handan Acar Yıldız • Hatice Bildirici • **Sercan Ceylan** • Birsen Yıldırım • **Gülçin Durman** • Sema Bayar

Recep Kayalı • Vsevolod Mihayloviç Garşin • **Merve Ay Karakuş** • Mitrâ Elyâtî • **Esin Eren Soysal**

Serhat Kıran • **Büşra Bağlan** • Cumali Celayir • **Rüveyda Durmaz Kılıç** • Ali Necip Erdoğan

Söyleşi:

Ayşegül Genç ile Ceylan Uykusu Üzerine

Gülçin Durman ile Başıma Gelenler Hep Senin Yüzünden Üzerine

Recep Kayalı ile Taşın Deddiği Üzerine

Ali Karaçalı: Uykusu Kaçan Adamın Gördüğüdür

Hatice Bildirici: Detone Öykü

Safiye Gölbaşı: Benim Öyküm

94

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:16 SAYI:94 AĞUSTOS-EYLÜL 2019 ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

AĞUSTOS
EYLÜL
94

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 16 SAYI: 94

Ağustos-Eylül 2019

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Dinçer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

twitter.com/hecedergi

facebook.com/hecedergisi

Son Okuma : Beyza Nur Demirci

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Dumat Ofset www.dumat.com.tr

2019 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 120 TL.

Kurumlar İçin: 405 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 320 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda

yayınlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.07.2019

İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu / 8

ÖYKÜ

Necati Mert/Dondurmacıda /	9
Ali Karaçalı/Uykusu Kaçan Adamın Gördüğüdür /	12
Safiye Gölbaşı/Seyircisiz /	16
Yunus Nadir Eraslan/Düğüm /	21
Esra Özdemir Demirci/Gölge /	24
Hâle Sert/Gölge /	26
Nagihan Şahin/Havlu Kenarı /	30
Dürdane İsra Çınar/Yaşam Tutkalı /	33
Mehmet Ayıcı/Epilepsi /	35
Mehmet Ayıcı/Kurt /	36
Hüseyin Akın/Avuç İçi /	37
Zeynep Sati Yalçın/Baharda Uzar Saçları /	42
Mustafa Uçurum/Kırık Ahmet /	48
Soner Oğuz/Belki Ebabiller /	50
Yıldırım Türk/Bir Nefes /	53
Cahid Efgan Akgül/Ölünün Zaman Tüneli /	56
Zühal Baylan /Kara Düğün /	60
Ayşe Hicret Karakaya/Leş /	62
Ömer Vural/Olağan Saatler /	65
Özlem Karapınar/Savaktaki Suret /	67

SÖYLEŞİ

Handan Acar Yıldız/Ayşegül Genç ile Ceylan Uykusu Üzerine / 74

ÖYKÜ ÜZERİNE

Hatice Bildirici/Detone Öykü / 78

Sercan Ceylan/Modern ve Postmodern Edebiyatta	
<i>Kahramanın Sentetik Tarihi /</i>	81
Birsen Yıldırım/Ömer Seyfettin'de Hatırlama Biçimleri /	87

BENİM ÖYKÜM

Safiye Gölbaşı /	95
-------------------------	----

YAKIN PLAN

Safiye Gölbaşı/Başıma Gelenler Hep Senin Yüzünden /	99
Safiye Gölbaşı/Gülçin Durman ile Başıma Gelenler Hep Senin Yüzünden Üzerine /	102
Gülçin Durman/Bir Rüyanın Peşinde /	106
Sema Bayar/Recep Kayalı ile Taşın Dediği Üzerine /	110
Sema Bayar/Taşın Dediği /	114
Recep Kayalı/Kamburuma Üç Sebep /	117

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Aycı/Doktoru Daha Çok Sevdim /	124
--	-----

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Vsevolod Mihayloviç Garşin/Türkçesi: Merve Ay Karakuş/Kısacık Bir Roman /	126
Mitrâ Elyâtî/Türkçesi: Esin Eren Soysal/Sardunyalı /	131

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Serhat Kıran/Şarkşinaslar /	133
Büşra Bağlan/Dil-Duz /	137
Cumali Celayir/Tabut /	141

KİTAPLIK

Yunus Nadir Eraslan/ Ceylan Uykusu /	146
Yunus Nadir Eraslan/ Edebiyat Ortamı Öykü Yıllığı 2019 /	148
Rüveyda Durmaz Kılıç/ Kaza Süsü /	150
Ali Necip Erdoğan/ Serçelerin Ölümü /	151

RASİM ÖZDENÖREN

MİZAH VE MASKARALIK

Benim, maskaralık denilen şeyle ilk karşılaşmam çocukluk zamanıma denk gelir.

O Anadolu kentine o yaz ip cambazları gelmişti. Ekipleri sanıyorum dört kişiden oluşuyordu. Biri asıl cambazdı, biri asıl cambaza yardımcılık yapan bir genç kızdı, biri bir çocuk ve sonuncusu, biz çocukları eğlendirmeyi iş edinmiş olan o palyaçoymdu. İşte bu palyaço çeşitli maskaralıklar yaparak biz çocukları gülmekten kırıp geçiriyordu. Böyle bir seansında, bir ara, durdu, yüzünü ciddiye diledi ve hepimizin susmasını sabırla bekledikten sonra: “Çocuklar!” diye seslendi ve biz onun bizlere ciddi bir mesaj ileteceğini beklerken, o: “Tararirarom!” deyiverdi. Ciddi bir şeyler işiteceği beklentisi boşa çıkmış olan çocuklar, bu manasız ünlemle, bir anda, müthiş keyifli bir kahkaha tufanına boğuldu.

Aslında maskaralık kolay bir iş değil. Onu yerinde, zamanında, beklentilere cevap verecek biçimde kullanabilmek bir maharet ve bir sanat gerektiriyor. Shakespeare’in piyeslerinde rol alan maskaralar (veya soytarılar), orada, önemli işler kotarırlar. Zaman zaman bir sahneden ötekine geçişi hazırladıkları olduğu gibi, sahibinin dile getiremediği veya dile getirmekte güçlük çektiği meselelerin dile getirilebilmesi hususunda ona yardımcı olurlar. Böylece, seyirci de, hem bir bakıma o ana kadar olup bitenleri sindirme fırsatı bulmuş, hem de soytarının hikmetli sözleriyle olayı yorumlama imkânına kavuşmuş olur. Maskaralık böyle olunca işlevsel olarak iş görür.

Maskaranın veya soytarının bu suretle başardığı işten mizah da çıkabilir. Ama maskara genel olarak mizah yapmaz. Güldürür... Ama mizahla değil, icra ettiği tutarsız davranışlarla seyircisini güldürür. Giydiği alışılmamış elbiseyle veya dilini çıkararak veya sadet dışı davranışlarıyla seyircisini güldürür. Kimileri maskaranın bu tür davranışlarından rahatsızlık bile duyabilir.

Nitekim yerinde kullanılmayan veya kendisinden maskaralık yapması beklenmeyen biri tarafından ifa edilmiş olan bir maskaralık eğlendirici olmak bir yana, sinir bozucu olur. Diyelim ki, kendisine ciddi ve resmî bir işi yerine

getirmek üzere görev verilmiş olan biri maskaralık yapmaya kalkışırsa bunda eğlendirici bir yan bulmak güçleşir. Ancak Türkçede eğlenmeyi veya eğlenmeyi vakit geçirme anlamında kullanırsak, burada ifa edilmiş olan maskaralık, ancak eğlenmeyle müteradif tutulabilir. Fakat beklenti sahipleri için bu eğlenmenin gene de eğlendirici olduğunu söylemek zordur. Çünkü beklenti sahipleri eğlenmeyi ve eğlenmeyi değil, fakat işlerinin bitirilmesini beklemeye hazırlanmıştır.

Böyle abes konumda maskaralık yapmaya yeltenenler eğlendirici olamaz, aslında eğleştirici bile olamaz, ancak gülünç olabilir. Gülmeyi sağlamakla gülünç olmaksa farklı şeylerdir.

Mizahın (komik olanın) trajik veya dramatik olandan temel farklılığı bu ikincilerin kişinin kendinde olan seçme tutumunda oluşmasına karşılık; komik olan, kişinin dışındaki bir olgudan veya olaydan meydana gelmesinde ortaya çıkar. Kişi doğal olan bir gidişatın aynı doğallıkla devam etmesini bekler. Yürüyen bir yetişkin kişinin düşmesi olayın dışında olanlarda gülme hissi uyandırır. Bergson buradaki gülme hissini ahenkli hareketin aniden mekanik harekete dönüşmesi olarak açıklıyor (Gülme, MEB Yayınları). Nitekim bebeğin düşmesine gülmüyoruz. Çünkü onun düşmesi zaten bekleniyor. Bundan dolayı bebeğin düşmesinden veya düşeceği beklentisinden kaygı duyulur, gülme ve ferahlama değil... Oysa yetişkin birinin yolda yürürken düşürmesi gülme hissini uyandırır.

Freud ise gülmeyi kişinin bilinçaltı ile açıklıyor. O, rüyadaki sapmalar ile günlük hayatın psikopatolojisi arasında mizah yönünden harikulade benzerlikler buldu. Basit bir dil sürçmesi, insanların kendilerine saklamak istedikleri gerçeği açığa çıkarırken onları neşe ve kahkahaya da boğabilir. Freud bir hastasının kendisine anlattığı şu olayı naklediyor: Şahıs, çok zengin fakat yeteri kadar cömert olmayan bir ailenin suaresine gitmiş. Dans gece yarısına kadar devam etmiş. Bu saatte herkes mükellef bir akşam yemeği beklerken, bunun yerine yalnız sandviçle limonata ikram edilmiş. O sıralarda Theodore Roosevelt: "He gives a *square deal*: o bize eşit ve hakça bir imkân sağlar" sloganıyla ikinci defa Başkanlığa adaylığını koymuştu. Bu fakir gece yemeğinden hayal kırıklığına uğramış halde sandviçlerini yerlerken davetliler yaklaşmakta olan seçimler üzerine konuşuyorlardı. Bunlardan biri dedi ki: "Roosevelt hakkında söylenebilecek en iyi şey onun daima bir *square meal* (dört başı mamur bir yemek) vermesidir." (Dr. Sigmund Freud, *Tenasül Psikolojisi*, çeviri: Mithat Enç, Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1944, s. 24).

Bu kelime hatası yalnız konuşanın akşam yemeği hakkında ne düşündüğünü, nükteli bir şekilde göstermekle ve saklı hayal kırıklığını boşaltmakla kalmamış, fakat aynı zamanda diğer misafirler arasında bir kahkaha patlama-

sına neden olmuştur. Çünkü onlar da kendilerini nükteyi yapanla özdeşleştirerek hayal kırıklıklarını dışa vurmaya bir mahreç buldular. Fakat ev sahibi ile nükteyi yapanın duyduğu utanmaya mukabil, diğerleri kakhaha yoluyla ifade edilen hayal kırıklıklarından doğan gerginliğin gevşemesiyle ani bir rahatlık hissettiler.

Böylece Freud rüya, hatalı hareketler ve mizah arasında kesin bir ilişki bulunduğunu ortaya çıkarıyordu. Bu bağlamda bilinç dışı ve saklı fikirler herhangi bir şekilde kılık değiştirmiş olarak bilinç üstüne çıkmış oluyor. Dil sürçmesi gibi, günlük hayatın basit ve dikkate değmez sayılan sapmalarının, aslında psikanaliz yönünden psikopatolojik (marazi) durumları ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır. Türkçede “Dervişin fikri neyse zikri odur” söyleyişini de bu bağlamda okuyabiliriz.

Freud’un burada bize öğrettiği bilinçaltına itilmiş olumsuz duyguların bilvesile açığa çıkarılmasından doğan ferahlığın kişide gülme olarak tezahür etmesi olgusudur...

Tekrar vurgulayalım, dramatik ve trajik olanda çatışma kişinin iç dünyasında vuku bulurken, komik olanda çatışma bir dış olgu ile kişinin beklentisi arasında olmaktadır.

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu

NECATİ MERT

DONDURMACIDA

Yol üstü. Trafik yoğun. Öyleyken tertemiz bir akşam. Dondurmacıdayız. Dolabın önünde sevinçli, telaşlı bir kalabalık. Külahını, paketini alan gidiyor. Alan gidiyor. Sade. Tahinli. Vişneli. Çikolatalı. Çilekli. Krem karamelli... En az otuz çeşit. İçerisi dolu. Dışarıya altışardan iki sıra masa atmışlar, onlar da dolu. Birbirinden temiz yetmiş iki millet burada mı yoksa! Öyle mahşer. Garsonlar masalarla dondurma dolapları arasında vızır vızır. Yine de yetişilmiyor. Masadakiler sabırsız; dondurmalarını bekliyor. Ayrıca üstte de biri ayazlık iki kat var, yukarıya çıkanlardan hemen dönenler oluyor ama az demek, âdeta ful çalışılıyor. Kasada biri sürekli para alan, diğeri, bekleyenler fırsat verdikçe, katlardan, iç ve dış mekânlardan gelen kamera görüntülerini karşı duvardaki ekrandan izlemekte olan iki genç hanım. Başları bağlı. Arkalarında 100x150 boyutunda bayrak. Ekranın yanında büyük boy bir LSD televizyon: Cumhurbaşkanı konuşuyor. Yakından bir tren sesi; sesler seslere karışıyor. En çok da çocuk sesleri. Sonra ıhlamur kokulu kadınlar. Torun torba sahibi yaşlılar. Mahalle insanları. Mazbut aileler. Konuşmalar. Gülmeler. Bakmalar. Tek omuz bluzları içinde genç kızlar ve erkek arkadaşları şen şakrak, kendi âlemlerinde; erkeğinde kızında yırtık kotlar. Derken sirenleri en tizden öten bir cankurta- ran geçiyor trafiği yara yara, yaşlılar dışında kimse farkında değil. Bir de kriz var, iş yok, yaprak kıpırdamıyor, yüzler solgun derler –nifakçılar.

Yanımızdaki masada çocuklu bir çift. Kızları üç dört, kendileri otuz yaş- larında gibi, belki onun bir iki yaş altı. Sanki dün evlenmişler. Dört beş yıl, ev- lilikte az değildir. Başlangıçtaki balım cicim çabuk eskir, yıpranır, sirkeleşir. Ayrılıklar evliliğin en çok bu döneminde olur. Çiftte hiçbir şey ne eskimiş ne yıpranmış. Her şey ilk günkü sıcaklığında. Duyulmasını istemedikleri bir şeyler mi konuşuyor; siyasete, eğlence dünyasına dair dedikodu mu ediyor ya da ajurlu fıkralar mı anlatıyorlar... Gülüyor, konuşuyorlar çocuklar gibi, bıdır bıdır.

Kızları pusette. Puset mavi. Erkek çocukları olan bir aileden emanet mi alındı acaba? İçinde pelüş bebek, lego ev, bisküvi, gofret, şışede su... Çocuk

hareketli mi hareketli. İniyor, çıkıyor, sağa sola bakınıyor, kendi kendine konuşuyor... Arabayı ileri geri yapıyor, aklına esiyor, komşu masaları, özellikle akrasının bulunduğu masaları dolaşıyor, o da onlarla -bıdır bıdır, bıdır bıdır.

Çok dolaştığında annesi, dönüp bakıyor nerede diye, vücut dilini okuyup masalarına koşuyor kızcağız, anneye vaziyet alıyor hemen: Kollar yere paralel, göğüs hizasında. Parmaklar kapalı. İki yumruğu önden arkaya döndürürken yanı sıra da söylüyorlar: Sar sar sar makarayı... Sonra arkadan öne: Çöz çöz çöz makarayı. Şimdi de yumruklar açık, bir sağa bir sola el çırpılırken: Şöyle de böyle şap şap şap / Şöyle de böyle şap şap şap... Sanırım dahası vardı tekerlemenin, ama annesi, çocuğun bıkmaya göstermesine fırsat vermeden oyunu kesti, kızını öptü... Babası da öptü. Üç beş dakika içinde çocuk masaları gezmeye başladı yine.

Masalar ahşap. Hem omuz omuzalar hem sırt sırta. Hepsi dolu. Yedekte bile sandalye kalmamış. Dondurma kâseleri dolu geliyor, boş gidiyor. O küçük kız ise kısa kollu gömleğinin, kısa pantolonunun ve başı üstünde tokayla toplanmış kıvrır kıvrır saçlarının ancak Bitlis tütününde görülür sarışınlıklarıyla masadan masaya âdeta garsonlarınkine benzer bir rahatlıkla geziyor, seviyor, seviliyor. Bu kız mutlak bir sevgi meleği. Dünyaya böyle gelmiş olmalı.

Gözüm mü değdi ne! Cipten büyük, kamyondan küçük, sahibinin görgüsü, fiyatınınsa çok yüksek bir şey olduğu parıl parıl sırtışından belli simsiyah bir araç ortalığı gürültüye vererek kaldırıma yanaştı. Sürücünün yanında bir kadın, kadının yanında bir çocuk vardı. İki erkek indiler. Kadın kaldı. Adam zebella gibiydi, altında siyah bol bir şalvar, üstünde çizgili bir mintan... Saçı sakalı karışık, bıyıkları kalın mı kalın. Yüzü sakaldan, bıyıktan görülmüyor. Çocuk da onun âdeta kopyası. Adam masaların arasına ancak kır gerillalarının dağ patikalarında edinebilecekleri bir tecrübeyle girmiş, kimseye çarpmadan, masaları dökmeden, indirmeden dolapların önüne kadar gelmişti. Mekân basar gibi. Çocuk tecrübesiz. İşi, masaları geze geze kâğıt mendil, yara bandı ve benzeri ıvır zıvır şeyler satmak olan gizli işsizlerden -ki elbisesi takım, aksanı düzgün, belki üniversite mezunu- birine çarptı önce, işsizi sendeletti; daha sonra kalabalığa dalmasıyla insanların üstüne çıktı, masalara çarptı, kâseleri devirdi... Dondurmalar, sular, çaylar yerlere döküldü, bardaklar kırıldı. İşyeri şaşkın, müşteri şaşkın, herkes bir belaya çattığını düşünüp kenara çekildi, dikkat kesildi. Dolapların önünde duranlar patikacıya yol açtılar, sıra verdiler. Adam sipariş ettiği paketlenmiş bir kilo karışık dondurmaya çalışanlardan aldı, ücretini kasaya ödedi, kolayına gelmiş olmalı, katlara giden merdivenlerin yanındaki kapıdan dışarı çıktı. Peşinden çocuk da çıkmak üzereydi ki... Merdivenle kapı arasındaki boşlukta kendi sessizliklerine çekilmiş, Suriyeli olduğu besbelli bir anne -erkekleri yok- oğulcuğuna bir top dondurma almış,

yedirmekte imiş... Küçük zebella bunu görmesiyle çocuğun eline vurdu, külahını düşürdü. Suriyeli mırıldandı, bela okudu herhalde, kucağındaki çelimsiz, ağlamaya koyuldu.

Kâğıt mendil satıcısı ta öteden:

“Biz Türk gençleri memleketimizde işsiz, yani aç ve susuz gezelim, bu Suriyeliler sefa sürsünler, dondurma yesinler, hakkaniyet mi bu?”

Çeşitli masalardan çeşitli sesler gelmeye başladı: Suriyeliler Suriye’ye! Burası bize yetmiyor, bir de siz çıktınız! Sizin vatanınız Türkiye değil Suriye. Go home! Size burada yer yok!

Bıdır bıdır konuşmakta olan çiftin yüzleri gerildi, gülmeleri durdu; gördükleri olur şey değildi.

“Masalardaki insanlar ne çabuk unutmuşlar Kafkasya’dan, Abhazya’dan, Gürcistan’dan, Balkanlardan, Bulgaristan’dan, Arnavutluk’tan geldiklerini. Zağra Müftüsü, Bulgar mezaliminden bir an evvel kaçmak için öküz arabalarıyla nasıl salkım saçak geldiklerini anlatır hatıralarında -okumamışlar mı? Suriyeliler de böyle işte.”

Kadın, erkeğin anlattıklarında bir boşluk görmüş gibi baktı kocasına. Hiç mi konuşulacak yanı yoktu gelişlerinin?

“Gelenlerin yanlışı yok. Zulüm görmüşler, kaçmışlar. İnsan bu, kaçır. Biz de insansak elimizdekini paylaşmalıyız. Gelmeleri yanlışı, diyenler var. Yanlışı bu onların değil dış politikamızın yanlışı. O eleştirilmeli.”

Siyah zebella gitmiş, masalardan bir ikisi boşalmıştı ama işyeri henüz durulmamıştı.

Sağ yanımızda bıdır bıdırlar. Olup biteni analiz etmekte. Bitirdiler. Sarışınları yoktu, bakındılar, Suriyeli çocuğa pusetindeki yiyecekleri götürmüş, yağmurunu dindirmiş, elini tutmuştu. Sevgiyle bakışmaktaydılar.

Sol yanımız boşaldı. Bekleyenlerden bir çift, ellili yaşlarında, adam gayet nekre, kadın ona eş, oturdular.

Garson damladı.

“Dondurma!” dedi adam.

“Nasıl olsun? Sade? Karışık?”

“Memleket, yeterince karışık; bari dondurmamız sade olsun!”

Gülüştüler.

Kirlenen akşam yine tertemiz oldu. Aydınlandı.

ALİ KARAÇALI

UYKUSU KAÇAN ADAMIN GÖRDÜĞÜDÜR

Saatlerce yatakta debelendikten sonra kalktın olmadı uyuyamadın daldığın kısa anlardan da daralma sıkışma kısıtılma hâlinin boğuntusuyla uyandın ve bilinçliliğin ipine tutunarak hızla yataktan ayrıldın fırladım demek isterdin ama bunu yapmadın yapamadın hemen yanı başındaki eşini uyandırmaktan ve tedirgin etmekten çekinerek ve fırlama düşüncesini hınçla içinde tutarak uyurgezer adımlarla odadan çıktın

burnundan soluyarak

derin derin nefes alarak

ohh işte dünyaya çıktım dedin

koridordan mutfığa doğru ilerlerken sağdaki endam aynasında hızla belirip kaybolan karanlık ve şekilsiz suretinin önünden yabansı bir ürpertiyle geçtin bir müddet mutfığın balkona açılan cam kapısı önünde durarak bakışsız bir gözle dışarıyı izledin

ipil ipil göz kırpan balkıyan trafik lambalarından caddelere dökülen kirli sarı yapışkan ışığı karanlığın içine doğru uzayan cadde ve sokakları bilisiz bilinçsiz bakışlarla süzdün

niye olduğunu kestiremediğin insiyaki bir süzülüşle salona geçtin ışığı yaktın ellerinle gövdeni yokladın yerli yerindeydi

eşyaları süzdün

vitrin süslerinin yanından belli belirsiz geçtin

bir dostundan armağan Bonsai ağacına

çiçeklenmiş kızıl sardunyaya göz ucuyla

yarısı açmış yarısı tomurcuk beyaz orkideye gözlerini açarak yakından baktın gerçek mi gerçektir

pembe orkidenin tomurcukları biraz daha büyümüş kabarmıştı parmağının ucuyla dokundun

yıllardan beri büyük bir şevkle bakıp büyüttüğün ilk tomurcuğunun patlamasından son tomurcuğun açmasına kadar her hâlini gün gün büyük bir iştiyakla

izlediğin bu çiçeğin yanında da fazla eğleşmedin
 bir burgu gibi içinin kuytularında mütemadiyen işleyen bıçağın sinsi ilerleyi-
 şini durdurabilmenin telaşı içinde kırık dökük tuz buz parça parça lime lime
 belki hüznle belki çizik çizik bir yürekle belki ense kökünden yukarıya doğru
 zonklayan bir ağrıyla geçtin
 çıkarken ışığı kapattın
 karanlık koridordan yatak odasının önünden geçerken karına baktın uyuyor-
 du uyandırmamak için topuklarını yere değdirmekten ve parmak uçlarının üs-
 tünde yavaşça ilerleyerek çalışma odasına geçtin
 daha az ışık versin diye masa lambasını yaktın
 koltuğu çekip oturdun
 saate baktın
 uyumaya çalışma kıvranımlarının üzerinden kaç dakika kaç saat geçmiş
 dışarda trafik lambalarının kırmızıya ayarlanmış ışıkları biteviye yanıp sönü-
 yor
 dönüp kitaplara baktın
 uyumaya geçmeden önce bıraktığın kitabın sayfalarına geri dönmeyi aklından
 geçirdin ama dönmedin dönemedin bilgisayarını açtın ekranın sol alt köşesinde
 dizili işaretlerden e posta zarfına dokundun yeni hiçbir ileti görülmüyordu ge-
 len öykülerin biriktirildiği klasörü tıkladın dosyalardan birini açıp okumaya
 başladın
 k diye birinin öyküsü dikkatini çekti dosyaya eklediği bilgi notuna baktın
 dergiye ilk kez öykü gönderiyormuş kimi edebiyat dergilerinde öyküleri yayım-
 lanmış sahnelenen oyunları varmış bir de yayımlanmış kitabı bulunuyormuş
 okumaya başladın
 farklı biçimsel kurgu denemesi ilginçti anlattıkları da öyle içinde çentikler açı-
 yordu korkuyu endişeyi vehimleri tahrik ediyordu iğrenç olanı pis olanı tiksini-
 dirici olanı ayrıntılarla betimleyerek gözümüzün içine sokuyordu
 ah şu itiraf tutkumuz dedin iç dökmelerimiz günah çıkarma arzumuz
 gerçek diye
 var diye açsak içimizin karanlığını tonlarca ufunet tonlarca ifrazat
 daha mı güzelleşecek dünyamız
 yayın kurulundaki arkadaşların okuma notu var mıydı görmek istedin
 açıklayıcı not konmamıştı ama birisi kanaatini ayrıç içine eksi işareti (-) koyar-
 ak belirtmişti
 dosyayı da bilgisayarını da kapattın
 gözkapaklarının üstünde nasıl bir ağırlık
 yüzünü avuçlarının içine aldın parmaklarını gözkapaklarının üstüne koyarak
 bir süre yavaş yavaş ovdun

ne yapsan ne söylesen eksik kalıyor
dünya bir muamma
sarp kaya dik yokuş derin oyuntular
bulanık çağiltılı koygun
akıp gidiyor her şey
bu dipsiz akıntıya dair ne söylesen eksik kalıyor
kalıyor evet
sen de kalıyorsun
eksik kalıyorsun
ne yapsan boş
daima bir şey eksik diyorsun

hayat ağır
vakit dar
dünya meşakkat
mihnet
kimsenin kimseye tahammülü yok

yüklerinden kurtulamıyorsun
içinde ne çok ölü
ne çok gölge
ne çok hayıf
kuruntular vehimler hınçlarla örülü
ne çok mesafe

kirli bir mendil gibi buruşturulup
bir kenara atılmış dostluklar
hayfa diyorsun
hayfa

dostlarım mı

vehimler
yol değiştiren gölgeler
yüz çevirmeler
yok varsaymalar
varsa ben yokumlar
çin seddi ne ki
heyuladan duvarlar

kurtulabildiniz mi
ben kurtulamadım diyor Ömer

sırtımda ağır bir yük olarak taşıyorum cesedinizi hâlâ

tevazuya bak
nasıl da mütekebbir küçük tanrılar
tanrılar gibi yürürken üzerinde arzın

elini kendi içinden çek diyor biri
dünya bir heves diyor öteki
kabuğundan sıyrıl diyor biri
sonun bir mezar ve bir avuç toprak diyor öteki

dünya ağır

ne çok zincir
ne çok ifrit
ne çok eşik
ne çok fısıltı
felak ve nas diyor bir ses
yoksa insan
geceler boyu endişe

durup göğre bakıyorsun
bir boşluğa bakar gibi göğre bakıyorsun gök bir boşluk mu değil mi bilmiyorsun
hem boşluk hem boşluk değil durup durup göğre bakmak istiyorsun dönüp içi-
ne baktığın ayna yok ayna tarumar ayna kırık dökük paramparça yüzünü boş-
luğa nefesini yele veriyorsun yüzünü yüzüne çeviriyor suretini göremiyorsun.

SAFİYE GÖLBAŞI

SEYİRCİSİZ

15 Mayıs 2000 Pazartesi Saat: 08.10

Fatma Kaya'nın babası Sadık Bey ve annesi Advıye Hanım, o günkü doktor randevularına yetişmek üzere evden çıktıktan sadece beş dakika sonra yani saat 08.10'da sarhoş bir sürücünün kullandığı arabanın altında kaldılar. Onları hurdaya dönmüş arabanın altından çıkaran mahalleli ikisinin de oracıkta can verdiklerini söylüyor.

Fatma Kaya kaza esnasında evde uyuyordu. Ne evden çıktıklarını ne çarpan arabanın sesini duydu. Komşular gelip ona haber vermediler. Ya evde olduğunu bilemediler ya da ona haber vermek akıllarına bile gelmedi ki bu daha kuvvetle muhtemeldi. Telefonu da aksi gibi kapalı mı. Öyle ki saat 11'e doğru ablalarından birinin ısrarlı bir şekilde kapıyı çalmasıyla ancak uyandı.

Ablasının yüzü çarpılmış gibiydi. Uzaylı görmüş gibi bakıyordu kardeşine. Fatma Kaya henüz uyanamamış, ablasının yüzündeki ifadeyi okuyacak kadar ayılmamıştı. Kahve içmeye geldiğini sandı. "Hoş geldin", deyip uykusuna dönmek üzere odasının yolunu tutmuştu ki ablası garip, yabancı, tortulu bir sesle, "Bizimkilere araba çarpmış." dedi.

Evet, babam Sadık Bey'i ve annem Advıye Hanım'ı 15 Mayıs 2000 Pazartesi günü yani otuzuncu yaş gününe bir hafta kala kaybettim. Artık yaşamadıklarını anladığım ilk anda düşündüğüm ilk şey onlar yoksa benim nasıl var olduğumdu. Doğum gününe velev ki otuzuncu da olsa bir hafta vardı. Annem ve babam yoksa ben nasıl olabilirdim? Belki ben de ölüverirdim şuracıkta ya da hiç olmamış mıydım acaba? Ama hayır, vardım, buradaydım ablamı görüyordum, ne dediğini duyuyordum. Birden kuvvetli bir açlık hissettim. Ablamdan utanmasam mutfağa koşacak bir iki lokma bir şey yiyecektim. Kendime hâkim olamayarak başımı mutfağa doğru çevirdim. Ve dolapları, tezgâhı, masayı değil yemin ederim annemi gördüm. Sonrasını çok iyi hatırlamıyorum. Şöyle bir şeydi sanki. Biri beni kovalıyordu. Şafak sökmeye çalıştığı atlas kumaşı bir türlü sökemiordu. Hava bu yüzden saatlerdir boz bulanıktı. Yokuş aşağı koşuyordum. Peşimdekenden kurtulmaya çalışıyordum. Ama yokuşun sonu uçurumdu bunu da biliyordum. Aldığım her nefes göğsüme bıçak gibi saplandığı hâlde koşuyor koşuyordum. Şafak sökmüyor, yoku-

şun sonu gelmiyor, peşimdeki beni bırakmıyordu. Koştukça parçalanıyordum.

Yıllardan ve yıllardan beri, mevsimlerce

Ayağa kalkar. Topuklu yeşil terliklerini giymiştir. Elinde az sonra mikrofonlaşacak bir kumanda vardır. Televizyondan, radyodan, kasetçalardan, bilgisayarından, telefondan bir yerden işte bir şarkı açar. Sesine uygundur şarkı, sözleri ezberindedir. Gözlerini kapatır. Üstünde birden etekleri kabarık tülden süt mavi bir elbise peyda olur. Yüzü güzelleştikçe güzelleşir. Saçları dalga dalga uzamaya başlar. İşte oradalar. Bir oda, bir salon, bir amfi, bir stadyum dolusu insan. Karşısındalar. Hiç heyecanlanmaz. Şarkıya başlar. Sesi billur gibi çağıldar. Ne büyümlü bir andır o. Seyircileri ona bakar. Onu görürler. Bu da laf mı ona bakmaya onu görmeye gelmişlerdir zaten. Şarkılarını söyledikçe büyümler onları. Gözlerini kırpmadan ona bakar dinleyicileri. Gördüklerinden memnundurlar, onu beğenirler, ona özenirler, ona âşıktırlar. Başka bir yere gitmek istemezler, başka birini görmek istemezler. İzleyicilerine yeterdir o. Bir şarkı biter öbürü başlar. Arabesk biter pop başlar, türkü biter sanat müziği başlar. O hepsini söyler. Ve ancak böyle mestane, dost, âşık, hayran binlerce gözü üzerinde pür dikkat hissederse nefes alıp verebilir. Derken biri odasının kapısını çalar.

Sahnemi toplar kaldırırm. Elbisem pembe eşofmana dönüşür, saçım kısılır, sejiyircilerim kaybolur. Yatağımın üstüne oturur kumandayı saklarım. Müziğin sesini biraz kısar mısın der annem. Kısarım. Konserini vermiş bir sanatçının yorgunluğunu, gururunu yaşarım. Ayaklarım terlemiştir yüksek topuklu yeşil terliklerimin içinde. Kumandayı elimden bırakır terliklerimi usulca çıkarırım. Bir gün içinde sayısız kez sahneye çıkar şarkılarımı söyler sahneden inerim. Kimse nereye gidip geldiğimi bilmez. Bu gizli oyundan sonsuz, vazgeçilmez, mutlak bir haz duyarım.

Ocak 1980, İlk Hikâye

Doktor elinde ultrason cihazıyla aylardır perperişan hasta olan kadını muayene ederken kaç yaşındasın sen diye teklifsizce soruyor. Kırk dokuz diyor kadın. Çocuğunuz var mı diyor. Yedi tane diyor adam. Kız erkek diyor doktor. Yedisi de kız diyor kadın. Doktor bey, sekizinci kızı, kırk dokuz yaşındaki bir kadın için çok lüzumsuz görmüş olacak ki ekranda küçük kızın çırpınıp duran varlığına baktığı hâlde şöyle söylüyor: “Hanımın karnında bir ur var, isterseniz bugün alalım.”

Bir an ikisi de hakikaten hanımın karnında bir ur olduğunu düşünüyorlar. Ve o bir an henüz bir cenin olan küçük kız tarafından sonsuza dek tekrarlanıp duracak bir bilgi olarak kayıt altına alınıyor. Ömür plağı ur kelimesinde takılı kalıyor sanki. Ur ur ur. Bakılsa da görülmüyor, çünkü insan değil ur. Yeni bir şey mesela erkek değil, ur. Beklenen istenen biri değil, en küçük ablasından on altı yıl sonra doğduğu düşünülürse, ur. Vakitlice gelen biri değil, elli yaş, çocuk doğurmak için o zamana göre fevkalade bir yaş, ur. Yani bütün varlığı kambur üstüne kambur. Sonra başka bir doktora daha görünmek istiyor kadın, ne olur

ne olmaz diye. Bir kızları daha oluyor. Sahi oluyor mu?

Eylül 2000

Anne ve babamın ölümüyle başlayan yokuş aşağı uçuruma doğru koşum kaç gün sürdü tam olarak bilmiyorum. Ablalarımın birinin evinde gözlerimi açtığımda yeğenlerimin yumuşak pürüzsüz sesleri geliyordu içeriden. Okula yeni gelen birinden söz ediyorlardı. O an hangi ayda hangi günde olduğumuzu bilmediğimi fark ettim. En son Mayıs'ın 15'iydi. Ama okuldan bahsediyorlardı. Eylül gelmiş olabilir miydi? Yataktan güç bela kalkıp yanlarına gittim. Başım dönüyordu, vücudum çok hafiflemişti. Beni gördüklerine o kadar şaşırıldılar ki bir an evde olduğumu bilmediklerini zannettim. "Okullar mı açıldı?" dedim. Sesim çok çatallı çıkıyordu. Küçük yeğenim hıçkırarak sarıldı bana. Ablam ve büyük yeğenim de koşup geldiler. Eniştem ıslak gözlerini kaçırmak için odadan hızla çıktı. Kapının yanındaki duvarda takvim vardı. Ve evet inanılmaz bir şekilde takvim 2000'in Eylül'ünü gösteriyordu.

Fatma Kaya, gösterdiği bütün gayrete rağmen geçen üç ay hakkında hiçbir şey hatırlamıyor. En son mutfığa bakıp âdeta annesini gördüğünü sonra gözünü ablalarından birinin evinde açtığını söylüyor. Doğru. Ömrü boyunca da sinir krizleri, sayıklamalar, feryatlar, sanrılar, hıçkırıklarla geçen o üç ayı hiç hatırlamayacak. Bu üç ay hakkında kimse konuşmuyor. Ne oldu diyor. Kendinde değildin işte diyorlar, bugüne şükür diyorlar. Yeğenleri de sıkıca tembihlenmiş. Onların da ağzını bıçak açmıyor. Üç ay içinde yirmi beş kilo verdi. Görüntüsünü biraz yadırgıyor.

Toparlanması bir iki ayını alacak. Ablaları eve gitme istediğine şiddetle karşı çıkacaklar. Artık onlarla beraber yaşaması gerektiğini söyleyecekler. Yedi evin var senin diyecekler ne zaman, hangimizde, ne kadar kalmak istersen... Fatma Kaya onlara karşı koyacak gücü çabuk çabuk bulamayacak. Bundan sonrası için bir planı yok. Sadece bütün ömrü boyunca anne ve babasıyla yaşadığı eve, evlerine, evine bir kez daha gitmek isteyecek o kadar.

Bir sokakta, her defasında

Dışarı çıkmak müşkül iş ya eğer çıkmışsam benimkiler oradadır. İşte şurada işte burada. Yeni dikilen duvarın önünde, bakkalın köşesini dönünce, siyah arabanın yanında. Benimkilerin içinde illaki bana sevdalı birisi olur. Özellikleri o zamanki zevkime göre değişir. Değişiklikler önemli değil. Hepsinde bir şey sabittir: Bakış. Aşkla, özlemle, heyecanla, sarhoşlukla, hatta korkuyla bana doğru metrelerce öteden uzanan kesif bir bakış. Görürüm o bakışları görmez miyim ama belli etmem gördüğümü. Yürür geçirim yanından. Öyle böyle yürümem ama sanki yer titrer dağlar oynar yerinden. Biraz ileride bir grup kız vardır. Benimle arkadaş olmak isterler ama yanaşmaya cesaret edemezler. Utangaç utangaç gülümserler uzaktan. Birbirlerine elbisemi, ayakkabılarımı, yürüyüşümü överler, özenirler bana. Onları da geçirim. Şurada da beni sahnelerden tanıyan hayranlarım vardır. Birbirlerini dürterek gösterirler beni. Yanıma gelip imza almak isteyen fotoğraf çektiirmek isteyen olur. Kırmam gençleri.

Hemen her gün yürüdüğü üç yüz metre gidiş üç yüz metre geliş altı yüz metrelik yol bitmiştir. Elinde bir poşet, içinde iki ekmek, başında ekmek alma-ya giderken taktığı vişneçürüğü yazma, üstünde bej rengi trençkot, ayağında eskidikçe rahatlık veren soluk siyah spor ayakkabılar vardır. Bu altı yüz metrelik yol boyunca kimse özellikle dönüp bakmaz ona ama nasıl oluyorsa yorgun ve mutmain Fatma Kaya hayranlarının, âşıkklarının, dostlarının arasından sevgi seli içinde güç bela evine dönmeyi başarır her defasında.

31 Aralık 2000 Pazar Saat: 13.00 – 16.00

Evimize gitmek için üç aydır kolladığım fırsat, yeğenimin kütüphaneden aldığı ödünç kitabı evde unutmasıyla karşıma çıktı. Kilo almıştım, ilaçlarımı düzenli kullanıyordum, iyiydim. Ablama, “Kitabı okula ben götüreyim.” dedim. Tam çıkacakken, “Belki biraz da dolaşırım.” dedim. Ve sadece bir saat sonra neredeyse beş ay önce nasıl çıktığımı ya da çıkarıldığımı bilmediğim evimin önündeydim.

İçeri girer girmez evin düzenli olarak temizlendiğini fark ettim. Deterjan kokuyordu. Dağınıklık ya da toz yoktu. Ablalarımın marifeti. Anne ve babamın odasına doğru gidiyordum ki birden vaz geçip odama doğru âdeta koştum. Orada, beş ay önce bıraktığım kızı uyurken buluvereceğimi sandım. Odam hiç olmadığı kadar düzenliydi. Bu da ablalarımın marifeti. Her şeyi silmiş yıkamış düzeltmiş yerleştirmişler. Kullanmadığım bir yatak örtüsünü karyolama sermişler. Odamı garipsedim, hatta başka ellere böyle sere serpe teslim olduğu için ona gücendim. Sonra diğer odaları, mutfak, banyoyu, tuvaleti, balkonları hızlı hızlı dolaştım. Kimse yok. Ne ben ne Sadık Bey ne Advije Hanım hiç birimiz yokuz. Tekrar anne ve babamın odasına yollandım. Kapısı açıktı. İçeri girdim. Odanın değişmeyen kokusu, beni bekleyen kokusu, unuttuğum kokusu yüzüme öyle bir çarptı ki âdeta canımı yaktı. Acıdan öldürebilir bence kokular insanı. Kokular bir insanın katili olabilir, etini lime lime kesebilir. Tüylerim diken diken oldu dehşet içinde kimsesiz kalmış odaya baktım. Yatak düzenli. Dolaplar neredeyse boş. Elbiseleri birkaç parça hariç dağıtılmış. Şifonyerin üstünde her zamanki gibi küçük bir ayna, bir iğne kutusu ve iki çerçeve var. Yan yana duran bu iki çerçevede hayatımın özeti mi var? Hıçkırmaya başladım. Hıçkırınca kapıyı kapattım. Gözlerimi kapattım. Ağzımı kapattım. Dakikalar geçti, hıçkırıklar geçti, annem geçti, babam geçti, ömrüm geçti. Hıçkırıklarım dinince gözlerimi açtım. İki fotoğraf çerçevesi bir insanın iki gözü gibi bana bakıyordu. Ben de kanlanmış gözlerimle onlara baktım. Bir insana bakar gibi.

Soldaki çerçeve pirinçten, kenarında güller var. Sağdakinden daha eski. Sağdaki ahşap görümlü metalden. Soldakinde dokuz kişi var. Bir fotoğrafıda özel olarak çektilmiş. Sadık Bey ve Advije Hanım hasırdan iki sandalyede yan yana gururla oturuyorlar. Fatma Kaya’nın ablalarından üçü annesinin arkasında diğer üçü babasının arkasında en küçük ablası da ikisinin arasında durmuş. Hepsi özenle giyinmişler, taranmışlar, pek mutlu pek huzurlu pek tamamlar.

Sağdaki çerçevede üstünde mavi ilkokul önlüğü, elinde kalemi, başında

kırmızı kadifeden tacı ve eksik dişleriyle gülümseyen bir kız çocuğu var. Tek başına. Diğer çerçevenin dışında. Annesinin elli yaşındayken doğurduğu, bunun için varlığından utandığı ki doğan kişi bunun hep farkındaydı; insanlara torunum diye tanıştırdığı ki torun olmayan her seferinde içinden kızı diye düzeltirdi, en küçük kızı var. Fatma var. Neredeyse olmayacak olan ve bunu bilmeyen ama bilmediği bir şeyi iliklerine kadar hisseden Fatma Kaya var.

Metal çerçevedeki kızı pirinç çerçevedeki anne ve babama göstererek, "Peki," dedim, "peki şimdi, artık, bundan sonra, sizden sonra, sizsiz bu kız ne yapacak? Ne yapsın? Ne yapabilir? Ah Sadık Bey ve ah Advie Hanım. Ah benim aslında birer dede ve nine olan anneciğim ve babacığım. Ah sofrayı toplayıp çay tepsisini hazırlayıp odaya götürüne kadar bebekler gibi uyuyakalan yaşlıcıklarım. Bu küçük kız, bu Fatma sizsiz ne yapsın?"

Eğer ilk hikâyesini bilseydi bu Fatma değil bu ur ne yapsın derdi. Sizden ayrılacak diye okumayan, çalışmayan, evlenmeyen bu ur sizsiz ne yapsın. Yeğenlerinden torunlarımız diye bahseden, şekerimiz var tansiyonumuz var kalbimiz var, bu yıl inşallah Ramazan umresine niyetlendik diye konuşan bu ur ne yapsın. Elinizde değildi biliyorum ama sormadan edemeyeceğim. Bana bakın, beni görün, beni diğer yedi kızınızdan ayırın diye gözünüzün içine bakan, zamanla tek aradığı ona istekle çevrili memnuniyetle bakan gözler gözler gözler olan bu kızınızın üzerinden gözlerinizi alıp nasıl gittiniz Sadık Bey, Advie Hanım?

Fatma Kaya hayatımın özeti dediği çerçeveleri eline alıp uzun içli bir ağıt tutturdu. Sonra birden bir şey arıyormuşçasına odadaki çekmeceleri dolapları tekrar açıp kapatmaya başladı. Dolaplardan birinde bez bir torbanın içinde çerezlik tarhana buldu. Annesinin elleriyle yaptığı tarhanalar. İçli ağıtı kesti. Bir eliyle hâlâ çerçeveleri tutuyor olduğu hâlde diğer eliyle ve hırsla tarhanalara yöneldi. Yere çömelip iştahla yemeğe başladı. Bütün torbayı bitirdiğindeyse hâlâ doymamıştı.

Evet doymamıştım ki birden odanın sol üst köşesinde, kartonpiyerle perdenin arasında bir kamera olabileceğini ve bir grup anne babanın benimkilerle birlikte oradan bana baktıklarını düşündüm. Güya ölmüş anne babalar beraberce geride bıraktıkları evlatlarını izliyorlarmış. Buna hemen inandım. Anneciğimi ve babacığımı utandırmamak aksine onlara gurur vermek için hemen toparlandım. Çömeldiğim yerden kalktım. Üstümü çırttım. Boşalmış torbayı tekrar dolaba koydum. Çerçeveleri yerine bıraktım. Yukarı, kameranın olduğunu düşündüğüm yere bakıp zarifçe gülümsedim. Ablama gitmek üzere evden çıktım. Biraz rahatlamıştım.

Bugünler

Fatma Kaya, evlerinden çıkıp en son kaldığı ablasına değil başka bir ablasına gitti. Üstelik bunun farkında da değildi. Zaman onun için o günden itibaren yekpareliğini yitirdi. Kısa kesik anlardan oluşuyor her günü. Kısa ve kesik her bir anı ise binlerce seyircisi olan büyük bir gösteriye dönüştü. Gösteriler onu yoruyor ama binlerce seyircisiyle öyle mutlu ki.

YUNUS NADİR ERASLAN

DÜĞÜM

Seni onların içinden çekip çıkaran uğursuz olman değil, senin yazgındı. Güzelliğin de yazgının bir parçasıydı, urgana düğüm atmak da...

Lohusa annen eşikten geçerken seni düşürmüştü. Başın eşiğe gelmişti. Gözlerin halkalanmış, dudağın morarmış, bir an nefesin durmuş sanki. Dediklerine göre seni görmeye gelen kadın uğursuzun biriymiş. Girdiği evde bereket kesilir, huzur kalmaz, ben diyeyim aylar sen de yıllarca bir salgın gibi ev halkı uyusukluktan, uykudan gözünü açamazmış. Kamberin Lâl Hürrem derler, çoğu uğursuz der aslında. Ona kimse kapısını açmadığı gibi kapısına da kimse varmazmış. O gün evde kimse yokmuş. Kapı çalındığında annen seni emziriyormuş.

Oysa Hürrem üçer mavi boncuk arasına bir iğde çekirdeği dizdiği kolyeyle hayırlı olsun için gelmiş.

İki yaşına geldiğinde ağzından değil bir kelime bir hece bir harf dahi çıkmamış. Bir akşam babanın kucağında iki elinle sımsıkı kavradığın tabaktaki o çok sevdiğin un helvası topağından bir lokmayı ağzına uzatırken adamın başparmağını koparırcasına ısırmışsın. Bu olay ev halkı tarafından sevinçle karşılanmış. Ne de olsa senden bir tepki almışlar. Oysa annen elini tuttuğunu, saçını çektiğini, tepsideki kaşığı savurduğunu, bardağı kırdığını çok beklemiş. Baban başparmağını ısırdığın akşamın ertesi günü en sevdiği koçu kurban etmiş. Köy meydanına upuzun sofrayı açmış. Bir Hürrem yokmuş sofrada. Baban başparmağındaki o üç diş izinin silinmesini hiç istememişti.

Kamber Hürrem'in babasıymış. Köye geldiğinde Hürrem daha kucaktaymış. Bir de karısı Gülistan... Nerden bulduysa Hasan Ağa kendine azap tutmuş bunları. Kamber az da olsa Türkçe konuşuyormuş; ufak tefek ihtiyacını söyleyip halini anlatacak kadar. Hasan Ağa samanlığı bozup bir göz oda yapmış, Kamber'i yerleştirmiş oraya. Uzun süre gelen giden olmamış, ne de olsa azap takımı; üstelik yaz günü, köyde herkesin işi başından aşkın. Kamber'e gelince o da sessiz sedasız, başı önünde, gelen ağıl

giden paşam; selamun aleyküm, aleyküm selam... Dil bilmez ki konuşsun, dostu yok ki şakalaşsın. Dili işi olmuş onun. Elinden hiçbir şey kurtulmazmış.

Akşama değin kızlar kucağından indirmemiş seni. Babanın alnına kon-
durduğu üç kırmızı nokta ile kızlar gezdiriyormuş seni köyün içinde. Akşamın
dar vakti soğuk pınarın önünden geçerken pınarı göstermişsin. Su, demişsin.
İlk defa konuştuğunu duyan kızlar şaşırmışlar, halan da varmış yanlarında.
Halan babana bu güzel haberi müjdelemek için avazı çıktığı kadar bağılıyor,
köyün dar sokaklarında bir kelebek gibi süzülüyormuş. Uzun süre yalağın ke-
narına tutunmuş suda kendi aksini seyretmişsin. Ellerini suya daldırmış, suya
bir şeyler yazmışsın. Islak elini alnına götürmüş alnındaki üç kırmızı noktayı
silmişsin. Kan eline bulaşmış. Sonra bir akis daha belirmiş suda, bir çift sür-
meli göz seni seyreliyormuş. Saçından bir mavi boncuk bir de iğde çekirdeği
koparıp koynuna koymuş. Korkuyla kucaklamış seni pınara getiren kız. Diğer
kız hışımla iteklemiş Hürrem'i. Başı tokaç taşına gelmiş Hürrem'in. Alnından
ince kırmızı bir yol yürümüş yanağına.

*Güzün son demlerini yaşıyormuş köylü. Kış hazırlıkları bitmiş, işler hafiflemiş,
konu komşu birbirine gelir gider olmuş. Kadınlardan görenler Kamber'in odasından
bahsediyorlarmış. Otuz iki dişten çıkan otuz iki mahalleye yayılır derler. Kadınların di-
linden düşmez olmuş Kamber'in odası. Adam saray odası yapmış, koca Hasan Ağa'nın
bile öyle bir odası yokmuş güya. Gülistan hasır örmede, kilim dokumada mahirmiş.
Hasan ağanın verdiği eski kilimleri yenilemiş, ördüğü hasırları tavana germiş. Hasırın
üzerine bitkilerden çıkardığı boyayla türlü desenler yapmış. Karı koca birbirinden ma-
hirmiş. Kırk düğüm bilirmiş Gülistan kırkı da birbirinden farklı. Urganı Kamber yapar
düğümü Gülistan atarmış. Düğüm deyip geçmeyin topu topu on metre urgandan türlü
düğümlerle bir beşik yapmış ki Hürrem'e dillere destan. Ya o Gülistan'ın alnındaki oya-
ya ne demeli, o ne güzellik, o ne kibar baş bağlamak öyle; biz daha gelin başı bağlamayı
beceremezken...*

Gece mehtap söğüt dallarını gümüşe boyamış. Yatsı namazı çıkışı baban
hocayı cami avlusunda çevirmiş. Cebinden çıkardığı mendilin içinde üç tel
siyah saç kılı, bir iğde çekirdeği, bir de mavi boncuğu hocaya göstermiş. Su-
na'nın koynundan çıktı, demiş. Hoca, saçı yak, iğde çekirdeğini ayak değmemiş
toprağa göm, boncuğu da akarsuya at demiş. Ay'a bakmış, hiç geciktirme de-
diklerimi sırasıyla bu gece yap, acele et demiş.

*Dilden dile dolaşan odanın ihtişamı tez gitmiş Hasan Ağa'nın kulağına. Ağa kıs-
mı azabın ayağına gitmez ama odayı da yanına getirecek değil ya. Üstelik anlatılan
güzellik şanına gölge düşürür olmuş. Bizim samanlık nasıl saray odası olmuş, bir de
ben göreyim demiş. Kapının sesine irkilen Gülistan, ağayı bir heykel gibi karşısında
görünce donakalmış. Şimşir tarak elinden yere düşmüş. Yazmasını bir çırpıda başına
dolasa da perçemi gönlüne kement atmış ağanın.*

Baban mendili ocağa atıp, atına atlamış. Ayak değmemiş toprak, mezar demekmiş. Köy mezarlığının alt ucundaki Gülistan'la Kamber'in yattığı mezar aklına gelmiş. İğde çekirdeğini Gülistan'ın mezarına gömmüş. Eğri köprüye sürmüş atını. Köprü'nün ahşap korkuluğundan aşağı gergin bir urganın ucunda...

Urgan yapmayı babası öğretmiş Hürrem'e, kendinden sonra geçimini temin etsin, ele güne muhtaç olmasın diye.

Boynundaki düğüm de tıpkı Gülistan'ınki gibiymiş. Ona da yazgı diyorlar. Belki de insana yazgısı öğretir düğüm atmayı.

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

GÖLGE

*“Kalırsa bir soru kalır benden
Yanıtı var mıdır bilmem”*

Anlatmak için tek kelimeye ihtiyacın var. Kelime dağarcığını yoklamakla boşa zaman harcıyorsun. Aradığın orada değil. Nerede peki?

Onu gazete sayfasında, kâğıt hışırtısında, sinek vızıltısında, balkon korkuluğunda, kuş cıvıltısında, korna sesinde, kapı aralığında da bulamadın. Gergin-sin; elinde olmadan ayaklarını yere vuruyorsun. Bir ritim tutturmak istemiyor olsan da dakikalardır aynı şekilde dokunuyorsun yere. Aynı düzenli orkestra, içinin koridorlarını adımlamaya başlıyor yine. Elindeyse sustur şimdi onu.

Sahi, neyin huzursuzluğu bu? Bu his, nereden tanıdık geliyor sana? Hangi zaman diliminin içinden fırlayıp karşına çıktı bu gölge? Belki de bir bakışmanın, selamlaşmanın, hatırdaki kalan o tek canlı anını yok etmeye çalışan zihninin eli kalem tutan işçilerini durdurmalısıdır artık, ne dersin?

Ona bakarken bir gölgeden fazlasını görüyorsun. Bir yüz bir yerde eskiyor gibi. Biri senden habersiz yaşıyor ve yaş alırken yüzünde, hemen ardından ellerinde oluşan kırışıklıkları derisinin üstünden kazıyormuş gibi bir ses. Orkestranın tutturduğu yeni ritim bu, evet. Kulaklarını tırmalıyor bu ses, ellerini kulaklarına götürmenin işe yaramayacağını biliyorsun üstelik. İçinin sesini elinle bastırmayı ne çok isterdin oysa.

Ne ara bu kadar korkak oldun? Gözü karalığının üstünden hunharca geçen zaman sadece bedenini değil ruhunu da uyuşturdu. Bir şey olmuştu değil mi? Şimdi kendine bile itiraf etmekten çekindiğin bir şey. Bir eşikten korkusuzca atlamıştın. Bir şeye korkusuzca uzanmıştı elin. Bir gölgeyi korkusuzca kucaklamıştın.

Bir şey olmuştu ve sen o anın içine hapsolmakla, o şeyin üstünden geçip gidememekle cezalandırılmıştın. Sahi, neydi o?

Birden, bakışlarını gölgeden çekerek ayağa fırlıyorsun. Odanın içinde volta atarken genişleyen adımların gibi genişlesin istiyorsun için de. Ama olmu-

yor. Bir çözüm arıyor ve bulamıyor oluşun sinsi gerginliği engel buna. Zorda kaldığında tek çareyi isyanda bulan yanın devreye giriyor yine. “Onu sadece suyun içinde yaşatmakla neyi amaçlamış olabilirsin?” Cevap alamadıkça kabarıyor öfken. Hatanın bütünüyle kendinde olduğunu bildiğinden, tam da şu an o uğursuz gölge sırta kadem bassın istiyorsun.

Olmuyor. Hantal bedenini, hiç olmazsa bir kez sınırları aşmakta kararlı zihnine ayak uydursa. Bu istekle açıyorsun kapıyı. Adımlarının öfkeli sesi apartman boşluğunda yankılanırken, ardına bakmadan sokağın telaşlı kalabalığına karışyorsun.

Onunla karşılaştığın gün, içinde uyanan sahip olma arzusu bir dürtüden daha fazlasını vaat etmişti sana. Gözleri bir yerden tanıdıktı sanki. Nasıl da güzeldi. Üst üste dizilmiş kiremitleri andıran pullarla örülmüştü ışıltılı bedeni. Baktıkça bakasın geliyordu. Baktıkça bakışın büyüsün ve devleşerek onu da içine alsın istedin.

Derin ve karanlık gözlerini seyrettin günlerce. Onlarca gözden kaçıp bir çift göze koştun. Eve gelmenin bir anlamı vardı artık senin için. Ev, ışıltılı bir perinin henüz sana bakmayan gözlerinde anlam kazanmış, yaşam, cezbedici boyutu ile yeniden şekillenmişti âdeta.

Onu karşına alıp saatlerce baktın. Bir kez ama bir kez bakmadı gözlerine.

Hırslandıkça hırslandın. Nasıl olur da bakmazdı sana? Küçük bir varlığın, küstahlıkla devleşme çabası mıydı bu? Yoksa düpedüz oynuyor muydu seninle? Bakışından etkilenmemek mümkün müydü? Öyle delişmen, öyle can alıcı iki göz tarafından çevrelenip de etkisi altına girmemek? Diyelim mümkün, ya seninle oynanması? Asıl bu imkânsızdı işte. Hiçbir zaman izin vermedin buna. Bir gün izin verecektiysen de oyunun kuralları senin tarafından yazılmalıydı. Aksi seni öldürürdü.

Bir sabah yatağından hınçla kalkıp yanına gittin. Ona son bir şans vermektir niyetin. Son kez kararlılıkla baktın gözlerinin içine.

Olmadı. Olanca hırslınla dağıttın evi. Eşyaların bir o yana bir bu yana savrulduğu esnasında canı yansın istedin.

Evden çıkarken arkana bakmadın. Bakarsan, üst üste kilit vurduğun kapıyı açmaktan, ona koştuktan ve o büyük beklenti çukuruna tekrar düşmekten korktun.

İlk gördüğün otobüs, uzak bir şehrin tabelasını taşıyordu. Öfkenden daha büyük değildi gideceğin şehir.

“Bir balık akvaryumda en fazla kaç gün” yazdın arama motoruna. Devamını getiremedin. Önüne çıkacak cevaptan mı yoksa o çok sesli orkestrasının tekrar devreye girmesinden mi korktun, bilinmez.

Önce gözleri çürüsün istedin. Vicdanından daha büyüktü çaresizliğin. Sustun. Tüm sözleri içine kaçmış bir gölgeye dönüşmeyi yeğledin.

Aksi onu öldürmezdi.

HÂLE SERT

GÖLGE

Pembe gecede kar, sokak lambalarının yuvarlak tombul haznelerinden eleniyordu. Kardeşim ve ben perdesi sonuna kadar çekili penceremizden karın yağışını izliyorduk. Az sonra dışarı çıkmak, yumuşak karla kaplanmış sokakta botlarımızı gıcırdatmak ve kar topu oynamak için hevesleniyorduk. Lambaların altında kardan düş bile alırdık hem. Her biri usta bir kuyumcu eliyle yontulmuş kar taneleri uzun saçlarıma birer pırlanta gibi düştüğünde ben karlar ülkesinin prensesi, kardeşim de kısacık boyu, soğuktan kızarmış yanakları, boynuna doladığı hâlde omuzlarından aşağı sarkan atkısıyla küçük prensim olurdu. Karın yoğunluğu o kadar artmıştı ki elektrik telleri, üzerlerinde biriken karları zor taşıyordu. Biz iyice sabırsızlanmış, annemin dışarı çıkabilmemiz için vereceği izni beklerken ışıklar aniden söndü. Hevesimiz kursağımızda kaldı. Az evvel gecenin beyazlığıyla aydınlanmış evlerle aynı resmin bir parçası olan evimiz, sokağın ve odanın kararmasıyla yalnızlaşır ve kaybolmuş bir mekiğin penceresiydi artık dışarı baktığımız.

Issızlaşan odada kardeşimle birbirimize sarılmıştık, kısa bir süre sonra annem elinde yaktığı iki mumla içeri girdi. Çay tabaklarının içine oturtulmuş iki uzun beyaz mumu kanepenin ahşap arkılığının üzerine koydu. Mumların sarı loş ışığıyla aydınlanan kanepenin koyu kahverengi, büyük yaprak desenli kumaşı odayı yeniden sıcak ve tanıdık kılmıştı. Artık korkmayın, dedi annem, babaanneniz de yanınıza gelir birazdan. Annem odadan çıkarken bakışları benden ziyade kardeşime yönelmişti, yüzünde onu, bana ve babaanneme emanet etmenin huzuru okunuyordu.

Elektrikler kesildiğinde kanepenin karşısındaki geniş, boş duvar muhteşem bir oyun alanına dönüşüyordu. Bütün elektrikli aletler, buzdolabı, televizyon, süpürge ve sokak lambaları seslerini yutunca içimizdeki orman kıpırdamaya başlıyordu. Kediler, köpekler, kurtlar güçlü ampullerle aydınlatılmış mekânlardan kaçıp gizlendikleri kuytulardan yavaş yavaş dışarı çıkıyorlardı. Çalılar çıtırdamaya, ağaçların dalları kıpırdamaya başlıyor adını henüz tam

olarak bilmediğimiz duygularımızla, davranışlarımızı ayıran örtü gevşiyordu. Kovuklarından çıkan kuşların cıvıltısı çocuk sesimize geçiyordu.

Babaannem odaya gelince rahatlamıştık, duvarda kardeşimle kanat çırpıyorduk. Kanepede ayağa kalkmış, başparmaklarımızdan birbirine kenetlediğimiz ellerimizi kelebek kanadı gibi açıp kapıyor, gölgesi duvarda kocaman kartallara dönüşen kuşlarla kendimizden geçiyorduk, kuşlar havada taklalar atıyorlardı. Uçurtma uçurmayı öğrenmek gibiydi gölgeleri duvarda oynatmak, parmaklarının arasını açarsan kuşların telekleri büyüyor, daha rahat yükseliyorlardı. Kolların güçlü ve kararlı bir şekilde yukarı uzamalıydı. Eller, kollar ve bedenle gölgeyi kontrol etmeyi öğreniyorduk böylece, gölgen senden senin hareketlerinden bağımsız değildi. Işık ve karanlık arasındaki ilişkiyi keşfediyorduk. Gölge ikisi arasında bir geçitti. Duvarı sinema perdesine çeviren mumlar bitmese diye dua ediyordu kardeşim, ben de öyle, ışıklar gelmese.

Babaannem, çok gürültü yapmayın diye bizi uyardıktan sonra kanepenin yanında namaza durdu, eğilip kalktıkça iri vücudunun gölgesi duvara düşüyordu. Biz, bir görünüp bir kaybolan dağa benzer bu gölgenin üzerinden kuşlarımızı uçuruyorduk. Küçük karga, karnım acıktı deyince, ona ağaçtaki cevizleri nasıl düşürmesi gerektiğini öğretiyordum. Kanepenin arkalığının üzerindeki palmiye çiçeğinin duvarda genişleyen yaprakları ormanımızın gölge ağacıydı. Ellerimiz duvarda büyüdüğüce biz de büyüyorduk. Karşımızdaki sadece bir duvardı, bize renkli, ışıklı, heyecanlı oyunlar vaad etmeyen ama içini yalnız bizim doldurduğumuz, resimlerini bizim çizdiğimiz ve sildığımız. Babaannem selam verdiği arada, hoplayıp durmayın, komşular rahatsız olacak diye bizi uyardı, namazına devam etti. Başındaki minik çiçekli tülbendi, çiçekli basma elbisesi ve her zaman süründüğü iğde kokusuyla annemin, babamın, amcalarım ve yengelerimin üzerinde etkili biriydi babaannem. Neredeyse bütün torunlarının ismini o koymuştu. Konuşurken bazen çok eğlenceli bazen de can sıkıcı olabiliyordu. Umreye her gidişinde torunlarından birine çelmeyi takar “hadi hazırlan seni de götürreceğim” derdi. O umrenin kurbanı kuzenim safça eşyalarını hazırlar, babaannem ve rahmetli dedem otobüse bindiğinde hepimizle el sallayanlar arasında kaldığını fark edince, ona yanaklarından süzülen gözyaşlarını silmek kalırdı. Torunlarının içinde beni ayrıca sevdiğini bilirdim, ben geleceğim sıra, çiçekleri çok sevdiğimi bildiğinden, bahçesindeki sarmaşık şarabî kadife güllerden bir demet yapmıştı bir keresinde. Gülleri onun için çok değerliydi. Babaannemi sevmek yüzümü bir demet güle gömmüşken dikenleri her an ellerime batacak diye tedirgin olmaya benziyordu.

Kardeşimle duvarda kartal ve karga uçurtmaktan yorulmuştuk. Karanlık pencereden dışarı baktık biraz. Evlerin tek tük pencerelerinden süzülen sarı ışık huzmeleri sokağı bir parça aydınlatıyor lapa lapa yağmaya devam eden

kar fark edilebiliyordu. Bu yoğun, büyü, gümüşsü beyazlık bizi dışarı çağırırsa da biz, cama yapıştırdığımız ellerimize ve yüzümüze geçen soğuklukla yetiniyorduk. Mahallemiz, elektrikle aydınlanan gelişmiş şehir görüntüsünü yavaş yavaş doğanın egemenliğine bırakıyordu. Yiyecek bulmak için dağdan şehre inen kurtların sokağımıza kadar gelebileceğini hayâl ettik. Aç bir kurt, apartmanımızın önünde kapımızı tıklıyor olabilirdi. Hadi aç kapıyı, onu içeri al dedim kardeşime. Kardeşim hayâlî kapıyı usulca açtı. Şimdi gölge sahnemizde bu kurt vardı. Elleriyle kurt yapmayı bilmeyen kardeşime nasıl yapılacağını öğrettim. İşaret ve küçük parmakları havaya dikince kulaklar, kalan parmakları ortada bitiştirince kocaman bir ağız. Havadaki parmaklar bükülüp açılıyor, kurt uluyor, diğerleri ileri geri hareket ediyor, kurt homurdanıyor. Babaannem namazına devam ediyordu, o eğilip kalktıkça dağın üzerinde önlü arkalı geziyor ve uluyup duruyorduk, biz ulumayı abartınca babaannem namazdaki suresini sesli okumaya başlıyordu. Rabbenâ âtinâ fid' dünyâ haseneten ve fil'âhireti haseneten...

Bize içimizdeki ormanı bahşeden iki mumun loş sarı alevi, yavaş yavaş soğumaya başlayan odayı da ısıtıyordu sanki. Kardeşimle dört duvarın bir o köşesine bir bu köşesine zıplıyor, hangi noktanın gölge oyunu için daha elverişli olduğunu anlamaya çalışıyor, gölgeleri uzatıyor kısaltıyorduk. Bazen de ellerimiz anlamsız şekillere bürünüyor, deniyor, bozuyorduk. Kardeşime ablalık mı yapıyor, yoksa onunla oynarken on iki yaşı'n üzerimde hissetmeye başladığım ağırlıklarından kaçarcasına çocuklaşıyor muydum belli değildi.

Gölgeler dünyasında kendimizden geçtiğimiz sırada duvara kanatları bizimkilerden büyük bir kuş süzüldü. Kara, kanatlarının ucu püsküllü kuş üzerimizde dolanırken önce sevindik, ormandaki yalnızlığımız sona erecek oyunumuz renklenecekti. Kuş bizi tehlikelerden koruyacak ve himâyesi altına alacaktı. Fakat, o kanat çırpıtıkça bizim hareket alanımız kısıtlanıyordu. Kuşla birlikte bir fısıltı duyduk: *sen artık çocuk değilsin*. Soğuk bir yel gibi geçti bu fısıltı ormandan. Sonra, sesin tonu biraz yükseldi: *Artık böyle gezemezsin*. Bu ses bir cadının sesini andırıyordu. Ormanın kuytusundaki kulübede yaşayan cadı bizim gürültümüzden rahatsız olup çıkıp gelmişti anlaşılan. Bu tuhaf ses yükseldikçe ben daha fazla uçmak istiyordum, ellerimi var gücümle açıp kapıyor gölgemin en güçlü yansıdığı yerde mih gibi çakılı duruyordum.

Sesin ne söylediği artık daha net duyuluyordu, *sen büyüdün, oyunun kuralları değişti, başını örtmen lazım*. Büyük kanatlar kanatlarımın üzerine üzerine geliyor teleklerimi koparmaya çalışıyordu. Bunlar benim saçlarım değil kanatlarım, diye bağırdım. Kardeşim şaşkınlığından odanın köşesinde büzüşüp kalmış duvardaki sahnede olup bitene bakıyordu. Bir yandan ellerimi cılız kollarımın gücünün yettiği kadar çırpma'ya devam ediyor, diğer yandan mumla-

ra bakıyordum, artık eriyip bitsinler istiyordum. İki alev gözüme ormanı, bizi yakıp küle çevirecek ateş topları gibi görünmeye başlamıştı. O sevimli, büyümlü sahne bütün odayı kaplayan bir korku tüneline dönüşmüştü. Ben kaçırıyordum cadı kovalıyordu. *Bir teli bile... Cehennemde yanarsın.*

Babaannem fark etmediğim bir anda namazını bitirmiş ellerini duaya açmıştı. Kokusuna bayıldığım kınalı ellerini. Ecirna minennar derken ellerini aşağı doğru çeviriyordu. Bir keresinde neden böyle yaptığını sorduğumda, cehennem ateşinden korunmak için demişti. Gölgele koridorunda tutsak kalmıştım, kalorifer yanmadığı için soğumuş odanın ortasında üşüyor ve ağlıyordum. Babaannem duaya devam ediyor ellerini tekrar yukarı kaldırıyordu. Benim zürriyetimdekileri de, doğru yolundan, imandan Kur'an'dan ayırma.

Işıklar geldiğinde duvardaki perde yırtıldı, telekleri koparılmış kuş kasatı, kapkara, ayakları havada bir heykel gibi halının üstünde duruyor, belli belirsiz uzayan bir kurt gölgesi eğilmiş ona bakıyordu.

NAGİHAN ŞAHİN

HAVLU KENARI

- Üç zincir çek, üç yap. Şuradan batır.

Aslında duygularını bastırıp düşünceleriyle, mantığıyla davranan hep ben olmuşumdur. Romantik taraf hiç olamadım. Romantik ve duygusal olmadığımdan değil.

- Oraya değil, alttakinin tam üzerine! Beş dolguyla tamamla.

Öyleyim. Ama kendimi bildim bileli bunlar hep geri planda kaldı. Oysa merhametli, saygılı, vicdanlı ve fedakârımdır. Gerçek romantikliğin temel çukuru değil mi bunlar. Ama bir yerde bir şey olmuş olmalı. Mutlaka çocukken.

-Tamam, iki kirpik yap şimdi. İki dolgu iki kirpik, sırayı tamamla.

Aslında, yani, bak işte hep böyle kendimi eleştirdim ben, hep suçları kendimde aradım. Başkası asla kusurlu, suçlu, art niyetli olamazdı sanki! Sanki insan kusuru hep kendinde aramalıydı, kusursuz olmalıydı! Sanki hayat kusursuz yaşamalara uygundu! Hıh, birileri bir yasak elma yedi, geleni gideni bin yıllardır kahrını çekiyor hayat diye, daha ötesi mi var?

- Yasemin, televizyonun sesini açsana. Musti çıktı. Aç aç.

Bu kız beni görmeliiii bana kazak örmeliiii.

- Ne kazağı Mustim, çeyizimizle gelicez sana. Hah ha hay...

- İki sıra daha yapınca bitir. Makasla kes ipliği. Dışınle koparma.

Çocukluğumuzu geçelim bir zahmet. O bile kusur aramak olmuyor mu? Kusura bakmasın ama bu kez suçluyu başka yerde arıyorum ve ne tesadüf hemen karşımda buluyorum. Yetti artık.

-Bak bu pembe olur buna. Desenleri mor ya yakışır pembe. Sultan'da gördüğüm bir örnek vardı, çok güzel. İsteyeyim, verirse ondan yaparız.

Geçen gün yine burnumdan getirdi. Yine. Hep böyle yapıyor, kusuyor kusuyor, sonra özür dilerim. Oldu canım, oldu. Kıyamıyorum yine de. Yine de. Neden kıyamayacakmışım, o bana kıymıyor mu?

- Floş ip al bence. O dediğim örnek çok yakışır floşla. Pahalı biraz ama değer.

- Yasemiiiiin, çaylar ne oldu?

Güneş yakmıyor hasretin kaaadar

Sahilde dalgaaaa kalbimde sen vaar

Pembeee ve beyaaaz masumca biraaaz

Açılmış bu yaaaz zakkum çiçeeekleriiiiii

- Aaa oğlanmış ya bu. Radyoda kadın sandım valla. Aaa sese bak ayol.

-Valla ben de öyle sandım. Kararsız kaldım yani kız mı erkek mi diye. Adını da duymadık ki.

- Çançan edip durma kız, tabakları getir.

- Bitti mi, hemen bir ütü bas da dikelim elimizdeyken.

Başı pınar ayakları göl olsun. Benden bu kadar. Daha yaşayacak kaç günüm kalmış ne bileyim ben. Onu da böyle kemir kemir...

- Cumartesi pikniğe gidelim mi Hatice hanım?

- Aaa, o ne bakayım? Nasıl yaptınız ki?

- Kola şişesini kes üstten. Alttaki tabanı da çıkar, onun üstüne geçir. İpi koyuyorsun tabii önce. Hiç dolaşmıyor böyle olunca.

- Aaa....

Ömrümü yakama mı diktim... Bir de benim yerime düşünüp karar vermeye başladı.

- Daha vergi iadesi dolacak. Yasemin, yarın git kırtasiyeden zarf al kızım.

- Ne yazıyor altta, gözlerim seçmiyor. Son dakika mı? Şehit mi var yine yavrum? Vah!

- Yok anne. İstek yapmışlar.

-Doğru söyle.

-Çılgın tankçı Medet, kantinci Ali, İzmirli Ozan, gündüz santralcisi Mehmet, Diyarbakırlı Hasan için istiyor. Oldu mu anne, duydun mu?

- Şehit olmasın da.

Tamam tanıdığını sanıyor insan karşısındakini ama öyle değil işte. Belki alışkanlıklarım var ama bir sor bakalım isteyerek mi yapıyorum? Yani aslında ne istiyorum... Boşveeer. İnsanlardan bir şey beklemek mi? Asla. Bunu hiç yapmadım. En güzeli. Umma ki küsmeyesin. Liseden kalmış aklımda. Yine de... küsmedim mi, küstüm. Sevdigine mi darılır insan sadece? Kimse kimse-nin kayığını çekmeeeezzz. İnsan hep yalnız kalacak. Darılmadım onun için. Darılmadım kimseye. İşte bundan duygusuz diyorlar bana galiba. Peh.

- Gidiyor muyuz pikniğe?

- Gidelim. Çalı çırpı da toplarız. Yufka yaparız haftaya da.

- Bakkalın oraya belediye durak koyacaktı.

- Ay ne iyi olur!

- Aaa sök, olmamış o. Büzdürmüşsün kumaşı.

- Geldiğinizden beri mır mır mır, ne kaynatıyorsunuz yahu?

- Yok bir şey. Dertleşiyoruz azıcık.

- Bu ikisi de biterse elli tane havlu olacak. Bergüzar vitrine koyarım dedi.

Havlu başına bir milyon kalacak. Allah bereket versin.

- Amin.

DÜRDANE İSRA ÇINAR

YAŞAM TUTKALI

Burnundan soluyan adam yürüyen merdivenlerde gömleğinin kolunu sıvayıp bileğindeki saate baktığında kafamı çevirip burnundan soluyan adamın bileğindeki saate baktım ve gecenin tahmin ettiğimden çok daha fazla ilerlemiş olduğunu gördüm. Zaman! Yine o kısa ve tombul akrebini doğduğum saatin tam üzerinden etime batırarak bana bu saatte başımı sokacak bir tek evim bile olmadığını acıyla hatırlatıyor.

Metroda ikimizden başka kimse yok. Öyle sanıyorum çünkü bilet gişesindeki kadının düşen takma kirpiğini almak için yere eğildiğini saniyelik bir gecikmeyle kaçırdım. İki kişiyiz. Ben ve burnundan soluyan adam. Takma kirpiğini almak için yere eğilen gişe çalışanı kadından habersiz iki kişi. Turnikelere doğru yürüyorum. Yöneldiğim tarafta kırmızı zemin üzerine büyük beyaz harflerle yazılan ÇIKIŞ kelimesinin ilk iki harfi neredeyse silinmiş. Hayır, hiç olmazsa bu gece bu karda kışta nereye gideceğimi düşünmek istemiyorum. Metroda biraz daha kalır hatta fırsat bulabilirsem belki biraz uyuyabilirim diye tekrar merdivenlere yöneliyorum. Burnundan soluyan adam da benimle birlikte merdivende. Kendini yutan merdivenlerden aşağı iniyoruz. Metro tüneli, solgun ışığın içinde karanlık bir şerit gibi uzanıyor. Biz yaklaştıkça karanlığı bölen parlak raylar geriniyor. Tünelin içi belirli aralıklarla aydınlatılmış. Floresanlar altında kablolar, kolonlar ve onların gölgeleri. Yer altı artık aydınlık. Güneş de her şeye rağmen yerin yüzünü aydınlatmaya devam ediyor. Kitaplar, düşüncelerle kararan aklımızı, aydınlık halkımızı, cevaplar da soruları aydınlatıyor, daha ne olsun. Birine, bir şeye kavuşmak gözümüzü aydınlatıyor. Bir münzevi bana kitabını imzalıyor, aydınlıklar ülkesinden sevgili dostuma, diyerek. İthaf cümleleri, tanırsız adanmalar... Her sabah birbirimize günaydın diyoruz, geri-nerek. Şehir trafoları, salon aydınlatmaları, mutfak aydınlatmaları, balkon aydınlatmaları, aydınlanma çağları, orman yangınları. Işık saçıyoruz, ne iyi!

Burnundan soluyan adam hâlâ burada, benimle. Uzun boyu, çam yeşili paltosu ve üzerinde belediye logosu bulunan çantasıyla ayaklarını oturaklardan birine uzatmış burnundan soluyor. İri burun delikleri önünde titreşen havayı du-

yabiliyorum. Bilet gişesindeki kadın tam şu anda ayaklarının dibindeki ısıtıcının fişini çekmiş takma kirpiklerini çıkarıyor olmalı. Çünkü vakit yeterince ilerledi. Camlı bölmenin önünde bakışlarıyla etkileyebileceği kimseyi bulamaz bu saatte. Bu yüzden gönül rahatlığıyla eve gidebilir artık. Ama benim gibi evsiz bir kadının yoksun olduğu tek şey yalnızca bir ev değil, hayır. Bir şeyleri olduğundan daha iyi görebilmeyi, aynada kendine uzun uzun bakabilmeyi, seyrek kirpiklere gür takma kirpikler yapıştırabilmeyi sağlayan o yaşam tutkalından mahrum olmak...

Bir kez daha göz göze geliyoruz burnundan soluyan adamla. Saçlarıma bakıyor. Orada ne gördüğünü iyi biliyorum. Tekrar yüzüme sabitliyor gözlerini. Sonra sırasıyla dudaklarıma, boynuma, yassılaştırmış göğüslerime, kendini bırakmış göbeğime, nispeten biçimli bacaklarıma, asfalt tozuna bulanmış yorgun ayaklarıma, terlikten dışarı sarkmış ayak parmaklarıma. Gözlerini nerede gezdiriyorsa orayı duyumsuyorum. Parmaklarımin altında soğuk zemin zonkluyor. Yeniden terliklerin içine çekiyorum onları. Bedenimde gezinen bakışlardan rahatsız olmuyorum artık. Akılda kalmak değil ama en azından hâlâ görülebilir olmak bir nebze rahatlatıyor. Biz kadınlar ikinci bakışla var sayarız kendimizi. Bir bakanın dönüp bir kere daha bakmasının anlamını iyi biliriz. Varlığımızın bütün sorumluluklarından sıyrılıp gevşediği bir oyundur bu. Bazılarımız bu oyunu kurallarıyla oynar, ikinci bir bakışla kutsanır kutsanmaz nikâh masasının önünde bulur kendini. Bazılarımız kuralları biraz esnetir, bakışların istatistiğini çıkarır, ne derece yüzeysel ya da derin olduğunun bir çeşit analizini yapar. Bazılarımız da kural tanımaz ve her bakışa cömertçe karşılık verir. Bense bu oyunun dışındayım artık. Yalnızca varım. Gece yarısına doğru تنها bir metro istasyonunda burnundan soluyan bir adamın gözlerinin önündeyim ve onun hâlâ biraz biçimli sayılabilecek bacaklarımin davetiyle kısmen ilgilendiğini görüyorum. Sol bacağımı biraz ileri uzatıp diz kapağında tam kabuk tutmamış geniş ve ıslak yarayı sergiliyorum. Davet ansızın bitiyor, şenlik daha başlamadan dağılıyor, burnundan soluyan adam soluğunu hırıltılı bir öksürüğe çevirip memnuniyetsizliğini açıkça ifade ediyor bana. Bacağımdaki bu yara insan yüzündeki içtenliğe ve biricikliğe benzer bir ifade katıyor bedenime. Bedenimin yalnızca kendisi için var olduğunu, kendisinden ibaret olduğunu belki bu yüzden bir daha hiç iyi olamayacağını anlatıyor.

Tamam, burada durduralım, çıkıp bir sigara içer sonra devam ederiz filme. Olur mu? Zaten sanat filmlerini aralıksız izlemek yoruyor insanı. Ama neticede derin bir meselesi var filmin, değil mi? Şu kadın, evsiz olan, okumuş biri olmalı. Hatta eminim bir yazardı önceden. Birkaç cümlesini not almak istedim. Ne diyeceğim, sen tezinde çalışsana bu filmi? Bence çok iyi bir şey çıkar ortaya. Malzeme bol bir kere. Burnundan soluyan o herifi çözemedim bir tek. Sence ne anlatmak istiyor onunla?

MEHMET AYCI

EPİLEPSİ

Yüzü çok güzel de dişleri çirkin. Bana göre.

Belki dişleri de güzel. Sana göre.

Belki dişleri de çirkin. Bir başkasına göre.

Konumuz sansar yüzü: Daha ayaklarına, kuyruğuna gelmedik.

İhtimal hesapları artıyor. Önemli değil. Bana göre.

Belki ihtimalden de hesaptan da önemli. Sana göre.

“Bun verilmiş bir sansar edasıyla” diye bir dize dilimde. Ben mi yazdım,
bir yerlerden okudum da mı aklımda kaldı?

Sansar meşenin kovuğuna kaçtı.

Bizim keklikleri avlayan, kümeste tavuk sülalesinden sağ bırakmayan bu
sansardı deyip deliği taşla kapadın.

Altan baltayla oydun.

Yaş çam veya ardıc dalını güç bela yaktın.

Petrol dumanı gibi çıkıyor mübarek.

Hayvan boğulacak.

İçeride kalırsa işine yaramaz.

Tüfeği hazırladın.

Delğin ağzından taşı aldın.

Sansar çıktı.

Çok m’li bom!

Yüzü çok güzel de dişleri çirkin. Sana göre.

Avlanmak kötü. Sana göre.

Derisini yüzmek vahşet. Sana göre.

Çantan deriden anacım, kemerin deriden, kolyenin ipi de deriden, bir de
kürk istiyorsun.

Çok çirkinsin. Bana göre.

MEHMET AYCI

KURT

Rüyada güvercine şarkı söyletiyorum.

Olay şu:

Her dilde istediğiniz her şarkıyı söyler abiler.

Şarkısı beş lira. Önce paralar.

İnsanlar merakla başına üşüşüyor.

Sırayla şarkı istiyorlar.

Sanat müziğinden popa, halk müziğinden arabeske Türkçe şarkılar, İngilizce şarkılar, diğer batı dillerinde şarkılar, denemek için Japonca ve Afrika dillerinde şarkılar, güvercinin repertuvarına hayret ediyorum.

Önümde beşliklerden bir balya toplanıyor.

Atatürk Bulvarının Sakarya tarafı kalabalıktan geçilmez oluyor.

Unutulmaz bir güvercin konseri diyorum içimden.

Birden kalabalıkta kendimi görüyorum.

Delici gözlerle bana bakıyor.

Bakışıyla, ben sana bu zırvallıklarla uğraşma demedim mi, niye benim güvercinimi ele güne rezil ediyorsun diye beni azarlıyor.

Aldırmıyorum.

O aldırıyor.

Ani bir hareketle güvercinimi alıp kaçıyor.

Kalabalık güvercinimi alıp kaçan benin peşine düşüyoruz.

Ankara Kalesi'ne kadar kovalıyoruz.

Kaleden güvercini uçuruyor.

Kendi de güvercin olup uçuyor.

Tüh diyorum, paraları orda unuttuk.

Uyanıyorum.

Pencerede iki güvercin...

HÜSEYİN AKIN

AVUÇ İÇİ

“Avuç içi kadar bir yer burası” dedi Zeynep kasabayı bir baştan bir başa çevreleyen karlı dağları göstererek. Dükkânlar yeni yeni açılmaya başlamıştı. Fırıncı arabasının hemen önünde uyuklayan köpek sanki yıllardır hiç uyanmadan uyuyormuş gibi güneşe karşı yatmış. Cemil hiçbir karşılık vermedi Zeynep’in söylediklerine. Uyuyan köpeğe baktı, sonra fırından yeni çıkan küreğin ucundaki ekmeğe. Sahil Taksi’nin arabası bavul ve çantaları istifledikleri yere yaklaşmıştı. “Siz zahmet etmeyin abla” dedi taksi şoförü Zeynep’i bavulları bagaja taşımaya çalışırken görünce. Cemil koca bir bez pazar çantasını fırından yeni çıkan somun ekmekle doldurmuştu. Ekmeğin kabuk tarafından bir parça koparıp ağzına attı. Dalgın dalgın yeni kurulmaya başlayan köy pazarına doğru baktı. Beli iki büklüm ihtiyar kadınlar sabahın bu ilk saatlerinde erkenden ekip diktikleri şeylerin mahsulünü satarak üç beş kuruş kazanmak için yerlerini almışlardı. Kolsuz bir adam meyve kasasını oturak yapmış yumurta satıyordu. İlk bakışta yumurtaları satmaktan çok, onları bekliyormuş gibi bir hava yansıtırsa da insanlar yanlarına yaklaşıncaya durup durup “halis köy yumurtası” diyerek aynı ifadeyi bıkmadan tekrarlayıp satıcı olduğunu da işaret etmiş oluyordu. Şoförün kontak anahtarını çevirmesiyle yola koyulması bir oldu. Araba inişli yokuşlu orman yolunu takip ederek köylerin âdeti bir kartpostal gibi görüldüğü asfalt yola doğru ilerlerken şoför hızı yavaşlattı. Cemil arabanın içerisindeki sessizliği bozmak ister gibi şoföre “Dolaylama Geçidi buralara yakın mı?” diye sordu. Dalıp giden şoför geç uyandı “Yaralı Bayır”ı geçince hemen orada” diye cevap verdi. Zeynep kendisini bekleyen sürprize hazır olmak için uzaktan söğüt ağaçları arasında kaybolmuş ahşap evlerin hayaletlerini seyretmekle meşguldü. Kendisini Çalığışu romanından fırlayan Feride gibi hissetti. Cemil üç yıldır bu kasabada Devlet Su İşleri biriminde memur olarak çalışıyor. Şoförün adı Hamza, fakat bunu ne Cemil biliyor ne de Zeynep. Zeynep eş durumundan yararlanarak tayinini buraya kocasının yanına aldırması. Ama kocası İncesu kasabasında merkezde onun atamasının çıktığı

ilkokul ise Dolayhan köyü denilen kasabaya hayli uzak bir yerde. Cemil üç senedir tek başına yaşadığı bu kasabada bir kerecik bile olsa köylere gitmemiş. Hamza şoförün hikâyesini hiç kimse merak etmeyeceği için onu geçiriyorum. Onun burada sadece tek bir görevi var; bu genç çifti sağ salım gitmek istedikleri köye ulaştırmak. “Yolun bundan sonrası böyle” diyor şoför, kaban asfaltı ve kasisleri işaret ederek. Yılan gibi kıvrılan yollarda araba kavşağı alırken Zeynep gözlerini kısıyor. Korksa da belli etmek istemiyor korkusunu. Şoför ezber ediyor bu yolları belli ki. Kim bilir kaçınıcı kez geçiriyor buralardan. Bir eliyle torpidoyu karıştırıyor, arkada acelesi olup da yol isteyen arabaları görmezden geliyor. “İşte Dolaylama Geçidi burası” diyor şoför Hamza, arabayı sağda çevresi yediveren güllerle bezenmiş çeşmenin yanına çekiyor. Bakır maşrapayı önce kendisi doldurup içiyor çeşmeden. Başka arabalar da duruyor çeşmenin yanında. İnən yolcular birbirleriyle ayak üstü muhabbete koyuluyorlar. “Şifalı sudur, için; başka bir yerde bulamazsınız bu suyu.” diyor Şoför Hamza Cemil’le Zeynep’e. Avuç avuç içiyor Zeynep maşrapayı kullanmıyor. “Kim bilir kim içmiştir bu maşrapayla” diyor. Gülüyor Cemil, bir kez daha dolduruyor maşrapayı, kafasını alabildiğine yukarıya dikerek içiyor. “Mademki şifalı su diyorlar, maşrapası hasta bile etse suyu tedavi eder.” diyor Cemil Zeynep’e takılarak. Bu kısa çeşme başı molasından sonra son yağın yağmurlarla birlikte bir tarafı ciddi biçimde obrulmuş geçidi zor bela geçerek araba Camii Yanı denilen mevkie varıyor. Cami duvarında “Dolayhan Köyü” tahta tabelasını görür görmez Zeynep’in gözleri görev yapacağı okulu aramaya çıkar gibi dört bir yanı süzüyor. Yol aldıkça okulun önce bahçesi sonra bütün gövdesi birer birer görünüyor. Etrafı meyve ağaçlarıyla çevrili bir bahçe. Okul belli ki Cumhuriyet’in ilk yıllarından kalma. Okul duvarına istiflenmiş bir sürü plastik sandalye var. Nişan düğün ve kına geceleri hep bu alanda yapılıyor olmalı. Taksi okulun ana kapısının önünde durdu. Şoför Hamza arabayı ağaç dibine çekip köye ilk defa gelen yolcularına eşlik etti. Zeynep’in öğretmen olduğunu tahmin etmiş, ama şehirli biri ile söze nereden başlayıp nerede biteceğini bilemediği için yol boyu hiç sormamıştı. “Nerede yaşıyorsunuz öğretmen hanım?” diyebilirdi sadece. Onu da telaştan soru vurgusu olmaksızın yuvarlayıverdi. Şoförün cümlesinin bir soru cümlesi olduğunu sonradan fark etti Zeynep: “İstanbul” diye karşılık verdi. Şoför Hamza duraksadı, gayriihtiyari gömleğinin yakasını düzeltti. “İstanbul’un neresindensin hocahanım?” diye tam sormaya hazırlanıyordu ki Zeynep bunu anlayıp hemen “Çekmeköy” diye yanıtladı. “Benim kayınbirader var Hulusi Akkaya, o da orada oturuyor” dedi Şoför Hamza misafirlerle ortak bir nokta bulmak ümidiyle. “Ohooooo!” dedi Zeynep “Çekmeköy kocaman ilçe. Kimse kimseyi tanımaz” diye kestirip attı. Kasabadan yabancı simaların geldiğini duyan köylüler gelenin öğretmen olduğunu tahmin etmişler-

di. Birer ikişer okulun bahçesine gelip köyün yeni öğretmeni Zeynep'e hoş geldin dediler. Muhtar olduğunu ve adının Muzaffer olduğunu söyleyen kasketli adam Zeynep'e lojmanı gösterdi. Muhtar'ın işaret parmağının kesik olduğunu fark etti Zeynep. Yumruğu ile göstermişti "İşte şurası" derken lojmanı muhtar. Muhtar Muzaffer'in hızar biçerken makineye kaptırdığı parmağı muhtarlık seçimlerinde bile sorun olmuş, karşı taraf bu eksik durumunu bile tartışma konusu yapmış, işaret parmağı eksik birinin doğru düzgün mühür kullanamayacağı ve muhtar olamayacağını savunup gürültü çıkarmıştı. Üstelik muhtar Muzaffer'in solak olduğunu da dillerine dolamış sol elle mühür tutmanın işin bereketini kaçıracağı yaygarasını yapmışlardı. Bütün bu kavgaları sonradan duyacaktı Zeynep.

Köylüler hemen lojmanı temizlemeye giriştiler. Şoför Hamza, Cemil ve Zeynep'e hayırlı olsun dileğinde bulunup ücretini de alarak köyden ayrıldı. Bir ulaşım sıkıntıları olduğunda kendisini aramaları için telefonunu vermeyi de ihmal etmedi. Kasabaya dönerken Şoför Hamza yılan gibi kıvrılan yolların arasında beyindeki keskin virajları da aşmaya çalışıyordu bir yandan. Hiç kimse onun nerde oturduğunu, çoluk çocuğunun olup olmadığını, çocuklarının ne iş yaptığını sormuyordu. Herkesin bir hikâyesi vardı, ama kendisinin bir başkası tarafından merak edilen bir hikâyesi yoktu. Bu dünyada birilerini arabayla getirip götürmek dışında bir anlamı yok muydu gerçekten? "Muhtarın bile bir parmak hikâyesi var" dedi içinden. Bunu tam da "Üç Parmak Deresi"ni geçerken söylemişti. Haklıydı Şoför Hamza her gün arabasına aldığı bir sürü yolcunun hikâyesini dinliyordu; fakat kimse onun da bir hikâyesi olabileceğini aklının ucundan bile geçirmiyordu. Bunu kendine dert ettiği günlerin birinde durağa sıklıkla uğrayan arzuhalci Hilmi Bey'e utana sıkıla sormuştu. Hilmi Bey ilk anda Şoför Hamza'nın cümlesinden hiçbir şey anlamamış, soru işareti gibi dudağını aşağıya doğru büzerek kalakalmıştı. "Benim halimi kimse neden sormaz, bizim dile gelir yanımız yok mu, dinlenen tarafımız Hilmi Bey, siz arzuhalcisiniz halden anlarsınız?" demişti. Birkaç cümle sonra ortada bir dikkate alınıp umursanma sorunu olduğunu anlayabilmişti arzuhalci Hilmi Bey. "Dert ettiğin şeye bak" dedi "Sen arabayla hep aynı yolları gidip geliyorsun; aynı şeyi yapanın hikâyesi olur mu hiç?" Karşısından cevap bekler gibi durup devam etti: "Bak Hamza sen insan taşıyorsun, bu ne demek biliyor musun?" Hamza "nerden bileyim" der gibi kaşlarını kaldırdı. Üstüne basa basa sürdürdü konuşmasını Hilmi Bey: "Sen insan değil hikâye taşıyorsun. Merak etme bir gün senin de hikayeni dinleyen hatta yazan çıkar! "Hikâye taşıyan adamın hikâyesi" gibi mesela." Anlatılardan çok fazla bir şey anlamasa da ikna olmuş gibi davranarak müşteri almak için arabasına yönelmişti.

Cemil'in böyle bir sorunu olmamıştı hiç. Bu avuç içi kadar kasabaya öyle

alışmıştı ki kimse onu dinlemese de gam değildi. Çünkü o kendisini yani kafasını dinliyordu. Her sabah daireye gider, akşama kadar çalışır ve akşamleyin kasabadan ihtiyaçlarını görerek evinin yolunu tutardı. Belki bu geliş gidiş sırasında cadde üzerinde birkaç kişiyle selamlaştığı olurdu. Aslında onun da pek farkı yoktu Şoför Hamza'dan. Aynı hatlar üzerinde seyrüsefer yapan taksi şoförü gibi geçiyordu günleri. Fakat artık durum değişmişti, şimdi onun da bir hikâyesi vardı. Eşinin tayinini kendisinin de görev yaptığı İncesu kasabasına ait bir köye aldırması ve böylelikle eşiyle birlikte bir hikâyenin içerisine dâhil olmuştu. Mesela şu saatçi Urfan Çavuş Batum'dan Türkiye'ye geldiği 12 yaşından beri saatçilikle uğraşır. Bir saat bile başını tezgâhından kaldırdığı görülmemiştir. O hassas gözlüğü ve büyütecisi ile akreple yelkovan arasında oturduğu yerden dolaşıp durur. Şimdi kim nasıl yazacak Urfan Çavuş'un hikâyesini? Hem hikâye oturduğu yerden hiç kalkmazken, yorgun gözlerini odaklandığı yerden hiç ayırmazken.

Zeynep okulun lojmanına yerleşti. Öğrencilerle ilk derste teker teker tanıştı. Ne güzel isimleri vardı çocukların: Gülbahar, Lalezar, Telli, Asilbey.... En çok da Efrasiyap ismi şaşırtmıştı Zeynep'i. Söylenceye göre büyücülüğü ile meşhur efsanevi bir hükümdar ismi imiş. Burada her öğrencinin isminden giydiği ayakkabıya, beslenme çantasındakilere kadar bir sürü hikâye var. Zeynep bu hikâye bolluğuna ziyadesiyle şaşırmıştı. Kocasının görev yaptığı kasabaya iner inmez ilk sözü "avuç içi kadar bir yer" olmuştu. Oysa şimdi öğretmenlik yaptığı köy çocuk avucu içi kadar bile yok. Buna rağmen ne çok hikâye var dağlarda, tepelerde, göllerde, yamaçlarda, çocukların avuç içlerinde, göz bebeklerinde. Belki de en çok da avuç içlerinde. Avuç içine parmaklar gece olduğu için hiç bilinmez bir avucun içinden neler geçer. İnsan daha çok parmaklarını yumruk yapmaya meyillidir. Zanneder ki yumruklaşan parmaklar yüzyılın en büyük icadıdır. Bu yüzden insanın ayası hayası gibi görülmüştür.

Akşam olmuş, çevre dağların kuşattığı evlerin üzerine karanlık çökmüştü. Sessizlik kararan hava ile rekabet ediyormuş gibi. Bütün sesler geldikleri yerlere geri dönüyorlar. Köyün üstüne çöreklenen sessizliğe bakılırsa gök o kocaman ağızla koyunların kuzuların melemelerini, tavukların gıdaklamalarını, atların kişnemelerini yutmuş gibidir. Sadece aşağıda Düz Bayır'da akan çayın ve çekirgelerin sesi kalmıştır gündüzden kalma hayatı hatırlatacak. Zeynep'in gözünde köy ile kasaba arasındaki mesafe birden büyüdü. Lojmanın orman yoluna bakan penceresinden karşılara baktı. Karanlık her şeyi kilitlemişti. Mekân yerini zamana bırakmıştı. Şimdi her şey çok uzak ve bir o kadar yakındı. Gecenin karanlığı bakışa teselli olsun diye mesafeleri aradan kaldırmıştı. Çok uzaktan köpek ulumaları çakalların seslerine eşlik ediyordu.

Saat 21.30. Cemil kasabanın memurlar lokalinden çıktı. Her zaman yen-

diği oyunda bu sefer yenilmişti. Atatürk caddesinin lambaları kendinden geçiyor gibi fersiz. Dükkânların önünde büzülüp yatan köpekler ve ters çevrilmiş seyyar arabalar, meyve kasaları. Cemil'e göre zaman da mekân da aynı yerde bıraktığı gibi duruyor. Tahta kapının anahtarını çeviriyor, içerisinin havasızlığı daha girer girmez ayak diplerine kadar üşüşüyor Cemil'in. Salonun dağınıklığını görmemek için hızlıca yatak odasına atıyor kendisini. Bakmayın yatak odası dediğime, kenarda camın önünde bir çekyat ve eski püskü bir elbise dolabı. Yenilip ortalıkta öylece duran sofrası, her biri bir tarafta kirli çoraplar, yere düşmüş ve bir daha kaldırılmamış televizyon kumandası...Buraya geldi geleli mekân da zaman da gözünde büyüyor Cemil'in. Ne gitmek arzusu ne bekleme isteği hiçbirini yok içinde. Fakat bu kez ilk defa Zeynep'i hatırladı. Zaman ilk defa bu kadar derin ve yollar bu denli uzun ve aşılmaz geldi Cemil'e. "Düşününce insan zamanın kucığına, mekânın ocağına düşüyor" diye geçirdi içinden. Kendini uykuya verdi.

Tam o saatlerde Şoför Hamza ahşap köy evinin hayat denilen kısmında cep radyosundan yanık türküler dinliyordu. Herkes birbirinden habersiz. Kişi gerçekte insandan ne denli yalıtılırsa o kadar hayatın çıplak gerçeği ile baş başa kalıyormuş meğer. Hamza'nın oturduğu salonun duvarında yer alan saat durmuş. Hemen kapı üstüne ilıştirdiği siyah beyaz fotoğrafta iki elini dizleri üzerine muntazam yerleştirmiş sakallı bir adam var. Hamza'nın çocukluğunda vefat etmiş babası. 1973 tarihinden beri bu resmin hikâyesi de duvardaki saat gibi donup kalmış.

Radyoda son türkü bitti. Kasabanın son titrek lambası söndü. Zaman şimdi kendini Dolayhan köyünün vadilerine vurmuş elleri ceplerinde ılık çalarak bir başına yürüyor.

ZEYNEP SATI YALÇIN

BAHARDA UZAR SAÇLARI

Jimi; uyumsuz yaşamının kâbus dolu uykularında çırpınıyor, ama bunu sadece kendisi biliyor. Uyumamak için dirense de karanlık, yorgun ve sisli uykular çöküyor omuzlarına, düşüyor kolları. Dinlendirmek yerine yoruyor, bezdiriyor geceler. Cam eriyiğin uçuk kaygan yumuşak rengine sarılıyor, şalümoda ışıyan akışkan taşın karındaki som enerjiyle bir nebze hafifliyor kâbuslarının izi.

Cüneyt; annesinin biricik oğulcağızıdır. Sakin yaşamının hafifliğinde yük olmadan, yük almadan hemencecik uyurdu başını koyacak yastık bulduğunda. Annesinin elinden tuttuğu, yanaklarını okşadığı bir küçük çocuk olurdu düşlerinde. Düşleri; kader çizen, ruhta iz bırakan, cam damlacıklarının akarken soğuması gibi şekilsiz donup kalırdı üflenlen uzun çubukların ucunda. Çubuklar uzun bir tünel gibi önce açılır, genişler, yumuşar, bükülür, sonra kendinden bir damla bırakırdı benzer molekülüyle buluşmak için.

...

Jimi, seramik kolyeler yapıyor gün boyu. Bu kolyeleri satıyor aylar boyu. Kolyeleriyle geçiniyor, geziyor, yüzüyor. Kendisine bir ev yapıyor taşlardan. Evin taşlarını kendisi topluyor denizden.

Üşenmeden sayıyor el arabasıyla denize gidip dönüşleri için attığı çentikleri. Sekiz yüz yetmiş beş çentik var defterde. Koca bir taş yığını oluşmuş zeytin ağaçlarının altında. Ağacın boyuna varacak denli uzun bir yığın...

Mısır piramitlerine benzetip gülümsüyor son arabayı boşaltırken. Eve yettiği gibi, evi çevreleyen bir duvar örmeye de yeterdi bunca taş. Mavi, lacivert, mor, bordo, beyaz en güzeli de kapkara olan taşlar... On birinci günün sonunda zeytin ağacının altına boşalttığı rengârenk taşlar, ilk rengini kaybedip siyah, gri ve kahverengiye dönüştü. Oysa ne de güzellerdi denizden çıktıklarında. Aynı renkte kalacaklarına nasıl da inanmıştı... Bir güldü bir güldü kendisine...

Cüneyt annesini beklerdi birkaç yazdır. Yıldan yıla daha unutkan olan zavallı anneciğini ve anneciğinin yasemin kokusunu, özlemle beklerdi. Artık her yıl yaz aylarından birinde ancak on beş gün birlikte olabiliyorlardı. Annesi

unuttuğunu unuturmuş numarası yapardı, ilaçlarını içmeyi sahiden unutur, ama ilaç içmesi gerektiğini hatırlamış gibi yaparak unutkanlığını unutturmaya çalışırdı, onlara mıydı kendisine miydi ispat çabası, işte burasını kimse anlayamazdı.

Jimi'nin bir evi olacaktı. Bahçe sahibi izin vermişti bahçeye göz kulak olması, ağaçlarına bakması karşılığında bir baraka yapıp kalmasına, bu izin üzerine evini yapmaya başladı heyecanla. Bahçede yattığı gecelerde yıldızları saydı, onlara öpücükler yolladı. İlk defa çimento kardı, pütür pütür olunca kumunu azalttı. Pütürleri azaltana dek çimento oranını artırdı. İsteddiği kıvamı bulması bir gündüz bir gecesine mal oldu ama başardı. O gece rahat uyudu, uykuların en tatlılarındandı, kâbussuz bir uykunun kucağında sallanıp durdu sabaha kadar. İnsan tek başına uyuduğunda, rüyasını hatırlamadığında sesini duyan olmadığında kâbusları bitti sanır. Oysa yorgun bedeninin ruhun gördüklerini inkâr etmesidir hatırlamamak. Jimi rahat uyuduğunu sandı sadece.

Cüneyt, hastanede gözbebeği oldu herkesin. Annesinin ilk hastalığıydı bu. Beyin kanaması geçiren annesine ablaları gelemeyince Cüneyt bakmıştı. Haftalarca yemek yedirmiş, akan salyalarını silmiş, kirli bezlerini değiştirmişti yüksünmeden. Nasıl yüksünsün ki annesi bir taneydi. Her şeyden herkesten bulunurdu da anne bulunmazdı, alternatifsiz tek varlık annesiydi onun için. Koridorda yalnız bitkin refakatçilere, yorgun hemşirelere, cahile laf anlatmak istemiyormuş bakışıyla dolaşan aksi doktorlara bile bir umut olmuştu gülen yüzüyle. Yüksünmemesi, kimseye küsmemesi, herkesi dinlemesi, rast geldiğine selam vermesi, hep gülen çehresiydi, yorgunluğa aldırmadan sandalyede uyuyabilmesi, bir simidi kuşlarla kedilerle paylaşabilmesiydi umut. Annesinin yatağının başucundaki yaseminlerin suyunu her gün değiştirip solmasını önlemektir. Kendisi için olmasa da başkalarının umudu olabilme umuduydu.

Jimi, kıvam bulan çimentoyu rengini kaybeden taşlarının arasına dökerek evinin duvarlarını örmeye koyuldu. Taşları saymaya kalkmadı Allah'tan. Mısır piramidi gibi yükseldiğini sandığı, bahçe çevresine de yeteceğini sandığı taşlar, daha ev duvarlarının elli santiminde tükeniverdi. Yine güldü kendine. Tutturamamak böyle bir şeydi demek, deneyim böyle kazanılıyordu demek. Bu sefer çetelesiz taşıdı el arabasına yığıldığı taşları. Günlerce gitti geldi deniz kıyısına, gitti geldi, gitti geldi... Renklerine göre seçim de yapmadı, deniz suyundan ayrılan taşın, özel rengini kaybettiğini öğrenmişti.

Elleri kabardı, su topladı, yılmadı, daha fazla taş topladı. Tahminle değil, elli santimlik duvarın temelini baz alarak hesapladı evine yetecek taş miktarını. Çimento alabilmek için turistlere animasyon yaptı. Kolay kolay güldüremese de kendini, diğer insanları güldürmeyi başardı. Kazandığı para çimentoya yetti. İç ve dış duvarlar tamamı, sıra çatıyı kapatmaya gelmişti. Seneyi beklese mi diye düşünürken uyuyakaldı.

Aylardır süren dinlendirici sandığı uykulardan biriydi kollarında sallandığı. Rü-yalarını hatırlamadığından ve yalnız uyuduğundan kâbussuz zannettiği uykulardan... Nasıl bağırdığını, boğuk boğuk konuşup yardım çağırdığını, korkuyla inlediğini ona söyleyecek bir şahit yoktu yanında. İki kedi, bir köpek belki gece kuşları, birkaç sivrisi-nek ve sayısız ağıstos böceği şahitlik etse de ifade edemiyorlardı kâbuslarını.

Cüneyt'in annesi kendine geldiğinde tanımamıştı onu. Usul usul solan ya-semin kokusunu yeniden var etmek için taze yasemin almıştı. Annesi utangaç ve bir o kadar da kaprisli bir çağı olan yirmili yaşlarına uyanmıştı bu sabah. Omuzlarından aşağı sarkan upuzun rastalı saçları olan bu genç adam da kim-di, neden çiçek getirip duruyordu? Böyle şortlu tişörtlü, uzun saçlı adamları sevmezdi... Takım elbiseli, tıraşlı, saçı üç numaralı adamları severdi. İstemeye geleceklerdi bugünlerde, adliyede kâtip olan güzel gözlü bir adam vardı, ona isteyeceklerdi. Terzi Zarife'ye sonbahar sarısı bir döpiyes diktiriyordu. Provaya da gitmişti, tam üstüne oturan, vatkaları düzgün, kalıp gibi bir döpiyes... Vat-kaları gösterirken omzundan kaydırdığı eli pazılarını tuttu, poğaça hamuru kıvamındaydı, buna şaşkınlığı pek uzun sürmedi.

Anlatırken, anlatırken birden öfkeleniyordu. Burada ne işi vardı, ne za-man çıkacaktı, gâvur tipli bu oğlan da kimdi? Aniden sakinleşiyor şarkı söyler gibi anlatmaya devam ediyordu, kâtipin iri ela gözleri vardı, biraz Cüneyt Ar-kın'a benziyordu, o yüzden onunla evlenecekti, oğlu olursa adını Cüneyt koy-a-caktı. Beyaz saçlarını eliyle toplayıp nişanda topuz mu ondüle mi yapsam diye soruyordu titreyen sesiyle. Gençliğindeki evi tüm ayrıntılarıyla anlatabilmesi Cüneyt'i hayrette bırakıyordu. Her ayrıntının doğruluğunu bilmeseydi de eski-den anlattıklarından aklında kalanlarla uyuşuyordu anneciğinin anlattıkları. Kırk iki yıl önceye dönmek, bedenlen imkânsız olsa da ruhen bunu yaşamak, sadece yaşayana güzeldi ve sadece yaşayana gerçek... Cüneyt bunu fark ettiği için umuttu. Dışardan bakanlar için yalan, gerçekdışı, duygulandırıcı, hatta acınacak bir hâldi.

Cüneyt ara sıra kalın dişli bir tarakla ak saçlarını tarıyordu annesinin. An-nesi onu Seher kuaförün چراغی sanıyordu bazen. Meçhul bir nişana hazırlanan annesi önce kızıyor, kimsin sen, çek elini saçımdan diye bağıırıp çağırıyor, son-ra çırak olup olmadığını sorup bundan emin olunca da sus pus bekliyor, saçına incili topuz yapılmasını istiyordu. Cüneyt çok üzülse de onun geçmiş dünya-sında yer alıyor olmaktan buruk bir mutluluk duyuyordu. Kaç insan annesinin gençliğinin içinde, henüz doğmadığı bir zamanda bir çırak olarak yaşayabilirdi ki... Bu özenle hazırlanan kâtip nişanlı, geçmişin anlatılmayan bir safhasın-dan annesinin arşivinden bütün yakışıklılığıyla uzanıyor bugüne doğru. Cü-neyt; terzi Zarife'yi, Seher kuaförü hatırlıyor hayal meyal. Üç dört yaşların-dayken elinden tutularak gidilmiş provalar, teyeller arasındaki sohbetler, fön

sesleri, boya kokuları arasında beklemiştir, yanağı okşanmış, eline bozuk para sıkıştırılıp allı güllü macun almasına izin verilmiştir. Bu kâtip kimdir?

Babasından önce yaşanmış veya yaşanamayıp kursakta kalmış yarım bir aşkın hikâyesi var artık yanlarında. Yarı karanlık bir hikâye bu, bir türlü soru sorup aydınlığa kavuşturamadığı öylece unutulacak, unutulursa yazık olacak bir hikâye. Ne zaman soru sorsa öfkeleniyor annesi, bir çıraksın eni sonu, çok ayıp insanlara özelini sormak, diye azarlıyor çırak sandığı Cüneyt'i. Cüneyt, bir evlat değil şimdi, annesinin gençliğinin bir yerinde meraklı, densiz, geveze, sıradan bir çırak...

Cüneyt'in hatırlanmamaktan umudu kırılıyor bazen. Uykuları kaçıyor geceleri, bağırarak uyanıyor kâbuslardan. Kâbus görmezdi eskiden, ne yumuşak ne derin ne sakın uykuları vardı eskiden.

Jimi, İyice uzayan saçlarını kesmek yerine rastalattı geçmişten tek iz sayarak. Koluna çok ışıklılı güneşten göğsüneyse yürüyen yılanlardan dövmeler naksettirdi. çarşı pazar gezdi boş vakitlerinde. Rengârenk kolyeler gördü tezgâhın birinde. Güller, papatyalar, nergisler, karanfiller kabartma olarak yapılmış kolyeler. Çok talibi vardı, yerli yabancı turistlerin ilgisini çekiyordu. Hem kendilerine hem sevdiklerine hediye alıyorlardı. Bir ışık yalını sürtünüp geçti zihninden, taş evinin küçük odasında duvara asılmış seramik kolyeler belirdi. Neden olmasın dedi, evinin çatısını kapatacak malzeme alabilirdi kolye yaparak.

Sordu soruşturdu. Topraktır bu dedi satıcı, adı kildir, yoğurup şekillendirip boyarım dedi. O gün plajda sattığı soğuk suların parasını kile verdi. Yoğurdu kırmızı toprağı, hamurun güzelliğinden kalbi yumuşacık oldu, yumuşaklığın efsununa kapılıp daha çok yoğurdu, yoğurdukça hamurun bir parçası oldu, binlerce yılın ilk anlarına üflenip şekillenmemiş ilk anlara döner gibi yumuşacık duydu kendini. Sırtı tutulduğunda kürek kemiklerini ovalayan annesinin elleri gibi yumuşacıktı kil. Zeytinyağı tenekesinin başında, elleri kilin içinde uyuyakaldı. Kâbussuz sandığı uykudan uyanıp güldü hâline sessizce. Kile şekil vermek, kolye hâline getirmek, sonra güneşte kurumasını beklemekle akşam oldu. Kuruyan killer yol yol yarılıp kaldığında şaşakaldı. Ertesi gün soluğu kolyecinin yanında aldı. Bir iki örnek de götürdü cebinde. Kolyeci katıla katıla güldü Jimi'ye, az daha yere düşecekti. Kile şekil verdikten sonra, kurutmadan pişireceksin, dedi. Türkçeyi yeniden öğrenmekte olan Jimi'ye el kol hareketleriyle tarif etti. Fırın dedi, ateş dedi. Ne fırını ne sobası vardı Jimi'nin ama çok amaçlı zeytinyağı tenekeleri vardı. Ağaçların kuru dallarını toplayıp tenekeyi fırın gibi kullandı. Ürünleri ızgara teliyle dizdi kor ateşin üzerine. Patır patır patladı kil kolyeler. Yine olmamıştı, ama olduracaktı, başaracaktı. Sırf kil yoğurma keyfi için bile değerdi uğraşmaya. Anne ellerinin yumuşaklığındaki kile dokunmanın huzurunu tatmıştı bir kere. Kalbinde bir batma oldu birden, duvardaki bir taş yerinden düşmüş gibi. Annesini özlemişti, aylardır aramamıştı, meraktan ölse de aramayacaktı. İstese de ne telefonu vardı ne de buna

cesareti...

Parası bitince satmıştı telefonunu. Zeytinlerin hasadı gelmeden çatıyı bitirmeliydi. Zeytinleri toplayacak, taşıyacak ve zamanı olmayacaktı çalışmaya. Çarşıdaki kolyeciyi buldu yeniden, çok şanslısın dedi kolyeci, yeni ocak almıştı, kendi eskisini ona verdi. Cam eritmeyi, kolyeleri sırlamayı öğrenmesi için atölyesine gelmesine izin verdi. Bir gecelik talebelikle öğrendi sır işini. Taşın içindeki gücü bilmese de ne güzellikler doğurduğunu gördü.

Sabaha doğru uyuyakaldılar ikisi de. Kolyeci kâbuslara şahit oldu, uykusu bölündü, sabah peynir domatesle kahvaltı ederken “Kâbus...” dedi sustu. Kâbuslar mı gördün, bağırıp durdun, deyip uzatmadı. Allah’ın garibanıydı Jimi, kırılır diye lafı çevirdi, “Kâbus görmedim ben hiç, nasıl bir şey acaba?” dedi. “Ben,” dedi Jimi, “ben göürdüm eskiden, berbat, korkunç bir şey, artık hiç görmüyorum, görmemek öyle güzel ki...” dedi yorgun yüzündeki gülümsemeyle. Kolyeci de gülümsedi, bilmeyişliğini yüzüne vurmadı Jimi’nin. Bilmemesi iyiydi. Duvar örmekten, taş taşımaktan, harç karmaktan, kil yoğurmaktan kalınlaşmış ellerine de acıdı kolyeci. Ama annesinin Türk olmasına rağmen neden Türkçe öğretmediğine kızdı kolyeci, bilmeden. Bunu da söylemedi yüzüne. Telefonunu uzattı ki arasın annesini diye. Jimi kabul etmedi, bu kadar iyilik yeterdi, para kazanıp telefon alınca kendisi arayacaktı. Jimi kâbussuz uyuduğuna iyice inandı, inanmak rahatlatıcıydı. Önce kolyeler yapılmalı, satılmalı, evin çatısı konulmalı, sonra annesi aranmalıydı.

Sonra, şimdi değil, sonra...

Cüneyt, sarışın bir kız görüyordu epeydir rüyalarında. Hastane koridorunda azıcık bir kuş uykusuna dalsa, aynı kız koşarak gelip dâhil oluyordu uykusuna. Lena diye sesleniyordu kıza, tanıdığı biriydi, ama kim olduğunu hatırlamıyordu. Örumcek ağrı gibi belli belirsiz bir iple kalpleri bağlı gibi Lena ardına bakmadan yürüyor, Cüneyt de yürüyordu, Lena koşuyor Cüneyt de koşuyordu, soluk soluğa yanaşıp tutacakken Lena uçuyor Cüneyt uçamıyor örumcek ağrı bağlı göğsü kanırtılırcasına bağırıyordu ardından...

Okulda herkes Jimi diyordu ona, Cüneyt demek zor geliyordu. Lena da Jimi diyordu Cüneyt’e. Galiba, ilk Lena demişti Jimi diye. On yedi yaşının delikanlı sevdası esiyordu başında, kanının her hücresindeydi Lena. Minicik elleri vardı çiçek gibi pembe, ayakları güvercin gibi görünürdü beyaz kepleriyle koşarken, etekleri savrulurdu kelek gibi, Cüneyt’i rüzgârına kaptırır, incecik iplerle bağladığı kalbini nereye dilerse oraya götürürdü.

Bir gün, hiç beklemediği bir gün, başkasıyla kaçıp gitmişti Lena.

Cüneyt, öleceğini sansa da ölemiyordu, ama yaşayamıyordu da.

Üstünde dağlar vardı uyandığı zamanlarda, azıcık uyusa denizde boğuluyordu... Bundan nasıl kurtulacaktı... Hangi metruk binanın ürkütücü karanlığında, hangi köprünün ayağının ayazında, hangi kararmış yüzlerden bul-

duğunu bilmediği unutturucular bulup yutmuştu kendi kendine. Kutu kutu alkol tüketmişti. Ağzı köpüklü koma hâlleri, teninde buz gibi dolaşan yılanın ısırmaları, koluna akıttığı zehir, görünmez bir elin durmadan gözüne biber sürmeleri... Hastane odalarının karanlığı, koridorlarının çekilmez tünelimsi boşluğu, kollarında iğne acısı, serumların sarhoşluğu, boşlukta anlamsız sesler çıkaran yığın yığın insan kalabalığı...

Sürdü, sürdü, sürdü...

Çekilecek gibi değil, dedi bir gün kendine. Bahçe duvarından zıpladığı gibi şehre daldı, ezbere bildiği yollardan garı buldu, bilet aldı ve çocukluğundan beri görmediği Türkiye'ye geldi. Her şey geride kalmalı, yeni bir hayata başlamalıydı.

Jimi dedi herkese, benim adım Jimi. Kırgın, hüzünlü, kıpır kıpır, deli dolu Jimi...

Annesinin hastalığı başlayıp Türkiye'ye döndüğü zamanlarda, hastanelerde ona refakat etmeye başladığında Cüneyt oluyordu yeniden. Güler yüzlü, umut dolu, sabırlı Cüneyt...

Jimi, ılık bir yaz gecesinin meltemli kokuları arasında portakal ve zeytin ağaçlarının altında, güzel taş evini izlerken bahçe duvarı için taş taşımaktan bitkin, elleri kabarmış, yok saydığı kâbuslarından habersiz uyuyakaldı.

Cüneyt, ılık bir yaz gecesinin meltemli kokuları arasında, hastane bahçesindeki bankta, Süleyman mührü işlenmiş seramik kolyesini okşayıp yıldızlara öpücükler yollarken burnuna dolan yasemin kokuları içinde uyuyakaldı.

MUSTAFA UÇURUM

KIRIK AHMET

“Ben Kırık Ahmet. Hadi gidiyoruz.”

“Nereye gidiyoruz? Sen durdurdun bizi. Öyle yol tarifi yok. Biz nereye sen oraya.”

Yolda otostop yapanlara artık kimse durmuyor. Hırlısı var hırsız var. Adamı kesiyorlar, atıyorlar yolun kenarına. Yollarda bekleyen kimseye artık kimse in itimadı yok. Biz ne olduk da bu hale geldik. Mevzu derin. İflah olmaz bir dert gibi sardı içimizi. Herkes potansiyel suçlu gibi bakıyor birbirine.

Yolda çılgınca el sallayan iki kişiyi görünce arabadakiler bir süre ne yapacaklarına karar veremediler. Yolda el sallayanlar öyle akıllı uslu bir şeye de benzemiyordu. “Hadi duralım.” dedi arabayı süren. “Sen bilirsin, şoför de senin patron da.”

Durdular, önce yaşlı olan bindi, ardından genç. “Ben Kırık Ahmet, hadi gidiyoruz.” deyip kuruldu koltuğa. “Kırık dediysem, bildiğin deli işte. Bu da Osman. Kırık Osman.” “Deme lan, herkese deli olduğumuzu, deme.” İlk defa bir delinin kendine deli dediğine şahit oldu önde oturan iki kişi.

“Bu hep böyle abi. Hemen söylüyor deli olduğumuzu. Bu demese kimse bilmez bizim kafanın kırıklığını. Bak işte: iki el, iki göz, iki kulak, kafa, bacak, gövde. Sizde de var bizde de. Kim bilecek deli olduğumuzu. Bu Ahmet var ya hemen diyor deliyiz diye. Şehirde de aynısını yaptı. Lokantaya gittik. Yemekleri söyleyecektik. Garson geldi. Hemen garsonun kulağına biz deliyiz, hadi bize akıllı fikirli yemekler getir dedi. Garson gitti, patronuna söyledi. Attılar bizi lokantadan.”

“Simit yedik ya oğlum mis gibi. Pekmezli simit.”

“Camiye gittik. Meydan Camii’ne. Ben kenarda bekledim. Ahmet abdest aldı. Namazını kıldı. Bu hiç bırakmaz namazını. Deli meli ama kılar namazını.”

Bunu söyleyince deli deli güldü Osman. “Ben kılmam. Deliler namaz kılar mı hiç?”

“Kılar tabii oğlum. Biz insan, biz Allah’ın kulu değil miyiz?”

Yolculuk nereye muhabbetine geçtiler. Şehre gezmeye gitmişler. Gezip tozduktan sonra eve dönmek için otostop yapa yapa buraya kadar gelmişler. Köylerine de epey yaklaştımlardı zaten.

“Ben seni tanıyom abi.” dedi Ahmet. “Hayrola yav, nerden tanıyorsun?” dedi arabayı kullanan. Yine böyle durmuştun bana. Alıp ilçeye götürmüştün, bi de çorba ısmarlamıştın. Yine ısmarlasana.” “Bugün işim acele. Al şu parayı, için çorbanızı ama deli olduğunuzu söylemeyin kimseye.” deyip yirmi lira uzattı Ahmet’e. Hepsi arabayı cınlatırcasına güldü buna. Çocuk gibi sevindi Ahmet. Deli deli güldü, attı parayı cebine. “İkimizin lan para.” dedi Osman. Ahmet sinsi sinsi gülüp; “Heee” dedi sadece.

İki kırık gönüllü yol kenarında indi. Kaybolana kadar el salladılar arabanın arkasından. Köylerine ulaşınca iki yolcu, arabaya aldıkları Ahmet’le Osman’ı anlattılar. Ahmet’in otostop yaparak Türkiye’yi gezdiğini söyleyenler oldu. İzmir’de gören olmuş, kordon boyu öyle bir gezişi varmış ki sanki doğma büyüme İzmirli gibiymiş. İstanbul’da balık ekmek yerken gören köylüsü tam yanına gidip hasbihâl edecekken birden gözden kaybetmiş Ahmet’i. Konya’da Mevlana türbesinde görenler olmuş. Öyle bir oturuşu varmış ki makamın önünde, görenler Ahmet’i de mevlevi dervişi sanmışlar.

Ahmet’in seyahatleri bitecek gibi değildi. Evin bir köşesinde yanan sobanın çıkırtısı sohbete eşlik ediyordu. Hemen sofr kuruldu. Köy ekmekleri, bal, tereyağ, peynir geldi. “Hepsi de ev yapımı.” dedi bir köşede oturan baba. Sonra ıspanak yemeği geldi. Yediler, sanki hiç bu kadar lezzetli ıspanak yememiş gibi iştahla yediler.

Sofra kaldırılırken biri daha geldi, köşeye oturdu. Baktı ki konu Kırık Ahmet. Yüzüne gayet ciddi bir tavır yükleyip, “Ahmet’i geçen yıl hacda görenler de olmuş. Öyle bir tavaf ediyormuş ki Kabe’yi ardından yetişememişler. Göz yaşları içinde bir melek gibi döne döne tavafını yapmış.” dedi. “Bunu ilk defa duydum.” dedi genç biri. “Ben geçen kahvede duymuştum. Hatta sakal bile bırakmış Ahmet hacda diye anlatıyorlardı.”

Odanın sıcaklığından dışarının soğukluğuna geçince içler ürperdi. Hafiften titreyenler oldu. “Bu yıl epey soğuk yaptı.” dedi en yaşlı olanları. Eller cepden çıktı, vedalaşıldı. Ahmet’in seyahatlerini konuştular şehre doğru karanlık içinde yol alırken iki yolcu. Sonra arabayı süren durdu durdu; “İspanak da çok güzeldi ama.” dedi. Ahmet unutuldu. Köylerin güzelliğinden doğallığından, şehri bırakıp köye yerleşmenin ne kadar güzel olacağından ama ellerinin kollarının bağlı olduğundan bahsettiler pastoral bir şiir okur gibi.

Şehre girdiler. Arabanın sahibi arkadaşını evinin önüne kadar götürdü. Tam ayrılacaklarken; “İspanak da çok güzeldi ama.” diyerek vedalaştı arkadaşı ile.

SONER OĞUZ

BELKİ EBABİLLER

Akşamın habercisi turuncu bir aydınlık eşyayı kendi rengine boyamakta. Sembolist bir şair elinden çıkmış gibi her şey. Mahlûkat gök gibi kara, kapkara kesilecek; gece bir örtü gibi kapanacak şu keşmekeşin üzerine birazdan. Caddede bir dağılma telaşı... Beşinci kat seviyesinde ebabiller fır dönüyor. Aşağıda, bulduklarını yuvalarına çekme endişesi taşıyan karıncalar gibi aceleci, şaşkın tavırlarla koşuşturan bir insan kalabalığı... Ebabiller katından izliyoruz olan biteni. Ki ben hâlâ emin değilim ebabil olduklarından. Zahide'nin yalancısıyım. Çanak antenleri ve elektrik direklerini sıyrıyor kimileri. Keskin ve seri hareketlerle bir dalıp bir yükseliyorlar. Hiçbir ebabili yakından görmedim ben. "Dağ kırlangıcı" derdi babam. "Bunların ayağı yok. Konmazlar oğlum. Uyumazlar. Uçarken dinlenirler. Onlar da vazifeli!"

- Hiç dinlenmeyecek kadar mı vazifeli?

Şehrin göğü, turuncudan kızıyla lacivert arası bir morluğa evriliyor. Balkondayız. Ben çay içiyor ve ebabilleri düşünüyorum; Zahide'ye çay içiyor ve ihtimal ki ebabilleri düşünmüyor. Zahide ile çoğu kez farklı pencerelerden bakarız dünyaya. Çoğu kelime sözlüklerimizde ayrı, hatta bazen büsbütün karşıt manalarda tanımlıdır. Onun sözlüğüne saygı duyarım. Gül gibi olmasa da geçinir gideriz işte.

Zahide'nin bakışları, akşamın alacası gözlerine çöktükçe daha bir derinleşiyor. Bugün, şu saat, şu balkonda, bir başkalık var halinde. Göğ, caddeye, ebabillere ve bana başka bakıyor bugün. O bakışın gerisinde harap olmuş medeniyetler gibi bir anlam sezinliyorum. Hiç de abartılı bir tahlil değil bu. Zahide'nin hakiki hislerini gün yüzüne çıkarmak için minicik fırçalarla, hassas çalışmak ve onlarca arkeolojik kazı yapmak gerekebilir bazen. O, tılsımlı hazinelerini dökmekten sakındığında gözlerini kaçırır. Şimdi yaptığı gibi. Zahide'nin bakışları caddeye kayıyor sık sık. Bakışlarını takip ediyorum. Bir talan var aşağıda dünyaya yönelik. ATM'lerden para çekip ışıklı vitrinleri yalıyor bir guruh. Bir kadın yorulan köpeğine taksi tutarken az evvel kapanan borsanın önünde "Açız!" diyor bir adam iki çocuğunu göstererek. Yabancı bir şarkı, vitrinlere vura çarpa yayılıyor caddeye. Anlamadan dinliyorum ve gariptir ki

seviyorum biraz da. Zahide'yi de böyle seviyorum. Yabancı şarkıları sevdiğim gibi seviyorum. Anlamadan, anlamaya çalışmadan, salt bestesi için. Fırının taksi durağına yakın köşesinde bir kız çocuğu çıplak ayaklarıyla asfalta basıyor. Gelen geçeni süzüyor bir şey diyemeden. Elinde birkaç paket kâğıt mendil tutuyor. Kendi sümüğünü yenine siliyor oysa.

...

Üç kaşık cınlaması...

Ardışık...

Üç kaşığın bir cınlaması değil de bir kaşığın üç cınlaması bu.

ÇIN(1), ÇIN(2), ÇIN(3) şeklinde.

Zahide çay kaşığını boşalan bardağına üç kez vuruyor.

Çayları tazelemek benim görevim epeydir. Sen otur Zahide. Balkondan düşmanları gözle. Ve dikenli tellerimizin gerisinden doğrult namluyu gerekirse. Ben çayları tazeleyip geliyorum. Yüzünü neden ekşitiyorsun? Çayın demini mi beğenmedin, sancın mı var yoksa? Anladım. İyisin tamam. Peki, Zahide sana bir şey sorsam? Yarına çok mu var sabaha değişmez mi şu dünya? Sen hep dudaklarını büzersin. Sen hep bilmezsin böyle. Ne güzel! Ne rahat! Ama Zahide, sabaha düzelmeli her şey! Tüm savaşlar bitmeli, rafa kalkmalı anlaşmazlıklar. İnsanın insanla derdi nihayet bulmalı. Çocuklara dair pusular kurmamalı haritalarda gezinen parmaklar. “Ölmeden Gezilmesi Gereken Yüz Yer”, “Ölmeden Okunması Gereken Yüz Kitap”, “Ölmeden Yenilmesi Gereken Yüz Yemek” olmalı üç yüz derdimiz. Tüm insanlar inanmalı. Hem de yarına dek. Neye mi? Aşka, insanlığa, sevgiye, emeğe, dürüstlüğe, ahlaka ve Allah’a. Kimse kimseye kem bakmamalı. Hak, değirmenin dışında da aranmalı. Dur bakalım, gün doğmadan neler doğar. Mı? Bunu gecenin içinden geçen bilir yalnız. Umut, fakirin ekmeği; bazen doyurur bazen doyurmaz. Peki, yarına kaç günümüz var? Adalet, dünyayı dolaşabilir mi bir gecede? Vicdanlar yasaların yerini alır mı? Merhamet, bağlayıcı bir kuvvet olur mu sabaha? Sağ elin sol elden habersiz işleri doyurur mu Afrika’nın çocuklarını?

...

- Dalıp gittin yine İsmail. Aklından geçenleri görmek, kalbindekini röntgenini çekmek mümkün olsa keşke!

- Keşke! Zira anlatmaktan daha kolay olurdu her şey. Zaman ve mekândan ayırıyım şu an. Sorulu cümlelerinle dönüyorum dünyaya. Sen öyle bana bakıyorsun anlamaksızın, ben tastamam dünyalar kuruyorum şu ara zihnimde. Çocuklara dair ütöpik projelerim var. Kimsenin düşünmediği bir yaşamak üzerine düşünüyorum. Böyle oluyormuş demek. Sabaha tüm fenalıklar yansın, yıkılsın istiyormuş insan. Güneşle bir kızı doğacaksa eğer.

- Abartma İsmail!

- Ne kadar cesursun ve ne kadar anne şimdiden. Babaların kızları için kurdukla-

rı dünyalar annelerin gözünde hep ütöpik midir? Ebabiller, bir annenin göğünde ne için uçar? Dünya renk mi değiştirir anne baba olunca? Yoksa hep kara, kirli, pis kokulu bir yerdir de anne-baba olup da onu evladımıza yakıştıramadığımızda mı anlarız her şeyi? Ama sen susuyorsun. Yarın bir insan doğuracakken, anne olacakken, baba edecekken, konuşmak en çok senin hakkınken; dilinle, dudağınla, gözlerinle susuyorsun.

...

Ensemden bir bıçağı saplıyorlar. Çekip yeniden... Defalarca. Caddede ışıklar sönüp yanıyor bıçağın vuruş ritmiyle eş. Çay kaşığının son çınlayışı; yabancı şarkıları, motor seslerini, klaksonları ve insan gürültülerini bastırıyor. Yalnız bir çınlama asılı kalmış havada. İsrail ciğerlerini şişiriyor belki. Işıklı camlar, gözümde pul pul kararıyor. Sandalye altımdan kayıyor. Neyse ki bıçağı saplamıyor kimse enseme bir daha. Gözlerimi açıyorum. Zahide, hâlâ çayını yudumluyor. Demek çok olmamış ensemden bıçaklanalı. Peki, Zahide neden benim düşündüklerimi düşünmüyor? Niçin anlamıyor şu an yaşlandığımı?

- Zahide, ne kadar kaldı yarına? Değişecek mi dersin şu arsız, uğursuz dünya? Bir çocuğa layık olmak için ağlaya ağlaya kirinden arınacak mı dersin? Dünya, Allah'ın güneşiyle yeniden aydınlandığında tüm fenalıklar teslim bayrağını çekecek mi iyiye, güzele, doğruya? Zulüm adalete, karanlık aydınlığa ram olacak mı dersin? Bir sabah dünyanın tüm çiçekleri bir çocuğu selamlayacak mı içten tebessümlerle? Dokuz felek, çocukların kahkahaları etrafında dönecek mi bir defa olsun?

- Ne diyorsun?

O bıçak, yine vuruyor beni ense kökümünden. Zahide son bir bardak çay istiyor, benim kulağım çınlıyor. Ensemdeki çelik sancısı geçecek gibi değil. Oysa boşalan bardakları almalı, suya tutmalıyım. Yoksa demden sararacak hepsi. Hava iyice kararmış, dünyaya dair gürültüler koyu bir lacivert içinde tükenmişti. Oysa, ensemdeki bıçak binlerce kez öldürecek gibi. Gitgide derine saplıyor kendini. Ebabiller çekilmiş göğümüzden. Güvencem, dayanağım, cesaretim uçup gitmiş sanki. Neredeler peki? Bardaklara su tut Zahide, sararmasın. Ben ölüyorum belki.

- On dokuzdu ilk geldiğinizde.

- Saat mi?

- Hayır, tansiyonunuz. Şu an yüz otuza doksan. Normale döndü diyebiliriz.

- Kızımız doğdu mu peki, sabah oldu mu Zahide?

- Sakin olun, sabaha dek sayıkladınız zaten.

- Kızımız niye doğsun İsmail? Daha aylarımız var. Unuttun mu ekim sonu demişti doktor.

- Doğru ya! Şükür ki vaktimiz varmış. O zaman dua et Zahide. Ne olur! Belki ebabiller... Belki asırlar sonra... Belki bir daha...

Sarı bir güz yaprağı gibi titredi Zahide'nin dudakları. İçinde "ebabil" geçen beş cümle mırıldandı.

YILDIRIM TÜRK

BİR NEFES

Yumuşak toprak kürek kürek üstüme atılıyor. Doğrulamaya çalışıyorum; ellerim, ayaklarım iki yanıma öylece düşmüş duruyor. Kalkmak için bir daha gayret ediyorum; ama kıpırdayamıyorum bir türlü. Dışarıdan belli belirsiz sesler geliyor, arada kesik kesik hıçkırıklar yükseliyor. Kim bunlar, ne yapıyorlar başımda? “Yardım edin!” diye bağırarak istiyorum, kelimeler ağzımda büyüyor; sesim çıkmıyor. “Oğluuum!” diye feryat ediyor bir ses, hiç yabancı gelmiyor. Çevresindekiler “Takdir-i ilâhî böyleymiş, yapma, günahtır!” diyerek onu yatıştırmaya çalışıyorlar. Bütün sesler belirginleşerek bir anda aşına oluyor. İçime birkaç damla yaş sızıyor sanki. Cızırtılı hoparlörden “Yasin” okunmaya başlıyor, uğultu yerini tekrar üzerimdeki ağırlığı artıran kürek seslerine bırakıyor.

İçinde pür nurlu, melekli, cennetli kelimeler geçen uzun bir duanın sonunda hep bir ağızdan “Âmin” diyorlar. Biraz rahatlar gibi oluyorum. Ayak sesleri adım adım uzaklaşıyor, için için ağılayan birkaç kişi kalıyor başımda. Bir süre sonra sadece çam ağaçlarının iğne yaprakları ıslık çalıyor. Derin bir mezarlık sessizliği üstüme çöküyor.

Bütün gece aralıksız yağın yağmurdan sonra güneş yüzünü göstermişti. Gözüme uyku girmemişti. Evden biraz erken çıkmıştım. Ağır adımlarla gidiyordum. Yol kenarındaki kedilere öylesine “Pisi pisi!” deyince birkaçı peşime takılmıştı. İçimde tarifsiz bir kıpırtı... Defalarca önünden geçmeme rağmen fark etmediğim iğde ağacı duvar dibinde çiçeklenmiş, rüzgâr hafif hafif vurdukça hoş kokular saçıyordu etrafa. İçime çektikçe mest oluyor, türlü hayallere dalıyordum. Şehir henüz uyanmamıştı uykusundan. Adımlarımı yavaşlatıp bu anı biraz daha uzatmak istiyordum. İşe yeni başlayan Zehra’nın yüzü geliyordu gözlerimin önüne. Adımlarım kendiliğinden hızlanıyordu. Ardımdan kapıyı yavaşça kapatan annemin “Hayati oğlum, hayırlısıyla bir de...” cılızlaşan sözü kulaklarımda çınlıyordu.

Her yıl alınımdaki kırışıklıklar derinleşirken gideceğim yol biraz daha aydınlanıyordu. Ön bahçeye bakan odama giriyorum. Oturmadan bir kah-

ve söylüyorum kendime. Bahar bütün renkleriyle coşmuştu. Süs havuzunun başındaki kırmızı güller, zambaklar, duvar kenarından uzanan sarmaşıklar, sümbüller dairenin soğuk yüzünü mevsim mevsim güzelleştiriyor; guruldayan kumruların neşesi ayrı bir sıcaklık veriyordu. Bir şarkı mırıldanmaya başlıyorum. Emektar Sabriye Hanım, manalı gözlerle “Yine erkencisiniz Hayati Bey!” diyerek kahvemi masaya bırakıyor. Yüreğimde bir kuş çırpınıyor. Sırrım içimde alev topu oluyor birden, haykırmamak için kendimi zor tutuyorum. Sonra tuhaf bir suçluluk duyuyorum bundan.

“Misafiriniz var müdür bey!” diyen sekreter hanımın sesi giriyor araya. Hayatın renkleri çekiliyor aramızdan. Müşkülü çözülenler gönül rahatlığıyla ayrılırken görüşmek isteyen onlarca kişi daha bekliyor kapıda. Konuşmamız derinleştikçe dokunduğum yerler yeşeriyor.

Büyüdükçe büyüyorum. Aşılmaz dağlar parçalanıp dümdüz oluyor önümde. Daire başkanı olunca yapacaklarımı düşünüyorum. Gözlerim kendiliğinden hafifçe kısılıyor, omuzlarım dikleşiyor birden.

Dişimle tırnağımla ulaştığım her noktada mutluluğu yakalayabileceğimi düşünürken bir süre sonra geldiğim yer de sıradanlaşıyor. Plaketler, başarı belgeleri, ödüller yetmiyor bana bir türlü. Her biri mutluluğumu gölgeleyen yeni duvarlar örüyor durmadan. Çocukluğum, yetimliğim, yoksulluğum gözümün önünden geçiyor, daha bir hırsla sarılıyorum hayata. Dünya istedikçe veriyordu; yaşadıklarımın oyun ve eğlenceden ibaret olduğunu çoktan unutmuş, hep daha fazlası için uğraşıyordum. Dünya daralıyor gözümde. Bir sis bulutu perdeleniyordu; belki yakındakini uzak, uzaktakini yakın görüyordum. Hayallerimle annemin beklentileri birbirine karışırken yeni bir yol ayırımında buluyorum kendimi.

Durmaya, dinlenmeye gelmiyor bu yolda. İpteki cambaz gibi herkes. Ödün vermeden tutunmak zor. Dünyanın çığırktan sesi diğer sesleri bastırıyor. Gördüğü her nesneye sahip olmaya çalışmak daha mı mutlu yapıyor insanı? Biraz daha görünür olmakla yüceliyor mu ruhumuz? Şişirilen benliğimiz hangi adaya götürüyor bizi?

Odayı ağır ve bunaltıcı bir hava kaplıyor. İçeriye havalandırmak için kalıyorum. Bir elim pencere kolundayken gözlerim kararıyor. Kalbim sıkışıyor birden, nefes alamıyorum. Yer, ayağımın altından kayıyor sanki. Soğuk terler boşalıyor sırtımdan.

Hafızam siliniyor, hayatı ilk ve son defa ben yaşıyormuş gibi oluyorum. Çevremde birilerinin, hayallerini yarım bırakıp gitmesi ruhumda karşılık bulmuyordu. Aklıma getirmek istemediğim, henüz çok erken ve hazırlıksızım diyerek sürekli ötelediğim hakikatin nefesi fark etmeden yanıma sokuluyor. Minareden verilen her ölüm salâsı, o an için bir yerimi göçertse de hırslarım,

arzularım artarak devam ediyordu. Henüz yapılması gerekenler yapılmamıştı, daha vakit vardı.

Nereden bilecektim ölümün keskin bıçağının yanı başımda bilenip iki dünya arasındaki çizgiyi ansızın keseceğini? Niçin akledemedim kaygısını duyduğum her şeyi bırakıp asıl kaygının içine düşeceğimi?

Olduğum yere yığılıyorum. Başımda bir koşuşturmaca... Çılgılık atan, acili arayan, ne yapacağını bilemeyen insanlar dönüp duruyor etrafımda. Mahşer yerine dönüyor ortalık. Yıllarca oturduğum deri koltuk ağzını açmış yutmaya çalışıyor sanki beni! Zehra'nın parlayan gözleri gökyüzünde kayan yıldız oluyor birdenbire.

"Durun! Nereye götürüyorsunuz beni? Yaşanacak yıllarım var daha!" Sesim boşlukta kayboluyor. Geride yarım kalmış umutlarım, sevinçlerim hüznə dönüşerek çürütüyor içimi. Sahip olduğumu düşündüğüm ne varsa birden yabancılaşıyor bana. Bütün uzuvlarım, birer emanet olduklarını ve hiç uzayıp kısaltmayan zamanın geldiğini hatırlatıyor. Kırılan gönüller, yüze söylenmeyen sözler peşimi bırakmıyor. Bilinçaltına gömdüğüm yakama yapışan eller daha çok sıkıyor boğazımı. Ağır bir yük oluyor sırtımda. Kulağımı sağır eden korkunç çılgınlıklar yükseliyor. Ürkmüş bir serçe gibi ne tarafa gideceğimi bilemiyor, duvardan duvara vuruyorum kendimi. Gözü kapalı geçen günlerim, yüzüme sürdüğüm avuçlarımda kara leke oluyor. Bir ömürlük uykumdan şimdi uyanıyorum. Ah, biraz daha zamanım olsa!.. Kör kuyulara düşüyorum. Her yer karanlık. Zaman birden duruyor.

Çam ağaçlarının iğne yaprakları ılık çalıyor. İçin için ağlayan annem de başucumdan uzaklaşırken iki omzumda birer karaltı belirliyor; kara toprak üstümde biraz daha ağırlaşıyor.

CAHİD EFGAN AKGÜL

ÖLÜNÜN ZAMAN TÜNELİ

Kafamı ekrana gömmüş çalışıyorum. Yirmi yıldır bitmeyen, aksine durmadan çoğalan, tekrarlayan evrak ve dosya işleri. Maaş bordroları, gelir-gider bilançoları, finansal analiz ve nakit akış tabloları... Artık beni de bu ekrana gömüp açıkta kalan parantezimi kapatsalar diye düşünüyorum. Çalışmaktan şikâyetçi değilim ama bunca yıllık çalışmanın sonunda ortada kayda değer bir şey yok, ona isyan ediyorum. Elde ne var? Kocaman bir hiç. Oturduğum ev kira, altımda bir araba var ama o da şirkete ait, borç desen boğaza kadar. Çocukların okul masrafını ucu ucuna denk getiriyorum. Karımın isteklerine yetişmek için *Usain Bolt* olmak gerekiyor zaten. Tek şansım, çalıştığım plazadan gördüğüm Uludağ manzarası. Beni bunca curcuna içinde rahatlatan tek şey.

İşimi iyi yapmak ve öykü yazmaktan başka hiçbir hünerim yok. Bir finans şefi ve öyküleri. Bu da tuhaf tabi. Nedense, konusu para olan işler yapan insanların edebiyatla uğraşmaları bana hep ilginç gelmiştir. Bazı şairlerin reklamcı olmalarının kınanması gibi.

Masamdan kalkıp plazanın kış kadar olan balkonuna çıkıyorum. Bir sigara yakıyorum. Öksürük ve pişmanlık. Bugün bırakıyorum diye diye kırk yıl oldu. Tavuk götü tövbe tutmaz derler. Benimki de o hesap. Nefes alamıyorum artık. Yazacağım yeni öyküyü düşünüyorum. Gözüm gökyüzünde. Aklıma, geçenlerde okuduğum, "*Küçük Kehanetler Divânı*" isimli bir öykü geliyor. Ordaki karakter gökyüzüne bakarak ilham gelmesini mi ne bekliyordu? İlham gelecek de şiirini yazacak. İlginç bir sonla bitirmişti yazar öyküyü. Ben de öyküyü gökyüzünde arıyorum. Oysa öykü yeryüzünde, insanların arasında.

O an karar veriyorum. Yeni yazacağım öykü için insanların arasına karışacağım!

Sekretere, meydan tarafındaki bir kuruma evrak götüreceğimi, soranlara şirkete tekrar dönmeyeceğimi söylemesini tembihliyorum. Plazanın asansörlerini beklemeye sabrım yok. *Acil Çıkış* yazan kapıdan girip, merdivenlerden koşaradım aşağıya iniyorum. Arabayı otoparktan çıkarmıyorum. Yürüyeceğim. Göstermelik olarak yanıma aldığım evrakı çöpe atıyorum.

Ana caddeye çıkıp gördüğüm ilk dolmuşa el ediyorum. Dolmuşlar ve otobüsler öykü membaıdır. Çeşit çeşit insan vardır. İlginç yüzler, ilginç konuşmalar, kavgalar ve kahkahalar bir aradadır. Ama şu an fazla yolcu yok. Arkadaki yüksek koltuklardan birine mevzileniyorum. Araç yarım saat boyunca o sokaktan o sokağa giriyor. Öykü olabilecek hiçbir ayrıntı ve konuşma yakalayamıyorum. Dolmuşu mecazen dünyaya benzeterek anlatabileceğim bir öykü kurguluyorum. İnenler ve binenler. Yanlış binenler ve erken inenler. Biraz klasik geliyor, vazgeçiyorum.

Kent Meydanı'nda iniyorum dolmuştan ve Fomara yönüne doğru ilerliyorum. Bu cadde her zaman kalabalıktır. Giyim kuşam mağazaları tıka basa kadın ve çocuk doludur. Kaldırım kenarlarına konan banklardan birine oturup insanları izliyorum. Yürüyüşlerinden, bakışlarından hikâyeler çıkarmaya çalışıyorum. Kimbilir neler düşünüyorlar? Mesela şu kadın. Kızını elinden sıkıca tutmuş, çekiştire çekiştire bir yere götürüyor. Suratı asık. Kız çocuğu ağlamaklı ve belli ki koşturmaktan yorulmuş. Ya da şu kaslı, iri yarı adam. Omzunda bir çanta. Üzerine yapışmış ve baklavalarını gösteren bir tişört. Spor salonundan yeni çıkmış belli ki. Yorgun ama mağrur. Efelene efelene bir yerlere gidiyor.

Bir türlü odaklanamıyorum. Bir kafeye gidip otursam mı diye düşünüyorum. Çay, kahve içerken, kulağım da etraftaki masalarda olur. Yeni öykümün fitilini yakacak bir kelime, bir cümle ya da bir hadise yakalarım belki diye umuyorum.

Tekrar yürüyorum. Sanki aklıma aniden bir şey gelmişçesine, Çarşamba semtine doğru gerisin geri dönüyorum. Neredeyse tüm cadde ve sokaklarında Suriyeliler yaşıyor Çarşamba'nın. Dükkân tabelaları Arapça. Sanki Bursa'da değil de Halep'teyim. İlk kez gördüğüm bir ülkenin sokaklarında kaybolmuş gibiyim. Tek Türkçe konuşan insanlara rastlıyorum. Onların da yüzlerinde artık merhametten ziyade, *"Bunlardan ne zaman kurtulacağız"* bakışı var. Oysaki Bursa bir muhacir şehridir. Bulgaristan'dan, Ahıska'dan, Afganistan'dan olduğu gibi Anadolu'nun tüm şehirlerinden yoğun göç alan bir kenttir. Mesela o kadar çok Artvinli var ki? Nerelisin dediklerinde *"Burtvinliyiz"* diye cevap veriyor kimisi. Espri kötü ama Artvinliler çok iyidir. Suriyeliler buraları yurt edinmiş âdeta. Sanırım *"gitmeye pek niyetleri de yok"*.

Soldaki sokağa sapıyorum. Karşıma bir mezarlık çıkıyor. Şehrin ortasında bu kadar büyük bir mezarlık olacağına ihtimal vermezdim. Şaşıırıyorum. Demek ki bu semtin yoğun olarak iki tip sâkini var: *Suriyeliler ve ölüler*.

Dirilerin içinde bulamadığım öyküyü, belki ölülerin arasında bulurum diyerek Ahmetpaşa Mezarlığı'ndan içeri giriyorum. Güneş batmak üzere. Yaz sıcağı etkisini sürdürüyor ama ürperiyorum bir an. Bir mezarlığa gitmeyi kaç yıl oldu? Hatırlayamıyorum. Ara ara çeşmeler ve yanlarında mavi ibrikler görüyorum. Aklıma nerden esiyorsa, iki tane ibriği dolduruyorum ve hiç tanımadığım birkaç mezarın iyice kurumuş topraklarını suluyorum. Sularken *Fatiha*

okumayı da ihmal etmiyorum. *Elham* okumayalı yıllar olmuş. Fark ediyorum ki cuma namazlarını da azalta azalta bırakmışım.

Küçükken ninem, mezar taşlarını okumanın insanı unutkan yaptığını söylerdi. Aklıma bu sözler geldiğinde mezarlıktaki tüm taşları döne döne okuyasım geliyor. Beni içine çeken dünya derdini ve telaşını unuttur muyum acep, diye düşünüyorum.

Birçok mezar taşında özlü sözler var. Kimisi acıklı, kimisi de komik denecek derecede ilginç sözler. Hepsisi de okuyanı muhatap alıyor. Üstüme alınıyorum bazısını. Mesela şu 1959 yılında ölen adamın taşında şunlar yazıyor:

BAKIP GEÇME EY MUHAMMED ÜMMETİ
SANMA BAKİ BU YALAN DÜNYA CENNETİ.

1963'te ölen birinin taşında ise,
OKUSUNLAR TAŞIMDA
ÖLDÜM 55 YAŞINDA
BENİ RAHMETLE ANIN
AĞLAMAYIN BAŞIMDA

yazıyor. Rahmetli soğukkanlı, biraz nüktedan ve öğütsever bir ölüymüş demek ki.

Mezarlıkta o kadar çok muhacir var ki. Rusçuklu, Kumanovalı, Filibeli ölüler koyun koyuna yatıyorlar. Eski taşların büyük çoğunluğunda "TANRI BAKİ" ibaresi var. Mutlaka meslekleri ve ölüm sebepleri de belirtilmiş. Tokatlı Öğretmen Mehmet bilmemkim. Artvinli Terzi Ahmet falanca, Kalp Krizinden Vefat Eden Mahmut filanca.

En ilginç de şu:

ÜSKÜP'TEN GELEN HAKİMAT ERBABI LEDÜN İLMİNİN GÜZÜDE
TEMSİLCİSİ YUNUS EFENDİ VE FATMA ANNEMİZ.

Belirtelim ki, imlâ tercihi ölüye veya mezar taşını yazdırana ait. Hemen altında Yunus Efendi'ye ait olduğunu sandığım, dört dörtlük bir beşlik var:

DAHİ FAKİR YUNUS
SENDEN SANA SIĞINIR
SENSİN EVVEL SENSİN AHİR
BİZDEN BİZE BAKAN SENSİN
Kİ SENSİN AYNI MUTLAK
BU AYNADAN GÖRÜNÜR HAK

Mezarlığın doğu kapısına doğru bakarken, kabir başında ağlayan yaşlı bir kadın görüyorum. Hıçkırıkları olduğum yere kadar geliyor. Kara bir kedi sürünerek geçiyor yanımdan. Bir karga acı bir çığlık atıyor.

Mezarlığın batı kapısına doğru yürüyorum. Sanırım yazısı Yunus Efendi ninkinden daha ilginç bir taş buluyorum. Aynen şunlar yazıyor:

BULGARİSTAN'IN KIRCAALİ EŞRAFINDAN
MEHMETOĞLU AHMET GENÇOĞLU

RUHUNA FATİHA
 1299 DA DÜNYAYA GELDİM
 1329 DA HARBE GİRDİM
 1379 DA HACCA GİTTİM
 1399 DA VEFAT ETTİM
 ÖLÜM TARİHİ 1.11.1978
 ANA ADI HABİBE

Tebessüm ediyorum. Hemen fotoğrafını çekiyorum Instagram'da paylaşmak için. Postun altına yazacağım cümle bile hazır: *Ölünün Zaman Tüneli*. Kontrastı yüksek bir efekt seçip paylaşıyorum.

Yol üstündeki çeşmelerden iki ibrik daha dolduruyorum ve Yunus Efendi'nin biraz ilerisinde ikamet eden bir mezarlığı suluyorum. Üzeri çiçeklerle dolu. Daha geçen sene ölmüş. *Demek taze ölülerden*.

Güneş iyice batıyor. Sırtımda bir üşüme hissediyorum. Arkamdan biri dokunuyor omzuma. İrkilerek dönüyorum. *Allah rahmet eylesin evladım*, diyerek biri ibrik uzatıyor bana. Biraz önce kabir başında ağlayan kadın bu. Sanki burada yatan bir yakınımın gibi, *Allah razı olsun teyze*, diyorum.

Kadının üstü başı pejmürde, saçlarında hiç siyah kalmamış ve dağınık. Kabri başında ağladığı kişi, ya kızı ya da oğlu diye düşünüyorum. Zihnimden geçenleri duymuşçasına anlatmaya başlıyor. Şivesini pek anlayamıyorum. Göçmen olsa gerek. Sonrasında Kumanova'da doğduğunu söylüyor. Cümleleri kesik kesik ve sesi ağlamaklı. Bir trafik kazasından bahsediyor. *Uçurum*, diyor. *Şoför*, diyor. Mezarda yatan kişinin trafik kazasında ölen biri olduğu anlaşılıyor. Belli ki otobüs uçuruma yuvarlanmış. Anlattıklarından isminin *Emine* olduğunu anlıyorum. Onu teselli edecek cümleler kurmaya çalışıyorum şaşkınca. Yakını ölen biri nasıl teselli edilir ki. Onu da pek bilmiyorum çünkü.

Emine teyze mezarlığın batı kapısından çıkıp kayboluyor. Karanlık basmadan ben de eve dönmeye karar veriyorum. Doğu kapısına doğru yöneliyorum. Çıkarken, Emine teyzenin başında ağladığı kabre geliyorum. Acaba ölen kimmiş diye merak ediyorum. Mezar taşında aynen şunlar yazıyor.

TANRI BAKİ
 KUMANOVALI EMİNE TÜRKSEVER
 RUHUNA FATİHA

D. 1931
 Ö. 24.04.1986

O an Instagram bildirimi geliyor. Arkadaşlardan birinin, paylaştığım fotoğrafın altına yaptığı yorumu okuyorum: *"Abi çok iyi yaa. Sen bundan bir öykü çıkarırsın şimdi haa! :)))"*

Arkamdan kovalayan bir gölgeden kaçarcasına mezarlığı terk ediyorum.

ZÜHAL BAYLAN

KARA DÜĞÜN

Babasının düğün günü giymesi için aldığı lastikleri ayağına geçirecekti ki koru yolunun tozlu ve taşlı olması onu bu isteğinden caydırdı. Ayağına geçirdi artık ne bulduysa. Köy meydanına doğru yöneldi. Yemek kazanlarını külleyen annesiyle sohbet eden dayısı, onu bekliyordu.

Dayısı o mesafeden parlayan, insanı içine çeken yeşil gözlerine baktı Emir' in tebessümle. Kazanlar nerdeyse hazırды. Kaynatacak odun, kara kıştan tek bir parça dahi kalmamıştı. Daha önce sözleşmiş olacaklar ki konuşmadan koruya doğru yürüdüler.

Dayı, üzerinde karıncaların deli deli dolaştığı kınalı bir kayaya oturdu. Yoruldum sen git de kazanlar için odun topla ben buradayım artık gelemem dedi...

Emir çocukluğundan beri koruya gider saatlerini orada geçirirdi. Gözleri ağaç dallarının süzdüğü güneş ışığıyla bir kez daha parladı.

Gücünü rüzgârdan alan söğüdün upuzun kolları sallandı, tam da Emir uzanmışken dallarına kırmak için ki uyandı... Sarıp sarmaladı dallarını ağacın aşağı bakarken, yerde kuruyup kopmuş tek bir dal yoktu...

Yükseklerden bir uğultu koştuk geldi rüzgârın elinde, tüm ormanı kaplar-ken onu da içine aldı. Ne kadınların konuşmasına ne çocukların gülüşmesine benzemez bu, kök saldırır insana dedi sessizce söylendi dudakları, bir süre durakaldı.

Sakince ilerlerken ormanın türküsüne eşlik etti. Ne sarı ne de sararan dallara kıyamadı Emir...

Aşağıya doğru hızlıca inerken, gözlerindeki yaşlar ayazda insanın yüzünü değdiği yerden kesen yağmur damlasıydı artık.

Elinde tek bir dal olmadan gelen Emir'e kısık yorgun sesiyle nerede odunlar diye sordu. Gülerek, oğlum koca ormanda hiç mi odun olmaz demesiyle onun cevap vermesi bir oldu. Ben ormanla konuşuyorum ne zaman dallarına uzansam canlanıyor kıramıyorum dedi bağırıp ağlayarak.

Onu orada bıraktıktan bir süre sonra sırtına yüklediği odunlarla geldi. Emir telaşlanıp sırtından odunları almak istedi fakat bir omuz silkelemesi ile uzaklaştırıldı. Sustular köye doğru yürürken.

Orta bacalı, düz çatılı evler görününce, sırtındaki odunları Emir'e yükledi. Senin kemiklerin daha su gibi sana taşıtmadım ama artık sen götürmelisin dedi. Hepi topu iki kazan kaynatacak kadar halbuki, belini büktü oğlanın...

Onları annesi karşıladı. Ah oğlum dedi Mehmet Emmi öldü! Onun suyunu kaynatacak kazan ve odun lazım.

Kazanları yaktılar, suyunu kaynatıp Mehmet Emmi'yi güneş en tepeden inmeden gömdüler. Düğün oyunsuz olacaktı, yas tuttular.

Yemek pişiren kadınları havanın sıcaklığıyla ateş perişan etti. Düğün günü olacak iş miydi, milletin ne ağlayası var ne de oynamaya hevesi kaldı diye laf ettiler kendi aralarında.

Düğün yerini kurdular davulsuz zurnasız. Gelinin getirileceği kapıda bir sessizlik... Gelin ki sarı elbisesi üzerinde selvi gibi uzun, gözleri kestane yemişi gibi kara, beyaz tenli yüzünde bir kavağın gövdesine resmedilmiş gibi benler...

Gelini almaya gitmek için babası en temiz, Emir ise kasabadan alınan yeni elbiselerini ve kara lastik ayakkabılarını giydi...

AYŞE HİCRET KARAKAYA

LEŞ

Elimde bir bez, duvardaki leşi temizliyordum. Çatlaklardan kaçıp, duvarın gizli kıvrımlarına sokulmaya çalışıyordum.

Hayatımın güzel anlarında, mesela beni yalnız olmadığımı ikna eden kalabalık bir yer sofrasında elimizdekilere gözünü dikmiş sinekler gibi, bu leş de bütün pisliğiyle hayatımın orta yerine gelip konmuştu.

Sildikçe aşınan bezin iplikleri parmaklarıma dolanıyor, kesiyor, canımı yakıyor; gıkımı çıkarmıyordum. Leşin yaşamımı nasıl bir kıyamet yerine çevirdiğini düşündükçe hınçla silmeye devam ediyordum.

Nefret kol geziyordu hücrelerimde. Hızla yayılan bir iltihap gibiydi. Parmağıma batan kıymık gibi işte; yaşadıysanız bilirsiniz. Kıymığı temizletmemiştim küçükken anneme. O orada durdukça parmağıma oturan kanı; sinsi sinsi ilerleyişini görünce korkmuş ve anneme sığınmışım tekrar. İlerleyen yaşlarımda herhâlde bu hep böyle olacak sandım. Herkes, yaptığım yanlışlardan döndüğümde bir yandan şefkatle pansuman malzemelerini hazırlarken bir yandan da gözlerime bakacaktı. Duvarda bir ışık gezecekti ve ben o ışığı bir işaret olarak kabul edecektim. Yaşadınız mı? Yaadıysanız bilirsiniz.

İzinin kalmasına dahi tahammül edemeyeceğim leş, sildikçe sıvanıyor; alay eder gibi, duvara bir hat ustası edası ile ahenkli şekiller çiziyordu. Nefretimi görüyor, hızlanan nefesime kulak kabartıyor; olay mahallini temizleyen bir seri katili izler gibi dik ve meraklı bakışlarını üzerimden çekmiyordu.

Oysa bilmiyordu, nefsim nefesimden hızlıydı. Nefsim kuyulardan derin, denizlerden daha engindi. Bata çıka yürümüştüm ben hep. Onun gibi kaç leşle savaşıyordum, izleri başka duvarlardaydı; hiç görmemişlerdi birbirlerini. Ben sır ustasıydım. Bu seferki leş ise sanatkardı.

Gittikçe artan bir dirençle hayran oluyorduk birbirimize. Güç isterdi, saat gibi işleyen bir yaşamı refahından ayırmak, darmadağın etmek. Zirveye dikilmiş bir çift gözldüm oysa ben. Leş beni atmıştı fırtınanın içine, en diplere savrulmaya. Keskin gözleri ve zekâsı, bıçağın iki tarafıydı.

Duvar da yer değiştiriyorduk sürekli. Bazen mahir olan oydu, acemi olan ben. Bazen şah olan ben, mat olan o; teselli eden ben, hüznün elçisi o.

Pencereye bakıyorum, ılık bir rüzgâr la etekleri havalanan narin bir kız gibi utangaç perde. Dantellerini sarıyor bacaklarıma. Leş sıçrıyor diğer duvara. Korkuyor bedenimden. Korkuyor benliğimden. Bazen.

Gün karabatak gibi, avlayacağı bir ruh arıyor sokaklarda. Gün, işlerini bitirip de akşam eve elinde erzaklarla dönen bir baba gibi yorgun.

Çalışma masama gidiyorum, uzun yol şoförüne ait gibi gözlerim; çöken bir tek göz altlarımla olsa! Koridorda duruyorum, tabloda üç at, rahvan koşuyor. Eğilip fısıldıyorum kulaklarına “Durmak da bir eylem, nerede duracağını bilmekse erdem.” Atların sağrısına kenetleniyorum. Kan çanağı gözlerim ve benim bir harman yeri; ağustos sıcağında buğday tanelerini ayrıştırırmaya çalışan bir çiftçi gibi terliyorum.

Kör bir leylek gibiyim şimdi, nereye göç edeceğimi bilmiyorum. Uçuyorum odadan odaya. Leşle göz göze geliyoruz. Kırpıştırıyor kirpiklerini, bana acıyor mu artık? Duyguları yok dediğimiz bir hayvanın annesine sarılışını görürnce hissettiğimiz tatlı bir merhamet dolaşıyor damarlarımda. Nefretle sevginin kıyısında geziyorum leşe bakarken. Bazen o benim sırtımda, bazen ben onun. Emin olduğum tek şey yükünden gocunmayan bir hamal gibi, ekmek param gibi muhtacım leşe.

Bazen merhem bendim, yara o; kör bendim, bastonum o; kalem bendim, kâğıt o. Savaştan kaçıyorduk birlikte; elimizden tutuyorlardı deniz kıyısında, ardımıza baktık, farklı kayıklara düşmüştük. Ruhunun her odacığında gezmiştim, tanıdım demek az gelirdi. Artık “Tanrım!” demek de az kalır; başımı avuçlarıma alıp, bir tane hakkı olan ve işaret fişeğini yanlış yere atan kayıp bir seyyahın çaresizliğiyle savrulmak da.

Naçar kaldığım anlarda tek bir söz söylerdim kendime “Bu ilk değil, yürümeye devam, devam yürümeye. Dört nala koşmaya.”

Fısıldadım atların kulaklarına, yelelerini taradım. Tablonun yanından dimdik omuzlarımla geçtim, leşin nefesini ensemde hissediyorum.

Çalışma masamda boş bir bardak; kim bilir hangi gün keyifle içmiştim bu kahveyi, tortuları vurgun yemiş bir dalgıç gibi saplanıp kalmıştı diplere. Dağınlık bir görüntü beklerken tertemiz bir masa buluyorum. Üç tane kitap, aldđım notlar ve bir takvim. Sanki yaşamımı izliyor gibiydim. Leş ensemdeydi.

Okuduğum her cümlede, yazdığım her hecede leş de vardı artık. Yeni bir dil öğreniyor gibiydim. Duvarlarıma kokusu sinmişti. Ellerinin izleri bedenimde geziyordu. Meyve yerken sonradan gördüğün kurttan sonra günlerce geçmeyecek bir bulantı gibiydi. Leş içimdeyken, aynı gözlerle göremiyordum. Elimde makas, gitmek fiilini leşin üzerine göre dikmeye çalışıyordum. Ama

ben kendi söküğümü bile dikemezdim ki. Boyumdan büyük işlere kalkışmıştım. Hayatıma giren her leş gibi sandım bunu da.

İlahi güç tarafından yeni günün damarlarına ince bir iğneyle parça parça güneş zerk edilirken gözlerimi bir kapatıp bir açıyor, leşi gözlüyordum. Yorgundu. Yüzüne düşen aydınlık kapkara gözlerini kapatmaya yetmiyordu. Arada bir eliyle perçemini düzeltiyor, bana bakıyor, kopkoyu bakışlarını üzerimde gezdiriyordu. Sırtınca görünen bembeyaz dişlerinden tertemiz biri sanırdınız. Leşti oysa, haberi var mıydı bundan?

Ağaç dallarını süpürerek geçen rüzgârın sesini duyabiliyordum. Sabahın erken saatleriydi. Bahçedeki taze otların kokusu evdeki nahoş kokuyu bastırıyordu. Yollara dökülen yaprakların hışırtısından yolda kaç kişi yürüdüğünü söyleyebilirdim. Sessizce dinliyordum. “Hayatı sadece dinleyin.” dedim atlara. Fısıldadım kulaklarına, sağrılarını okşadım. Öğüt verecek son kişiydim belki de.

Kalktım yerimden, leşin gözlerinden ayrılarak. Korkusuzdum. Tabloyu çıkardım yerinden. Atların ardından yükselen dağları ilk kez görüyordum. “Asıl güzellik ardınızda mıydı?” dedim, çakıldığı yerden bir türlü çıkmak istemeyen çiviye zor kullanırken. Leşe bile yapmamıştım bunu. Hayatımın orta yerine bütün pisliğiyle oturan leşe bile! Ben vedaları severdim. Sır ustasıydım, veda ustasıydım.

Leş yoktu ensemde. Merak edecektim, biliyordum. Hayır, kin duymak değil; hayatında bir kez göz göze geldiği kediye bile merak ediyor insan.

“Üç beş gün yatıya kalan istemediğim bir misafirdi sadece.” dedim atlara. Zil çaldı o sırada. “Kolileri yükleyelim mi arabaya?” dedi. Başımı bir aşağı bir yukarı salladım. Leşi gösterecektim almasınlar diye ama arkamı döndüğümde yoktu.

ÖMER VURAL

OLAĞAN SAATLER

Olağan bir geceydi ta ki bütün görsellerden arındırılan duvarın merkezine yerleştirilen saatten garip sesler duyana kadar. Sistemli bir şekilde soldan sağa ilerleyen yelkovan, sıra dışı bir şey fısıldıyor, bense “hırt hırt” sesinden alelaide bir gürültü devşiriyordum. Saat denilen makine, dairesel bir kadran, -biri kısa biri uzun olmak üzere- iki çizgi, sistematik bir ses ve rakamlardan başka ne olabilirdi ki? Bilinmeyen bir vaktin habercisi ya da mistik bir âlem... Muhafız ya da hokkabaz... Cevapların artmasıyla ters orantılı olarak saatin değeri de azalıyordu. Oysaki sürekliliğin gücüne sahip olan saat, çubuklarını durmaksızın döndürüyor, karanlık odanın tek ayığı olarak uyumadığını ilan ediyordu. Bu yurgan bir sesle hareket eden yelkovan, diğer saatleri de şevk veriyor, tüm saatler merkezî sinir sisteminin uçları gibi çalışıyor, dünyanın kavramsal içeriği genişliğinde, bir ağ üzerinde emirler dikte ediyordu. Çok sürmemişti ki kendimi bu gerilimin içinde buldum. Sesler bayağı olmaktan çıkıyor, zembereğin içinden helezonik dalgalar yayılıyordu. Dalgalar gittikçe büyüyor, daha güçlü bir akımla tüm nesneleri kendine çekiyordu. Akım bana kadar ulaşınca anaforun içinde savrulmaya başladım. Ne odaya dönebiliyor ne de rüyaya girebiliyordum. Olağanüstü bir çekimle anaforun merkezindeki zembereğe ulaştım. Saatin boyutlarıyla orantılı olarak küçülmüştüm. Bulunduğum yeri anlamlandırmakta zorlanıyordum. Geometri, öncül bilgimiz olmalıydı, çünkü gördüğüm her nesneyi tanımlı belirli şekillere benzetiyordum. Keskin çizgilerin olmadığı, her parçanın dairesel özellik gösterdiği bir makinenin içindeydim. Pi sayısının uçsuz bucaksız sularına girmemek için, alan ve çevre hesaplarına takılmadan kendimi konumlandırmaya çalıştım. Zemberek, halkalar biçiminde yerleşmiş çelikten labirentti. Yönüm ve amacım olmadığı için hareket edemiyordum. Zihnimin bulanıklığının ortamdaki manyetik dalgalardan kaynaklandığı kanaatine ulaştım. Bu açıklama ile bir süre oyalanabilirdim. Sonunda ilk yapmam gerekeni yapıp rastgele yürümeye başladım. Geçtiğim yerleri, nesneleri hafızamda tutmaya çalışıyordum. Nadiren zihnimi toparlayabildiğimden neden

bunları gördüğümü, diğer nesnelerden farklarının ne olduğunu sorguluyordum. Her biri çocukluğumdan izler taşıyordu. Oyun aralarının vazgeçilmez ekmeği, bahçeden aşırılmış salatalık, komşu bahçeden elma, derse yoğunlaşmak için elde tutulan kokulu silgi, tek kanallı siyah beyaz televizyon gibi nesneler vardı. Sanki saatin içine değil, kendi içime düşmüştüm. Bitkin düşüp bir köşede çözülüp yok olacağım hissine kapıldım. Çarklar dönerken umutsuzca yürümeye devam ettim. Saatin mekanik dünyası başımı döndürürken dikey yönde hareket ettiğimin ayırdına vardım. Yolda karşılaştıklarımı unutmamak için baş harflerinden uydurduğum şarkıyı da dilime dolamıştım. Duvarlar git-tikçe alçalıyor, yolun eğimi beni labirentin dışına taşıyordu. Bir yandan yürüyor, diğer yandan zamanı, saati ve kendimi tanımlamaya çalışıyordum. Saatlerle ilk karşılaşmam değildi bu; gözümden bile koruduğum, içine su yürüyene kadar özenle taşıdığım ilk kol saatim, her akşam kurup annemin başucuna koyduğum namaza ayarlı çalar saat, dayımın “O benim saatim, dönüp dolaşıp benim olduğum yere geleceksiniz.” dediği alaturka vakte ayarlı, ileri geri alınmayan tavuklu saati... Yürümeye devam ettim. Arka arkaya dairesel blokları görünce labirentin üzerine çıktığımı anladım. Yukarıdan nesneler net görülü-yordu. Zemberekte oluşan enerji, çarklara taşınıyor, çapı küçük olan çarklar, kısa adımlarla hızlıca dönüyor, büyük çaplı çarklar daha geniş çemberi daha büyük adımlarla kat ediyordu. Zemberek gevşedikçe labirent genişliyor, yel-kovana bağlı mil durmaksızın kendi etrafında dönüyordu. Labirentin içindeki nesnelerle zihnim arasında saydam ipler oluşuyor, ipler topaç gibi dönerek ten-nureye dönüşüyor, ben de mil gibi kendi etrafımda dönüp duruyordum. Dön-dükçe tennure ile bedenim bütünleşiyor helezonik eğim ile yükseliyordum. Şarkım ise dudaklarımda kısılıyor, inilti gibi belirsizleşiyordu.

Salon ışığının yanmasıyla saatin beni koltuktaki eğreti yatağıma kusma-sı bir oldu. Gözlerimi aralayınca bir kadın başı ile dairesel döngüsüne devam eden saati aynı görsele sığdırdım. Bulanıktan berraka doğru beliren görüntü-nün içinde düşlerimin aksini aradım. Saatler ve insanlar... Her ikisi de döngü-sel bir yalnızlıktı. Ve kadın elimden tutarak beni kendi yalnızlığına çekiyordu. Tek tercih hakkım olduğunu anladığımda, saatin dairesel dünyasından -elim-deki elmayı mutfak tezgâhının üzerine bırakarak- insanlığın dört köşeli dün-yasına döndüm.

ÖZLEM KARAPINAR

SAVAKTAKİ SURET

İnsan, uyuz bir köpek gibi kaşınmayı sever mi? Ben seviyorum. Kaşınmak bana müthiş bir haz veriyor. Yüzümle boynumun birleştiği yer mesela, nasıl da tatlı kaşınır. Tırnaklarım bir tırmık gibi hareket eder, önce hafif hafif sonra coşkulu. Sonra hatır hutur kaşınırım. Boynum, kollarım, bacaklarım; hepsinin lezzeti ayrı benim için. Bazen abarttığım da olmuyor değil; derimi yırtarcasına kaşındığım zamanlar, elimin üzerinde, kollarımda dışarıdan fark edilecek kadar lekeler, kızarıklıklar oluşuyor ancak bunlar da beni tatlı tatlı kaşınmaktan vazgeçiremiyor. Bir keresinde bir kızla buluşmuştum (hayatımdaki ilk ve son flört girişimi). Buluşma boyunca kaşınmıştım. Kız sonrasında benimle görüşmek istemediğini yazmış. Bu çok normal, kabul; normal olmayan kızın da buluşma boyunca tırnak kenarlarındaki etleri ön dişleriyle koparıp durmasıydı. Oysa bizden iyi bir çift olabilirdi, gözlerimizin içine aşkla bakardık, o tırnak etlerini kemirirken ben de güzel güzel kaşınırdım.

Kaşınmanın hazzı beni benden alsa da aile için can sıkıcı bulunuyor. Dermatologlar, kremler çözüm olmuyor. Benim sınav stresimle, kaşıntılarımla didişen annem; memleketten gelen dedemin sağlık durumu ile ilgili kötü haberlerle iyice perişan oluyor.

Üçüncü kez girdiğim sınav, sonunda atlatılıyor ve ortam değişikliğinin kaşınmama faydası olacağı inancıyla annemin yanında köye götürülüyorum. İlginç olan şu ki annem, babam, biri tıp okuyan, diğeri TUS'a hazırlanan iki ablam haklı çıkıyor. Köy kaşınmalarımı bitirmese de azaltıyor. Uzak akrabalarından iki üç tane de arkadaş ediniyorum. Aile bireyleri duruma için için sevinmekte. Gez dolaş diyor annem, kafan dağılsın. Geziyorum. Köyün kalesine çıkıyoruz, Uçhisar Kalesi'nden bakınca bütün Kapadokya ayaklarımın altında. Gün batımını izlerken, ayaklarım tatlı tatlı kaşınıyor. Götürülmediğim yeraltı tüneli, depo, şarap mahzeni, tarihi mekân kalmıyor. Güvercinlik Vadisi, Tığraz Kalesi, Kar Kalesi, savaklar, kemerler, eski dönemlerden kalma kiliseler ve camiler ve daha birçok yeri turist edasıyla dolaşırken kendimi kaşınırken yakalı-

yorum, çabucak toparlanıyorum. Köydeki arkadaşlarım- başka arkadaşlarım varmış gibi- peribacalarında bir zamanlar perilerin yaşadığına inanıyorlar. Kimisi onlara üç harfli adını takmış, kimi cin, kimi peri diyor. Burada durun gençler! Hızla sosyalleşen oğlan nutuk çekmeye de başlıyor. Bunlar mantık dışı, bunlar halk efsanesi. Görmediğiniz şeylere inanmaya ne kadar da meyillisiniz. Biz kent insanı kanıt isteriz, mantık isteriz. Biz modern insanlar doğaya inanmaktan vazgeçmişiz, doğaüstü güçlere mi inanacağız? Cinmiş, periymiş masal bunlar...

Bir gece vakti saat iki üç suları, dedemin tek katlı köy evinin bahçesinde kapının önünde duran sandalyelerden birinde ellerim, ellerim ve tırnaklarım kolumun üzerinde ahenkle gidip geliyor. Sokağın ahşap direğindeki lamba, bahçeyi cılız sarı ışığıyla doldurmuş. Gökte dolunay parlıyor. Sıradan bir yaz gecesi; böceklerin ötüşleri, ağaçların yapraklarının hışırtısı, otların kokusu... Gözlerimi kapatmış geceyi dinliyorum. Bir anda evin dış kapısı açılıyor, demir kapının gecenin içinde gıcırdayan sesine dönüyorum, annem sanıyorum ama değil. Dedem evden çıkıyor, elinde baston ayağında terlikler. Bir an alıp başını gidecek diye korkuyorum. Çünkü bu konuda teyzemler tarafından sıkı sıkı tembihlendik. Dedem güçlükle ayakta durabilmesine rağmen nasıl olmuşsa üç kez kaybolmuş ve evin çok uzağında bulunmuş. Dedemin hafızası tamamen gitmiş durumda. Günümüzde yaşamıyor sanki. Konuşmalarında geçen bütün insanlar ölü. Âdeta geçmişte takılı kalmış. Aklına bağı bahçesi mi geldi, çıkıp gidebiliyor. Oysa ne acıdır ki ne bağı kalmış ne bahçesi. Üzerinde kareli kumaştan pijaması, hep o aynı yelek, başının iki yanındaki zayıf, beyaz, dağınık saçlarıyla gözüme ilginç bir şekilde dinç görünüyor. Bana doğru sakın adımlarla yaklaşıyor. *Oturuyor musun Kenan*, diyor. Beni tanıyor. Geldiğimden beri benimle ilk iletişimi, dahası bana ismimle hitap etmesi hiç beklemediğim bir durum. Üstelik kısık, yaşlı sesine rağmen gayet anlaşılır. *Nasıl buldun oğlum köyü?* Konuşmaya devam ediyor ama ben şaşkınlıktan cevap veremiyorum. Yanımdaki plastik sandalyeyi kendine çekip oturuyor. Sanki bu hareket onu yormuş gibi derin bir nefes alıp arkasına yaslanıyor. *Kadriye yattı mı?* Geldiğimden beri bir kez olsun hatırlamadığı annemi de hatırlıyor. Annem uyuyor istersen çağırayım dede, diyorum, sonunda ben de bir cümle kurabiliyorum. *Yok, yok... Gerek yok, seninle, konuşacaklarım var, bu akşam.* (Haydaaa!) *Oğlum, ölür kalırım. Yıllar var ki, beni yedi bitirdi, bu şeyi, birine anlatmam lazım. Kapıdan içeri girdin, seni gördüm ya, kendi gençliğimi görmüş gibi oldum. Dedim ki, emaneti, bırakabileceğin biri var. Artık, ölebilirsin Kenan...*(E ne şimdi bu?) Bu adam şakır şakır konuşuyor, dedem yani. Allah gecinden versin dede, diyorum cılız bir sesle ama bu muhabbet etme çabasına anlam veremiyorum. Emanet derken neyi kast ediyor? Bana para, miras filan mı bırakacak ya da bir define? Daha neler... Öte

yandan dedemin ardı ardına cümleler kurabilmesi ve bunların kendi içersinde bir mantık içermesi hayret verici. Annemin yoğun ilgisi ve bakımı dedemde gözle görülür bir iyileşme sağlamış olmalı.

Küçük, ufacak tefecik bir oğlandın sen! Ne ara büyüümüştün, ne yağız delikanlı olmuştun, boylu poslu, kaşlı gözlü. Bir vakit, ben de, senin gibi kara yağız bir delikanlıydım. At binmeyi çok severdim. (çocukluğumda hatırlıyorum atları vardı dedemin) Senin yaşlarındaydım, gençliğimin en güzel çağlarında... İnsanın, kaderi mi yazısı mı, benimki biraz değişti. (Burada bir müddet duruyor. Herhalde aklı yine gitti. Derin bir nefes alıyor, bastonunu oynatıyor, elindeki yaralar dikkatimi çekiyor; benim elimdeki yaralar gibi, işte bu cidden şaşırtıcı! Karanlığa gözlerini dikeyor. Bir iç çekiş ki derinden, sonra konuşmaya devam ediyor) Bir gece, arkadaşlarla, eğlenmeye gitmiş idik, oradan döndüm. Yatmadan evvel, ahıra göz attım. Atların suları var mı, ipleri dolanmış mı? Sonra, yukarı çıktım. Yatmaya odama vardım ki, ahırdan sesler geliyor, kişnemeler, gürültüler, bağlık çığlık. Hemen koştuk, indik. Baktık, atların ipleri çözülmüş, hayvanlar kan ter içinde kalmış, yorulmuş, atların saçları örülmüş. Aynı kadınların saçları gibi, örgüler. O zamanlar cinler periler gelir, atlara tebelleş olurdu. (Yine mi şu saçma peri hikâyesi... Dedem de bir yere kadar mantıklı konuşabiliyormuş demek ki, sonuçta bunamış bir adam, bu kadar konuşabilmesi bile iyi diye düşünürken o tırtıklı sesiyle devam ediyor.) Euzu çektim, duamı ettim, atları bağlayıp, saçlarını çözdüm. Konuyu kapattık. İnsan, böyle şeyleri, düşündükçe kafa gider. Yine o sene, geçmiş zaman, hatırlamıyorum, birkaç hafta sonrasındaydı galiba. Bir gün, arkadaşlarla, biraz içtik. Delikanlıydık, kanımız deli akardı, küçücük köyde, yapılacak ne vardı? Gemil deresini bilir misin? O zamanlar, orada çağla, kiraz, vişne ağaçları vardı. Hadi dedik, gece bekçisi yoktur, gidip yolalım biraz. Maksat, eğlence çıksın, kötü niyetimiz yok. Biz kiraz yerken, bazı sesler duyduk, sazlı sözlü şenlik var gibi, gecenin bir yarısı, ne bu; hayırdır? Arkadaşlar, pek, hayra yormadı, bu işi. Derlerdi ki, geceleri, meydan onlarındır. Bende, az yiğitlik vardı. Ben gidip bakacağım, dedim. Arkadaşlar goparak kaçtılar. Sese doğru yürüdüm. Bir ateş yanıyor. Etrafında birileri dönüyor. Garip danslar, oyunlar ediyorlar. Bir cümbüş ki sorma. Ama bunlar, bizim gibi insan değil. Kısa, yapaı adamlar, başlarında külahlar, sivri uzun sakalları var, ateşin etrafında, dönüp duruyorlar. Elllerinde tefler, ziller, cümbüşler... (Haydaaa! Gece gece ne anlatıyor dede ya. Tamam, ben mantık insanıyım, böyle şeylere inanmam ama insan hafiften bir korkuyor yani. Kimmiş peki, diye sormuş bulunuyorum) Perilerin düğünümüş, diyor dedem. (Tanrım, nasıl bir işin içine düştüm. Dedem gerçekten iyi değil, beni korkutmaya mı çalışıyor, ne anlatıyor böyle?) Kendimi korumak için, Felak Nas okumam gerektiğini, biliyordum ama duanın bir kelimesi bile aklıma gelmiyordu. Zaten biraz zihnim bulanıktı içkiden dolayı, hatırlayamadım, euzu besmele dahi çekmekten âcizdim. Ama, uzaklaşmam gerektiğini, anladım. Gerisin geri, yürümeye başladım. Yürüdükçe, biraz

açılır gibi, oldum. Biraz da korkmuştum, yiğitlik de bir yere kadardı. Eve dönüş yolunda, Esvap Pınarları derler, eskiden, avratlar çamaşır yıkardı. Oradan geçerken elimi yüzümü yıkayıp, kendime geleyim, dedim. Savakların orada, baktım taşın üzerinde, bir kadın oturuyor. Kadın ama ne kadın! Bizim cinsimiz değil, hemen bildim. Kafamı kaldırmamla, göz göze gelmemiz bir oldu. O an, sanki biri bana, büyü yapmış gibi kaldım. Bugün olmuş gibi aklımda. (Dedemin gözlerinden yaş mı dökülüyor... Bu anlatma arzusuna ne demeli? Yıllardır onu saran bir ısırap artık ondan uzaklaşıyormuş gibi anlattıkça anlatıyor. Gergin yüzü, onu zehirleyen bir ağı varmış da o anlattıkça yavaş yavaş vücuttan akıp gidiyormuş gibi gevşeyip gülümser bir hal alıyor.) Uzuuuun, sapsarı saçları var. Beline kadar iniyor. Elinde bir tarak, saçını tarıyor suyun başında. Ay ışığı, yüzüne vuruyor, ama yüzü, zaten ay gibi. Hayatımda, öyle bir güzellik ne gördüm, ne duydum. (Belli ki bunları anlatmak ona iyi geliyor. Elbette bu anlattıklarının gerçek olacak hali yok. Acı içinde haykıran, tüyler ürperten bir baykuş sesi geceyi bölüyor. Uzun bir uğultu halindeki ses karanlığa karışıyor. İrkiliyorum. Belki de beni ürküten şey baykuşun sesi değil, dedemin anlattığı olayların, kuzenlerin anlattığı yöre hikâyeleri ile benzeşmesi. Gerçi hiçbir güç beni böyle cinmiş periymiş akıl dışı şeylere inandıramaz fakat yine de dedemin bu masalı kendinden beklenmeyecek bir azimle anlatmasında tuhaf bir çekicilik var.) Bu anlattıklarımı metel sanma, eyi dinle. Bizim atların saçlarını sen mi ördün, dedim. Bana gülümsedi. İşte o zaman, dedim ki Kenan, oğlum sen nasıl bir sevdaya düştün? Sanki ateş yanıyor içimde. (Dedem kafasını karanlıktan çekip bana doğru döndü, yüzüne baktı. Doksan yaşındaki o hasta adamın gözlerinin içi gülüyordu. Başlarda derdini kimseye anlatamamışların umutsuzluğu ile konuşurken şimdi gözlerinin içine, kelimelerine, nefesine renk gelmişti. Yazık dedim, nasıl bir masal uydurmuş da inandırmış kendini. Adamcağız bir peri kızına âşık olduğunu sanıyor. Üç beş kelam ettik mi, hatırlamıyorum, sonunda dayanamadım, dedim ki peri kızına; benim evime gelir misin, benimle yaşar mısın? O vakit, yüzüne bir gölge düştü. Cevap vermedi. Ben birkaç kez daha sordum. Cevap vermedi. İçim payır payır yandı. Ne duruyorum ki burada, yürü git evine Kenan. Ben yürümeye başladım, o da ayaklandı. Ben giderim, o peşim sıra gelir. Ama nasıl geliş, yürüyor mu süzülüyor mu, belli değil. Ne başına bizim avratlar gibin çar atmış ne de dimi giymiş. Uzunca bir elbise, uçuş uçuş. He zaar dedim geliyor benimle, içim kıpır kıpır; heyecandan öleceğim. İnsan, sevince her şey mümkün görünüyor. Eve kadar benle yürüdü. Geldim ki evin horantası, yatmış uyumuş. Bizim dama çıktım, o da geldi. Ay hâlâ pas parlak. Damda oturduk. Mutluluğumu sorma (Valla hiç sormak istemiyorum dede ama sen anlatıyorsun. Sabah ilk işim annemi uyandırıp ona bu olanları anlatmak.) Ama mutluluğum kısa sürdü. İnsanlar, beni kabul etmez, dedi. Bırak insanları, dedim. Ben kabul ederim. Benim bu gecedен sonra başka hayatım olabilir mi? (Dedemdeki laflara bak sen, beni şaşırtmaya devam ediyor. Benim-

se bir kızın yanında yapabileceğim tek şey uyuz uyuz kaşınmak). İnsanlar umurunda değil. Benimle kal. Dedi, kalamamam. Mutlu olamayız, rahat bırakmazlar. Buraya gelmekle bile hata ettim. İnsanlarla periler arasındaki anlaşmayı bozdum. Beni artık, periler de kabul etmez. Benim gitmem gerek. Ayağa kalktı, uzaklaşmaya başladı. Bu kez, ben onun peşinden gittim. Onu, ikna etmeye kararlıydım. Sonuçları neyse katlanacaktım. O an her şey mümkün göründü bana aşktan. Sonuçta bütün âlemleri Allah yaratmamış mıydı? (Yaşamaya dermanı kalmamış, o sefil, bitkin, yorgun adam konu sevdâ olunca nasıl da canlı kanlı, nasıl da duygu dolu...) İnsanoğlu haddini bilmez, peri kızına bile sahip olurum, sanır. Oysa toprak, ateşi söndürür. O süzülür gibi yürüyordu, etekleri uçuşarak; ben peşinde, ikna edecektim onu. Hava ışımaya başlamıştı. Şafak vakti, kemerin oraya vardık. Kemerin dibindeki suyu gösterdi. Ben, dedi, şimdi bu suya gireceğim, eğer benden sonra, su berrak duru kalır ise beni kabul edecekler demektir, yok eğer kızıla boyanırsa bil ki affedilmeyeceğim. Dur gitme, demeye kalmadan suya girdi, suyun içinde usul usul yürümeye başladı. Bir dakika içinde de kayboldu. Şafakla birlikte gökyüzünün kızıla boyandığı gibi su da kızıla boyandı. İçime kor bir alev düştü ki o gün bugündür içim yanar. Orada ağlaya dövüne bekledim. Zabanan köylü beni bulup anamın babamın yanına getirdi. Aylarca kimseyle konuşmadım, her yerde onu aradım, durdum. Adım Deli Kenan'a çıktı. Anam babam beni alıp şehir şehir dolaştılar, hocalara okuttular. İstanbul'da kaçtım onlardan, sokaklara düştüm, sokaklarda yattım. Bir adam aldı beni, bana baktı, sırrımı bilmese de beni anladı, yaramı biraz olsun iyileştirdi. O adamın bir kızı vardı, beni onunla evlendirdi. Rahmetli anneannen beni hiç üzmedi, beni yeniden adam etti, beni evlat sahibi yaptı, hakkı ödenmez. Lakin her dolunayda ben o geceyi hatırlar, hüznülenirim.

Titreyen elleriyle gözlerini siliyor. Yokuş tırmanan bir insanın tükenen sesi gibi yorgun bitiriyor konuşmasını. Artık o benim için yatağında ölümü bekleyen hasta bir beden olmaktan çıkıp tekrar canlı kanlı, diri bir insan oluyor; sesi olan, yüzü olan, tebessüm eden, gözlerinin içi gülen, sevdâya dair sözü olan, sırrı olan. Yavaş ve sürüklenen adımlarıyla içeri geçtiğinde, ben bu yarı masal yarı gerçek, bu tuhaf hikâye ile baş başa kalıyorum. Bahçe duvarının dibinde kara bir kedi ile göz göze geliyoruz. Boş bulunup sıcıyorum. Hızlıca toparlanıp içeri giriyorum, dış kapıyı sıkıca örtüyorum. Sabah ilk işim olanları anneme anlatmak. Zaten sabaha kaç saat var?

Birkaç saat sonra ağlama sesleri ile uyanıyorum. Yataktan çıkıp sese koşuyorum. Annem, dedemin odasında, dedemin başucunda ağlıyor. Dedemin yüzünde sırrından kurtulmuşlara özgü bir huzur... Ne yapacağımı bilemez halde duvara yaslanmış dururken elim sehpa da duran bardağa çarpıyor, bardak yere düşüyor, betona çarpma sesi ve tuz buz. Ağlıyorum. Annem, dedemin çenesini bağlıyor. Karşı evde oturan dayımlara haber veriyorum. Gelen gidenler, ağlayanlar, defin işlemleri... Tüm bu karmaşa yetmezmiş gibi hava yaz aylarında

görölmeyecek şekilde kasvetli ve iç karartıcı. Bu bunaltıcı hava, sonrasında şimşeklere, yağmurlara dönüşüyor. Sesler göğü yırtarcasına düşüyor üstümüze. Kül rengine bürünmüş öfkeli gök, biz ölümlülere kendini hatırlatmak ister gibi... O yağmur altında defnediyoruz dedemi. Bir yandan hikâye aklımdan çıkmıyor. Demek ki insan, bütün sırlarını birine fısıldamadan, gizli yaralarını birine açmadan ölmek istemiyormuş. Her insan, bir sırmış. Her sır sonunda açığa çıkarmış. Gün sonunda bunları düşünerek giriyorum yatağa, her yerim kaşınıyor, delicesine kaşınıyorum ama sonunda uykuya yenik düşüyorum.

Sabaha doğru bir sesle uyanıyorum. Yattığım odanın camına biri vuruyor. Tık tık tık... Yatağın içinde kulak kabartıyorum. Bir müddet ses gelmiyor ama sonra o sesi yine duyuyorum. Tık tık.. Biri yatağın kenarında bulunan cama eliyle vuruyor. Daha gün aydınlanmadan kim bu densiz? Cenaze eviyse de yolgeçen hanı değil, buralarda cenaze evlerine böyle pat diye dalınabiliyor mu? Kızarak, söylenerek yatağın içinde doğruluyorum. Perdeyi çekmemle donup kalmam bir oluyor.

Karşımda bir kadın duruyor. Ama bu kadın bildiğimiz kadınlardan değil. Bu kadın sanki o kadın. Tıpkı dedemin anlattığı gibi... Bir peri! Tanrım ne diyorum ben? Upuzun sarı saçlar, duru beyaz yüz, başka bir dünyadan geldiğini ilan eden o masmavi buğulu gözler... Büyüleniyorum. Donup kalıyorum. Dilim tutuluyor. Kalbimin bedenimin dışında attığını duyumsuyorum. Boğazım kuruyor. İçten gelen zangır zangır bir titreme. Gözlerimi ondan alamıyorum. Karşımdaki efsunlu güzelliğe rağmen çok büyük bir korku sarıyor bedenimi. Hayranlıkla karışık bu korku, dehşet içinde bırakıyor beni. Kanım donmuş gibi hareketsiz, öylece durduğum birkaç saniye... Sonra kadın elini cama uzatıyor, el ediyor bana, gelmemi ister gibi. O an, bütün hücrelerim âdeta ölü, nefesim kesiliyor. Bana saatler gibi geçen o bir dakikadaki gördüğüm son an bu. Camdan uzatılan el. İçimdeki o devasa korku, korkunç bir çılgılık olup yükseliyor. Ellerimle yüzümü kapatıyorum. Neden sonra besmele çekmek aklıma geliyor. Besmele çekildiğinde gittiklerini anımsıyorum bu şeylerin... Yüksek sesle dua ederken yüzüm sımsıkı kapalı. Biri beni sarsıyor. Kollarımdan tutmuş sarsıyor ama bedenim kaskatı kesilmiş durumda, kıpırdayamıyorum, yüzümü açmaya cesaret edemiyorum. Taşa dönüşmüş lanetli bir heykel gibi kıpırtısızım. Odaya birileri girdiğini, annemin oğlum oğlum diyen sesini, sonra sonra duyuyorum. Dayım kollarımı açıyor, yüzüme su serpiyorlar, yengem bileklerimi kolonya ile ovuyor. Kuzenlerim şaşkın şakin bana bakıyorlar. Orada biri var, diye bağıriyorum defalarca. Orada biri var! Kendim bakamasam da camı gösteriyorum. Dayım cama bakıyor, dışarı çıkıyor. Bahçeyi dolanıp geliyor, kimse yok diyor. Susuyorlar. Susuyoruz. Susuyorum.

Kasabadan ayrılıyorruz. Bütün o taş evleri, peri bacalarını, bütün dünya-

nın akın ettiği kayadan oyma evleri, kayaların içindeki odaları, odalardaki sıraları geride bırakarak... Kaşıntılarım artıyor, cildim pul pul dökülüyor. Yaralara dönüşüyor, ben yaraları yoluyorum, yaralarım kanıyor, Kabuk bağlamadan irin bağlıyor. Doktorlara götürülüyorum. Bir psikiyatri servisine yatırılıyorum. Herkes halüsinasyon gördüğümü düşünüyor. Ablaları kadar başarılı olamamış, üç yıldır üniversite sınavını kazanamayan, zaten stresli ve kaşınmak gibi sinirsel belirtiler gösteren asosyal oğlan, dedenin ölümü ve bu ölümüne şahit olmayla birlikte beyni bu görüntüleri kendi kurguluyor. Major depresyon ve deri yolma bozukluğu. Evet, her şeyi mantığa bürüdük. İlaç tedavisi de sonuç verdi mi tamamdır, taburcu olmam an meselesidir. Bütün bu açıklamalar mantığa çok uygun, herkesin aklına yatkın.

Fakat benim aklıma yatkın değil. Çünkü orada akla mantığa uymayan şeyler oldu. Bundan eminim. Zihin benim zihnimdi, an benim anımdı. Şimdi herkesten uzak, bu dört duvar arasında bütün vücudum yara bere içindeyken, kaşınmak artık bana haz değil acı verirken, düşünecek çok zamanım oldu. Onu gören bendim. Gözlerinin içine iyice bakmıştım. Rüya değildi, kâbus değildi, masal değildi, efsane değildi, hikâye değildi, suret değildi, yalan değildi, yanlış değildi.

O kadın gerçektir.

*Edebiyat seziş ve hissediş üzerinedir.
Okuyucunun kalbine, aklına güvenmektir.*
Ayşegül Genç

AYŞEGÜL GENÇ İLE CEYLAN UYKUSU ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Konuşan: **Handan Acar Yıldız**

- *Yeni kitabınız Ceylan Uykusu hayırlı olsun. Dört romanın ardından ilk öykü kitabınızı yayımladınız. Teknik anlamda değil, kendi içinizde kıyasladığınızda roman ve öykü ayrımından söz edebilir misiniz? Bu sizce nedir?*

Teşekkür ederim. Tekniğe dokunmadan bu ayrımdan söz edemem gibi geliyor. Romanın özellikle nehir romanın esnek bir dokusu var ve bu onu diğer sanat dallarından ayırıyor, şiirdeki ve öyküdeki rafinelik, haslık, sıklık ise onları sanata daha yakın bir yerde konumlandırabiliyor. Bu kaygıyla hiç nehir roman yazamadım. Bir romanın devamı romanlar yazmak şöyle dursun roman da parçalı kurguyu tercih ederek kelimelerin önüne set çektim. Parçaları kendi içinde sıkı dokumaya özen gösterdim. Böylece her bir parça, şiir veya öyküdeki gibi kelime tasarrufu yapmama, fırça darbeleri ile meramımı anlatmama sebep oldu. Bu açıdan öykü yazarken çok farklı bir iş yapmış olmadım. Belki de roman yazarken çok farklı bir iş yapmış olmadım bilemiyorum. Sadece bir konu üzerinde düşünürken nasıl anlatmalıyım sorusuna verilen cevaplarla gelişti süreç.

- *Bunca romanın ardından öyküde dile gelmesini istediğiniz, özellikle öykü türüyle işlemek istediğiniz konular var mı? Bu konuyu öykü daha iyi kaldırır dediğiniz?*

Yukarıda dediğim gibi iç içe türler. Ama bazı irkilme anları vardır. O anları romanla anlatamazsınız. Roman şoku atlattıktan sonra gelir, kafa yorduktan sonra gelir, gönül alıştıktan sonra gelir. Ama alışmadan, iyileşmeden o ilk kırgınlık anı ile yazdıklarınız daha yoğun bir anlatıma dönüşebilir. Böyle anlarda öykü yazmaya daha yatkın oluyorum ya da. *Ağrı dağından uçtum, çayır çimene düştüm* diye bir türkü vardır. Çocukluğu Ağrı'da geçmiş biri olarak bu düşüşü

hep çok güzel olarak hayal etmişimdir. Bilemiyorum belki de roman ile koşarak hedefe varıyoruzdur, öykü ile düşerek. Belki de hedef hep karşıda değil bazen de aşağıda bir yerlerdedir, koşarak değil düşerek ulaşıyoruzdur.

- Edebiyatın meselesi olması gerektiğine inananlardansınız. Peki, bu mesele konusunda bir sıralamanız ya da önceliğiniz var mı?

Benim için edebiyat seziş/kavrayıştır. Şunu sürekli duyuyoruz. “Yeterince 28 Şubat romanı yazılmadı, henüz bir 15 Temmuz öyküsü yazılmadı.” Ya da pedofili içerikli kitapların sosyal medyada nasıl linç edildiğini görebiliyoruz. İlkini aleni “görmek” isteyen ile ikincisini hiç “görmek istemeyen” kişiler benzer zihin yapısına sahiptir bana göre. İlla bir eserin

başına bu bir 28 Şubat öyküsüdür, bu bir 15 Temmuz romanıdır mı yazmak lazımdır? Nitelikli edebiyat tam da bunu böyle yazmadan yazmak demektir. Tıpkı pedofili ya da şiddet öykülerini öyle yazmadan yazmak olduğu gibi. Bizim medeniyetimizde kodlarımızda bir şeye güzel demek için görmeye ihtiyacımız yoktur. Biz Hz. Yusuf’a kuyunun içindeyken, zindanın karanlığında ve gömleği arkadan yırtıldığında yani sırtı dönükken güzel dedik. Bizim güzellik anlayışımız farklıdır bu açıdan. Diğer yandan kötü ve çirkin olana çirkin dememiz için de apaçık görmemiz gerekmez. Lakin bu hiç görmemek de demek değildir. Aleni açık yara şeklinde yazılan nitelikli olmayan kitapları öne sürüp bu tür konuları hiç görmemek ne derece doğrudur. Bu açık seçik görmek kadar hiç görmemek ile de imtihandır. Hiç görmemek de kusurdur. Bu açıdan edebiyat seziş ve hissediş üzerinedir. Okuyucunun kalbine, aklına güvenmektir.

- Kahramanlarınız bir ortamda bulunurken onun mecazen dışına düşüyorlar. Onları içinde bulundukları ortama dâhil olmaktan alıkoyan ince/görünmez engel/hat nedir?

Bu tespit ne kadar önemli. Soruyu okuyunca hemen her şey benim yüzümden dedim. Ben öyle olduğum için dedim. Her konuda böyleyim. Bunu kendime sıklıkla soruyorum. Merkeze etrafımdaki insanlardan dolayı mı ulaşamıyorum ya da merkeze ulaştığımı sanıyorum ama bu kez de etrafımda kimse kalmadığı için kendi kıyımı inşa etmekten başka bir iş yapmamış mı oluyorum? Eskiden merkeze sadece “iyilik” konulur ve ona ulaşılmaya çalışılırdı. Çünkü iyi olmak

***Pedofiliyi, tecavüzü,
şiddeti veya haksızlığı
elbette anlatmak
zorundayız lakin bunu
nitelikli yapamazsanız
özendirici teşvik edici
olursunuz. İyi ve
kötü arasındaki sınırı
netleştirerek kötüden
bahsedebilirsiniz. Bu bir
sorumlu bakıştır çünkü.
Ama sorumsuzca ve
ağırlığı iyilik kefesine
koymadan kötüden
bahsedemeyiz.***

merkezde olmak demektir. İnsanlar artık iyi olmayı da kıyıda olmak olarak görüyorlar. Enayilik, gereksizlik, yorgunluk kelimeleri ile bir arada kullanıyorlar. Dürüst olduğum için kıyıdayım, torpile tevessül etmediğim için listenin sonundayım, rüşvet yemediğim için taşrada kaldım diyorlar. Çünkü böyle dikte ediliyor. İyiliği değersizleştirip kötülüğü hoş göstererek yeni merkezler sunuyor sistemler. İyi-kötü, masum-zalim, katil-maktül, haklı-haksız başkası tarafından belirlenen merkezlere eşit uzaklıkta oluyor böylece. Cennet ve cehennem birer uyduya dönüşüyor. Oysa iyiliğin olduğu her yer merkezidir düşüncesi-ne acilen dönüş yapmak gerekiyor. Dürüstsen iyiliğin merkezindesindir demek gerekiyor. Hz. Mevlana *yâr neredeyse başköşe orasıdır* demiş, mutlak güzelin, mutlak iyinin dolayısı ile hakikatin olduğu her yeri başköşe bilmiştir.

- *Modern yazında bireyin yalnızlığı en kolektif kurmacada dahi kaçınılmazdır. Yazının icadı, endüstri devrimi, kurmacanın gelişimi bunu desteklemiştir. Yalnızlığın risk alanı ise söyleme bulaşan üst bakıştır. Siz metinlerinizi “kibirli” bir dilden korumak amacıyla hangi tedbirlere başvurursunuz?*

İnsanın anlamak için iki uç arasındaki mesafeye ihtiyacı vardır. Yazmak için toplumun uzağında bir yer ister yazar. Bu anlaşılabilir. O yeri görünür kılmak isterse eğer sorun başlar ve kibir kaçınılmaz olur. Kendine ait bir oda kendine ait bir kuleye dönüşür. Şeffaf bir camekân vaat ederken, vitrini olan bir mağaranız olur. İnsani ilişkilerin insanı yoran, çıplak bırakan, âciz kılan, zorlayan taraflarını yalnızlığın koyu rengi ile örterken, kusurları örtülmüş bedeni bir vitrinde sergilemek cazip gelir. Aslında toplumdaki “kendi eksikliğimizi” görmek için kenara çekilmek bizi olgunlaştırabilir. O boşluğu dolduracak hasleti bulmak ve diğer insanlardan bizi ayıran yönü parlatmak için dışarıdan bakmak (kendini tanımak ve kendini imar adına) gereklidir de. Peygamberimiz mağaraya çekilip toplumdan uzaklaşmış olsa da kendine yaklaşıp Rabbinin bildikten ve vahyi aldıktan sonra toplum içinde yerini almış, yeniden o mağaraya dönmemiştir. Günümüz yazarlarının asıl problemi mağaradan çıkmak

istememeleridir. Bu, zamanla kendi bedenini dünyaya tercih etme noktasına gelir. Mağaranın insanı koruyan kusurlarını kapatan örtüsünden soyunmak istemez yazar. Oysa Peygamberimiz kalk ve uyar emriyle bir örtüyü çıkarırken başka bir örtüyle yoluna devam eder. Bunu idrak edebilmek belki de bizi kibirden kurtaracak tek tedbirdir.

- “Çözülme” öyküsü, bir şirket üzerinden piyasadaki maddi- manevi genel çarpıklığı anlatıyor. Öyküde en çok geçen emir kipi ise “Bağla!” İroni ile aranız nasıl? Prototip oluşturma ve minimize etme konusunda mizah/ironi sizce iyi bir imkân mıdır? Neler söylemek istersiniz?

Mizah, abartı, ironi bazen ağdalı anlatım abartıyorum çünkü anlaşılacak istiyorum kaidesince hoşuma gider.

- “Doksan Artı Bir Evler”, “Galip’in Yeri” ve devam eden öyküler düşünüldüğünde eleştiren, zülfüyare dokunan, bu bağlamda cesur bir yazar olduğunuzu söyleyebiliriz. Yazmak/edebiyat ve cesaret ilişkisi konusunda, daha açık ifadeyle edebiyatın pasif değil aktif bir eylem olmasıyla ilgili neler düşünüyorsunuz?

Toplumsal eleştiri yapmak ya da o meşhur ifade ile çiçek böcek edebiyatı yapmak bir tercihtir. İyi bir edebiyatçı değilseniz her iki alanı da katledersiniz. Pedofiliyi, tecavüzü, şiddeti veya haksızlığı elbette anlatmak zorundayız lakin bunu nitelikli yapamazsanız özendirici teşvik edici olursunuz. İyi ve kötü arasındaki sınırı netleştirerek kötüden bahsedebilirsiniz. Bu bir sorumlu bakıştır çünkü. Ama sorumsuzca ve ağırlığı iyilik kefesine koymadan kötüden bahsedemeyiz. Edebiyat sorumsuzca davranılacak en son alandır özü itibarı ile. Diğer yandan Sohrab Sepehri’nin öyle şiirleri vardır ki çiçek böcek edebiyatı gibi görünür ama insan olmanın derinliklerine kadar uzanır.

- Tezgâhta neler var? Yeni öykü kitapları okuyacak mıyız sizden?

Öykü yazmaya devam ediyorum ama diğer yandan da bir roman üzerinde çalışıyor, okumalar, araştırmalar yapıyorum. Kelimeler nereye götürür, bize gelirken neler getirir bunu şimdiden söylemek çok zor.

HATİCE BİLDİRİCİ

DETONE ÖYKÜ

Tanpınar, günlüklerinde Beethoven'ın 5. Senfoni'sinin kendisine daima bir roman hissi verdiğini söyler.¹ Bunu yazdıktan yaklaşık yedi ay sonra yine bu konuda müzik dinlerken kafasını yormakta olduğunu anlarız. Şöyle sorar kendi kendine: “Acaba hakiki bir musiki eseri büyük bir şiire, bir romana örnek olabilir mi?”²

Haddimi aşmadığımı umarak Tanpınar'a elimi uzatıyor ve ben de soruyorum: Roman bir senfoniye benzerse öykü de bir şarkı gibi değerlendirilemez mi? Bunu deniyorum:

Romanın senfoniye benzediği yerde; özellikle bir temaya, dar bir zamana ve genellikle belli bir duyguya odaklanmış olmak bakımından öykü, şarkıya benzetilebilir. Dönüp dönüp bir şarkının dinlenmesi misali öykü de dönüp dönüp okunabilir; hatıralara dokunur, dertleri kanırtır; uzun bir yolculuğa çıkar-maz da anlık aydınlanmalarla okuruna işaretler verir, bazen uzak bazen yakın bir yere götürüp getirir, okuru ne olduğunu anlayamadan aldığı yere bırakır, tıpkı bir şarkı gibi.

Tanpınar'ı da şahit tutarak şarkı ve öykü arasında kurduğum bu ilgiyle varmak istediğim yer, aslında bazı öykülerde rastladığım bir problem:

Bu öyküler başladığı perdede sürdüremezler anlatımlarını. O zaman doğru yerden başlamayıp da şarkının yükseldiği yerde detone olan şarkıcının durumuna benzer yazarın durumu. Yükselen yer, başlanılan perdeyle sürdürüle-meyince çatallaşan, kısılan, çatlayan ses; şarkının dinlenilmesini tahammül edilmez kılar ya öykü de böyledir. Başladığı dil ve anlatımla devam edemeyen öykü, iç tutarlılığını kaybeder. Bu öyküleri “detone öykü” olarak tabir edeceğim.

Detone, Fransızcadan Türkçeye geçmiş bir müzik terimi ve kusurlu anlamına geliyor. Osmanlıcaya geçtiğinde perdesizleşme yerine kullanılan detone

¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, *Tanpınar'la Başbaşa Günlüklerin Işığında*, Dergâh Yayınları, 2008, s. 225.

² Age, s. 291.

sözü, “bir eserin icrası sırasında, bulunulması gereken perde frekansının dışına çıkılması” anlamında kullanılıyor.

Bir öykü metninin oluşturulması sırasında, üslup ve ahengin kaybedilmesini de detone tabiri ile karşılırsak bilhassa ilk öykü kitaplarında karşımıza çıkan bir probleme ışık tutmuş olabiliriz.

Bir şarkı için bu durum, şarkıyı icra edenin ya önceden prova yapmamış olmasından veya nereye varacağını öngöremeyecek kadar tecrübesiz olmasından ileri gelir. Devam etmeyip baştan başlamak ya da o şarkıyı icra etmekten vazgeçmek en iyi iki yoldur. Şarkıda ses nasıl şarkıyı taşıyamamışsa bazen öyküde de dil ve anlatım temayı taşıyamaz. Muhteva ile dil ve anlatım arasında tutarsızlık, metnin başı ile devamı arasındaki uyumsuzluk nedeniyle bu öyküler okuru “Buraya nereden geldik?”, “Yani, ne demek istiyor şimdi?”, “Ee sonra?” gibi sorularla durdurur, derin nefesler aldırır hatta “Neyse bunu geçelim.” dedirtir.

Genellikle bunun sebebi öykücünün öyküsüne plansız başlaması; bitirince yeterince dinlendirmemiş, demlendirmemiş, belli zaman aralıklarıyla dönüp dönüp okumamış veya okutturmamış olması olabilir. Böyle bir öyküde samimiyet problemi olabileceği gibi bir mesele etrafında zorlama bir dönüş gerçekleşiyor da olabilir. Detone bir öyküde yazar, muhtemelen kalemi eline aldığı anda girdiği yolun onu nereye götüreceğini öngörememiş, dil ve anlatım tutumu mevzuyu taşıyamaz hale geldiğinde de ya bunu fark etmemiş ya da yazdıklarına kıyamayıp geri dönmemiştir. Elbette bunların hepsi de birer tahmin. Bunu en iyi öykü yazarı bilir. Ben, bu metinlerin yani detone tabir ettiğim bu öykülerin tespit edebildiğim özelliklerinden bahsedeceğim:

Bunlardan ilki ahenkteki tutarsızlık. Buna masalsı bir anlatımla başlayıp realist bir tonla öykünün sürdürülmesini, şiirsel bir dille başlayıp mantığa dayalı ya da buyurgan bir dille öyküye devam edilmesini örnek gösterebiliriz. Anlatıcı, hikâyeyi öğüt vermek için yolundan çıkardığında da okurla arasındaki ilişki bozulacak ve metin insicamını kaybedecektir. Aynı öykü içinde bulunması abesle iştigal eden şu iki cümleyle bu tuhaflıklardan birini örneklemiştir: *Gri bir sessizliğin içinde yavaş adımlarla yürüyor, yolun sonunda onu bekleyen kadını hayal ediyordu. ... Ben ne bekliycem seni, aklım başımda çok şükür.*

Ahengin unsurlarından biri olan ritim, şiirin kardeşi saydığımız öykü için dipte okura sunulan bir konfordur. Bu, bazen kısa cümlelerle bazen devrik cümlelerle bazen seçilen kelimelerin türleri hatta sesleri ile sağlanır ve bir tutarlılık gerektirir. Öykü yazarının detone olmasında bu tutarlılığın sağlanamaması da bir etken olabilir.

Öykünün sesinin bozulmasına sebep olan ve sıklıkla karşılaşılan bir problem de öykünün başladığı kiple uyum içinde fiil ve ek fiil çekimlerinin devam

etmemesinden kaynaklanır. Bu bir zorunluluk mudur? Elbette hayır. Gerektiğinde yazar kip kullanımında geçişler yapabilir. Anlatıcı bize olan biteni geniş zamanla dile getirmekte iken çatışmanın doruk noktaya vardığı yerlerde birden geçmiş zaman ya da şimdiki zamanla devam edebilir, oradan gereklilik kipine geçip tekrar geniş zamana ulaşabilir. Ancak bu geçişlerin bir anlam ve değer taşımasını bir iç tutarlılığa sahip olmasını bekleriz. Eğer bu geçişler, sebepsizse ve anlatımı desteklemiyorsa öykünün diline zarar verecek ve kulağı tırmalayan bir detone ses oluşturacaktır. Bu kötü sesin nereden geldiği ilk bakışta anlaşılabilir. Ancak metnin vidaları söküldüğünde küçük bir kaçak olarak bu kusur fark edilecektir. Bu kaçağa da şöyle iki örnek gösterelim:

Sabire, gurbette iki çocuğuyla birlikte âdeta, yokluk ve yoksulluk mezarına canlı canlı gömülür. Arkasına sığınacak bir kaya veya tutunacak bir dal bulamaz. Hâlbuki Samet'in babası Mahmut, Van'a kısa zaman önce Siirt'in Saka köyünden işsizlik ve yoksulluktan dolayı gelmişti.

Ya da

"Maho" ismi ona alt sınıf bir kimlik gibi yapıştı. Mahmut, tüm çaba ve iyi niyetine rağmen yıllarca "Maho" isminin ezikliğini üstünden bir türlü atamaz.

Bu örnekler bir öykü dergisi editörünün elinde uzayıp gidebilir.

Ne öykü yazmanın ne de başka bir türde eser vermenin kesin kuralları vardır. Sanat, sınırları aşabildiği zaman yeni bir şey söyler yeni bir yer gösterir. Bu sebeple bir yazara/sanatçıya nasıl yazacağını veya nasıl yazmaması gerektiğini söylemek ona sınırlar teklif etmektir. Bu kimseye belki bir editöre bile düşmez. Ancak biz öykü muhataplarının beklentisi; gürültünün uzağında bir aydınlık vaha, eşliğinde bir hoş sadadır.

SERCAN CEYLAN

MODERN VE POSTMODERN EDEBİYATTA KAHRAMANIN SENTETİK TARİHİ

Modernizm, Kahraman ve Mit

Kahramanın modern ve postmodern dönemde ‘birey’ olarak toplumdan sıyrılmasından çok önceki mitsel geçmişi aslında tarihsel bir krizin işaretlerini taşır. Sözlü kültürde aile, evlilik, ölüm, beslenme ya da barınma ritüelleri üzerinde şekillenen anlatımlar ilk toplumların felsefesini imler. Burada *a priori* olarak modernle hiçbir bağı bulunmayan toplulukların ‘kolektif bellek’lerinde benzer yaşantılar bulunur. Zaten bu yaşantılar tarihi tarih, edebiyatı edebiyat ve milleti millet yapan kültürel zinciri yaratmış denebilir.

Marksist bakış açısında kültürel zinciri inşa eden ortak bellek üretim ilişkileriyle ortaya çıkarken tarih hâlâ ciddi bir önerme olarak güncelliğini korur. Fredric Jameson’ın (2008) “tarihsel boyut, bütün edebî çözümleme ya da yorumların örtük ya da açık tamamlanması olarak kendini gösterir.” (s.55) şeklindeki tespiti toplumcu gerçekçi bir belirlemedir. İnsanı tarihten kopartmadığı gibi insanı tarihin materyalist ilişkilerine bağlar. Bir yandan Karl Marx’tan yarı bağımsız -elbette ondan aydınlatıcı bir güç alan- özgün ve yenilikçi bir tarihsel eleştiri kurgularken bir yandan da eleştiri kavramının geçerliliği ve tutarlılığı hakkında kuramsal bir tartışma başlatır. Onun modernite kavramını derinlemesine ayrıştırırken en belirgin katkısı, Levi Strauss, Freud ve Northrop Fry eksenli mit ve tarih tartışmasında edebî tür ile yazar ilişkisinin kökenini araştırmasıdır. Jameson’ın Baudelaire’e yönelik postmodern okuma denemesi ise anakronik olanın yaratıcılıkla, tarihî sayılanın güncelle kurduğu yaratıcı ilişkiyi vurgular.

Ian Watt ise edebî türleri, onların mitlerle olan ilişkilerini önceleyerek çözümlerken medeniyet ya da modernleşme çerçevesinde kentleşen insanın, mitsel kahramanın tarihsel trajedisine değinir. “Bu anlamda dört miti, bireyci tavrın ‘kökeninin’ ve ‘dönüşümlerinin’ temsili olarak yorumlayabiliriz, hatta böyle yorumlamak zorundayız” (Watt 2014: 295) diyerek Don Quijote, Don

Juan, Faust ve Robinson Crusoe gibi dünya edebiyatının başat anlatılarını ele alır. Ona göre modernleşen hatta postmodern bir kalıba giren insan, tarihin koşulsuz bir parçası olarak ‘birey’ denen yabancılaşmaya maruz kalmadan önce mitlerle iç içe makul bir kahramandır. Watt, mit ve kahraman arasındaki modern ilişkinin kökeninde doğacı hazlar ya da daha doğrusu sığıntılar bulur. Ailesine ve çevresine aidiyetlik hissiyle sürdürdüğü mikro ekonomik yaşam, kahramana yeni bir tarihsel gerçekliği ezberletmeye çalışır. *Organik* tarih ve *sentetik* tarih çatışması burada başlar. *Homo economicus* ile *homo semioticus* modern kahramanların görüntüsü altında önce modern, entelektüel, idealist, daha sonra çoğulcu, pasifist, melez bir tarihin parçası olmak zorunda kalmıştır. Mitsiz bir tarih, belki salt ekonomik olanın uğrunda masalsız, destansız bir tarih. Oysa Watt’a göre edebiyatta “mit ihtiyacı, modern yazarlar arasında uzun süredir yaygın bir zihinsel meşguliyettir (Watt 2014: 343)” ve kahramanın postmodern dünyada ayakta kalabilmesini sağlar.

Şurayı anlamak gerek: Hem edebî hem de sosyolojik veya ideolojik saptamaları ayrıştırarak modernizmin etken ve değişkenlerini tartışan eleştirmenler, modern dünyanın ‘gelenek’ten, ‘tarih’ten ayrıldıkça parçalandığı’ konusunda hemen hemen birleşirler. İhab Hassan bu meseleye *Orpheus’un Parçalanışı* kitabında değinir. Opheus’un dağları, hayvanları ve ağaçları hareket ettiren şarkısı doğanın yenileyici ihtişamını vurgular. Ancak bu şarkının sesi gittikçe kısılmış ve susmanın eşğine gelmiştir. Erlend Lee’nin *Doppler*’i gibi modern kahraman, doğayla çatışma hâlinde fakat doğaya büyük ve mitsel bir özlem duyarak yaşamakla kısıtlanmıştır. Hassan, “Orpheus’un yok oluşu ardında modernlere miras kalan yaysız bir lir bırakır. Onların sessizlik şarkısı yukarı veya aşağı doğru yönelen aşkınlık imalarıyla dolu antik bir cümleye cevap verir. Kendi seslerinin sesi reddetmesi gibi, bakış açıları da meditasyonu reddeder.” (Hassan 2019: 26-27) derken özlem ve parçalanmışlık arasında kalan kahramanın sentetik tarihine dikkat çeker. René Guénon, Anthony Giddens, Octavio Paz, Alain Touraine, Daryush Shayegan, Byung-Chul Han gibi eleştirmenler de yine modernizmin baskısı ve tehdidi altında parçalanan “bilinç”ten söz ederler. Bu bilinç çok önce, doğacı bir çevrenin saygın bir üyesi, tabiatın gönüllü bir elemanıyken gündelik yaşamında huzura erişen ortalama bir dünyaya aitti. Toplumsallaşan, ideoloji ve ekonominin hükümranlığına boyun eğen, daha doğrusu buna mecbur olduğuna ikna edilen insan ilişkilerinin kuşkucu yapısı, o göğün altında şimdiki kadar kurnaz ya da tehditkâr görünmüyordu.

Tarihin Soysuzlaşması, Bireyliğin Aşınması

Paul Ricoeur *Zaman ve Anlatı 2: Tarih ve Anlatı* adlı eserinde, tarihin metinsellik yönünden olay ve olgu kavramlarına çok yakın bir bakış açısıyla üre-

tildiğini ifade eder. Tarihi kurmaca olarak ele alır. Roman ve öykülerdeki olay örgüsü ve zamanlama tipolojisi tarih yazımı için yadsınamayacak kullanım alanları yaratır çünkü tarihsel olaylar bir olay örgüsünün çerçevelediği olaylardan absürd şekilde bir farklılık göstermezler. “Her tarih, anlatı olarak, ‘toplumlarda ya da uluslarda veya uzun süreli olacak biçimde düzenlenmiş başka herhangi bir topluluk içinde yaşayan ve birlikte çalışan insanların herhangi bir’ başarısı ya da herhangi bir önemli başarısızlığını konu alır (Ricoeur 2009: 107).” diyen yazar aslında bir açıdan Nietzsche’nin ilkesel varsayımlarını taşır.

Nietzsche tarihe karşı başkaldırısını yaparken çözümleyici eleştiriden ziyade diyalektik bir klişeyi kırmaya çalışmıştır. “Tarih, yaşamın hizmetinde bulunduğu ölçüde, tarihsel olmayan bir gücün hizmetinde bulunur, bundan dolayı da bu bağlılık içinde, hiçbir zaman, matematik gibi, salt bir bilim değildir, olamaz ve olması da gerekmez. Ama yaşamın ne dereceye kadar tarihin hizmetine gerekmesi olduğu sorusu, bir insanın, bir ulusun, bir kültürün sağlığı bakımından en önemli sorulardan ve yaşamın en önemli kaygılarından biridir. Çünkü tarih aşırı bir güç kazanırsa yaşam parçalanır ve soysuzlaşır, bu soysuzlaşma sonunda ise tarihin kendisi de yeniden soysuzlaşır (Nietzsche 1996: 73-74)”. Ancak edebiyat bu bağlamda tarihsel değil estetik ya da metafizik bir gücün nitelikleriyle bezenmiş, edebî hazzın kuşatıcılığında var olabilmektedir. Yine de XX. yüzyıl postmodern dünyasında Bahtin’in ısrarla vurguladığı gibi türler de melezleşmiş, edebiyat, tarihle birlikte ‘karnavalesk’ bir çoksesliliğin güdümünde iş görmüştür.

Tarihe, kendi gerçekliğinin serüveni içerisinde, edebiyat, büyü ve sanat bunalımından uzak bir kurgulama aracı olarak da bakılabilir. Rousseau’da ‘soylu vahşi’ olarak geçen bu insan tarihin modernist ucunda başkalaşırken tehlikenin, yani vahşi yaşamın içerisinde. Bu ortam kahramanı, belleği yatıştırır. Ne de olsa “Doğa halindeki insan iyi bir yabandır; kendini sevmesiyle harekete geçer ki bu sevgi onun doğal masumiyetidir, var kalma içgüdüsüdür. Kendini sevmesini kendine hayranlığa dönüştürerek onu egoist ve saldırgan bir varlık yapacak olan toplum tarafından henüz etkilenmemiştir. İnsanın doğal karakterini değiştiren ve onu, tutkuları ve tatmin edilmemiş arzularıyla yaşayan yabancılaştıran bir varlık hâline getiren bizzat toplumdur (...) Bütün toplumsal evrimler birer yabancılaştırma serüvenidir.” (Shayegan 2017: 46). Söz konusu bu serüven sonunda ise modern ve postmodern kültür kodlarını üreten ‘birey’ ortaya çıkmıştır.

Elbette bireyin talihi modernist çelişkilerle kesişiyor. Burada, yaklaşık yüz elli yıllık tarihsel süreçte modernist ideolojiden çağımıza nelerin miras kaldığını düşününce neler buluyoruz bir bakmak lazım, Touraine “bir eleştiri, bir yıkım ve bir büyü bozumu” dedikten sonra ekliyor, “Bir de, yeni bir dünyanın

oluşturulmasından çok, aklın yolunda birikmiş olan engelleri yıkma istenci ve bu yıkımın verdiği hafiflik... Modernlik fikri gücünü olumlu ütopyasından, yani akılcı bir dünya kurma ütopyasından değil, eleştirel işlevinden alır (Touraine 2002: 47)". Burada işaret edilen akılcı bir dünya eleştirisinin Faustvari yansımalarını dürüstlikle tartışmak, çözümlemek gerekiyor sanki.

Postmodern Çatki veya Küresel 'Silence'

Jameson'un bahsettiği ve Watt'ın pratiğini gösterdiği mitsel belleği canlandırma mecburiyeti edebiyatın ve sanatçının toplumsal zorunluluğu gibi görünüyor. Yazarın kurguda yer verdiği tematik ve tipolojik tercihler de bunu imler. Çünkü "Mit, bireycilik öncesi bir hikâye anlatma tarzıdır, kabilenin birliğini sağlar, kültürün kahraman kurucularının yüceltilmesi aracılığıyla kabilenin ortak geçmişini pekiştirir ve ortak bir sembolizm ve ortak bir ritüel aracılığıyla (Durkheim'in din betimlemesi) kabilenin bireysel zihinlerini birleştirir. Bu yüzden, modern dünyada biz, edebiyatımızda mitsel örüntüler buluyor ya da bulduğumuzu sanıyorsak, bunun nedeni kesinlikle söz konusu romancının bir kez daha imgelemin ya da kolektif bilinçdışının arkaik kaynaklarından yararlanması değil, yalnızca bu tür kaynaklara ve bu tür kökenlere özlem duymasıdır (Jameson 2008: 62)." Burada sözü edilen romancıyı anlatı yazarı olarak kabul etmek mümkün ki Jameson'un vurguladığı da aslında doğrudan yazardır. Postmodern yazar çoğulculuk meziyetiyle bir çatki meydana getirir, neden? Modern dünyada mitler arayan 'kendiliğimiz' bir kümeye katılmak istencinde midir? Belki de sessiz kalmayarak, daha doğrusu otomatikleşmeyerek 'silence' sözcüğünden, yani küresel dilin sessizlik öyküsünden sıyrılmaya ihtiyacımız vardır. Kendi öykümüzü yazmak, kendi öykümüzün kahramanlarına can verdikten sonra onları araştırmak, tarihimizi ispatlamak değil midir? Türk öyküsünde Halit Ziya, Memduh Şevket, Ömer Seyfettin ve Sait Faik böyle bir ispatlama dürtüsüyle yazmışlardır biraz da. Öyküleri, inandırıcı apaçıklığıyla kahramanlarımızın, tarihimizin, modernist dönüşümümüzün ilgi çekici kaygı ve endişelerini taşır.

Modernist ideolojiyi yıkıcı biçimde eleştirenlerin bu işin bilincine varmak istedikleri bir gerçek. Olan biteni anlama isteği. Kendini, kimliğini saptama ihtiyacı. Bu isimlerden biri de Alain Touraine. *Modernliğin Eleştirisi*'nde "Yıldızı Parlayan Modernlik", "Modernliğin Bunalımı", "Öznenin Doğuşu" başlıkları altında insanlığın ket vurulmuş özgürlüğünü, kahramanın modern dünyadaki yerini saptamaya çalışmıştır. Şüphesiz onun bu konudaki saptamaları XIX. yüzyılın tarihselci bakış açısıyla büyük oranda örtüşerek bir neden sonuç ilişkisi içerir. Onun "Her toplumsal sorun, son çözümlemede geçmişle gelecek arasında bir mücadeledir (Touraine 2002: 80)." sözleriyle açıkladığı tarihselci

bakış açısına göre modern özne ve postmodern kahraman tarihsel bir sonuçtur, bir zorunluluktur. Böylelikle benzer sebeplerin yol açacağı benzer sonuçlar üzerinden determinist bir çatışmanın doğacağı fikri akla gelir. Böylece her şeyden evvel bu çatışmayı tanımlayarak işe başlamak gerektiği söylenebilir. Touraine bu çatışmanın tarihi, kazanan ve kaybedenleri konusunda biraz çekimser davranmıştır.

Postmodern eleştirinin habercileri sayılabilecek Nietzsche, Heidegger, Wittgenstein, James ve Dewey ile Sade, Bataille ve Arlaud gibi yazarlarla felsefi bir bakış açısı kazandığını söylemek mümkün. Bunların arasında Nietzsche Batı felsefesinin modern kategorilerine eleştirel yaklaşmış ve ‘tarihin soysuzlaşması’ ile modern bilincin ‘sessizleşmesi’ çerçevesinde birçok postyapısalcı ve postmodern yaklaşımın teorik öncülüğünü yapmıştır. Nietzsche felsefi özne, temsil, nedensellik, hakikat, değer ve sistem anlayışlarına saldırarak ve bu anlayışların başat öğeler olduğu Batı felsefesinin yerine, olguların değil, yalnızca yorumların olduğu ya da daha düz bir anlatımla nesnel hakikatlerin değil, yalnızca çeşitli bireylerin ya da grupların kurgularının olduğu perspektivist bir yönelimi benimsemiştir.

1960’lardan sonra ise Derrida, Foucault, Barthes, Lacan, Levi-Strauss, Lyotard ve Baudrillard çeşitli kültürel/bilimsel alanları postmodern bir açıyla ele alırlar. “Amerikalı eleştirmenler Susan Sontag, Leslie Fiedler ve Ihab Hassan altmışlı yılların başlarından bu yana edebiyat estetiğine farklı yaklaşan söylemlerle” (Ecevit 2001: 67) temel kavramları tartışmaya açmışlardır. Bu eleştirmenler postmodernizmin metakurgusal ya da hipergerçekçi metin algısıyla ekonomik ilişki ve ideolojiler arasında koşutluklar kurma yoluna gitmişlerdir. Ekonominin egemenliği tarihsel argümanlarla birlikte modernizmi boşa çıkarmış, ideal olanı bozuntuya uğratmış ve geriye ne olduğu belli olmayan kaba bir düşünce şemsiyesi altında yağmurdan korunmaya çalışan, bu arada vücutları çoktan bellerine kadar su altında kalmış bir tüketim toplumu kalmıştır. Bu toplum bir önceki tarihsel aşamada idealleriyle büyük beklentileri karşılamaya meyilli bir bilince sahipti denebilir. Ancak zamanla dönüşen kitle araçları ve hatta ideolojik yılgınlıklar beklentileri ekonomik ihtiyaçlara, ekonomik ihtiyaçları da bir kimlik sorununa bağlamıştır. Bu anlamda “Tarihin bir meta-anlatı olarak namevcudiyetinde göstergeler, edebî metinler ve bilgiler köktenci bir biçimde yeniden tasarlanabilir. Dolayısıyla Baudrillard, Acker ve Lyotard’ın metinlerinin ‘köktenci’ doğasını meşrulaştırmak için ‘tarihin ölümü’ gereklidir. Kısaca bu yazarların ‘tarihin ölümü’nü belirli bir grup sözcü ya da dil-oyunu olarak perforce ettikleri söylenebilir (Lucy 2003: 100).” Artık var olmayan bir tarihsel gerçeklikten sonra ise postmodern olanın hâkimiyeti başlayacaktır.

Bizim bu evrede tartıştığımız Joyce, Bernard, Eco, Calvino, Woolf ya da Musil gibi yazarların anlattıkları öyküler tarihin ölümünü, onu bozarak ya da dönüştürerek ya da bağırarak ispatlamıyorlar mı? Bilge Karasu, Oğuz Atay, Latife Tekin, Orhan Pamuk, Hasan Ali Toptaş ya da İhsan Oktay Anar tarih mi yazıyorlar roman mı? Belki her ikisi de. Kahramanın sentetik tarihi daha ne kadar sürecek ya da ortada hakkında gevezelik edebileceğimiz bir Stephen Dedalus ya da Beyaz Mantolu Adam kalacak mı? Bu soruların cevaplarını eğer içten ve dirençli isek kendi öykümüzün sonunda öğrenebilmeyi umuyoruz. Umuyoruz ama kendi öykümüz hangisi?

Kaynakça

- Ecevit, Yıldız (2001). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hassan, İhab (2019). *Orpheus'un Parçalanışı*. Ankara: Hece Yayınları.
- Jameson, Fredric (2008). *Modernizm İdeolojisi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Lucy, Niall (2003). *Postmodern Edebiyat Kuramı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Nietzsche, Friedrich (1996). *Tarih Üzerine*. İstanbul: Say Yayınları.
- Ricoeur, Paul (2009). *Zaman ve Anlatı 2: Tarih ve Anlatı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Shayegan, Daryush (2017). *Yaralı Bilinç*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Touraine, Alain (2002). *Modernliğin Eleştirisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Watt, Ian (2014). *Modern Bireyciliğin Mitleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

BİRSEN YILDIRIM

ÖMER SEYFETTİN'DE HATIRLAMA BİÇİMLERİ

Hatırlamak insanın kendilik bilinci oluşturmada temel rol oynar. İnsan hatırlayarak yaşamı boyunca tutarlı ve sürekli bir benlik sahibi olur ve buna bağlı olarak bir kimlik geliştirir; bu onun var olma sürecinde hayatı bir önem taşır. Böylece bir birey olarak toplum içinde varoluşunu sergileyebilir, “Ben varım” diyebilir ve diğer bireylerle iletişim kurabilir, yakınlık oluşturabilir ve empati duyabilir. Ve insan geçmişteki deneyimlerin yönlendiriciliği ile tehlikelerden uzak durabilir, problemlerini çözebilir, geleceğe yönelik plan yapabilir ve kendisini kurduğu “bütünlüklü anlatı”sıyla mutlu edebilir. Bu yaşamsal sürecin her aşamasında sosyal, psikolojik ve tarihî etkiler söz konusudur. Özellikle ulusal devletlerin kurulma aşamasında, bu etkilerin vurgusu daha da artar.

Türk toplumunun bireysel ve toplumsal çözülüşünün hız aldığı bir dönemde yaşayan Ömer Seyfettin hikâyelerinde bütünlüklü bir kimlik anlatısı yaratmak için hem bireysel hem de toplumsal bir kendine dönüş çağrısı yapmaktadır. Bu çağrı için en çok kullandığı yöntemlerden biri de hatırlamalardır.

Bu çalışmada Ömer Seyfettin’in hikâyelerindeki hatırlama türleri ve işlevleri tespit edilerek kurgusal düzlemde incelenecektir.

İradeli Hatırlama

Proust’un *memoire volontaire* dediği iradeli hatırlama bellekte yavaş ve bilinçli bir şekilde gerçekleştirilen zahmetli bir arayıştır. Çaba gerektiren bu hatırlama için dikkatin izinden giden bir düşünme gereklidir: kavramlar arasında bağlantılar kurmak, ipucu kollamak ve kategoriler oluşturmak gibi. Bu ilişkiler ne kadar çok sayıda olursa ve ne kadar çok kullanılırsa hatıra da o kadar kuvvetli olur. Böylesi bir anının kendisi unutulsa da onu kancaya geri getirerek, Lethe ırmağının suyunda unutulmaktan kurtaracak bir şeyler çoğu zaman bulunur.

Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde iradeli bir şekilde hatırlayan bilinç çoğunlukla şimdide mutsuzdur, kendisini yalnız hisseder; bu nedenle muhakkemesini yaptığı mazisini bilinçli bir şekilde hatırlar ve bunlardan kendisini en “mütehassis” eden hatırasını anlatır. Hatırasının sonunda ise hem deneyimi tecrübe eden kendisi için hem de okur için bir “kıssadan hisse” bulunur.

“Tenezzüh” hikâyesinde Juli Hala yaşlı olması nedeniyle kışın evden ayrılmak istemez ancak yalnızlıktan sıkılır ve gayriihtiyari bir arzu ile evden çıkar. Karlar içindeki karanlık, uyuyan evini arkada bırakırken “bütün mâcerâ-yı hayatını” gözünün önüne getirir ve gençliğinin geçtiği sokaklarda yürümeye başlar. Yaşı ile mevsim arasında hayalî ama sıcak bir bağ kurar. Çocukluğunu geçirdiği sokaklarda “kendisini bahar-ı hayatında gezdir”ir, oradaki sokakta “bir hatıra-ı zîhayatı var”dır: Birlikte mesut dakikalar geçirdiği eski sevgilisi. Kasabanın belediye doktorunun ikazına aldırış etmeden eski aşığının evine gider. Evin avlusunun her köşesinde “eski ruhunun bir saye-i yâdını gör”en Juli Hala içeri girdiğinde uçuşan hastalık kokuları ile birlikte eski sevgilisinin son anlarını yaşayan bedeni ile karşılaşır. Bu durum onu hayallerinden inmeye sevk eder. Doğruca evine giden Juli Hala da artık hasta olmuştur. *Erkek Mektubu* adlı hikâyede ise anlatıcı arkadaşı Sermet’e zevcesinin sinirlerinin “on bir aylık tarih-i muhtasarını” çizer. Tahsil yıllarında arkadaşı Sermet ile evlilik hakkında konuşan anlatıcı hayalini kurduğu “asabi, ince, narin, müteheyyiç, son derece malumatlı, musikiye aşına, son derece güzel, son derece hassas” kadın ile evlenmesinin onun asabiyesini bozduğunu anlatır. Sermet’in hayalini kurduğu “lenfatik, sakın, mutavassıt, az güzel, az hisli kadın” ile evlenmesini temenni eder.

İradesiz Hatırlama

İradesiz hatırlama, otomatik olarak bir anının tetiklendiği, aniden kendiliğinden beliriveren, istem dışı bir hatırlamadır. Bir nesnenin, hasta olma gibi bir durumun, bir koku veya tadın ya da birisinin söylediği bir şeyin, çağrışıma dayalı hatırlatması ya da anlık (flash) hatırlamalar bu hatırlama türüne girer. Dikkatle yapılan bir iş sırasında ortaya çıkma olasılığı çok düşük olan istem dışı hatırlamalar daha çok müzik dinlerken, yatakta uzanırken ya da etrafa bakınırkenki odaklanma gerektirmeyen, zihin dağınıklığında görülür (Göz, 2018, 130).

Hikâyelerde çoğu zaman bir çağrışım ile hatıralar gün yüzüne çıkar. Genellikle duygu yüklü olan bu hatıraların hikâyedeki karakteri harekete geçirici bir gücü vardır. “Tenezzüh” hikâyesinde Juli Hala çocukların sesi ile kendi çocukluğunu, çocukluğunun saadet dolu günlerini “tahattur eder” ve çocukken karı ne kadar çok sevdiğini hatırlar. Oysa şimdi evde pinekleme sebebidir. Bu ruh hâlinde sıkılıp dışarı çıktığında kasabanın belediye doktoru bu havanın onun için tehlikeli olduğunu söyler, onu ikaz eder ama o buna aldırılmaz ve eski aşığının evine gider. Evin avlusunun her köşesinde “eski ruhunun bir saye-i yâdını gör”en Juli Hala içeri girdiğinde uçuşan hastalık kokuları ile birlikte eski sevgilisinin son anlarını yaşayan bedeni ile karşılaşır. Bu durum onu hayallerinden inmeye sevk eder. Doğruca evine giden Juli Hala da artık hasta olmuştur.

Ömer Seyfettin pek çok hikâyesinde kahramanın başından geçen olayları anlatmak için günlük, hatıra defteri, mektup gibi kurgusal olmayan formla-

rı kullanır. Hikâyede anlatıcı bilinç hatırasını dile getirirken bir çağrışım ile farklı detayları hatırlayabilir. Bu detaylar hikâyeye hem psikolojik hem de kültürel yönden açılım sağlamaktadır. “İlk Namaz” adlı hikâyede anlatıcı bilinç Ömer soğuk bir gece vakti ezanı beklerken ilk namaz kıldığı anı hatırlar. Ömer namaz kılarken edeceği “basit ve Türkçe duayı” annesinden öğrendiği sırada aklına dolapta birbiri üstüne duran yıpranmış, Arapça ve esreli üstünlü dua kitapları gelir. Annesi “Dua kitaplarıdır, sakın ilişme...” ihtarıyla Ömer’in bu kitapları karıştırmasına izin vermez. Merak duygusu ile karıştırmak istediği bu dua kitaplarını, artık ilk duasını öğrenen Küçük Ömer böylelikle hatırlar.

Ömer Seyfettin kimi zaman bu hatırlamaya ironik bir hava katar. Bir halk filozofu olan Cabi Efendi “istemeye istemeye” düşünenlerdendir. Her sabah güneş doğmadan kendisini dışarı atan Cabi Efendi’nin yegâne merakı “dünyanın ahvalini” tetkiktir. Gözüyle görmediği şeye inanmaz ve her gördüğü olayla ilgili zihni hesaplar yapar. Yolda yürürken baharın müjdecisi çiçekleri, bunlar yaz güneşinin yakıcılığının ne zaman geldiğini anlamamak için vardır, diyerek ezer. Bu sırada süt beygirinin bozuk kaldırımında bıraktığı şeyleri cıvıldayarak yiyen kuşları görür ve “Birinin ettiği halt ötekine nimet” der. Cabi Efendi’nin “Kendi istemediği hâlde, müstakil zihni bu münasebetsiz hâdiseden bir hikmet çıkarmaya çalıştı. İstemeye istemeye arılarla insanları hatırladı. ‘Vakıa’ aynı idi. Yalnız tarafeynin hacimlerinde tehalüf vardı.”(Seyfettin, 2017b, 197)

Biyo-psiko-sosyal bir varlık olan insan kendini hatırlayarak var eder. Çünkü hatırlamak unutmamaktır. Yoksa “Hayat, hakikaten en uzun vakalarıyla çabuk biten bir sinema şeridinden başka bir şey değil”dir (Seyfettin, 1997a, 206). Kimi zaman “Ant” hikâyesinde olduğu gibi erken kalkılan açık ve bulutsuz sabahlar çocukluk zamanlarını anımsatır. Çocukluğun geçtiği yerlerin insanın cenneti gibidir. Bu yerler şimdide bulutsu bir rüya ortamı kurar; güzel günler bir tür “serap” gibi hatırlanır. Yaşamın son anı olan ölüme giderken de tüm hayat “sanki dün gibi” yaşanmışçasına yad edilir. “Teselli” hikâyesinde Erzurum kumandanı İskender Paşa, Şahın oğlu İsmail Mirza ile giriştiği muharebeyi kaybedince saraydan gelecek olan “Azrail”ini bekler. Bir gün seccadesinde “bir derviş tevekkülüyle” ölümünü unutmak isterken o “güzel” mazesini hatırlar: “gençken Hüsrev Paşa’nın yanındaki silahşorluğu, sonra kapıcıbaşılığı, daha sonra çavuşluğu hayalinden geçer, sonra evliliği, küçücük çocukları... tek başlarına ne yapacakları...” (Seyfettin, 2017, 172). “Ferman” hikâyesinde de Tosun Bey padişahın kendisi için verdiği ölüm fermanını görünce gençliğinin en güçlü zamanlarını sipahilik ile nasıl geçirdiğini, kendisini evinde büyüten babasının eski emektarı ihtiyar Salih Ağa’yı ve onun verdiği nasihatı aklına getirir: “Padişahın emrinden dışarı çıkma. Canını istese ver. Düşünme. Dünyada olmasa bile ahirette mükâfatını görürsün...” (Seyfettin, 1997b, 105)

Bir deneyimden süzülerek ortaya çıkan atasözleri, nasihatler insanlar için güven veren birer yol göstericidir. Problemin çözümünü pratik bir şekilde gösterdikler için içinden çıkılması zor durumlarda insanın hatırına ilk gelen şeylerdir. “Üç Nasihat” adlı hikâyede Kastanbolu’dan İstanbul’a çalışıp para kazanmak için gelen Durmuş, ak sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar olan Müstakim Efendi’nin işlerini yapmak için onunla anlaşır ancak kazancı sadece senede bir kuruş ve bir nasihatır. Durmuş üç sene boyunca bir sonraki senenin nasihatini merak ederek çalışmaya devam eder. Derviş bu nasihatlerden birini daha önceden bildiğini söyleyince Müstakim Efendi “İyi ya işte... Biliyorsan şimdi de hatırladın. Bildiğini hatırlamak yeniden bir şey öğrenmek kadar faydalıdır” der. Üçüncü senenin sonunda annesinin yanına dönmek için yola çıkar. İlk nasihat olan “Yolunu, izini bilmediğin yere gitme”yi hatırlamak Durmuş’u ölümden kurtarır; ikinci nasihat olan “Emanete hıyanetlik etme”yi hatırlamak onu zengin eder. Durmuş son nasihat olan “Karını kendin bulunmadığın hiçbir yere gönderme”yi ise karısına ibret verici bir ders vermek için kullanır. Akrobalarının ikiyüzlülüğünü ona gösterir ve bu sefer bu nasihati kendisi söyler (Seyfettin, 2017b, 108- 119).

Ömer Seyfettin pek çok hikâyesinde insanın toplumsal bir varlık olduğunun vurgusunu yapar. Ona göre “fertler bir denizin dalgaları gibidir. Asıl olan denizdir, yani cemiyet. Dalgalar, yani fertler gelip geçici, muvakkat şekillerdir.” (Seyfettin, 2017b, 56) Bu nedenle insan sosyal çevresi sayesinde bazı “içtimai hakikatlerin” farkına varır. “Aşk Dalgası” adlı hikâyede anlatıcı ancak “sıcak ve kuvvetli” bir elin kendi “soğuk el”ini sıkıdığı zaman karşısında duran arkadaşının farkına varır. Bu arkadaş onu memleketindeki “içtimai vicdan”ın aşkı yasak ettiği ve aradığı aşk evliliğinin asla mümkün olamayacağı konusunda aydınlatır ve “uyan”dırır.

Zor toplumsal şartlar kimi zaman insana “Ben kimim?”, “Ne olmak isterim” sorularını sordurur. Kimi zamansa zor şartlar bir aydınlanma anı yaratır ve “Primo Türk Çocuğu” hikâyesinde olduğu gibi insana kimliğini hatırlatır. Savaştan nefret eden Kenan Bey “Ecnebi ve Levanten mahfillerinde, taassup ve hayvanlık denilen Türklükten nefretiyle, Türklüğe yani medeniyetsizliğe karşı olan garazıyla, Avrupa muaşeret kaidelerindeki vukuf ve maharetiyle, nazikliğiyle, şen ve şuhluğu ile meşhurdu. Tahsilini Paris’te bitirmişti. On, on bir sene evvel memleketine dönünce-her Paris’ten gelen gibi o da- dolgun bir maaşla İzmir’e gitmiş, orada âşık olduğu güzel bir İtalyan kıızıyla izdivaç etmişti...” (Seyfettin, 1997a, 225) Bu evlilikten iki erkek çocukları olur ve İtalyan âdetlerine uyarak onları numara ile çağırırlar: “Primo ve Sekunda” Ancak Sekunda hastalanarak ölür. İtalya’nın Türklere savaş açtığını öğrenince “mazisini sesli bir sinamatograf süratiyle hayalinden geçir”ir. Kimliğini üzerine inşa ettiği fikirleri sarsıntıya uğramıştır. “Ben kimim?” diye kendisine sorar. Primo da aynı kimlik bunalımından geçer ancak arkadaşının Türklerle ilgili anlattığı kahramanlık hikâyelerini dinledikten sonra Türk olmakla iftihar eder

ve annesi ile babasının konuyla ilgili tartışmasında kararını açıklar. “Ben.. Turko çocuk... Ben, yok İtalyano...” “Hürriyet Gecesi” adlı hikâyede de hatırlayan bilinç bir gazetecidir ve “Hürriyet”’in ilan edildiği günü anlatır. Etrafta şuursuz bir sevinçle herkesle birlikte coşan anlatıcı seksen yaşında bir ihtiyarla karşılaşır. İhtiyar adamın konuşmalarında Ömer Seyfettin’in düşüncelerini de okumak mümkündür: Millet mutlu olmadan, mutlu olmak mümkün değildir. Bu nedenle milletin uyandırılması şarttır. “Milletini uyandır. Senin milletin daha kendi ismini ..., kendi lisanını bilmiyor. Zaman yürümüş, o uyumuş, geride kalmış.” Tüm bunları dinleyen yazar kendisine sorar: “Ben ne idim? Bir fert... Ne kadar yaşayabildim?... Fakat insaniyetin bir kısmı olan millete ezeli bir hayat mukadderdi!” (Seyfettin, 1997b, 78). “Çanakkaleden Sonra” adlı hikâyede de anlatıcı “kimlik” sorunuyla boğuşmaktadır: “Kendisinin bir milliyeti yoktu; bir içtimaiyeti yoktu. Yalnız hararetini hissedemediği, lisanından ve duasından bir şey anlamadığı müphem bir dini vardı... Halbuki o milliyetiyle, diniyle, mabedinin ulviyetiyle, içtimaiyetinin ezeliyetiyle, mefkûresinin nihaysizliğiyle bir insan olmak isterdi” (Seyfettin, 1997b, 89) Ancak umutsuzluk batağına gömülmüş, ölümü bekleyen figür vatanın kurtulmasıyla özgürlüğüne kavuşur, evlenerek bir kız babası olur. Adını da Mefkûre koyar.

İnsanlar aynı anda ve aynı zamanda bulunsalar dahi farklı bakış açılarından dolayı belleklerinde aynı hatırıya sahip olamazlar. Ömer Seyfettin’in “Elma” hikâyesinde mutlu bir evlilik yapan bir çiftin elma karşısında hatırladıkları bunu ironik bir şekilde gösterir: Erkeğin aklına Newton’un elması kadının aklına ise “Madam Amade’nin sofrasında ilk defa” birbirlerini gördükleri akşam ona verdiği elma ve sessizce söylediği Musset şiirleri gelir. (Seyfettin, 1997a, 108)

Namevcudu Hatırlamak

Bilinçli bir şekilde sürekli bir şeyi düşünmek ve onun üzerine kurgular oluşturmak kimi zaman insan zihnini bulandırabilir ve zihin kurguyu gerçekmiş gibi hatırlayabilir. Özellikle çözüme kavuşturulamayan zor durumlarda başa gelen bu vakıanın tekrarlanması bir psikolojik hastalık belirtisidir. “Tesselli” hikâyesinde Şahın oğlu İsmail Mirza ile giriştiği savaşı kaybettiği için ya kafası kesilerek ya da boğularak cezalandırılacağını düşünür. Bu nedenle “her gün, her saat, her dakika, hatta her saniye” ölümünü bekleyen İskender Paşa’nın sinirleri ziyadesiyle zayıflamıştır. Ensesinde her an yaklaşan bir satırın soğukluğunu hisseder. Bu soğuk temas silinirken gözünün önüne kendi boğuk hayali gelir: “gözleri patlamış, kavuğu bir yere yuvarlanmış, boynu yağlı bir kement ile sıkılmış, ayağından pabuçları çıkmış, ipek kuşağı çözülmüş, karanlık köpüklü ağzından siyah dili sarkmış bir naaş... Yakın akıbetinin bu uzvî hatırası o kadar bariz, o kadar kuvvetli idi ki... çocukluğunun saf muhayyilesini süsleyen cennet bahçelerini, huri gılman alaylarını, Tubâ ağacını, Sırat köprüsünü şimdi düşünmüyordu bile.” (Seyfettin, 2017b, 170)

HATIRLAMANIN İŞLEVLERİ

Kurgusal İşlev

Kimi zaman bir eşya, nesne, koku veya herhangi bir kelime ile kimi zaman da vaatlerin ya da çıkarların beklentileri, toplumların, kişilerin veya âdet ve geleneklerin hatırlatmasıyla ortaya çıkan hatıraların Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde pek çok işlevi bulunmaktadır.

Ömer Seyfettin hatıralardan kurgusal bir form olarak sıkça yararlanır. “Metruk” bir anı defteri, günlük ve mektup gibi kurgusal olmayan türleri hikâyelerinde kullanan Ömer Seyfettin böylece kurmaca figürün iç dünyasını dolaysız ve samimi olarak ortaya koyma fırsatı bulur. Ben anlatıcı “iyice hatırlıyorum” ya da “hikâyemi anlatayım da dinle” diyerek hikâyesini anlatmaya başlar. Bu kurgulama türü hem okurun gerçeklik algısını yükseltir hem de bir başkasının defteri okunduğu için okura gizemli bir iş yaptığı duygusu verir. Ancak “Sahir’e Karşı” hikâyesinde aslında “Her yazı yazan gibi ben de yazdıklarımı birisine okumak ve dinletmek ihtiyacı” duyarım diyerek yazar okuyucuyu bu anlamda teskin eder. Hatıralar kimi zaman hikâyenin formunu oluştururken kimi zaman da bir alt anlatı (anlatı içinde anlatı) meydana getirirler. Bu alt anlatılar şimdide olan olayların sebebini açıklayarak kurgudaki kronolojik düzeni bozarlar ve böylece ortaya anıya dayalı olgu kuruluğu çıkar. “Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür” adlı hikâyede anlatıcı genç bir tarihçiye takdir dolu mektup yazar. Anlatıcı kendisinin yaşadığı bir olay neticesiyle tarihin aslında tekerrür ettiği fikrine kesinlikle katıldığını belirtir ve hatırasını anlatmaya başlar. Eşinin güzelliğine âşık olan anlatıcı bunu yeğeniyle paylaşmak ister ve eşinin çıplak hâlini gizlice yeğenine gösterir ancak durumu fark eden karısı Herodot’un tarihinden aldığı bir ilhamla eşine bir oyun kurar. Bu oyunu da kendisinden boşandıktan sonra yazdığı bir mektupta, Herodot’tan yaptığı bir alıntı ile anlatır. Böylece hikâyede, birbirine açıklama getiren iki alt anlatı kullanır.

Hikâyelerde figür olmayan anlatıcı kahramanının geçmişini hatırlayarak anlatır. Böylece anlatıcı okura doğal ve samimi bir şekilde kahramanını tanıtmış olur. Burada hatırlamak şimdide olan kahramanı geçmişe götüren bir tür zaman makinesi işlevi görür. Ayrıca “Bahar ve Kelebekler” adlı hikâyede olduğu gibi diyalog ile hatırlama sayesinde de kahramanın geçmişine açılım sağlanabilir. Şimdide mutsuz olan nine ve torunun konuşmasından ninenin geçmişteki mutlu günlerinde neler yaptığını öğreniriz. Ayrıca bunun gibi figür olmayan anlatıcılı bir hikâyede karakter diyalog ile kendini tanıtmaya fırsatı bulur. “Harem” hikâyesinde bu hatırlama daha genişletilmiş, sonuçtan sebebe giden bir olgu ortaya çıkarmıştır. Bu hikâyede saadet timsali kabul edilen Sermet ve Nazan’ın “şimdi”de birbirlerini aldattıklarını öğreniyoruz. Yaşanan olup bitmiş, sıra ikisinin de kendileri tarafından hikâyelerinin anlatılmasına gelmiştir. Bu kronolojik geçiş her iki anlatan benliğin birbirlerine günlüklerini okuması vasıtasıyla gerçekleşmiştir.

Tematik İşlev

Bireysel varoluştan milli kimliğe kadar pek çok unsuru hikâye kurgusu içinde başarılı bir şekilde kullanan Ömer Seyfettin'in hikâyeleri imparatorluktan milli devlete geçiş sürecindeki kaosta yazılmış sağduyulu bir ses gibidir. Bireysel düzlemin ön planda olduğu hikâyelerde kendisini gerçekleştirmeye çalışan insan çocukluk ve gençlik günlerinde yaşanan, kendisine anlam katan ya da unutamadığı güzel/ibretlik hatıraları yad eder (Teehhül, Beşeriyet ve Köpek, Ant, Falaka, Muhteri vb). Bu hatırlamalar bireye farkındalık katar ve harekete geçmek için gerekli kuvveti verir. Hikâyeler toplumsal bağlamda okunduğunda ise “mefkûresini tüm heyecanıyla” duyurmak isteyen anlatılar karşımıza çıkar. Konusunu gerek hâlden gerekse maziden alan bu anlatılar sesini kahramanları aracılığıyla duyurur. Bu kahramanlar yazarın benimsediği değerlerin ve düşüncelerin sembolüdür. Yani bu kahramanlar anlatının tematik gücünü ellerinde tutarlar ve bunu hareketleri ile ortaya koyarlar

Erkek ve kadın belleği arasındaki farka vurgu yapan “Elma” hikâyesinde “aşkla ihtiyarla”yan bir çift vardır. Hikâyede elma erkeğe Newton’un başına düşen meyveyi çağrıştırırken kadına sevgilisini ilk defa gördüğü sofrayı, kendisine verdiği elmayı ve fısıldayarak okuduğu Musset şiirlerini hatırlatır. Aynı yaşam her bireyde farklı farkındalıklar yaratır. *Bir Hatıra* adlı hikâyenin kahramanı ise “yeni zenginlerin” ne zaman “sonradan görme tavırlarını” duysa istemsizce aklına “le grade degrade” sözü gelir; yani rütbe haysiyeti düşürür.

Hatırlamak kimi zaman dağılan aileyi bir araya getirir (İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?), kimi zaman toplumsal değişimin taklit mi tekamül mü olduğunu düşündürür (Harem). Hikâyelerde “Dirilere mükafat, dirilerin hatırasıdır.” (Seyfettin, 2017c, 128) diyen kahramanlar eylemlerini geleceğe yönelik yaparlar Ancak “hâl içinde mefkûresini olanca heyecanıyla duyamayan”lar ise “romantik maziye döner”ler (Seyfettin, 2017c, 128). Mazisini kaybedenler ise birer zavallı gibidirler (Seyfettin, 2017c, 230). Maziye hatırlamak kimi zaman eleştirmek içindir: “Kıraathaneler, gazinolar, birahaneler, kulüpler...Türk erkeklerini eşlerinden ayıran, zavallı Türk kadınlarını تنها evlerde unutulmuş bir bekçi gibi bırakan” yerler eskiden yoktur (Seyfettin, 2017a, 172). Eskiden erkekler işlerinden sonra erkenden evlerine gelirler ve işleriyle ilgilenirlerdi. Kadınların zevk ve eğlenceyle zamanlarını geçirebilecekleri oyunları ve âdetleri vardı. Şimdi ise bu kolektif ruhun yerine tatmin olunmaz bir iştihâ ve vebalı bir kibir geçmiştir.

Betimsel İşlev

Ömer Seyfettin hikâyelerinde kahramanlarının derin psikolojik tahlillerini yapmaz. Onun hikâyelerinde klasik vaka kurgusu vardır. Bununla birlikte sembolik değerler taşıyan hikâyelerinde bile karakterleri kuru, yalın bir söyleme sahip değildir. Yazar/anlatıcı karakterlerine hatırlama yoluyla psikolojik bir açılım sağ-

lar. Okuyucu hatıraları vasıtasıyla karakterlerin sıcaklığını hisseder. Ayrıca kahramanların fiziksel görünümünün anlatıcıda oluşturduğu hatırlatmalar sayesinde okuyucu, karakteri daha canlı bir şekilde tasavvur eder: “...Hele ağırlığıyla yayları birbirine yapıştırarak hiç elastikiyetlerini bırakmayan Masume Hanım... şişman değildi. Fakat o derece iri idi ki... Kafdağı’nın arkasından insanların içine gzmeye gelmiş bir dev padişahının kızı sanılacaktı.”(Seyfettin, 2017ç, 233)

Ömer Seyfettin iki zıt kavram arasındaki ilişkiyi çağrışım yaratmak için çok sık kullanır. “İlk Namaz” adlı hikâyede Ömer soğuk bir kış gecesi ruhunu ilahi bir korku ile titreten ezanı dinlerken on beş yıl öncesini hatırlar ve annesinin onu bir buse ile uyandırarak ilk namazını kıldırıldığı geceye gider. Bir sobanın sıcaklığında annesinin gösterdiği gibi namaz kılar ve öğrettiği duaları eder. Şimdiki hırsları ile çocukluğundaki saflığı kıyaslar ve ne kadar mutsuz olduğunu hisseder: “şimdi daha bu gece görülmüş gibi, on beş sene evvel görülmüş ruhanî bir rüya-yı kıymettar gibi saadetleri unutulamayan ve zaten velveleli ve hüsrân-hîz bir rüya olan bu ömr-i fânî içinde yalnız kâbus olmayan sabavet ve hatıratı... şimdi düşünüyorum ki, hayatta bu muztar ve şefkatsiz mazilerin güzariş-i ademinden mütehasıl ne garip bir hiçlik, bir hayalperver ve pürhayal bir beyhudelik, ne müphem, ne esraralud bir sürat var!..” (Seyfettin, 2017a, 63)

Duyulara ilişkin unsurları sıkça kullanan yazar tasvirlerinde bulutsu bir rüya ortamı kurar: “Nihaysiz mor bir kubbeyi andıran dumanlı gökten fânîliğin geçmiş saatlerini hatırlatır gamlı guguk sesleri aksediyordu.” (Seyfettin, 119b, 376) Bu çağrışımlar kimi zaman kötü olayların habercisidirler: “kederli bağrışmalarıyla ölümü hatırlatan küfürbaz karga sürüleri bulutlu havanın donuk hüznünü daha beter arttırıyordu” (Seyfettin, 2017b, 131)

Sonuç

Ömer Seyfettin’in anlatıları toplumsal, siyasal ve coğrafi değişimlerin yaşadığı bir dönemde kimliğe dair değerleri yitirmeden var olunabileceğinin hikâyelerini anlatır. Hikâyelerde kimliğe dair bu evrensel, kolektif ve milli değerler hatırlanır. Şimdide hatırlanan bu değerler dünü bugüne bağlarken geleceğe de ışık tutar. Böylece hem bireyler hem de toplum için dünü ve geleceği birbirine bağlayan bütünlüklü bir anlatı meydana getirilir.

KAYNAKÇA

- Göz, Bilge, Pınar Ersoy. 2018. İstemsiz Hatırlama. *Hayatı Hatırlamak Otobiyografik Belleğe Yaklaşımlar*. Ed. Sami Gülgöz, Berivan Ece, Sezin Öner. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları: 129-136.
- Seyfettin, Ömer. 2017a. *Hikâyeler 1*. Hazırlayan: Hülya Argunşah. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Seyfettin, Ömer. 2017b. *Hikâyeler 2*. Hazırlayan: Hülya Argunşah. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Seyfettin, Ömer. 2017c. *Hikâyeler 3*. Hazırlayan: Hülya Argunşah. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Seyfettin, Ömer. 2017ç. *Hikâyeler 4*. Hazırlayan: Hülya Argunşah. İstanbul: Dergâh Yayınları.

BENİM ÖYKÜM

SAFİYE GÖLBAŞI

Biz kalabalık bir aileydik. O kadar ki bir odanın içinde ilk kez saatler boyu yalnız kaldığımda sekiz yaşındaydım.

Kabakulak hastalığına yakalanmıştım. Yüzüm iki yanından şişmiş, garip bir hâl almıştı. Aynaya bakmayı hem delice istiyor, hem gördüğüm acayıp yüzden korkuyorum. Okula gidemiyordum, yanıma kimse gelmiyordu. Oturduğum divandan alışkın olmadığım şekilde boş olan odaya bakıyordum. Herkes dışarıda, annem mutfaktaydı. Gün bitmek bilmiyordu. Ne yapsam diyordum, ne yap-sam da geçmeyen zamana dayansam. Ben yalnız kaldığımda ne yapabilirdim, benim yalnızlığım bana ne söylerdi, ne çıkardı benim yalnızlığımdan? Hasta, sorularla baş başa, çocuk, şaşkın öylece oturuyordum ki aniden divandan fırlayıp, kareli defterimden bir sayfa kopardım. Ve bir öykü yazdım. Çocuklarını evlatlıktan reddeden bir babanın öyküsüydü ve “Sizi evlatlıktan ret ve men ediyorum.” diye bitiyordu. İsmi de buna uygun olarak “Ret ve Men”di. Çok kitap okuyan bir çocuk değildim. Etrafımda bir yazar yoktu. Kimse bana bir şeyler yazabilirsin dememişti. Peki, bunu neden yapmıştım, nasıl yapmıştım, seçtiğim ilk konu neden evlatlıktan reddedilen çocuklar ve bir babaydı? Uzun zaman bu sorulara bir cevap veremedim. Özellikle neden yazdığımı. Ama yıllar sonra bir gün kendim için tek kişilik bir iftar sofrası hazırlarken cevabı bildiğimi fark ettim. Size de söyleyeceğim.

İlk öykümü, “Ret ve Men”i yazdığım günün üzerinden neredeyse otuz sene geçti ama hâlâ öykü yazabilmek için bir odanın içinde yalnız kalmam gerekiyor. Kabakulak olmam ise elbette şart ve galiba mümkün değil.

Kâğıt kalem kullanmak kulağa çok romantik pek hoş geliyor ama yazma pratiğime daha uygun olduğu için öykülerimi bilgisayarda yazıyorum. Bilgisayarı açıp yazmaya başlamadan önceyse ne yazacağımı biliyor olmam, hatta öykünün tamamını tasarlamış olmam gerekir. Ancak hikâye, kurgumun dışına taşar ya da çıkarsa buna da itiraz etmem, metnin peşinden giderim. Çünkü yazarı, doğru yere metnin götürdüğünü bilirim.

Giriş cümlelerim peşrepsizdir, öyküye olabildiğince yalın ve hızlı başla-

rim. Sonunun nasıl olacağını da bilirim ve bazen o sona gitmek için acele de ederim. Ama öyküye girdiğim hızla ve yalınlıkla öyküden çıkmayı başaramam. Söylemek istediğimi en iyi şekilde ifade edecek cümleyi bulana kadar yazar siler yazar silerim. Öyküyü iyi bir girişin değil yerinde bir sonun taçlandırdığını düşünürüm.

Esasında bende bu yazma silme işi sadece final cümleleriyle sınırlı değil. Bütün öykünün üstünden, çoğu zaman giriş kısmına hiç dokunmadan, defalarca defalarca defalarca geçerim. Sonra okumaya başlarım. Yüksek sesle okurum, sessizce okurum, ilk kez okuyormuş gibi ilgisiz yabancı bir gözle okurum. Yani yazdığımdan daha çok okurum. Kulağıma fazla gelen her kelimeyi çıkarır, her eksik kelimeyi tamamlar, aralarında yumuşak bir geçiş aradığım paragrafların yerlerini değiştirir, farklı kipler dener sonra yeniden okurum. Nihayet yazdığım her öykünün kusursuz melodik bir sesi olsun isterim. O pürüzsüz ezgiyi duyana kadar okuyup yazmaya devam ederim.

Kahramanlarıma isim koyarken iyi düşünürüm. İsmi alelade koyduğum hiçbir kahramanım yoktur. Berefşan, Gülahter, Nevzat gibi yahut “Karlı Şehrin Yadigarı” isimli öykümün kahramanı Bergüzar gibi. Çünkü iyi düşünülerek konulmuş bir ismin tek başına bir hikâye anlattığını bilirim. Örneğin “Serazat” isimli öykümde başrolde Serazat ve Hürendiş’in isimleri vardır. İsimlerin gücüne inanırım.

Çift zamanlı, birden fazla anlatıcısı olan ya da tek anlatıcının aynı hikâyeyi iki farklı şekilde anlattığı yahut iç içe iki ayrı hikâyeye anlatan öyküler yazmayı severim. “Yitik Telin Ezgisi”, “Hırsız Adımıyla”, “Durgun Sel”, “Sonyaz”, “Üçümüz” ve “Seyircisiz” gibi.

Simgesel anlatımı severim, bu yöntemle daha çok öykü yazmak isterim. “Sırça Tuğlalar”, “Onun Varamadığım Yanı” ve “Susku” yu bu minvalde analiz ederim.

Sözlüğüm daima açıktır. Baştan sona okuduğum binlerce sayfalık sözlükler, kendim için özel olarak hazırladığım lügatçeler olduğu hâlde sözlüğe ve imla kılavuzuna bakmadan hâlâ tek bir öykü ya da yazı yazmış değilim. Sözlükler, öykü devşirmek için de verimli topraklardır. “Gökkuşağı İspinozu” ve “İp” gibi öykülerimi, “Hırsız Adımıyla” ve “Kukumav Gibi”nin başlıklarını sözlüklere borçluyum.

Yapmadığım şeylere gelirse. Süslü kelimeler, iddialı cümleler, tumturaklı ifadeler, kerameti kendinden menkul yalnız muhatabının anlayacağı şifreli sözler, ifşaat içeren bilgiler, irite ve ajite eden rahatsızlık verici imgeler kullanmam. Süs, tesir anlattığım hikâyededir diye düşünür, kullandığım dili filtre ederim. Bağırmam. Öykülerimi sakince gürültü yapmadan anlatırım.

Peki bu gürültüsüz öykülerim nereden gelir? Bazen hayalimde birileri be-

lirir. Musikişinas yaşlı bir kadın mesela. Yalnız başına bir apartman dairesinde oturuyordur. Çocukluğu bahçeli bir evde geçmiştir. Bu kadın kim, onu neden durup dururken hayal ederim bilmem ama onun bir öykü karakteri olacağını bilirim. Ve neredeyse on yıl boyunca bu kadını, kadının yalnızlığını içimde taşır, ona bir isim, makul bir kurgu, yanına iyi bir arkadaş ararım. Ne zaman ki adının Berefşan olacağına karar veririm, işte o zaman yıllardır içimde olan öykü dışarı çıkıverir. Yahut hayalimde değil sahiden bir kadın görürüm. İnce, ufak tefek, çok güzel bir kadın. Omzunun üzerinden oğlunun kucağındaki to-rununa yabancı gözlerle bakıyordur. Bu sıradan bir babaanne bakışı değildir. Merceğim o kadına, onun bakışına takılı kalır ve “Berefşan”ın aksine “Durgun Sel” bir iki gün içinde yazılır.

İki arkadaş vardır, onlar beni bilmiyor ben onları biliyorumdur. Birbirlerini vaktiyle çok sevmişlerdir. Üstelik şehir üstüne şehir değiştirmelerine rağmen bir şekilde buluşmayı başarıyorlardır. Ama bir gün yine karşı karşıya otururlarken birbirlerinden o kadar uzaklaşırlar ki bana da ancak “Denizinin Yırtıcılığına”yı yazmak düşer.

Yazı yazdığım aylık derginin o ayki dosya konusu kuşak farkıdır. Bu konuda ne yazabilirim diye düşündüğüm bir gün -hatta bir sabah namazı sonrasıydı, gün taptaze ağarıyordu, kuşlar muhteşem bir şekilde cıvıldaşıyor, kuşlara eşlik etmek için elime aldığım tespihimle balkonda oturuyordum- kendimi o zaman yirmi yedi yaşında olan benle bir vakitler yirmi yedi yaşında olan annemi kıyaslarken bulurum ve zaten o kıyaslamayı yaparken “Annemle Ben Aynı Yaştayken”i yazmış sayılırım.

Bir yazar sevmiştir. İsmi Fyodor Mihayloviç’tir. Ama çok sevmiştir. İkimizin bir anısı olsun istemiştir de “Nevski Bulvarından Notlar”ı yazmışımıdır.

Bir şey söylemek isterim bazen, tek bir cümle. Örneğin ülkesini terk etmek zorunda olan her insan yarı ölüdür demek isterim. Bunun için “Hicri”yi yazarım. Her kadın anneanne ve babaannesinin hülasası mıdır diye sormak ister “Sürgün ve Kökleri”ni yazarım. Bazı insanlar kendi yanlarında dahi yokturlar demek ister, “Onun Varamadığım Yanı”nı yazarım.

Öykülerimde otobiyografim var mı peki kendimi yazar mıyım? Pek değil. Özellikle saklanmıyorum ama özellikle sahneye çıkmaya da çalışmıyorum. Zekâmı, bilgimi, görgümü, birikimimi artık ne kadarlarsa göstermek gibi bir çabam yok. Ya da acılarımdan, uğradığım haksızlıklardan, kalbimin ve hayallerimin kırıklıklarından okuru muhakkak haberdar etmeliyim diye bir düşüncem yok. Mevzu öyküyse aslanan anlatıcının şahsi hayatı değil anlattığı kendisinden uzak ya da yakın hikâyelerdir. Bu yüzden öyküm benden öndedir. Onun dünyası benim dünyamdan bağımsızdır ve ben bu bağımsızlığa son de-

rece saygılıyım.

Evet, “Ret ve Men”den alırsak otuz yıldır yazıyorum. On beş yıldır yazdıklarım yayımlanıyor. Bir kitabım var. Altı farklı dergide iki yüze yakın öykü ve deneme yazdım. Her bir öyküyü her bir yazıyı bir sesleniş sayarsak, iki yüze yakın seslenişime okurdan bir karşılık aldım mı bilmiyorum. Öykülerim okunuyor mu kim okuyor bilmiyorum. Ama şunu biliyorum ki değil bir kitabıma on kitabıma dahi, değil iki yüz seslenişime bin seslenişime dahi ses alamasam da yazmaya devam edeceğim. Hayatta yalnız kaldığı ilk anda öykü yazan ben elbette yazmaya devam edeceğim. Çünkü neden yazdığımı biliyorum. Evet yazıyorum çünkü yazı benim payıma düşen rızık, bana verilmiş nadide maharet, yazı benim kismetim, şansım, içine doğduğum ülkem. Yazmaktan başka çarem, arzum, hayalim, elimden gelen bir şey hiçbir zaman olmadı, şimdi de yok. Yazı benim özgürlüğüm, hapishanem.

SAFİYE GÖLBAŞI

BAŞIMA GELENLER HEP SENİN YÜZÜNDEN

Başıma Gelenler Hep Senin Yüzünden, ayrıca bir masal kitabı da olan Gülçin Durman'ın üçüncü öykü kitabı. Kitap, yazarın aynı ismi taşıyan öyküsüyle başlıyor. Kahramanımız küçük Neriman okurlarını karşılamak için sıcak balkonda, kucağında Meydan Larus'uyla hazır. Neriman, beş çocuklu bir ailenin ortanca kızı. Biraz kıskanç, biraz işgüzar, biraz öfkeli ama bir o kadar âşık, ondan daha fazla hasta. Sene 1983 olmalı zira Ayşe Mine'nin meşhur albümü yeni çıkmış, şehir İstanbul. Aslında acıklı bir öykü ama dilinde öyle tatlı bir mizah var ki Neriman'a acımak bir yana ona bıyık altından gülümsemekten kendinizi alamıyorsunuz.

Okur, Neriman'ın hikâyesinden sonra, bu kitabı okurken başına neler gelebileceğini de aşağı yukarı anlamış oluyor. Zira “Başıma Gelenler Hep Senin Yüzünden” Gülçin Durman hikâyeciliğinde çekirdek bir öykü. Şöyle ki ‘80’ler, çocuk karakterler, dindar orta sınıf aileler, İstanbul, mizahi dil, sahici diyaloglar, aydınlık sahneler, mahir akıcı bir anlatım; geri kalan on bir öykü arasında da paylaşılacak bu özellikler kitabın ilk öyküsünde ustalıkla bir araya gelmiş.

İlkin Durman'ın ‘80’lerine bakalım. Darbe, öncesi ve sonrasıyla Gülçin Durman'ın öykülerinde belirgin bir tarihî öge. “Kenan Evren Deyince Aklıma Gelen Üç Şey”, “Kuala Lumpur”, “Evinden Uzakta” isimli öyküler darbe ikliminin dindar bir çevrenin günlük hayatına nasıl yansıdığını göstermesi açısından önemli. Siyasi bir tahlil ya da söyleme girmeden, ayrıntılar üzerinden, örneğin bir genç kızın arkadaşının evinde geçirdiği birkaç saati, bir annenin başından eşarbını kaydıran telaşı, akraba evinde annesini özleyen bir çocuğun çok bastırdığı için kuvvetle patlayan gözyaşlarının nasıl unutulduğu anlatılırken 12 Eylül darbesi arkadan usulca geçiyor. Okurun belleğini canlı tutan bu tür hatırlatmaların, şahit tutmaların anlamı elzem ve malumdur.

Gülçin Durman hikâyesini anlatacağı insanları bulmak için uzağa yahut hayal âlemine gitmiyor. Hemen yanı başımızdaki komşularımızın, akrabalarımızın, hatta bizzat ailelerimizin hikâyelerini anlatıyor. Okumaktan ziyade

yaşamaya aşına olduğumuz pek çok sahne yazarın yetenekli kalemıyla karşımızda arzıendama ediyor.

Durman'ın kitabın geneline yayılmış aydınlık sahneleri belki çocuk karakterlerinden kaynaklanıyordur belki mizahi üslubundan. Ama hem edebî kıymetinden ödün vermeyen hem aydınlık metinler için *Başıma Gelenler Hep Senin Yüzünden* nadir rastlanan başarılı bir örnek.

O hâlde bu nadir kitabın birkaç öyküsüne yakından bakalım. İlk durağımız “Bak Aya Hazhi'd Dünya”. Öyküde göçmenler var ama öykü bir göçmen öyküsü değil. Bir dile, o dili konuşan birilerine uyum sağlamaya çalışan birisi var ama o biri göçmen değil. Velhasıl öyküde zarif

bir ters yüz etme var ki bu şimdiye dek okurun aşına olduğu göçmen öykülerinden bir hayli farklı. Yazar, sahici bir dille her hâlin insanlar arasında nasıl deveran ettiğini kelimâ da kalemi de yormadan gösteriyor.

“Mutahhari'nin Kadın Meselesine Bakışını Nasıl Buluyorsunuz Ağabey?” isimli öykü ise hem çok tanıdık hem çok ibretlik bir dönüşme, daha açık bir tabirle kırk yıla yayılan bir kokuşma hikâyesi. Aynı zamanda edebiyatın, sanatın hayatîyetine yaptığı ince gönderme açısından da önemli.

“Deli Kız Sinin Geliyor” ise yine dikkat çeken başka bir öykü. Bir öğretmen, bir kız öğrencisine sevmeyeceğini düşündüğü biriyle ilgili şiiri ezberletiyor. Lakin bunu kızın ailesini rahatsız etmek için yapıyor. Üstelik yıllar boyu her resmî bayramda öğrencisine bu şiiri tekrar tekrar okutuyor. Öyküde ailenin rahatsızlığı mevzubahis bile edilmezken kız öğrencinin şiirin içinde geçen kaba bir ifadede rahatsız olması ama bu şiiri okumaya âdeta mahkûm olması nihayetinde de öğretmenini rahatsız edecek şekilde şiirin hakkını vere vere yürekte okuması pek dokunaklı. Bu öykü dindar ailelerle resmî sistemin bir zamanlardaki ilişkisine insani ve şık bir eleştiri sunuyor.

“Sakallı Bebek, Domatesler ve Diğer Önemli Şeyler”, kıyamet alametlerinin belirttiğini düşünüp gelecek ilk bayramda kıyametin kopacağına inandığı için kendisini iyiliğe, doğruluğa ve ibadete adanmış bir çocuğun eğlenceli hikâyesi. Dil yine gümbür gümbür akıyor.

“Evinden Uzakta” ve “Yakılmak da Nasiple” yine kitabın öne çıkan öyküle-

rinden. “Kuala Lumpur” ise özellikle anlatıcısıyla dikkate şayan bir öykü.

Kitapla ilgili yegâne eleştirim, “Eksik Parça” isimli öyküyle ilgili olacak. Öykünün girişi bize bambaşka bir hikâye vadederken anlatılan tamamen farklı bir hikâye. Üstelik bu anlatış oldukça kapalı ve kısa. Mümkün olsaydı öyküyü bu hâliyle değil de Nermin’e biraz daha odaklanılarak yazılmış hâliyle okumak isterdim.

Son olarak duru, güzel bir Türkçeyle acıyı da, sıkışmışlığı da, trajediyi de, hastalığı da zeki bir şekilde anlatabilen, “bizlerin” hayatlarına dair hem sahici hem mizahi öyküler okumak isterseniz ve Gülçin Durman’la hâlâ tanışmamışsanız *Başıma Gelenler Hep Senin Yüzünden* isabetli bir tercih olacaktır.

Söyleşi

GÜLÇİN DURMAN İLE BAŞIMA GELENLER HEP SENİN YÜZÜNDEN ÜZERİNE

Konuşan: **Safiye Gölbaşı**

Başım Gelenler Hep Senin Yüzünden üçüncü öykü kitabınız. Ayrıca bir masal kitabınız da var. Yazmaya ne zaman, nasıl başladınız? Devam etmenizi ne sağladı?

İlk hikâyem “Bir Kent Masalı” 1996 senesinde *Düş Çımarı* dergisinde yayımlandı. Ama onun öncesinde, ‘yazmak’ maceram daha da gerilere gider. İlkokul birinci sınıftan itibaren günlük tuttum ben. O kadar çok günlüğüm vardı ki. Sonunda defter kalabalığından bunalıp bir kısmını attım. Fakat ilkokul zamanlarında tuttuğum gökyüzü günlüğümün, bugünlere ulaşmasını çok arzu ederdim. O defter şimdi elimizde olsaydı, çok eğlenirdik herhalde. Gözlem defterimde, gün gün ay ve yıldızların durumları ile uzaylıların, dünyaya gelirken kullanabilecekleri rotalar ile muhtemel iniş noktaları gibi bilgiler vardı. Ayrıca İstanbul’un Avrupa yakasında oturan akrabalarımıza ziyaretlerimizde gördüklerimi de yazardım. Beylerbeyi’nin sessiz, sakın ve yeknesak hâinden sonra, o harabe semtlerin yoksulluğu, karmaşası, gürültü patırtısı beni çok etkilerdi. Bir de, yıllar boyunca yazdığım uzun mektuplar var tabii. İlkokulda, İstanbul’un işgaliyle ilgili kısa bir piyes de yazmıştım. Lisede okurken o zamanın popüler kitapları olan Beyaz Dizilere benzer bir şeye de başladığımı ve sıra arkadaşımın bunu merakla okuduğunu da hatırlıyorum. Bir de on altı-on yedi yaşlarında iken yaptığım bir edepsizliği telafi etmek için anneme yazdığım özür babında bir anne ile kızın gerilimli ilişkisini anlattığım hikâyemsi metin var mesela. Annem o yazıyı okuduktan sonra “Özrünü kabul ediyorum ama bu hikâye hiç olmamış.” demişti. Bunu hatırladıkça da çok gülerim. Takdir görmek, okunmak kuşkusuz insanı besleyen, yazmaya teşvik eden önemli hususlar. Fakat eğer hikâye ile meşgul olmasaydım da yine bir şeyler yazardım gibi geliyor bana.

Üç öykü kitabınızı yan yana koyup bakınca ortak izlekleri var mı, söylemek istedikleri şey aynı mı farklı mı?

Aslında bu soruyu, benim cevaplamam pek doğru gibi gelmiyor ama sizi

kırmamak için birkaç cümle söylemeye çalışayım, kitaplarım üzerine. Yıllar içerisinde hepimiz değişiyor, hatta kendimizi bile şaşırtacak insanlara dönüşüyoruz. On sene, yirmi sene önce yapıp ettiklerimize bakıp hayretle, bu da kimmiş diyebiliyoruz. Hâliyle kitaplar da yazarlarının değişiminden pay alıyor. *Kent Masalları* söyleyeceği çok şeyi olan ancak kısık sesle konuşan ve ne olduğuna kendisi de pek karar verememiş bir ilk kitap. Teknik ve kurgu üzerine daha çok düşünülüp yazılmış bir kitap. Gerilim, cinayet ve karanlık temaların ağır bastığı hikâyeleri ile pek çok kişiyi şaşırtmıştı. *Başıma Gelenler Hep Senin Yüzünden* ise rahat, neşeli ve gür bir sesle anlatan bir kitap. Çocukluk, yalnızlık, yabancılaşma ve değişim üçünün de ortak temaları sanırım.

Öykülerinizde 80 Darbesi, öncesi ve sonrasıyla tarihi bir unsur olarak yerini alıyor. Bu tür siyasi, toplumsal kırılmalar muhakkak ki o zamanları fiilen yaşayan insanlar için daha farklı, daha derin anlamlar taşır. O dönem sizin için ne ifade ediyor? Hangi yönüyle hikâyelerinize zemin oluşturmaya devam ediyor?

Babam siyaseti yakından takip eden, muhafazakâr kimliğe sahip bir insan olduğu için ben ve kardeşim küçük yaşlardan itibaren bunun etkilerini yoğun bir şekilde yaşadık. Her gün, televizyon ve radyodan suikastlar, bombalama, silahlı tarama haberleri duyardık. Seksen darbesinin de benim kuşağım üstünde büyük etkisi vardır. Sokağa çıkma yasakları, ev, otobüs aramaları, etrafta koşuşturan askerler hepsi de tedirgin edici şeylerdi. Korkunun, endişenin hâkim olduğu zamanlara rastladım çocukluğum. Babamın öldürüleceğini ya da hapse atılacağını düşünüp üzülür, bin türlü senaryo kurardık kız kardeşimle birlikte. Çocukluktaki sevinçler, hayaller gibi korkular da hiç unutulmuyor. O yüzden de seksen darbesi hikâyelerimde sıkça yer alır.

Öykülerinizin öne çıkan bir yönü de kullandığınız mizahi dil. Ben belki bu şekilde

yazamadığımdan, özellikle hemcinsim bir yazardan mizahi dille yazılmış öyküler okuyunca çok hoşuma gidiyor, bunun ayrı bir meziyet olduğunu düşünüyorum. Üstelik siz zaten komik olan bir olayı değil de ilginç bir şekilde trajedileri, hastalıkları, yalnızlıkları mizahi bir şekilde yazıyorsunuz. Bir anlatım imkânı olarak mizahi öykü türü özelinde nasıl değerlendirirsiniz? Bu dil kasıtlı bir tercih mi yoksa Gülçin Durman ancak bu şekilde mi anlatır hikâyelerini?

Bu sorunun cevabını ben de bilmiyorum ve merak ediyorum. Mizahı kullanmak iyi midir kötü müdür? Hele bir kadının mizahi dille yazması nasıl görülür? Bunlar konuşulması gereken meseleler aslında. Edebî eserlerde komik bir dil kullanılmasını bayağı bulanlar, ironiden hiç haz etmeyenler de var. Ben komik birisi olduğum için mi mizahi hikâye yazıyorum yoksa çok ciddi olduğum için böylesi mi rahatlatıyor beni? Düşünmeye değer sorular...

Türkiye'nin yüzde doksan dokuzunun Müslüman olduğu söylenir. O kadar olmasa da yine büyük bir kısmımızın dindar olduğu düşünülebilir. İşbu hâlde sanatımıza dindar hayatımızın parçaları pek sızmaz. Oysa bu kitapta başı açık olduğu için balkondaki kardeşiyle perde arkasından konuşan abladın, ailesinin "fazla dindar" olduğunu düşündüğü kız öğrencisine sevmeyeceğini düşündüğü şiiri ezberleten öğretmene kadar pek çok ayrıntı var. Üstelik bu ayrıntılar kendilerine öykülerin doğal akışı içerisinde mesaj kaygısı gütmeden yer buluyor. Sizce dindarlığın işareti olan örnekler bizatihi dindar olan sanatçıların eserlerinde kendilerine neden pek az yer bulur?

Muhakkak vardır başka örnekler de. Herkes kendi meşrebince anlatabilir bu meseleyi. Ben bildiğim, hoşuma giden yöntemi kullanıyorum. Perdeye sarınıp balkona çıkmak hepimizin bildiği ama pek de konuşmadığı bir şeydir. Severim böyle ince mevzuları. Çocukluğum televizyonda, karanlık yüzlü hacı, hocalar ile sahtekâr sofuları seyrederek geçti. Bayramlar hiç kutlanmazdı mesela dizilerde. Kimse oruç da tutmazdı. Birkaç zamandır Müslüman neşesi üzerine kafa yoruyorum ve son yazdıklarım da bunun da etkisi vardır, mutlaka.

Bak Aya Hazihî'd Dünya isimli öykünüzde benim çok hoşuma giden bir ters yüz etme var. Hikâye hep alışık olduğumuz şekilde Türkçeye Türkiye'ye uyum sağlamaya çalışan göçmenlerin değil tersine Arapça konuşmaya çalışan, göçmenlerle anlaşmaya çalışan bir Türkiye'nin hikâyesi. Hem günlük hem siyasi hem edebî dilde bazı kavramlar göçmenler ve bizler arasında paylaşılmış durumda. Oysa bu öyküde hiçbir insanlık hâlinin sonsuza dek kimsenin tekelinde olmadığı pek tatlı bir yolla gösteriliyor. Bu bağlamda geçen günlerde post - truth kavramını kullandınız. Göçmenler ve bu kavram arasında nasıl bir bağlantı var? Neler söylersiniz?

Yabancı bir dili öğrenmeye çalışanlar, ilk zamanlar insanın kendisini ne kadar âciz hissettiğini çok iyi bilirler. Tıpkı bir bebek gibi her şeyi yeni baştan öğrenirsiniz. Tam anlamıyla kısıtlanmış bir hâldir. Göçmenlerin durumu bundan da beter olmalı, öyle değil mi? Hayatınızı yabancı bir yerde yeniden kur-

mak ne kadar zordur kim bilir! “Bak Aya Hazihid Dünya”yı bu meseleyi ajite etmeden, o insanları anlamamızı sağlaması ümidiyle yazmıştım. Post-truth ise son günlerde hissettiklerimle alakalı ve kafamı kurcalayan bir mesele. Her şeyin alt üst olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Doğru ve yanlış yer değiştirmiş gibi. Keşke bu kavramla ilgili daha çok yazsak ve konuşsak.

Mutahhari’nin Kadın Meselesine Bakışını Nasıl Buluyorsunuz Ağabey? isimli öykünüzde insana üzüntü veren aynı zamanda oldukça tanıdık gelen bir dönüşme hikayesi var. Öyküyü bitirdikten sonra acaba dedim kahramanımız vaktinde İsmet Özel, Tanpınar vb okusaydı yine bu denli uzağa savrulur muydu? Edebiyat insanı bu tür kayboluşlardan korur mu?

Benim çocukluğumda, hatta ilk gençlik yıllarımda şiir, roman okumak iyi görülmez, bu işlerle meşgul olanlar da ayıplanırdı. Annemle babam kitap okumasaydı bilmem ben de kitaplarla tanışabilir miydim? Edebiyatın koruyan, muhafaza eden bir özelliği olduğunu düşünmüyorum. Öyle olsaydı, bütün yazar ve şairlerin ilkeli, ahlaklı, akıllı, mükemmel insanlar olması gerekirdi. Ama öyle değiller. Şairlerin, yazarların da zaafları, karanlık yanları var. O yüzden de yazmak başka, yaşamak başkadır derim ben.

Yeni kitap için çok bekleyecek miyiz? Tezgâhta neler var?

İnşallah fazla beklemeyiz. Maalesef kolayca ve çok yazan biri değilim. Önümüzdeki aylarda nasip olursa, bir masal kitabım yayımlanacak. Sevinç ve heyecan içinde o kitabı beklemekteyim.

Son olarak Nurettin Durman gibi sevilen bir şairin evladı olmak bir öykücü olarak sizi nasıl etkiledi? Büyüyünce öyküler yazacak olan küçük Gülçin o berber dükkânında neler gördü, o zaman ve şimdi gördüklerini nasıl yorumlar?

Babam olmasaydı, bilmem yazar mıydım? Babam bana da hikâyelerime de çok inanmış ve desteklemiştir. Tatlı, sert bir usta çırac dönemimiz oldu. Duacıyım kendisine. Küçük Gülçin’e gelirse, o sessiz, çekingen bir çocuktı ve insanların arasına pek karışmazdı. Dükkâna da babasına bir şey söylemek ya da para istemek için girer ve hemen çıkardı. Kardeşlerinin aksine, dükkânda öyle uzun uzun oturmuşluğu bile yoktur. Hâlbuki dükkân da şimdi çoğu tanınmış şair, yazar, düşünür ve futbolcuların gelip gittiği bir mekândı. Düşünsenize, *Mavera* dergisini okuyup takip ettiği hâlde Cahit Zarifoğlu ile tanışmak için bile bir teşebbüs olmamıştı. O yüzden de gördüklerimden ziyade duyduğularıyla ve uzaktan izlemekle bilebiliyorum maalesef babamın dükkânını ve diğer pek çok şeyi.

GÜLÇİN DURMAN

BİR RÜYANIN PEŞİNDE

Bir hülyanın birleştirdiği dört adam, haftalardır yollarda o rüya şehrini arıyorlar. Yasemin kokulu memleketlerinden çıktıkları ilk günden beri nice badireler, tuzaklar atlattılar. Yine de pes etmediler, var güçleriyle buluşma noktasına ulaşmaya çalışıyorlar. Aslında on gün evvel orada olmalıydılar. Ancak hepta olmayan küçük bir rota değişikliği yüzünden yolları uzadı. Rodos Adası yakınlarında seyrederken, gemileri korsanlar tarafından ele geçirildi. Dayak, aşağılanma ve aç bi ilaç geçen beş uzun ve kahır dolu günün sonunda; pislik ve kusmuklar içindeki havasız gemi mahzenine sıkışmış onlarca adam arasında, korkunç bir gürültüyle uyanıverdiler. Yukarda canavarlar tepişiyordu sanki. Yeni bir dayak faslının daha geldiğini sanan bu adamlar; mahzenin kapısı aralanıp da teker teker yukarı çıkarıldıklarında hemen ağlayarak şükür secdesi için yerlere kapandılar. Karşılarında Türk korsanları vardı, çünkü. Türk korsanları, âdetleri üzere Müslüman yolcuların paralarını, mallarını tamı tamına iade ettiler. Hatta garibanlara, ganimetten bir şeyler de verip herkesi dualarla uğurladılar.

Grubun en yaşlısı olan Yahya el İskenderi'ye verilen talimatta, '*Şehre girerken sizi bir Türk karşılayacak. İmparatorun yanına girmenizi de o sağlar*' diye yazıyordu. Fakat buluşma gününün üzerinden on gün geçmişti. Kim o kadar zaman beklerdi ki?

Yahya el İskenderi'nin torunu genç Hüseyin, '*Yaseminler*' diye tekrar haykırınca, Yahya el İskenderi içini sıkıp duran karanlık düşüncelerden sıyrılıp uyandı. Çocuğu alnından öpüverdi, hâlâ ateş gibi yanıyordu. Dede öpücüğünden sonra, çocukcağız gözlerini açtı ve '*Yaseminler, ne de güzel kokuyor değil mi dede?*' diye soruverdi. Yaşlı adamın yüreciği daha fazla dayanamadı, '*Burada duralım, hem dinleniriz de biraz*' dedi.

Bir saat sonra üç adam ve delikanlı ateşin başında, bir parça da olsa kendilerine gelmişlerdi artık. Yunus el Kaylubi iki büküm olmuş, yol boyunca aldığı notları, çizimleri defterine geçiriyordu. İşini bitirir bitirmez Yahya el İskenderi

ile defteri iyice gözden geçirdiler. Yeni bir plan yaptılar. Tam eski gezginlerden birinin seyahatnamesini tekrar okuyorlardı ki vahşi çığlıklarla ortalarına kocaman bir şey düşüverdi. Bu ani saldırıyla, gayriihtiyari Yahya el İskenderi ile Yunus el Kaylubi oturdukları yerde irkiliverdiler. Grubun en güçlü kuvvetli adamı Abdullah ibn Yahya ise çoktan yaratığın üstüne atlamıştı bile. Vahşi sesler çıkaran yaratık, ayı gibi bir şey olmalıydı. Sırtındaki iri cüsseli adamı, tek hamlede havaya kaldırmış; şöyle havada bir tur attırdıktan sonra da yere çalivermişti. İlk şaşkınlığı üzerlerinden atan Yahya el İskenderi ile Yunus el Kaylubi de ellerindeki sopalarla yaratığa vurmaya başladılar. Ama hiç bir şey olmadı. Yaratık, hâlâ Abdullah'ın canına okuyordu. Fazla zaman kalmamıştı, kaçınılmaz son, an be an yaklaşıyordu. En nihayet Yahya el İskenderi meşhur kılıcını eline alıp *Allahu Ekber* diye bir nara atıverdi de, canavar olduğu yerde donakaldı. Sonra da vahşi yaratıktan şöyle bir cümle duyuluyordu 'Siz müslüman mısınız be?'

'İnsan mıymış bu?' diye şaşkınlıkla hocasına dönüverdi Yunus el Kaylubi. Yahya el İskenderi'nin gözleri ışıdı. Türkçeyi iyi bilirdi, soruyu hemen anlamıştı. Selamla söze başladı. Ardından da o ortak büyük hafızadan mübarek cümleler dökülüyordu ağzından. Yaratık, Abdullah ibn Yahya'yı yavaşça sırtından indiriverdi. Üstündeki ayı postunu çıkardı. Tatlı bir ses tonu ve gayet fasih bir Arapçayla *'Şimdilik küffarın hüküm sürdüğü ve bizlerin eliyle İslam sancağı olmasını ümid ettiğimiz Kostantinopolis'e hoş geldiniz. Benim adım Fahreddin, namı diğer Deli Fahreddin. Kanımla canımla emrinizdeyim aziz efendilerim'* deyiverdi. Kılavuz, bulunmuştu işte.

Bu kibar ve latif tanışmaya, yaşlı adam de aynı edep ve zarafetle karşılık verdi. Tek tek adamları tanıttı. Sıra Abdullah ibn Yahya'ya geldiğinde, iki adam arasındaki gerginlik hemen ortaya çıktı. Şimdiye kadar sırtı hiç yere gelmemiş Abdullah ibn Yahya, bu yenilginin verdiği küskünlükle, babasının önünde rezil rusvay olmuş gibi ağlamaklı duruyordu. Sadece bir şeyi düşünebiliyordu. Bu yenilginin intikamını, en kısa zamanda alabilmeyi.

İskenderiyeli grup, Türk'le beraber ateşin başında oturup uzun uzun konuştu. Güzergâh en ince ayrıntısına kadar belirlendi. Herkesin içi yeniden ümit ve sevinçle doluvermişti. Dinlenmek Hüseyin dâhil hepsine iyi geldi, zavallı çocuğun ateşi de iyice düşmüştü. Hatta dedesi, namaz için çağırdığında, ayağa kalkıp küçük cemaate o da katılıverdi. Fahreddin ise ateşin başından ayrılmıyordu. Yusuf el Kaylubi tabiatı gereği, başından beri adama uzak durmuştu. Ancak Abdullah ibn Yahya'nın bunu kabul etmesi imkânsızdı. O yüzden de ısrarlı bir şekilde namaza çağırdı durdu adamı. En sonunda Yahya el İskenderi *'Rahat bırakın Türk'ü'* dedi de susuverdi koca adam. Fakat namaz boyunca, ateşin içinde bir şeyler karıştırıp duran Fahreddin'e kötü kötü baktı, durdu.

Namazın ardından, herkes uykuya dalıp hatta rüyalar da görmeye başlayınca, Deli Fahreddin de yerinden kalktı ve gece kuşlarının cezbeli şakımaları arasında gruptan uzakça bir köşede namaza duruverdi. Saatler süren bu namaz, imsak vaktinin girmesine kadar sürdü. Araplar, sabah namazına kalktıklarında Fahreddin'i gece bıraktıkları gibi buldular. Yine ateşi karıştırıp duruyordu. Namazı kıldıktan sonra uyumazlardı ama bu sefer dayanamayıp yeniden uykuya daldılar.

Sabah namazından sonra uyumak iyi değildir derler. İskenderiyelilere de iyi gelmedi bu uyku. Bilhassa da Abdullah ibn Yahya'ya. Derin bir uykuya dalmıştı Abdullah. Deli Türk'ü yerden yere vurup iyice patakladığını görüyordu rüyasında. Türk, merhamet edip durması için salya sümük ağlayıp yalvarıyor; o ise gülle gibi yumrukları, pençe gibi tokatları arka arkaya indiriyordu adama. Derken Türk o kadar ağladı, o kadar sızladı ki sesi boğuklaştı, değişti; sonra da böğürmeye hörk hörk gibi tuhaf, komik sesler çıkarmaya başladı. En nihayet ayaklarını öpmeye, yalamaya koyuldu. Abdullah ibn Yahya, muzaffer bir komutan edasıyla, hiç bir insan evladı bu kadar da alçalmamalı diyerek adamı yerden kaldırmaya çalıştı. Fakat yapamadı bir türlü. Deli Türk tükürükler saçarak ellerini, yüzünü öpüyor köpekler gibi yalvarıyordu. Abdullah ibn Yahya ıslanmış ellerini, yanaklarını silerken birden gözlerini açiverdi. Burnunun dibinde çipil çipil gözlerini üzerine dikmiş, kocaman pespembe kafasıyla bir hınzır hayvan duruyordu. Acı bir çığlık atıp yakınındaki en yüksek ağaca çıkıverdi. Bunların hepsi on- on beş saniye içinde oluvermişti. Yahya el İskenderi ile diğerleri ve civardaki bütün börtü böcek, uçan, koşan bütün hayvanlar bu acı çığlıkla yerlerinden fırladılar. İri kıyım bu adam, çıkıverdiği erguvan ağacının en yüksek dalında içli içli ağlarken, aşağıdaki mendebur hayvan, bulabildiği her şeyi midesine indiriyordu. Yahya el İskenderi, *'Evladım yapma etme. Haydi, in aşağıya'* diye ne kadar dil döküp yalvarsa da fayda etmedi. O dev gibi adam, ağacın tepesinde ağlamaya devam etti. Haliyle eli kolu dolu telaşla yanlarına gelen Türk de gördüğü bu manzarayla keyiflenip bayağı bir gülüp eğlendi. Abdullah ibn Yahya, bu sefer daha da kötü oldu. Aşağıdakilere küsüp sırtını döndü ve ilerilere doğru bakmaya başladı ki, bir de ne görsün...Ötelerden bir domuz sürüsü yanlarına doğru gelmekte. Hemen felaket haberini aşağıdakilerle de paylaştı. Fahreddin *'Ben de bundan korkuyordum zaten. Bu evcil bir domuz. Domuz çobanıyla sürüsü de birazdan burada olurlar. Hemen toparlanın!'* diyerek diğerlerini de harekete geçirdi. Ağaçtaki Abdullah ibn Yahya hariç herkes olabildiğince normal davranmaya çabalamaya gayret ediyordu. Gerçekten de çok geçmeden, domuzlar ağır hareketlerle yaklaşmaya başladılar. Sakin sürü, alışkın hareketlerle yolu takip ederek, grubun arasından akıyordu. İskenderiyeliler sanki her gün yaşadıkları bir hadiseymiş gibi hayvanlara aldırış etmemeye

çalışıyor, renk vermemek için kendilerini paralıyorlardı. Aslında hepsinin de midesi kaynamaya başlamıştı. Son domuz da aralarından geçip gittiğinde, tam rahat bir nefes alıyorlardı ki, domuz çobanının çayırına doğru seslenerek yanlarına doğru geldiğini fark ettiler. Elindeki ağaç dalıyla komik bir kelimeyi tekrarlayıp duran çoban, o esnada Hüseyin'in durduğu tümsekteki küçük domuzu fark etti. Küçük canavar, bulduğu ne var ne yok her şeyi yalayıp yuttuktan sonra şimdi de Yunus el Kaylubi'nin gözü gibi baktığı kitaplarını tırtıklamaya başlamıştı. Nefesler tutulmuş, kalplerin gümbürtüsü kulaklarda zonkluyordu ki, çoban gülümseyerek müzikli bir ses tonuyla Hüseyin'e bir şeyler söyledi ve şanslı domuzu kucaklayıp sıkıca sarılıverdi.

Yıllar yıllar sonra İskenderiye'deki büyük evinin asma dallarıyla sarmalanmış avlusunda, bu macerayı torunlarına anlatırken Hüseyin, bütün ömrü boyunca dünyada o domuz kadar kışkırdığı bir şeyin daha karşısına çıkmadığını söyleyip duracaktı.

Kumral saçlı, bal gözlü bu çoban kızın güzelliğini, perperişan kıyafetiyle çamurlu ayakkabıları bile gizleyemiyordu. Kucağında okşayıp kokladığı domuzuyla sürüyü yakalamak için koşarken, Hüseyin aniden gayriihtiyari iki adım attı. Sonra da olduğu yerde çakılı kaldı. Nice zaman sonra *'Suları doldur Ali'* diye bir bağırıyla uyandı. Bütün gözler üzerindeydi. Etliye sütlüye karışmayan Yunus el Kaylubi bile dayanamayıp *'Adam kendini paralandı durdu. Kaç keredir sana sesleniyor, duymuyor musun'* diye azarlayıverdi çocuğu. Türk *'Haydi suya'* diye geldiği yolu işaret etti. *'Suyumuz vardı ama'* dedi zayıf bir ses tonuyla Hüseyin. Çabuk çabuk su kırbalarını boşaltan Deli Fahreddin *'Şimdi yok artık'* diye karşılık verdi. Hüseyin de çaresiz ayaklarını sürüye sürüye boş kırbaları aldı.

Acayip ve iğrenç bu karşılaşmayı konuşa, güle, yeniden yola revan oldu küçük grup. Derken, Türk aniden durdu. Hepsi silahlarına davranıp etraflarını kolağan ediyorladı ki onu gördüler. Yurtlarını, ailelerini, sevdiklerini uğruna bıraktıkları Kostantiniye tam karşılarındaydı işte.

Şehrin hemen girişinden itibaren başlayan, alabildiğine geniş bereketli arazilerle bostanlar karşıladı grubu ilk önce. Deli Fahreddin, şehre giriş için bugünlerde artık pek de kullanılmayan Khalki Kapısı'nı tercih etmişti. Hakkında söylenenler, yazılanlar ne kadar da doğrudu. Burası şehirlerin en görkemlisi, en muhteşemiydi...

İskenderiyeliler, karşısındaki harikulade manzara karşısında sersemlemiş neredeyse sarhoş gibi bir şey olmuşlardı. Grup, Deli Fahreddin'in *'Hayya, hayya!'* bağırsıyla kendine gelip toparlandı. Bir sürü badire, tehlike ve talihsizlik yaşayıp buraya kadar ulaşmışlardı çok şükür. Esas hikâye de şimdi başlıyordu işte...

RECEP KAYALI İLE TAŞIN DEDİĞİ ÜZERİNE

Konuşan: **Sema Bayar**

İlk öykünüzü ne zaman ve nerede yayımladınız? Bir dergide kendinizle karşılaştığınız o anı bize anlatabilir misiniz?

İlk öyküm sanırım 2011 yılında kendi kurduğumuz, *Dip* ismini verdiğimiz bir fanzinde yayımlanmıştı. Öykünün ismini de “Dondurma Baharı” koymuştum. Ulusal dergiler bağlamında yayımlanan ilk öyküm *İzdiham* dergisinde yer aldı. İlk karşılaştığımda ağlayacak gibi olmuştum nedense. Ardından defalarca öykümün yayımlandığı sayfayı okumuştum. Sayfayı sürekli yanımdaki insanlara gösteriyordum. Eğlenceli ve heyecanlı bir durumdu.

O günden bu zamana kadar öykü ve edebiyat yazılarımız çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlandı ve kitaplaşarak okurlarla buluştu. Bütün bu süreci göz önünde bulundurduğunuzda yazdığınız ilk öyküden son öyküye aldığınız yolu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Uzun bir süreç bu. Açıkçası öykü başta olmak üzere edebiyat benim varoluşumu ortaya koyduğum bir araç. Bu araç daha sonra benim etim, kemiğim gibi oldu. Dolayısıyla sizin bahsettiğiniz bu süreçte de varolan yeteneği, işlemeye çalıştım. Yayımlanan her öykümde bir öncekini aşmaya özen gösterdim. Kendi üslubumu oluşturmaya çalıştım. Çoğu yazarın aksine iki farklı öykü dünyası kurdum. Büyülü gerçekçilik boyutlarında gezinen öykülerle mizahi öyküleri tek platformda yaşatmaya çalıştım. İlk başlarda sadece öykü çıkartabilen, bundan keyif alan biriydim. Şimdi kendi üslubu ve öykü dünyası oturmuş, işin kurgu kısmını daha iyi bilen, dünya edebiyatını daha sıkı takip eden, öykü kitabı sahibi bir yazar olduğumu düşünüyorum. Bu da yeterli değil tabii. Çünkü hep daha iyisi mümkündür.

Taşın Dediği, geçtiğimiz aylarda raflardaki yerini aldı. Kitaptaki öykülere baktığımızda birinci bölümdeki öykülerde mekân olarak kırsalın ön plana çıktığını, ikinci bölümdekilerde ise mekân olarak kent sunulsa da kırsal atmosferin orada da hâkim olduğunu görüyoruz. Bu durumu nasıl değerlendirirsiniz?

Öykülerin ayrımının mekânsal olarak yapılması aslında bir önceki soruya

verdiğim çift başlı öykü kurma çabamla alakalıydı. Kırsal olarak tanımladığınız mekânların büyüklü olaylar için daha elverişli olduğunu düşünmüşümdür. Bu yüzden kasaba öykülerinin daha farklı bir atmosferi var. Genele yayılan büyüklü öğelerin kitabın bazı öykülerinde daha fazla ön plana çıkmışken diğer öykülerde geri planda bırakıldığını göreceksiniz. Büyüklü atmosferin geri planda bırakıldığı öykülerde de mizahın öne çıkmasına çaba gösterdim. Bu durum da ağırlıkla mekân olarak şehrin seçildiği öykülerde ortaya çıktı.

Öykülerin çoğunda kendini hissettiren masalsı anlatım, “Çift Bâdeli Âşık Destanı” ve “Taşın Dediği” öykülerinde ön plana çıkıyor. “Çift Bâdeli Âşık Destanı” hem kurgusu hem konusu açısından da diğer öykülerden ayrı bir yerde duruyor. Öykünün yazılış hikâyesini sizden dinleyebilir miyiz?

“Çift Bâdeli Âşık Destanı” bende çok büyük yeri olan öykülerimden biri. Halk hikâyemizin unsurlarını günümüzle birleştirmeye çalıştım. Kurgusal bir mekân ve kurmaca bir tarih perdesi önünde oluşturduğum bu hikâyenin okuyan kişide derin bir keyif ve şaşkınlık oluşturmasını istedim. Hikâyeleri dalgalara benzetiyorum. Siz denizin içindeyken uzaktan gelecek dalgayı görürsünüz. Bazı dalgalar küçüktür etkisi büyük olmaz. Ama büyük dalgalar öyle değildir. Büyük bir dalganın uzaktan geldiğini görseniz de siz kaçamadan o sizi yakalar. Bu hikâye de o büyük dalgalar gibi. Denemek istediğim her şeyi dene-

diğim, içine bir sürü oyun koyduğum bir hikâye oldu. Hatta hikâyedeki şiirleri bile bestelemiştim. Türkü gibi söylüyordum. Yazım ve üretim süreci inanılmaz keyifli bir hikâyeydi. *Taşın Dediği*'ni çıkaracağımız zaman da bu hikâyenin öne çıkacağını tahmin etmiştim. Bunların dışında hikâyeyi yazdığım dönem *Edebiyat Ortamı* dergisi bünyesinde bulunuyordum. Hikâyeyi okuyan Arif Ay ile telefonda konuşmuştuk. Arif Ay'ın hikâye etkisiyle attığı kahkahayı ve söylediği güzel sözleri de unutmayacağım. O gün bana çok büyük cesaret vermişti söyledikleri.

Aynı köyün, aynı mahallenin, birbirine temas eden, birbirine dokunan insanların hayatını öykülerinize taşıyorsunuz. Anlatıcı aynı zamanda o köyün, o mahallenin sakini olarak çıkıyor karşımıza. Bu bağlamda yazar ve metin arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bir metni yazarından ne kadar ayrı tutabilirsiniz? Yazarla tamamen bağıntısını koparmış bir metin bulabilir misiniz? Açıkçası yazar ile metin ilişkisini beden ve ruh ilişkisine benzetiyorum. Bunların dışında anlatım tekniği olarak kahraman anlatıcılığı kullanmak, beni metni oluşturma sürecinde çok daha özgür kılıyor. Kahraman anlatıcısının bana diyalogların sağlamlığı, gözlem, monologlar, metnin canlılığı gibi konularında büyük bir kolaylık sağladığını düşünüyorum. Dolayısıyla bu tekniği kullandığınızda da yazar metne daha fazla nüfuz edebiliyor. Çok daha fazla içli dışlı oluyor. Bu da metnin samimiyetini yükseltip inandırıcılığını artırıyor. Böylelikle okur, ortaya çıkan metinle daha kolay iletişim kuruyor, öykünün içinde özgürce gezinebiliyor.

Öykülerinizde başat bir tutum olarak kaba dil ya da argo diye adlandırılan sözlere de sıkça yer veriyorsunuz. Bunun bilinçli bir tercih olduğu görülüyor. Neler söylemek istersiniz?

Kaba dil ya da argo olarak adlandırılan bu sözcükler bu halkın derdini, sıkıntısını, öfkesini kolaylıkla dile getirmek için kullandığı gerçek kelimeler. Ben bir öykücüyüm ve bir karakter kurduğumda o karakterin gerçekliğini en üst düzeye çekmek isterim. Okuyan kişiyi de o karakterin gerçekliğine inandırmalıyım. Bu kelimeler en fazla o gerçekliğe katkıda bulunabilir. Bir kişinin kurduğu bir cümleden aldığı eğitimi, yetiştirdiği yeri, aile yapısını tespit edebilirsiniz. Bu hikâyede de böyle olmalıdır. Bahsini açtığınız bu kelimeler durup dururken sadece kullanılmak için kullanıldığında hem yersiz hem de anlamsız olur. O zaman da hikâyede yeri olmaz. Bu iltifat için de geçerlidir. Cenazede birine iltifat ederseniz yine anlamsız olur. Hikâye gerekeni gerektiği kadar alır. Gerekliyse kullanılmalıdır. Toplumumuzda sosyal durumuna, yaşına, eğitimine bakmaksızın herkes kullanıyor bu kelimeleri. Bunlardan rahatsızlık duyduğunu söyleyenleri açıkçası samimiyetsiz buluyorum. Samimiyetsiz olmanın da argo kullanmaktan daha fena bir şey olduğunu düşünüyorum.

Yazma pratiklerinizi, Türk ve dünya edebiyatından etkilendiğiniz yazarları, başucu kitaplarınızı sorsam?

Yazma süreci benim için zihinsel ve fiziksel olarak ikiye ayrılıyor. Zihinsel süreçte aklıma doğan hikâye uçlarıyla haftalarca oynamak, karakterleri, olayları oluşturmak var. Bu işin en keyifli tarafı. Sürekli kafanızın içinde bir filmle geziyormuşsunuz gibi. Daha sonra bu durum yazabilmek için sizi rahatsız etmeye başlıyor. Fiziksel olarak hikâyeyi yazmaya hazırsanız oturuyorsunuz bilgisayarın başına. O ilk cümle geldiği zaman iş aslında bitmiş oluyor. Ben genellikle bu uzun süreç sonrasında yazabiliyorum. Çok fazla sevip okuduğum etkilendiğim yazar var. Türk edebiyatında evimde de bir büstü olan Sait Faik Abasıyanık başta olmak üzere Oğuz Atay, Hasan Ali Toptaş, Ferit Edgü, Yaşar Kemal, Ferhan Şensoy, Cemil Kavukçu, Mustafa Kutlu, Ethem Baran şu an aklıma gelen isimler. Dünya edebiyatında ise tabii ki İtalo Calvino abimiz başta geliyor. Calvino, Svevo, Vittorini, Baricco, Buzatti, Amminati gibi İtalyan abilerle başlayıp Kazancakis, Joyce, Modiano, Camus, Eric Emanuel Schmitt, Echanoz, Suskind, Gabo, Borges, Zambra, Carver, Cheveer, Fante, Mo Yan ile bitireyim. Bu abilerimiz tüm bölge bölge en sevdiğim yazarlar sanırım. Başucu kitabım diye bir şey yok açıkçası. Sıkılmadan okuyup bitirdiysem sevmişim demektir.

Kitap

SEMA BAYAR

TAŞIN DEDIĞİ

Taşın Dediği'nde Recep Kayalı Anadolu'dan canlı hayat hikâyelerine yer verir. İki bölüm olarak sunulan kitapta birinci bölümde hikâyeler "Kurt Dışından Kurulan Hikâyeler" başlığını taşır. Karakterler tanışır, her bir öykü birbirine temas etmekle kalmaz âdeta birbirinin içinden geçer. Öykülerin mekânı kırsaldır. Kırsal kendi gizemi ve masalsı anlatılarıyla öykülere konuk olur. Yazar birkaç öykü dışında atmosfer yaratma noktasında risk almaz. Kent öyküleri olarak sunulan ikinci bölümde dahi kırsal atmosfer hâkimdir. Kent öyküleri bölümünde mizah öykülerin odak noktalarından biridir.

Kitabın ilk öyküsü "Ulu-ma" şiirsel diliyle dikkat çeker. Öykü kendi ritmiyle ilerler fakat bir yerden sonra yatağını değiştirir. Bir kasabada öğretmenlik yapan kahramanın iç sıkıntısı satırlara taşınır. Kasabanın geçmişinde savaş ve işgal vardır, bir de düşman askerleri boş köylerde cirit atarken göğüs kafesleri yırtılmış gibi uluyan kadın sesleri. Bu sesler yıllar sonra kahramanın kulaklarında çınlamaya devam eder. Kadın sesi, bir çığlık olarak, "Süleyman'ın Körlüğüdür", "Suyun Hafızası", "Yağmurun Anlattığıdır" öykülerinde de yer bulur. Üç öykü de taş ve suya hapsolmuş kadın çığlığı ile başlar. Ancak çığlığın sahibi kadına öykülerin hiç birinde değinilmez. O, sadece üç öyküyü birbirine bağlayan düğümdür. Yazar bu düğümü çözmeye niyetlenmez, öykülerin satır aralarında okur için ipuçlarını gizlemez. Belirsiz bir imge olarak kadın çığlığı orada bir yerde durur. Kimi öyküler başladığı yerde bitmez, yeni kahramanlar kurguya dâhil olur. "Süleyman'ın Körlüğüdür" tam da buna örnek bir öyküdür. Kahveci Yüksel ve her gün kahveye kızından haber sormaya gelen kadın aniden belirerek olayın akışına sekte vurur.

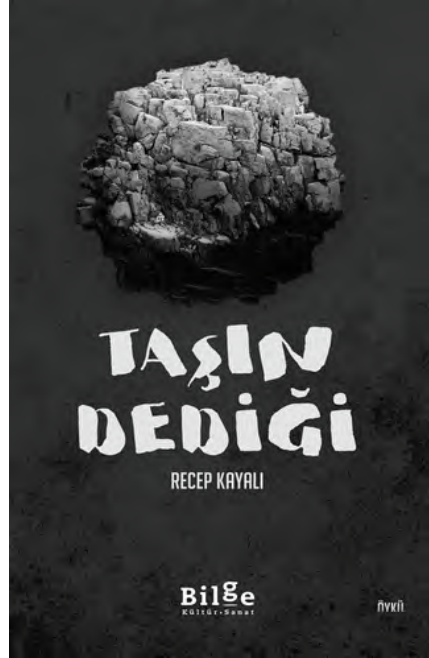
Kadın her öyküde odak noktalardan biridir. "Taşın Dediği"nde mezarına uzaktan nazar edilen annedir, "Fesleğenler ve Karantina"da toprağın bağrında yadardır, "Genç Bir Anlatı Ustasının Kendi Hâlindeki Hikâyesi"nde nice oğullar ve kızlar doğuran dertli bir yürektir, "Reçelsiz Bir Kahvaltı İhtimali"nde sadece bir ihtimaldir. Kadın en çok da sığınaktır. "Uluma"nın Türkan Teyzesi, "Genç

Bir Anlatı Ustasının Kendi Hâlindeki Hikâyesi”nin Havva Ana’sı, “Gelmeyen Trenler İçin Gece Koşuları”nın Sa-bişi’i...

Büyükanne, öyküden öyküye sıçrayan bir imge olarak karşımıza çıkar. Eli şifalıdır, ağzı dualıdır, en sıkıntılı zamanlarda dönüş büyükanne’nin evine yahut onun hatırasınadır. Tam da bu noktada baba bir boşluk olarak belirir öykülerde. “Solucan Koşusu”nda kahramanın yitik hazinesidir. “Gelmeyen Trenler İçin Gece Koşuları”nda yakında baba olacak kahramanın zihnini yoklayan bir hatıradır. “Oscar Goes to Yılmaz Abi”de artık aramızda olmayan bir güzel adamdır. Varlığı ile değil yokluğuyla öykülerde gezinir. Öykülerde kendine farklı sonlar yaratır. Kiminde bir daha dönmeyen bir trene binip sonsuzluğa karışır, kiminde taşa dönüşür, kiminde hatıra dahi getirilmek istenmeyen bir biçimde can verir. Çoğu öyküde babanın ölümü üzerinde durulmasa da yetimlik vurgusu ön plana çıkar. Babanın yokluğu, baba yadigarı bir ağabeyde kendini hissettirir.

Recep Kayalı öykülerinde konuşkan bir dili tercih eder. Anlatım tekniği olarak kahraman anlatıcıcıyı tercih eder. Metni kendinden uzaklaştırmaz. Anlatıda zaman zaman mahremiyetin sınırları zorlanır. Yazar, argonun kapısında soluk alıp verir. Anlatıcı öyküye buyur ettiği kahramanlarla sürekli diyalog hâlinindedir. Zaman zaman bu akışa es veren yazar, okurla da konuşmaya başlar. Postmodern bir üslup seçen Kayalı’da dil, yer yer kurgunun yükünü çekmekte zorlanır. Hikâyelerin ses rengi benzerlik gösterir.

“Solucan Koşusu” duyguya odaklanan anlatımı ve ölüm imgesini minik bir solucan üzerinden işleyişi ile kitabın dikkat çeken öykülerinden biridir. Öykülerde sık sık fantastik bir dünyanın kapısı aralanır. “Taşın Dediği”nde taşa dönüşen baba, “Kurt Dışından Kurulmuş Hikâye”deki Yunus ve “Gül Masalı”nda göğsünde gül biten Mustafa Amca ve karakterleri ilginç hikâyeleri ile kitapta yerlerini alır. “Çift Bâdeli Âşık Destanı” fantastik, masalsı anlatımıyla ön plana çıkar. Hikâyesi ile de kitaptaki diğer öykülerden ayrı bir yerde durur. Halk hikâyesinin unsurları güncel taşınmış ve ortaya ironinin sınırlarında gezinen bir anlatı çıkmıştır. Gönül Kuşu’nu arayan âşık, köyündeki bir atışmayı kaybetmesinin ardından sevdiği kızı

da ardında bırakarak memleketini terk eder. Çıktığı yolda Âşık Ruhi ile tanışır ve bu tanışma ona kendi sesini bulma imkânı verir. Artık o bâdeli bir âşıktır. Şöhretin ve gurbetin kapıları ardı ardına açılır. Bu değişim, kahramanı kendine ve yaşadığı topluma yabancılaştırır. Âşık yıllar sonra köyüne döndüğünde yine bir atışmaya katılır fakat artık dilinden şiirler Türkçe değil Fransızca dökülmektedir. Bireyin içinde yaşadığı topluma yabancılaşması öyküde ironik bir dille anlatılır.

RECEP KAYALI

KAMBURUMA ÜÇ SEBEP

Pembe bir çanta var elimde. Kızımın okul çantası. Üzerinde gökkuşağın-
dan bir nehir. Boynuzlu bir at. Kızım elimi kavramış. Kaldırmıyor başını yer-
den. Sessizce yürüyoruz. Konuşmuyor hiç. Ne kadar seslensem de kâr etmiyor.
Tuhaf sesler çıkarıp güldürmeye çalışsam da ya da sevdiği şarkılara heyecan-
lı bir giriş yapıp devamını söylemesini beklesem de nafile. Bir derdi var belli.
Sesimi yumuşatıp “Küs müyüz?” diye soruyorum. “Hayır” anlamına gelen bir
ses çıkartıp başını iki yana hızlıca sallıyor. Kızıma, sanki onu merceklerle ince-
liyormuş gibi yakın yürüyorum. Sadece ona mı? Karıncalara, salyangozlara,
böceklere, kertenkelelere, kertenkele kuyruklarına... Sizin anlayacağınız ka-
çırmıyorum aşağılarda olanları. Çocukken de böyleydim. Yaratılışım bozuk
paraları kolaylıkla bulmama olanak tanırdı. Hava desen nasıl tatlı bir sıcak.
Bahar, bir asker mektubunun evlerde bıraktığı o tarifsiz neşe gibi gelmiş. Çi-
çeklenmiş ortalık. Rüzgârın kulağına üflediği çiçekler huylanmış, dökmüşler
taç yapraklarını yerlere. Güneş tepede. Kaldırımlar kuru. Ancak bir şeyler olu-
yor sonra. Biz adımladıkça ıslanıyor kaldırımlar. Bir damla, bir damla daha.
Kızımın yürüdüğü tarafta ıslak siyah noktalar. Öyle sessiz, öyle içli ağlıyor ki
sormayın. Neler olduğunu anlamak için durduruyorum onu. Diz çöküyorum
önünde. Ben diz çökünce o daha uzun kalıyor yanımda. Gözlerinin içine ba-
kıyorum ağzından tek kelime çıksın diye. Bir süre kalıyorum nemli gözlerin-
de. Çözülüyor. Hıçkırma hıçkırma ağlıyor karşımda. Her hıçkırığında kırbaçlar
iniyor kalbime. Her gözyaşı damlasında kırbaç yarasına tuz basıyorlar sanki.
Kocaman sarılıp sırtını sıvazlıyorum. Neden ağladığını soruyorum. Konuşma-
ya hazırlanıyor. Gözlerindeki yaşı siliyor. Gözyaşının ıslaklığı küçük ellerinin
arkasına bulaşıyor. Güneş parlatıyor elinin arkasındaki gözyaşı ölüsünü. Yü-
zündeki nemli yolu öpüyorum. Ağladığından düzensiz nefesi. İzin vermiyor
konuşmasına. Sakinleşene kadar sarılmaya devam ediyorum. O an güzel bir
yel hediye ediyor Allah. Rahatlıyoruz. “İyi misin bir tanem?”. Gözleri yerde.
Utandığında hep böyle olur. Topluyor gücünü. ”Ben seni çok seviyorum biliyor

musun baba?” diyor. “Ben de güzelim. Ben de seni çok seviyorum”. Eğer üzülmezsem bir şey söyleyecekmiş. “Söyle yavrum.” diyorum. “Söyle güzel çocuğum. Ben zaten baba kız konuşmaları için yaratılmışım.”. Gülümsüyor. Gözleri hâlâ yerde ama. “Şeyyy” diyor “Babacığım bir daha okula gelmesen.” Tabii ya. O an düşünüyor jeton. Anlıyorum durumu. Sırtımdaki kambur büyüyor. Kızımın utancıyla büyüyor kambur. Kocaman bir seyahat balonu oluyor gözümde. Evleri, o evlerdeki yasları, insanları, otomobilleri, otobüsleri, ucu jiletten keskin, sarhoş kuşları öldüren dağları yüklüyorlar şekilsiz sırtıma. Anlatıyor meleğim. Bütün gün dalga geçmişler okulda. Taklidimi yapmışlar. Hatta kaplumbağa demiş çocuklardan biri. Kızımın gönül kırgınlığı, benimle alay eden çocukların masumiyeti sakat bırakan günahlarıyla birleşince ekşi bir tat geziyor dilimin üzerinde. Karıncalar, salyangozlar, taç yapraklar kayboluyor o an. Kamburumu hatırlıyorum. Kızım doğduğunda ne güzel de unutmuştum kamburumu. Yarım adamlıktan tam adamlığa geçişimi kamburumu unutarak kutlamıştım hatta. Kızımın gözleri yerde. Islak noktalar benim tarafıma geçiyor. Ona fark ettirmeden siliyorum gözlerimi. Sadece babalara yakışan o umursamaz tavırla topluyorum kendimi. “Buna mı üzıldün şimdi sen?” diye soruyorum. Sessizce kafa sallıyor. “Eee tamam işte bir daha gelmem okula olur biter” diyorum. Çocuk işte. Gülüyor. Neşesi yerine geliyor. Eve gidene kadar okulda öğrendiği şarkıları söylüyoruz.

Yemekten sonra erkenden yatıyorum. Gün bitsin istiyorum. Ama yok, uyku girmiyor gözüme. Gözlerimi ne zaman kapatsam aynı hayal geliyor aklıma. Okul sırası, güzel kızımın saçlarında balık sırtı örgüsü, önlüğü jilet gibi ütülü. Neşesi portakalın tadı gibi. Gülüşüyor arkadaşlarıyla. Onu izlerken el sallıyorum. Öpücük yolluyorum. Beni görüyor. Havada kapıyor öpücüğü, sonra yanağına konduruyor. Çam ormanı kokuyor ortalık. Sonra arkadaşları görüyor beni. O garip bakışlar. Biçimsiz, çöldeki kum tepciklerini andıran sırtımı işaret ediyor çocuklardan biri. Çocuğun beni işaret ettiği anı yakalıyor kızımın ancak ceylanlara yakışabilecek olan gözleri. O an şeytan ısırtığı gibi koca bir parça kopuyor hayalimden. Gerçeğe dönüyorum. Bir şeyler yapmam gerektiğini hissediyorum. Bugün yaşadıklarımızı sonsuza kadar silecek bir şey. Utancı yok etmek. Acıyı ortadan kaldırmak belki. Bilmiyorum. Hepimizi kurtaracak küçük hikâyeler geliyor aklıma. Kızımın odasına gidiyorum. Uyuma ya hazırlanıyor. Annesi pijamalarını giydirmiş. Ayıcıklı. Yavruağzı renginde. Çöküyorum yatağının yanına. Kamburumu duvara veriyorum. Kamburumu duvara verince, uzaktan kızıyla konuşan bir “C” harfine dönüşüyorum. “Sana neden böyle olduğumu anlatmamı ister misin?” diye soruyorum. Üzülüyor. Ama aynı anası, merakına yenik düşerek “İsterim” diyor. Yatağında bağdaş kurup dinleme pozisyonu alıyor.

Kamburuma Birinci Sebep: Büyük Büyük Dedem Atlas

Kamburumun oluşma sürecini anlatmaya başlıyorum. Gözlerini dikeyiyor üzerine. “Dünyada çok az insanın yaşadığı dönemlerde Zeus denilen kötü bir adam varmış. Zeus yaşadığı bölgenin en güçlü, en heybetli adamıymış. Hatta süper güçleri bile varmış bu Zeus’un. Yıldırım atıyormuş, şimşek çaktırıyormuş falan. Herkes bu Zeus’tan çok korkarmış. Ancak onun yapabileceklerini bildiklerinden kimse o ne yaparsa yapsın karşılık veremezmiş.” “Allah da ondan korkar mı baba?” diye insanı afallatacak bir soru soruyor kızım. Çok mu abarttım Zeus’u acaba? “Korkmaz kızım. Ne alakası var şimdi konuyla Allah’ın? Neden korksun Allah? İlla korkulacaksa Zeus ondan korksun. Zeus kim? Getirme şimdi aklına böyle şeyler dur. Neyse bu Zeus...” “Ama şimşegi falan Allah çaktırmaz mı?”, “Evet o çaktırır.” “Zeus nasıl çaktırmış peki?” “İşte yalancıymış Zeus. İnsanları kandırmış. Bu gök olaylarını kendisinin yaptığına inandırmış. Oldu mu?” “Oldu.” diyor gülerek. “Peki nasıl inandırmış?” diye soruyor. İşi zorlaştırıyor iyice. Arkası kesilmeyecek sorular sormada üstüne yoktur. Ben de tecrübeliyim ama. Son derece sakın bir tavırla “Bilmiyorum orasını bana da anlatmadılar.” diyerek sıyrılıyorum sorularından. Aynı heyecanla dönüyorum kamburumun başlangıcına. “Neyse bir gün bu Zeus, yaşadığı dağın zirvesinde acaba insanlara bugün ne kötülük yapsam da eğlensem diye düşünürken aklına bir şey gelmiş.” Hikâyeden etkilenen ve her cümlemde heyecanını büyüten kızım, okşandıkça tüyleri kabaran kedilere özgü bir eda ile uykulu gözlerini açarak “Ne gelmiş?” diye soruyor. Soruyor da orası yok hiç bende. Konuyu Atlas’a bağlamam lazım. Sahi nasıldı o hikâyeye. Neden bozuluyordu bunların araları. Savaş mı çıkıyordu? Savaş çıkıyordur kesin. Savaş falan çirkin şeyler, en iyisi hiç girmeyeyim o topa. Zaten sakat konular. Allahtan sansürledim konuları. Yoksa çocuğa tanrılar, titanlar falan anlatılır mı? Yakarsın kafasını Allah korusun. Ne desem? Ne desem? Heh tamamdır. “Eeee Zeus, yaşadığı dağın tepesinde insanlara ne gibi kötülükler yapsam diye düşünürken birden aşağıya tükürmüş.” diyorum. Yüzünü buruşturuyor. “Senin anlayacağın pis bir adammış bu Zeus dedikleri. Fotoğrafını falan göstersem hemen anlarsın. Bir karış sakal, üstte yok başta yok. Çulsuzun teki.” “İğrenç” diyor kızım. “İ”yi uzatarak. “Evet. İğrenç. Tükürmek kötü bir şeydir. Neyse bu Zeus öyle dağın başından aşağıya doğru tükürünce, tükürüğü bahçesinde dolaşmakta olan büyük büyük deden Atlas’ın keline düşüyor. Şap diye yapıyor kafasına tükürük. Çok kızıyor Atlas Deden bu duruma. Zaten gergin bir adamdı. “Yetti artık” diye bağıyor. “Durup dururken yıldırım atan sen, bahçelerden elmalarımızı çalan sen, insanlara hakaret eden sen. Hayırdır oğlum? Bekle ulan geliyorum oraya.” diyor. Neyse senin bu deden topluyor Zeus’tan şikayetçi olanları, tırmanıyorlar yaşadığı dağa.” Hemen araya giriyor hayat bilgisi öğrenimine devlet okulunda

başlayan talihsiz yavrum. “Neden polise gitmemişler?” diye aşırı mantıklı bir soru soruyor. “Çünkü polis de Zeus’un polisiymiş.” diyorum. Ne diyorum ben ya. Vallahi ağzımdan kaçtı. Bilinçaltına böyle mesajlar gönderip ileride başını yakmayayım çocuğumun. Hemen geri vites. Az önceki cümlemi “O zaman polis yokmuş canım” diye değiştiriyorum. “Neyse Atlas Deden tırmanıyor dağı. Zeus’un kapısını çalıyor. Zeus çıkıyor dışarı. “Ne var lan?” diyor. İnsan bir hoş geldiniz der. Tam ayı bu Zeus. Deden de sinirleniyor. Kelindeki tükürüğü göstererek “Zeus Efendi” diyor. “Bu kadarı fazla. Yetti gayrı bu zulmün. Bu nedir? Tükürmek nedir kardeşim? Sıçsaydın bari. Özür dileyeceksin. Terbiyesizliğin âlemi yok. Kendine gel.” Bunları duyan Zeus, ukalâ bir kahkaha atıyor. Kendisinin kral olduğunu, istediğini yapabileceğini söylüyor. Rahatsız edildiği için sinirlenip Atlas Dede’nin yanındakileri tek tek cezalandırıyor. Sıra dedene geliyor.”. Hikâyemi anlatırken bir yandan da kızımı seyre diyorum. Zeus’un yaptıklarına sinirlenmiş, yumruğunu sıkıyor. Çatılmış kaşları. Atlas’ın akıbetini merak ediyor. Vefalı yavrum benim. “Peki, sonra nolmuş baba. Atlas Dede’ye bir şey olmuş mu?” diye soruyor. “Atlas Deden çok delikanlı adam yavrucuğum. Pabuç bırakır mı bunlara? Hey yavrum hey. Kollarından tutan adamlardan sıyrılıp buna bir koyuyor kafayı, Zeus’un burun falan kalmıyor.” diyorum. Ardından Atlas Dede’nin Zeus’a kafayı koyduğu sahneyi yataktaki her şeyden habersiz yastık üzerinde canlandırıyorum. Çok hoşuna gidiyor kızımın. Adalet yerini bulduğundan olsa gerek rahatlıyor. Aynı ben. Aynı. Aslan kızım benim. Hikâyeye dönüyorum. “Tekrar yakalıyorlar dedeni. Bir süre ona nasıl bir ceza vereceklerini düşünüyorlar. Öyle ya neticede burnunu kırdı kralın. Biraz vakit geçiyor ama sonunda buluyorlar cezayı. Atlas Dede’ne en yüksek dağın tepesine çıkıp dünyayı omuzlarında taşıma cezası veriyorlar.”. Büyük dedesinin cezasını duyunca yıkılıyor kızım. Öfkeyle karışık bir çaresizlik yağıyor üstüne. Ulan moral düzeltmek için anlattık kız çöktü. Hemen toparlıyorum. “İşte o gün bugündür hepimiz Atlas Dede’nin omuzlarındayız. Senin anlayacağın çok önemli bir adam senin deden. Mesela iki dakika kollarını dinlendirmek için dünyayı yere bıraksa, hepimiz o dağdan aşağıya düşeriz. Üzülecek bir şey yok yani bir tanem. Senin deden kahraman. Hatta süper kahraman. Ama dünya ağır. Hem de çok. Ne yapsın garibim bu ağır dünyayı taşıya taşıya zamanla бүкүлүyor beli. Sirtında da bir kambur çıkıyor.” diyorum. Bayılıyor hikâyeye. Gurur duyuyor dedesiyle. Gece daha da renklensin diye telefonumdan internete girip bir Atlas görseli buluyorum. “Bak resmi de bu.” diyorum. Resme bakıyor. Gözleri resimden kayıp duvarla bitişik duran kamburuma geçiyor. Gülümsüyor. Huzura boyanıyor içim. Onun gözlerinden uyku akıyor. O gece Atlas’ın fotoğrafına bakarak uyuyor kızım. Kurtarıyorum tüm kamburları. Tek gece için bile olsa.

Kamburuma İkinci Sebep: Dedem Arif Çavuş

Artık kızımı okuldan almaya gitmiyorum. Ama bu onu izlememi engelleyemez. Onu okula bizim sokakta oturan bir arkadaşının annesi getirip götürüyor. Okuldan çıktıktan beş dakika sonra çıkıyorum karşısına. Ayaklarını yere vura vura yürüyor. Sinirlenmiş. Okula gitmek istemediğini söylüyor. Kimse inanmamış Atlas'ın dedesi olduğuna. Ona yalan söylediğim için kızmış bana. Ona yalan söylemediğimi söylüyorum. Baskın basanıdır. “Arkadaşlarına mı inanıyorsun? Yoksa babana mı? Küstüm.” diyorum. Tutuyor plan. Barışma teklifi ondan geliyor. Okulda öğrendiği şiirlerden birini okuyor bana. Kısa bir dördlük. Çocuklara tarihimizi, memleketimizi sevdirmek için yazılmış. Bol asker, bol düşman. Yeni ezberlemiş ya defalarca okuyor şiiri. Kamburluğumu hatırladığımdan beri yabancı gözler var sırtımda. Gözün ağırlığı hiçbir ağırlığa benzemez. Bu yükleri kaldıramıyor sırtım. Tanıdık bir ağrı hissediyorum. Ağrıdan dolayı inlerken yakalıyor beni kızım. Korkuyor. Biraz soluklanmak istiyorum. Eve gitmeden önce parka uğruyoruz. Geçmemiş daha korkusu. Korkusunu yenmek için giriyorum söze. “Sırtımın neden böyle olduğuyla ilgili başka bir hikâyem daha var” diyorum. Merakı yeniyor korkusunu. Anlatmamı istiyor. Uçuyor sevinçten. Bankın üzerindeyiz. Önümüzde küçük bir karınca ordusu var. Kızımın oturduğu taraftaki bankın ayaklarından birinin dibinde oyulmuş toprak. Karıncalar girip çıkıyorlar oraya. Karınca kervanından birkaç metre ötede ezilmiş bir bira şişesi, çekirdek kabukları... Ne uydursam diye düşünürken kızımın yolda okuduğu şiir aklıma geliyor. “Kurtuluş savaşı sırasında bizi kurtaran adamlardan biri senin dedendi.” diyorum. Bütün gün dönmüş dolaşmış bu cümleler ya zihninde. Anında tav oluyor. Bunun annesi de böyle. Yoksa ben bu kamburlukla nasıl ayarlayayım öyle güzel kadını. “Düşmanın kıyılarına yaklaştığı günler. Pata pata pata pata pata pata uçuyor üzerimizde helikopteri, uçağı. Bombalar yağdırılıyor. Senin Arif Deden o zaman genç delikanlı. Yükleniyor sırtına topu tüfeği yallah düşman üzerine. Önüne kim geldiyse indiriyor aşağı. Tam savaş bitti derken bommmmm.” Bombanın sesini taklit ederken gürleştiriyorum kendi sesimi. Korkuyor. Nasıl da kaptırmış kendisini olaya. “Ölmüş mü orada?” diye soruyor. Ölmemesi lazım. Ölmemeli ki hikâyeyi kamburluğa bağlayayım. Ne bulsam diye düşünürken ezilmiş bira şişesinin yanına bir sokak kedisi sokuluyor. Kokluyor birayı. Hoşuna gitmeyince kokusu uzaklaşıyor. Teşekkürler kedi. Tam zamanında yetişiyor imdadıma. “Deden tabii akıllı adam takip ediyor hangi uçak bomba atacak diye. Bomba atılıyor. Deden bir de ne görsün?” “Ne görmüş baba?” diye atlıyor hikâyeye. Duramıyor yerinde. “Kedi görmüş.” “Kedi mi?” “Evet. Öyle savaş meydanında dolaşan bir kedi görmüş deden. Bakmış bomba kedinin üzerine geliyor atlamış kedinin üzerine. Bomba da ‘Bam’ diye saplanıveriş sırtına.” “Patlamamış mı?”

diye soruyor. Öyle kanlı, sağa sola saçılmış et parçalarının olduğu bir hikâye ağır gelebilir diye nefis bir manevra yapıyorum. Siz de dikkat ettiyseniz çok iyi beceriyorum bu hikâye anlatma işini.” Bunlar eski bombalar kızım havada sönüyorlarmış.” diyorum. “Kedi ölmüş mü peki?” diye soruyor. Kediyi bile düşünüyor güzel kızım. “Ölmemiş. Ölür mü hiç? Kaçmış oradan hemen. Dokuz canlılar zaten. En fazla birini orada bırakmıştır. Neyse bırak şimdi kediyi. Bomba dedenin sırtına saplanınca tabii zamanla daha da derine iniyor. Bomba indikçe deden iyice eğiliyor. Millet bomba görse kaçar. Senin deden yıllarca içinde bombayla yaşamış. Daha sonraları iyice kamburlaşmıştı. Son zamanlarında yeri öpecek gibiydi hatta.” diyorum. Arif Çavuş’a duyduğu hayranlıktan gözleri deniz feneri gibi ışıklanıyor. “Gördün mü? Senin bu kambur deden Arif Çavuş milyonlarca insanı ve bir kediyi kurtarmış büyük bir kahraman.” diyorum. Baştaki siniri yerini gurura bırakıyor. Akşam ezanına kadar salıncakta sallanıyoruz.

Kamburluğuma Üçüncü Sebep: Kaplumbağa Şevki Abi

İşsizliği yeni çok olmadı. Bir süredir kitapçıda çalışıyorum. Her gün onlarca kitap geçiyor elimden. Çocuk kitapları sergisinde bir kitap çarpıyor gözüm. “Hayvanların Gizemli ve Renkli Dünyası” yazıyor üzerinde. Bizimkisi sever böyle renkli şeyleri. Üzerimde para yok. “Maaştan düşsünler. Kitabı da geliş fiyatından versinler. O kadar da adamlık yapsınlar.” diyorum. Yapıyorlar. Ben de ne kadar çabuk sinirleniyorum. Kamburluğumu hatırladığım günden sonra kontrol edememeye başladım duygularımı. Görünmez olmayı öğrenmek zorunda kalmış bir adamım. İnsanların gözleri bana değmesin diye yok olmayı öğrendim yaşamım boyunca. Düğün fotoğraflarında bile oturarak poz verdim. Kalkmadım hiç ayağa. O gün okul çıkışında tekrar görünür olduktan sonra değişti işler. Artık sırtımdaki ağırlığın altında ezildiğimi hissediyorum. Sadece öfkemin, yalnız o saf duygunun kamburumu küçülttüğünü düşünüyorum. Öfkelendiğimizde içimizden çıkan o devin gölgesi yok ediyor kamburumu. Ben de biliyorum böyle bir şey olamaz. Öfke çözemez hiçbir durumu. Biliyorum yalan. Ayrıca size yalan söylemem de hiç etik değil. Bir babaya yakışmıyor haklısınız. Ama buna inanmak istiyorum. Mesela karım ve kızım sokağa çıktığımda yumrular diziliyor boğazıma. Bir olay çıksa ne yaparım? Biri laf atsa mesela karıma. Hayvanın teki yolda telefonla konuşurken görme- se, kızıma çarpsa, kızım düşse... Üzerine atlayamam. Dağıtamam yüzlerini. Eli ayağı tutan herkes dövebilir beni. Sizin anlayacağınız ailemi koruyamam. Böyle bir olay olsa mesela, belime sakladığım tornavidayı soksam, dikiş falan da tutmaz. Gebertirim onları. Ama kime ne yararı var? Bu hâlde içerde de yaşayamam. Kafayı yiyeceğim. Görünür olduğumdan beri böyle şeyler geliyor aklıma. “Hayvanların Gizemli ve Renkli Dünyası” isimli kitabı inceliyorum.

Sakinleştiriyor beni. Bana en çok Kaplumbağa Şevki benziyor. Bizimkisi bayılacak buna. Ona hikâyeler anlatmaya başladığımdan beri merakı var zaten kitaplara. Eve gidiyorum. Uzatıyorum “Hayvanların Gizemli ve Renkli Dünyası”nı. Kapıyor elimden hemen. Okumayı yeni yeni söküyor. Kitabın adını kolaylıkla okuyor ama. Resimleri inceliyor. Ormanda yaşamaya karar veren miskin köpek Bülent, ne görse mideye indiren obur ayı Aykut, ormanın en güzel kızı vaşak Burcu ve Kaplumbağa Şevki favori karakterleri oluyor kızımın. Kitaptaki karakterleri dikkatle inceliyor. Kaplumbağa Şevki’ye gelince sıra, gözü üzerime kayıyor. İstemsizce. O gün okulda da “Kaplumbağa” demişti bir arkadaş bana. Aklından gitmiyor demek ki bir türlü. Gözünün bana kaydığını fark eder etmez kitaba dönüp yalandan bir gülücük atıyor. Kadınların kötüye giden durumları kurtarabilme yeteneğini görüyorum o an üzerinde. Kaplumbağa Şevki acı veriyor ona. Beni hatırlatıyor kesin. Kim bilir ne dedi o sınıftaki piç kurusu? Sırt çantasını takıp kendisini iki büklüm hale getirerek mi yaptı acaba taklidi mi. Olur mu? Olur. Çok yaratıcı oluyorlar bu yaşlarda. Kızıma ailemizin kamburluk hikâyesinin son halkası olarak benim nasıl kamburlaştığımı anlatmaya başlıyorum. Büyük dedesi Atlas ve dedesi Arif Çavuş’un kahramanlıklarından sonra sıra babasına gelince dikkat kesiliyor. Cam gibi gözleri. İçinde kendimi görüyorum. Büyük büyük dedesi Atlas ve normal dedesi Arif Çavuş’tan bana kalan kamburun özel bir durumu olduğunu söylüyorum kızıma. Şaşıyor. Önümüzde açık duran kitaptaki Kaplumbağa Şevki’nin kabuğunu gösteriyorum. “Zeus’u hatırlıyor musun? Arif Çavuş’a bomba atanları, sınıfta benimle dalga geçenleri” diye soruyorum. “Evet” diyor net bir sesle. “Şimdi sana çok özel bir bilgi vereceğim”. Heyecanlanıyor. Kulağını yanaştırmasını söylüyorum. Yaklaşıyor. Yalnız sırlara yakışan bir tonla “Dünyayı böyle insanlar ele geçirdiğinde benim kamburum büyüyecek, büyüyecek kocaman olacak. Öyle kocaman olacak ki hepiniz içine sığacaksınız” diyorum “Ama aramızda. Şimdilik kimsenin haberi yok tamam mı?”. “Tamam” diye bağıyor. Sonra bir şeyleri açık ettiğini düşünerek susturuyor kendisini. Gurur duyuyor o an benimle. Bu gizli bilgiyi duyan olup olmadığını kontrol etmek için etrafıma bakıyorum. O da aynısını yapıyor. Şahadet parmağını dudağıma götürüp “Sus” işareti yapıyorum. Beni tekrar ediyor. Özel bir görevin içinde olduğundan çok temkinli. Saate bakıyorum. Geç olmuş. “Yatma vakti.” İnsanların kurtarıcısı süper kambur babasına öpücük konduruyor. Kitabıyla beraber gidiyor yatağına. Rahatlıyorum. Gece uykusunu kontrol etmek için odasına giriyorum. “Hayvanların Gizemli ve Renkli Dünyası” yere düşmüş. Kaldırıyorum kitabı. Açılan sayfada Kaplumbağa Şevki’nin ters dönmüş bir resmi var. Üzülüyorum Şevki Abi’ye. Sessizce kesiyorum sayfayı. Ters çeviriyorum. Şevki için işler yoluna giriyor. Ertesi gün Şevki abi için bir çerçeve alma düşüncesiyle günü bitiriyorum.

YAŞADIĞIM GİBİ

MEHMET AYCI

DOKTORU DAHA ÇOK SEVDİM

Eskiden de severdim, Bosna Dayanışma Derneğine uğrardım, buradayken bile aklı fikri hatta bedeni Bosna'nın her karışındaymış gibi bir kendini vermişlikle, bir adanmışlıkla Bosnalıların yanında yer aldı, bir ara gönüllü doktor olarak Bosna'ya da gitti, dünyanın neresinde bir felaket olsa, bir deprem olsa gönüllü koşar, gidebilirse gider, yara sarardı, nereye gitse imparatorluk genişliğinde bir merhametle kuşanırdı yüzü, yüzü âdeta vicdan kesilirdi, başka özelliklerini o zaman bilmiyordum, gezginliğini, doğa tutkusunu, Türkiye'nin ağacından kuşuna, böceğinden obruğuna, deresinden kanyonuna her noktasını karış karış gezdiğini ve sevdiğini bilmiyordum, hafta sonları Gökhan Özcan, Selçuk Azmanoğlu, bazen Ercan Şen, bazen Hakan Albayrak, bazen Mehmet Aytek dâhil bu ekibe arabaya doluşup dağa çıktıklarını, mütemadiyen fotoğraf çektiklerini bilmiyordum mesela, nerenin suyu iyidir, nereye kaç yoldan gidilir bunu doktora sormalıydı, nerede ne yenir bunu en iyi doktor bilirdi, üç günlük, iki gece kalmalı programlar yaparlardı, bunları bilmiyordum, birkaç defa beni de çağırdılar bu gezilere, ben sabah namazından sonra yatıyordum onlar sabah namazından sonra yola çıkıyorlardı, yine de razıydim, misafirim geldi gidemedim, bir ara Göksu'ya dökülen Dıngır Deresi'nin videosunu gönderdim doktora, anında aradı, bu renk, bu turkuaz bir de Neretva'da var dedi, burayı görmeden görürsem gözüm açık gider dedi, bir program yapalım, Selçuk'la Gökhan'ı da alalım gidelim, hem senin birader muhtar oldu, hayırlı olsun ziyareti olur dedi, kararlaştırdık, Ankara'dan sabah namazında yola çıktık, Gökhan Özcan gelemedi, Cem Sahir İslam geldi onun yerine, Karapınar'da kahvaltı yaptık, Obruk Han'ı gördük, birkaç göle götürdü bizi, tabii her yerde fotoğraf çekiyorlardı, Obruk Han'ın yanındaki bir ağaçta baykuş aradık, sonra Ömer Halis Demir'in kabrine gidip Fatiha okuduk, Yahyalı'ya vardık, Yahyalı-Manşurlu-Feke yoluna girdik, karanlık bastı, gökte yıldızlar çok yakındı ama ay yoktu, birkaç defa yolumuza oklu kirpi çıktı, yolda durup ormanın sesini dinledik, 19 saat araba kullandı, bana mısın demedi, gece birde bizim baba evine

vardık, yemek yiyip yattık, üç saat uykudan sonra çivi gibi ayaktaydım, baktım doktor da uyanmış, kahvaltıdan sonra Göksu'ya geri geldik, oradan Karakuyu köyüne çıktık, coğrafyanın bitki örtüsü kısa mesafede değişiyordu, sedirden meşeye, çamdan ardıca, ardıçtan sedire pek çok ağacı beş on kilometre içinde gördük, ne çok fotoğraf çektiler Allah'ım, Selçuk'la çektikleri fotoğrafları birbirlerine gösterip birbirlerini takdir ediyorlardı, Karakuyu'da durduk, gazoz içtik, bakkaldaki üç çocuğa da gazoz ısmarladım, ardıçlık yollardan Kapaklıkuyu istikametine gittik, yaylada arpalar biçilmiş ekine yeni girilmişti, yolumuz üzerindeki mezarlıkta bir bayrak dalgalanıyordu, güneşte rengi gitmişti, eskimişti, durdu, şu bayrağı değiştirelim dedi, arabayı ardıcın dibine çektik, yeni bir bayrak çıkardı arabadan, bir komando bıçağı çıkardı, bir kurşun kalem çıkardı, direkteki bayrağı indirdik, kalem işe yaramadı, mezarlığın çitinden bir tel kopardık, ipi yeni bayrağa geçirdik, bayrağı direğe çekip sabitledik, rüzgâr esmeye başladı, çıkardığımız solgun bayrağı öperek katladı, bu bende hatıra kalsın dedi, ardıcın gölgesinde birer sigara içtik, doktor içmedi, oradan Ayvacık köyünden geçerek daire çizip tekrar Değirmenciusağı'na indik, Dıngır'ın çıktığı göze gittik, gözleriyle çınar ağaçlarını sevdi, devasa kayaları sevdi, kayaların kıvrımlarını, mağaralarını, kayanın yüzünde biten ardıç ağaçlarını sevdi, suyu sevdi, suyun rengini sevdi, suyun gözünü sevdi, buradan suyu Sarı Saltık'ın çıkardığına inandı, bunu söylemedi, hani demişler ya bir insanı tanımak için yol arkadaşlığı yapacaksın diye, arkadaşlığı on numaraydı, iki günlük bir gezide doktoru bir sevdim, bir sevdim...

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş R U S Ö y k ü s ü

VSEVOLOD MİHAYLOVİÇ GARŞİN¹

Türkçesi: Merve Ay Karakuş

KISACIK BİR ROMAN

1878

Dondurucu ayaz, soğuk... Ocak ayı kapıda ve kapıcılarla polisler de dâhil olmak üzere burnunu sokacak sıcak bir yer bulamayan tüm fakir insanlara kendini hissettirir. Elbette bana da. Ancak bu kendime sıcak bir köşe bulamadığımdan değil, tamamıyla benim hayal gücümle alakalı bir durum.

Aslında ne diye dolanıyorum ki bu boş rıhtımda? Her ne kadar rüzgâr içine işleyip lamba gazının alevini titretse de dört kollu sokak lambası oldukça parlak yanıyor. Lambaların parlak ışıklarından lüks İtalyan konakları ve özellikle de camları üzerine karanlık bir gölge düşüyor. Büyük, aynalı camlarda karanlığın ve tipinin izleri görülüyor. Âdeta bir uluma gibi duyuluyor rüzgârın iniltisi Neva'nın buzdan ıssızlığında. Kasırganın arasından bir ses yükseliyor: “*Ding-Dang! Ding-Dang!*” Kilisenin duvar saatine ait bu iç karartıcı çanın her vuruşu odun parçalarını buzlanmış granit ocağımın etrafında birbirine vurmam ve sıkışan hasta kalbimin her çarpışıyla çakışıyor.

Kendimi okuyuculara tanıtmalıyım. Bir bacağı tahtadan, genç bir adamım. Dickens'e özendiğimi söyleyebilirsiniz: Tahta bacaklı roman kahramanı Silas Wegg'i hatırladınız mı? (“Our common friend” isimli romandaki. [İngilizcede” *Müşterek Dostumuz*” anlamına gelir.]) Ama hayır, kesinlikle ona özenmiyorum: Ben gerçekten de bir bacağı tahtadan, genç bir adamım. Sadece bu hale

¹ Varlam Tihonoviç Şalamov (1907-1982): Rus yazar ve şair 1 Temmuz 1907'de Vologda'da dindar bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. 1924'te Moskova'nın Kuntsevo kasabesindeki bir deri fabrikasında tabaklama işinde çalışır. Bu sırada sürekli kitap okur, şiir yazar ve edebiyat çevrelerinin çalışmalarına katılmak için uğraşır. Aynı zamanda toplumsal siyasal olaylara karışınca 1929'da tutuklanır. 2 yıllık mahkûmiyetin ardından Moskova'ya döner 1937'ye kadar dergilerde çalışır ve o yıl Troçlûki yanlısı faaliyetleri nedeniyle tutuklanır, 5 yıl toplama kamplarında çalışır 1936 yılından itibaren öyküleri dergilerde yayınlanmaya başlar. Sonradan öyküleri kitaplaşacaktır. 17 Ocak 1982 tarihinde Moskova'da yaşamını yitirir.

gelmemin üstünden pek de fazla zaman geçmedi...

"Ding-Dang! Ding-Dang!" Kulenin saati önce kendi iç karartıcılığını parçalıyor "Tanrı affedicidir..." ve gece yarısı oluyor. Henüz gece yarısı! Havanın aydınlanmasına daha yedi saat var! Bu karla ıslanmış, karanlık gece artık uzaklaşıyor ve yerini gri gökyüzüne bırakıyor. Eve gitsem mi acaba? Bilmiyorum: Benim için kesinlikle fark etmez, uyumama gerek yok.

Bahar aylarında da tüm gece boyunca bu rıhtımda dolaşmayı severdim. Ah, ne gecelerdi ama! O gecelerden daha iyi ne vardı ki? Ancak bunlar güneyin boğucu geceleri gibi olmazdı, gözünüzün alabildiği her yerde simsiyah gökyüzü ve koca koca yıldızlar karşılamazdı sizi. Buradaki her şey büyük bir aydınlık ve zarafet içinde olurdu. Renkli gökyüzü soğuk ancak bin bir güzellik içinde olurdu: Kilise takvimine göre, şafak söktüğünde Doğu ve Batı yıldızlarının parlayacağı o gecede hava oldukça ferah ve keskin bir serinlik içindeydi; Kibirli ve parlak Neva ise dalgaların rıhtım taşlarına hafif vuruşlarıyla irkiliyordu. Ve ben işte bu rıhtımda duruyordum. Ve kollarımda bir kız ... İşte, o kız!

Ah, sevgili baylar ve bayanlar! Acaba ne diye size kendi yaralarımдан bahsetmeye başladım? Yoksul bir insanın kalbi o kadar aptaldır ki! Yaralandığı zaman kendini oradan oraya atar ve hafiflemek için bir çare aramaya başlar. Ancak bir türlü bulamaz. Bu tıpkı delinmiş bir çorabı onarmaya çalışmak gibi bir şey değil midir? Siz sürekli onarırsınız ancak o her seferinde yeniden delinir.

O yılın baharında Maşa'yla tanıştığım zaman henüz kalbimin onarılmaya ihtiyacı yoktu. Bana göre o, dünyadaki tüm Maşa'lar arasında en iyi olanıydı. Onunla işte bu rıhtımda tanıştım ancak o sırada hava şimdiki gibi soğuk değildi. Ve bu çirkin tahta bacağın yerine kendi bacağım vardı, sol bacağımın tıpa tıp aynısı gerçek bir bacak! Tabi ki de oldukça düzgündü ve şimdiki gibi ince, eğri bir bacak değildi. Biliyorum bunlar pek de iç acıcı sözcükler değil: ama inanın hiç umurumda değil... İşte hal böyleyken tanıştım onunla. Her şey oldukça basit bir biçimde ilerlemişti: Ben ona doğru yürüdüm, o da bana doğru (Kesinlikle çapkın biri değilim, yani değildim, şimdi zaten bir tahta parçasıyla yaşamaya mahkûmum)... Beni neyin buna ittiğini kesinlikle bilmiyorum, birdenbire onunla konuşmaya başladım. Her şeyden önce kesinlikle küstah bir adam sayılmam: Herkes gibi benim de tertemiz hayallerim vb. vardı. Temiz yüzlü oluşum (Şimdi burnumun kenarlarından uzanan belirgin kıvrımlara sahip şişman bir yüzüm var) belli ki kızı etkilemişti. Ona Galernaya Sokağına hatta yaşadığı eve kadar eşlik ettim. Roman okumak için her akşam büyükannesinin Yaz Bahçesi yakınlarındaki evine gidiyordu. Zavallı büyükannesi ise kör bir kadındı!

Büyükanne şimdi hayatta değil. Bu yıl içinde, ölmek için henüz genç sayılabilecek bir yaşta yitirdi yaşamını. Ben de ölebilirim, bunu yapabileceğime

sizi de ikna edebilirim. Ancak dayandım baylar! Onca acıya insan nasıl dayanır ki? Bilmiyor musunuz? İnanın ben de bilmiyorum.

Her şey çok güzeldi. Ancak Maşa orduya katılıp bir kahraman olmam gerektiğini söylüyordu.

Zamanla haçlı seferleri son buldu: şövalyeler de artık ortada yoktu. Ama eğer sevdiğiniz kız size “Ben bu yüzüğü istemem!” deyip uzattığınız o yüzüğü Felinska’nın akarsuları gibi gürül gürül yanan bir ateşin tam ortasına fırlatırsa (çoktan beri böyleydi!) onu almak için acele etmez miydiniz? Ah, öyle garip ki: ama size göre bu hiç de garip bir durum değil! Ben de hemen Buda bölgesine doğru hareket ettim ve ona on kat daha pahalı yeni bir yüzük aldım. Peki ya şimdi bu pahalı yüzüğe ne diyecekti? İnanın ki bunu hiçbir zaman tam anlamıyla açıklayamam. Bu belki de sizin yapacağınız türden bir şey değildi. Hoşlandığınız kadın belki de bunu hiç yapmazdı: Muhtemelen siz büyük bir servetin ya da “Gregor ve Co” şirketinin sahibisiniz. Ve yalnızca eğlence olsun diye Bükreş’te böcek çizimleri yapıyorsunuz. Ama çocukluk yıllarınızda ateş üzerinde uçarken izlediğiniz kelebekleri hatırlıyor musunuz? O zamanlar parayla alınan şeyler değil, arada duvarlara konan ve kanat çırpışlarını izlediğiniz kelebekler mutlu ederdi sizi. Ancak şu anda içinde bulunduğunuz konum oldukça ilginç: kelebeklerden bıkmış görünüyorsunuz, şimdilerde ise onu parmaklarınız arasında tutuyorsunuz. Hatta parmaklarınızı sıkıştırıp zavallıların yaşamına son veriyorsunuz. Ah, sevgili okuyucu, keşke şimdi de parmaklarınız arasında beni sıkıştırıp çektiğim ıstırabı sonlandırabilseydiniz. O kesinlikle oldukça sıradışı bir kız! Savaş yeniden patlak vermişti ve o son günlerde içine kapalı, sessiz biri olup çıkmıştı. Ne yaparsam yapayım yüzünü bir türlü güldüremiyordum.

Bir keresinde bana “Dinle beni!” dedi, “Sen namuslu bir insansın değil mi?”

-“Öyleyim, yani elimden geldiğince...” diye cevapladım.

-“Namuslu insanlar sözlerinin arkasında durur. Ülkemiz yeni bir savaşa girmek üzere ve bizlerin de savaşıması gerek.”

Kaşlarını çattı ve küçük elini elimin üstüne koyarak sıktı.

Maşa’nın yüzüne bakıyordum, büyük bir ciddiyetle devam etti:

-“Yani!”

-“Geri döndüğünde senin karın olacağım.” dedi bana yüzer iskelenin üstünde. “Bana inan!”

Hüngür hüngür ağlamıyordum ancak yanaklarımdan gözyaşları süzülüyordu. Yine de sert bir şekilde durup Maşa’ya şunları söyledim:

-“Unutma Maşa, namuslu insanlar...”

-“Verdikleri sözleri tutarlar!” diye sonlandırdı sözlerini.

Savaşta gitme fikri Maşa sayesinde iyiden iyiye aklıma girmişti. Memleketim için olan sorumluluğumu namuslu her insan gibi yerine getirecektim. Büyük bir mutluluk içinde Romanya'ya gittim. Hava bir sıcak bir soğuktu, her yer yağmur ve toz altındaydı... Payıma düşen ekmekleri büyük bir özveriyle yiyordum. Türklerle olan ilk çarpışmamızda kesinlikle korkaklık etmedim: Cesaretimden ötürü bana komutanlık rütbesi verildi ve istavroz çıkarıldı. İkinci çarpışmada ise yere devrildim. İnlemeler, bir toz bulutu... Beyaz önlük giymiş, elleri kan içinde bir doktor... Merhamet dolu bakışlarıyla hemşireler... Dizimin hemen altında bir doğum lekesi olan bacağım kesilmiş... Her şey yanımdan öylece uçup giden bir rüya gibiydi. Konforlu yatakları olan bir sağlık treninde, bakımımıdan sorumlu zarif bayanlar eşliğinde Petersburg'a götürülüyordum.

Şehrimden ayrıldığımda normalde olması gerektiği gibi iki bacağım vardı ancak geri döndüğümde ise bacaklarımdan birinin yerini bir tahta parçası almıştı ve inanın bunun tarifi yok...

Temmuz ayında askerî hastaneye yatırılmıştım. Marya İvanovna G.'nin adresini bulmam için iyi kalpli nöbetçi asker bana adres defterini getirdi. Evet, adresi yazılıydı, Galernaya Sokağı! Hemen bir mektup yazdım, sonra ikicisini ve üçüncüsünü de... Ancak hiçbirine cevap alamadım.

Benim sevgili okurum, işte size hemen hemen her şeyi anlattım. Bana inanmamış olabilirsiniz, ne de olsa anlattığım tüm anılar akıl almaz şeyler: Bir yanda savaşan bir adam, diğer yanda da hain düşmanlar. "Tıpa tıp eski bir roman!" Benim önsezisi güçlü okurum, bana inanmıyor olusunuz boşuna değil. Benden başka böyle bir şövalye var mı ki dünyada...

Nihayet bana bu tahta bacağı taktılar da ben de gidip Maşa'nın sessiz kalış sebebini kendim öğrendim. Bir arabaya binip Galernaya Sokağına kadar gittim, sonra topallaya topallaya çıktım yüksek merdivenlerden. Sekiz ay önce olsa böyle mi olurdu? Hızlıca çıkardım merdivenlerden. Nihayet kapıdaydım! Kapıyı çaldım, kalbim duracak gibiydi: Ayak sesleri duyuldu, eski hizmetçileri Avdotya açtı kapıyı. Pek de neşeli olmayan bir sesle salona koşarak Maşa! diye seslendi, ayakları birbirine dolanmıştı.

Yalnız değildi: Benden kısa bir süre önce üniversiteyi bitirmiş ve oldukça iyi bir mal varlığına sahip olacağı beklenen, uzaktan akrabası olan genç bir adamla oturuyordu. Her ikisi de beni pek sevecen bir tavırla karşılamadı (Belki de beraberimde getirdiğim bu tahta parçasından dolayıydı) üstelik yüzlerinden bir mahcubiyet okunuyordu. Ancak bir saatin çeyreği kadar bir sürede her şeyi anlamıştım.

Mutluluklarının önünde durmayı istemedim. Benim önsezili okurum, şimdi alaycı bir tavırla gülüyorsunuz bana: Tüm bu uydurmalara inanmamı mı istiyorsunuz? diye soruyorsunuz eminim. Kim sevdiği kızı hayta bir adama

hediye gibi bağışlar ki?

Her şeyden önemlisi kesinlikle hayta bir adam değildi, ikincisi de... En iyisi ikincisinden hiç bahsetmeyeyim, anlatsam da anlamayabilirsiniz... Anlamazsınız çünkü zamanımızda kimse iyi ve doğru şeyler anlatmadığı için inanmazsınız. Ama siz olsanız üç insanın da mutsuz olmasındansa yalnızca kendinizin mutsuz olmasını tercih etmez miydiniz? Bana inanmak zorunda değilsiniz önsezisi güçlü okuyucum, ne de olsa Tanrı her şeyi biliyor!

Üç gün içinde düğünleri oldu; bense sağdıçlarıydım. Düğün öncesindeki bu görevimi büyük bir özveriyle yerine getirdim. Hayatımdaki en kıymetli şey, artık benliğini başka birine teslim etmişti. Maşa bazen çekingen bir tavırla şöyle bir bakıyordu bana. Kocasını ise mahcubiyetin getirdiği gereklilikle bana karşı oldukça özveriliydi. Oldukça güzel bir düğün oldu. Şampanyalar içildi, akrabalar hep bir ağızdan “Hoch (Almancada Yaşa! Anlamına gelir.)” diye bağırды ve bana da “der russische Held (Almancada Rus Kahramanı anlamına gelir.)” ismini takmışlardı. Bu arada, Maşa ve kocası Luther mezhebiniendi.

“Aha, aha, sevgili okuyucum tam da şu an feryat ediyor. İşte yakayı ele verdin sevgili kahraman! Luther mezhebiniendi olduklarını bilerek söylüyorsun çünkü Ortodokslar ocak ayında nikâh kıymazlar. Evet, işte anlattıkların tam bir uydurma!”

Ne istersen onu düşün sevgili okuyucu. Verdiğiniz karar benim için hiç de fark etmez. Ama eğer bir Aralık akşamı bu rıhtımda dolaşacak olursanız benim tahta bacağımın takırtısına kulak verin ve eğer ki duyar gibi olursanız, ruhunuzun derinliklerinde bu soğuk kış akşamını hissetmeye çalışın. Her şeyden önemlisi anlattıklarımı inandıysanız... “*Ding-Dang! Ding-Dang!*” Kule saatı dördü vuruyor. Eve gitme zamanı geldi. Soğuk yatağıma girip bir an evvel uykuya dalmalıyım. Hoşçakal, sevgili okur!

Ç a ğ d a ş İ r a n Ö y k ü s ü

MÎTRÂ ELYÂTÎ¹Türkçesi: Esin Eren Soysal²

SARDUNYALAR

Adam, “Ne kadar kalmış?” diyerek saatine baktı.

“Şu tepenin arkasında.” dedi satış müdürü. Arka koltukta oturan kadın yüksek sesle “İnsan pikniğe gidiyor gibi hissediyor.” diye seslendi. Kocasını dö-nüp ona bakınca kadın gülümsedi. Satış müdürü parmağıyla bitmemiş binala-rı göstererek, “Geçen yıl buralar hep bozkırdı.” dedi.

Kadın, “Ne zaman şehirleşir buralar?” diye sorarken kocası da “Hımm,” diye homurdandı.

Toprak bir yola döndüler, adam camı kaldırarak, “Çok sapa” dedi. “Ama manzarası hoş.” diye cevapladı eşi.

Dönüp ona baktı ama kadın dışarıya dalmıştı.

Araba tepeyi dolaştı, kadın yüksek sesle “Geldik.” dedi.

“Her gün buradan nasıl gidip geleyim?” diye söylendi adam.

“Servis var.” dedi satış müdürü.

“Sen sabah gidip akşam geliyorsun, ben ne yapayım?” dedi kadın.

Satış müdürü, “Çocuğunuz yok mu yoksa?” diye sordu. Kadın sıra sıra di-zilmiş çam ağaçlarına bakıyordu. Araba ilçenin girişinde durdu. Biraz yürü-düler, satış müdürü gidip anahtarı getirdi. Kadın merdivenlere oturup henüz çiçeklerini açmamış sardunyaların olduğu bahçeye bakmaya başladı.

“Hepsi senin hatan.” dedi adam.

“Benin günahım ne? Evi projeye ben mi dâhil ettim?”

Satış müdürü anahtarlarla döndü “Asansör bozukmuş, merdivenlerden

¹ Mitrâ Elyâtî, 1950’de Tahran’da doğdu. Yazın hayatına 1976 yılında başladı. Dâstânek türüne örnek gösterdiğimiz “sardunyalar” adlı öykü, Çeşme Yayınları tarafından 6. baskısı yapılan ve yedi öy-küden oluşan “Mâdmâzel Ketî” adlı kitabın, dördüncü öyküsüdür. Yazarın bu kitabı 2001 yılında Gulşîrî Vakfı ve Öykü Evi -Hâne-yi Dâstân- ödülleri almıştır.

² Ar. Gör. Dr. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Farsça Mütercim-Tercümanlık Bölümü

çıkacağız.”

“Hııı.” dedi adam.

Kadın önden önden gidiyordu. “Ne kadar da temizmiş.” Kapı açıktı, yüksek sesle “Ne güzel bir evmiş.” dedi.

Satış müdürü gülümseyerek “Güneş de alıyor, pencerelere bakın, mehtaplı bir gecede ev gün gibi aydınlanır.” Kadına baktı, pencerenin büyük camlarından güneş içeri giriyordu, yumruğuyla duvara vurarak “Ayrıca betonarmedir.” dedi.

Adam yumruğunu sıktı ama kımıldamadı. “Geç oldu, işe dönmem lazım, en iyisi gidelim.”

Kadın, “Mutfak ve banyoyu da görebilir miyiz?” diye sorup satış müdürünü takip etti. Kocasını pencerenin yanında kaldı. Birden gözü karşı balkonun parmaklıklarına dizilen çiçeğe durmuş sardunyalara takıldı. Bir kız çamaşır dolu sepetle balkona çıkmıştı. Adam sigarasını yaktı, kız kırmızı bir gömleği sepetten alıp silkeledi. Adam sigarasından bir fırt çekti.

Eşi içeriden, “Çok güzel.” diye seslendi.

“Gerçekten de öyle!” diye mırıldadı adam.

İçeriden gelen sesleri duyuyordu:

“Fayansların hepsi çok kalitelidir.”

“Evet, renkleri çok hoş.”

“Evet, renkleri çok hoş.” diye tekrarladı adam.

Kız gömleğin kırıksıklıklarını ipin üzerinde düzeltti. Mandalı taktı ve sepeti alıp içeri girdi.

Kadın kocasının omzuna dokunarak “Güzel manzarası var.” dedi. “Sardunyalar.” deyip kaldı adam. Kadın bir şey demedi. “Geri dönelim mi?” diye sordu satış müdürü. Adam bir şey demedi. “Evet, dönelim.” dedi kadın. Yürüdüler, satış müdürü önden gitti. Adamın gözü karşı balkona dalmıştı.

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

SERHAT KIRAN

ŞARKŞİNASLAR

Ne mutlu, insanın yediği aslana, o aslan insan olur; ne yazık, aslanın yediği insana, o aslan gene insan olur. (Thomas Müjdesi: 7)

Uzun arayışların sonunda Yunathan'ı şarkiyat kütüphanesinin labirent benzeri koridorlarının ücra bir dehlizinde buldum. Sindirdiği duvar dibinde, yuvarlak çerçeveli gözlüklerini, baş hizasına kaldırdığı “Acaibü'l Mahlûkat” cildine iyice yaklaştırmış, arada bir oynayan dudakları haricinde kıpırdamaksızın duruyordu. Sessizce uzun, zayıf bedenini inceledim; göçük bir göğüs, beyaz eller ve okurken katıksız ciddiyete bürünen zarif bir çehre. Birbirimize bu kadar yakinken hâlâ kendimi fark ettirememiştim. Sonunda onu ürkütmemeye özen göstererek fısıldadım: “Bir çocuğun oyunu gibi.”

Yavaşça, mavi ya da yeşil olduklarını gayet iyi hatırlamama rağmen şimdi bir çift buz kadar renksiz gözlerini üzerime sabitledi. Şaşkın olmaktan çok, kafası karışmış hâlde elleriyle sarı, seyrek sakallarını ovuşturup hiç kulak tırmalayıcı sayılmayacak bir Türkçeyle cevap verdi:

–Size çok ayıp oldu mu?

“Hayır” dedim teselli eder tonda, “kendinizi suçlu hissetmeyin, güneş almayan iç içe geçmiş koridorların arasında zamana duyarsızlaşmanız gayet olası.”

Bir baş işaretiyle minnettarlığını bildirdikten sonra güçlkle doğruldu, selamlaştık.

“Limanda karşılamam gerekirdi, ancak dediğiniz gibi, zaman... Hoş geldiniz.”

Şimdi, dev raflardan yerlere taşan kitap yığınlarının iyice daralttığı geçitlerde ardı sıra yürüyorduk. Bir bölümden çıkınca diğeri beklerdi; Saba, Himyar, Endülüs, Memlükler, Eyyübiler, Şahname, Egani, Bağdat... Loş ışıktaki çıkışı ararken *Bin Bir Gece Masalları*'nın Galland çevirisine takılıp tökezlediğimde, rehberimin yüzünde engel olamadığı bir gülümseme belirdi: “Dayanın, ilerisi

modern eserler bölümü, orayı pek rahat geçeriz”

Nihayetinde, üniversitenin tüm binalarının camekân geçitlerle birleştiği yemekhaneye geldik. Hayal kırıklığımı gizleyemedim, şakacı sesle: “Eh, nedir şimdi bu refectorium? Şehre inip güzelce yerdik ya.”

Şehir kelimesi yüzünde pek tatsız bir etki bıraktı, acemice, çorbaları övmeye yeltendi. Başımı eğip oturdum, öyle ki göl manzarasına sırtını vermekten de şikâyetçi değildi. Biraz oyalandıktan sonra ona hangi dersleri verdirdiklerini sordum.

“Ders” sözcüğünü biraz ölçüp biçti “Artık ders vermeyeceğim, sadece araştırma.” Sonra da konuyu kestirip atarcasına: “Helsinki’yi nasıl buldunuz?”

Göle bakarak biraz düşündüm, etrafında parklar vardı. Sonra ona feribottan indiğimden beri yaptığım müşahedeleri, şehrin merkezindeki büyük katedrali anlatmaya başladım. Fakat o beni dinlemiyordu, buz gözlerini rastgele bir noktaya dikmişti. Nihayetinde dayanamadı:

“Peki, resimle aranız nasıl?” dedi, kendinden beklenemeyecek bir tez canlılıkla araya girerek.

“Resimler? Evet, İlya Repin’den birkaç şeye bakabildim, Hatta alınmayacaksanız söyleyeyim, sizin garip, buz gözleriniz de aynı...”

Dostum bana fırsat vermedi: “Yanlış anlıyorsunuz, ben sizin resimleri merak ediyorum.”

“Mesela, Kazakların mektubu gibi mi?”

Bu sefer elleriyle yüzünü örttü, kelebek gözlüklerini masaya bırakıp tavayla seyrettikten sonra tüm nezaketiyle:

“Kaplumbağa terbiyecisi, mesela... Burada tüm günlerimi onu düşünerek geçiriyorum ama bu sizi yanıltmasın, beni ilgilendiren Pera Müzesindeki o resim değil, bizzat elinde neyle Yeşil Cami’deki loş haznesinde kaplumbağaları eğitmeye çalışan adam, yani derviş.”

Kararlılığından biraz ürkerek: “Onun sahiden var olabileceğini düşünmemiştim.” dedim.

Dudağının kenarında hafif bir kıvrım belirdi:

“Kimisi resimde var olur, kimisi resimle var olur.”

Bir müddet sessizliğe gömüldük, aklıma çok önceleri düşmüş olan, zamanın cılızlaştırıp soluklaştırdığı bir soruyu canlandırma gereği duydum.

“Neden başaramadı?”

Yutkundu, dudaklarında bu sözcük çiftini tüm şark dillerinde sırayla döndürüşünü okudum. Nitekim tüm bu hercümerc, basit, boğuk kelimedede ses bulabildi;

“Nasıl?”

“Gayet iyi bilirsiniz.” dedim, “Resimdeki adamın tüm çabalarına rağmen

kaplumbağaları ehlileştiremediğini söylerler. Sebebi nedir?”

Buz gözlerini kaldırıp sakince cevap verdi:

“Niçin ona sormuyorsunuz?”

Uzunca düşündüm, ne var ki bir mana bulamayınca zoraki bir gülümseme ile teslim oldum.

“Çok farklı bir mizah anlayışınız var Yunathan.”

Ama hayır, ne kadar dikkatli baktıysam da yüzünde en ufak bir istihza göremedim. Tekdüze sesiyle sordu: “Şaka yaptığımı mı düşünüyorsunuz?”

Biraz durakladıktan sonra kendimi olanca ciddiyetimle savunmaya giriştim.

“Ben sadece... Hem öyle birisi gerçekten yaşamış olsaydı bugün en az yüz elli yaşında olurdu, değil mi?”

Öne sürdüğüm sav onu ürküteceği yerde güldürdü.

“Zaman konusunda çok tutucusunuz.”

Karşılıklı gülüştük, onu köşeye sıkıştırmanın verdiği keyifle gene sordum: “Peki, şimdi nerede?”

Nitekim bu denemem de onu hiç düşündürmedi, istifini bozmadan, sesinin en doğal tınısıyla: “Her zamanki yerinde, hiçbir yere gitmedi ki” dedi.

Böylece pes ettim. Onun istidadını ve gençliğini sair tuhafliklar yaparak harcıyor oluşu beni ezip geçiyordu. Eski günlerden ve İstanbul’dan bahsetmek istesem de kulak asmadığı gibi üzerine bir de omuz silkti (onda hiç görmediğim bir jest).

Birkaç üstünkörü konuşmadan sonra gitme vaktimin geldiğini söyledim, birbirimize şans dileyip vedalaştık. Kapıya yönelip dokuz, on adım atmıştım ki yemek salonunda ismim yankılandı. Hayretle arkamı döndüğümde gözlerinin bir anlığına önceki rengine döndüğünü, yüzünün coşkuyla parladığını gördüm.

“Onu ziyaret edeceksin değil mi?”

Bana ilk defa “sen” diyordu.

Yeşil Cami’nin en üst katındaki ufak haznenin tek penceresinden Bursa sokaklarına bakınca bir kahve ocağının içerisinde pinekleyen erkekleri gördüm. Arada bir kendilerine sarkıntılık eden sinekleri uyuşukça savuşturmak dışında tamamen hareketsizlerdi. Onların hemen yanındaki gölgeliği mesken edinmiş arzuhalci, ağına düşürdüğü umutsuz mahkeme gediklisine eserini hatip belagati ile okumaktaydı. Karşı tezgâhtaki genç adam, tacirin kendisine satmaya çalıştığı eski kılıcı onun elinden teklifsizce kapıp havada attıktan sonra kısık gözleri ile sim işlemleri inceledi. Böylece dükkân sahibi, işin ehli müşteriyle muhatap olduğunu anladı ve sessizce iskemlesine serilip etrafı seyre daldı.

Beni içeriye alan, sarı, kumaş bir elbiseye sarınmış kadını nereden tanıyor

olabileceğimi çıkarabilmek için kendimi zorladım ancak göz açıp kapayıncaya kadar arkasını dönüp gittiğinden heyulası gibi zihnimdeki sureti de çabucak yitmişti.

Yere dizili kitaplara basmamaya dikkat ederek köşedeki mindere geçtim. İlk başta, kitapların yayılışına hâkim, rastgelelik kisvesine bürünmüş gizlerini çözmeye uğraştım, sonra da merakımın telkiniyle en yakında duran sırtı boş cildi kendime çektim. Kitabı göz hizama kaldırıp iyice dibine girdiğimde burnuma sanki bundan iki, üç asır evvel Sahra’da bir mucize olarak beliren, şimdi ise bu sessiz odada zâmk haline gelerek eskiliği ve değeri kendisine layık bir kitaba tezhipli kapağı cüz eden Hashab ağacının kokusu çalındı. Sert kapağı çevirip ilk sahifedeki güzel hatla yazılmış “acaibü’l mahlûkat ve garaibü’l mevcudat” başlığını okudum.

Derviş, karşımdaki duvar dibinde, renksiz buz gözleriyle beni seyretmekte. Aslında her zaman oradaydı ama yüz yılı aşkıncıdır odayı ziyaret edenlerin hiçbirisi onu sindiği duvar dibinde fark etmemiş, etseler de gördüklerinin o (tüm ömrünü harcamasına rağmen kaplumbağalarını ehlileştirememiş adam) olduğuna kanaat getirmemişlerdi. Nitekim onu görünce, başta tüm bedenim ürperse de, biraz düşündükten sonra beni buralara kadar sürükleyen sorunun cevabını almış oldum.

Peki, bunca zamanı nasıl da bu odadan hiç çıkmaksızın geçirmişti? Belki sarı kıyafetli kadının işidir, onu buraya bağlamak için her gece ona bir hikâye anlatıyordu. Ancak kaç tane bin bir geceler geçti? O halde açıklaması şöyle olmalı: sarı kıyafetli kadın görüntüsünden beklenmeyecek bir kurnazlığa başvurarak her bin birinci gecede Yeşil Cami’de bir dervişe hikâye anlatan kadının hikâyesini anlatmaya başlayarak zamanı aldatıyordu. Şayet öyleyse kadın neden hiçbir yere gitmiyor? Ya sokaktakiler? Peki Yunathan? Hayır, belki de yanılsamayla onların durgunluğunda değil, benim hareketimde aramak gereklidir.

Odayı güneş ışığı doldurdu, derviş oraya, yani kaplumbağa terbiyecisinin resimde durduğu pencere önüne bakıyordu. Ağır ağır başını benden yana çevirdi, boğuk, yıldan yıla özüne yabancılaşmış sesiyle konuşmaya çabaladı;

“Her şeyi eğitmeye çalışırız, her şeyi bencilce, insanca bir kibirle terbiye etmeye, kendimize benzetmeye çalışırız.”

Sesi çatallaşarak devam etti:

“Ama bazen...”

Boğazında bir yumru gitgide büyüdü:

“İşte bazen...”. Konuşmadı, vazgeçip başını eğdi, onu teselli etmek için birkaç cılız kelime mırıldandım. Sonra, buz gözlerinden süzülen iki damla yaş buruşuk, kalın ve yeşil derisine aktı.

Oradan sessizce çıktım.

BÜŞRA BAĞLAN

DİL-DUZ

Henüz çok küçüğüm bunları yaşamaktan korkarım.
Artık büyüdüm ve anladım ki her şeye göğüs germeliydim.
Hayatım bu iki cümle arasındaki pişmanlıklarımdan ibaretti.
Gönül.

Bana sunulana razı gelmek ve hep yerimi bilmekti tüm yaşantım.

Rıza.

Ne kadar da heybetli bir görüntü bir o kadar da çirkin bir şehir ve işte büyük şehir.

Babamın endişesini anlıyordum ama içten içe gururlandığını da hissedebiliyordum. Farkında olduğumu anlamaması içinse gerçek bir çaba sarf ediyordum. Kırılırdı, kırılığandı ama her baba gibi o da bunun bilinmesini istemezdi.

Aile bağlarımız çok kuvvetli sayılmazdı, birbirimizi tanımak için pek fırsat bulamamıştık. Babam fazlaca çalışıyor annem fazlaca evi temizliyor ve ikisi fazlaca konuşmuyordu.

Annem düşünmekten hoşlanmazdı bedenlen hareket edip hiçbir şey yapmamış görünürdü. Tüm çocukluğum boyunca onun bizimle olmaktan mutsuz olduğunu düşündüm. Hep babamdan önce bir sevdiği olduğu ama babamla evlenmeye mecbur bırakıldığı hissi vardı içimde.

Kendimi bildim bileli bir bilekliği var ince mavi ve beyaz iplerle yapılmış aşınmış, eskimiş, rengi iyice solmuş ip parçaları. Aslında kötü bir görüntü oluşturunca. Hiç çıkarmadı geçen yaz teyzemin oğlunun düğününde dahi takıyordu. Babam bu konuda konuşmaktan çekiniyor ya da saygı duyuyor belki de kıskanıyordu. Hep annemin kalbinde başka biri olduğunu hissetmenin sebebi birbirine geçirilmiş biri mavi biri beyaz iki ipti.

Bazen kendime kızdığım oluyor hiç bilmediğimiz ve de benimseyemeyeceğimiz bir sokakta babamla yan yana yürüyoruz ve ben onun karısı hakkında kendimle dedikodu yapıyorum yetmezmiş gibi yaftalıyorum.

Affedersin baba.

Ne için?

Seni de sürükledim buralara kadar. Bir heves uğruna yerimizden yurdu-muzdan olduk. İstersen vazgeçelim belki de en doğrusu bu olur.

Belki 5 dakika bir şey söylemedi. Yolu biliyormuş yıllardır bu semtte yaşı-yormuş gibi dümdüz denize doğru yürümeye devam ediyordu. Sessizliği bozan cümleleri kırmızı ışıktaki karşıya geçmek için beklerken sıralamaya başladı.

Bak Gönül, hayatınla ilgili kimsenin karar vermesini bekleme sen karar ver, sen yanıl, sen pişman ol.

Karşıya geçmiştik o zamana kadar hiç suratını bana döndürüp konuşma-mıştı. Şimdi bana doğru döndü ve:

Çünkü benim kararımın senin pişman oluşunu görmek istemem.

Bu ne kadar da bencilce bir düşünce... Beklediğim gerçek bir hayat dersi iken babam gene hayata hiç dâhil olmamak hiç sorumluluk almamak hatta hiç var olmamış olmak adına bunları söyledi.

Umarım iyi bir şey yaptığını zannetmiyordur.

Yol boyunca hiç konuşmadık ama düşündük. Ben ne düşünüyordum? Ba-zen düşüncelerimi kontrol edemiyorum konudan konuya geçiyorum ve en so-nunda acaba ben ne düşünüyorum düşüncesiyle duruluyorum. Karmakarışık bir beynim var hem çok çalışıyor hem de içi bomboş. Kederli duygular içindey-ken evlerin neden yüksek oluşu dikkatimi çekebiliyor. Ve hemen o evi almış ol-duğumu hayal ediyorum sonra sanki alacakmışım gibi gerçek dünyaya dönüp hesap yapıyorum. Sanırım düşünce yapımın en gerçek tarifi bu.

Peki, babam ne düşünüyordu? Hiçbir fikrim yoktu. Aslında maddi hesap desem değil daha farklı bir duygusu vardı. “Bu kız okumaya gönderiyorum ama başına bir şey gelmesin?” Hayır, bu değil. “Bu kız buralarda tek başına ne yapar?” Hayır, bu da değil. Sanki ayakkabıları kaybolmuş yeni ayakkabı alması gerekiyor gibiydi. Hem ihtiyaç hem de külfet. Sanırım ben gittikten sonra haya-tının nasıl olacağını düşünüyordu.

Oysa hayatına çok dâhil değildim, kendi başımaydım. Küçük bir yerde ya-şamamıza rağmen akıllı uslu bir kız olarak tarif edilebilirim. Komşularımız var, esnafımız var öyle böyle günü geçirirdik. Hiç aksiyon olmazdı zaten bizim mahallede. Bir keresinde terzi Hüseyin kız kaçırmıştı o kadar. Zaten onun da hemen üzeri örtüldü bir yıldırım nikâhıyla hayat tekrar eskiye döndü.

Bu durumu da sorgulardım. Bugün burada gördüğüm insanların hepsi bir telaş içerisinde koşturuyorlar. Kimi işe, kimi güce en nihayetinde bir amaca. Saat 7.00'den beri bu şehirdeyiz. İki az hasarlı trafik kazası, bir metroda sözlü tartışma, iki sokak köpeğinin paylaşamadığı kemik kavgası ve bir doğum günü kutlamasına tanık oldum. Sekiz saatin nasıl geçtiğini anlayamadım.

Şu an bunları düşünmek yerine daha farklı şeylere odaklanmalıyım. Sanı-

rım heyecandan ne düşüneceğimi bulamıyorum ya da paslanmış çarklarım çalışmamakta ısrarcı. Bir ablam veya bir kardeşimin olmasını isterdim, o zaman hayat benim için daha anlaşılır olurdu. Çünkü bu kadar düşünürken hiçbir sözün ağzımdan çıkmıyor oluşu iletişim yetimin yeterince gelişmemesinden olabilir. İletişim kurduğum çok az sayıda insan var.

Komşumuz Aysel teyze var Aysel teyzenin de iki kızı var biri Burcu abla biri Buket. Burcu abla bizden altı yaş büyük ve evlenmek istiyor. İki kere nişandan döndü sorsak ne istediğini anlamıyormuş damat adayları. Aysel teyze çok cesur kadındır. Buket ve ben iki yaşındayken bir kazada kocasını kaybetti bir kere eğmedi başını, dökmedi gözyaşını. Kıyafet dikiyor, baklava açıp satıyor eşinden yadigar evinde şükrederek kızlarıyla birlikte yaşıyor. Burcu abla mad-di durumu iyi biriyle evlenmek istiyor çünkü tezgâhtarlık yapmak istemiyor. Okumak da istemiyor. Düşünlere gidip güzel kıyafetler giymek istiyor, makyaj yapmak istiyor ve saçlarını sarıya boyatmak istiyor fakat Aysel Teyze izin vermiyor.

Buket hem en iyi arkadaşım hem hakkında hiçbir fikrimin olmadığı tek insan. Neyi sever neyi sevmez bilmiyorum. Çocukluğumuzdan beri birlikteyiz fakat duyguları o kadar derinde ki dışarı çıkarmakta zorlandığı için daha da bastırıyor. Belki de duygularını ifade etmeyi öğrenememiştir. Küçükken evcilik oynardık o hep baba olurdu. Çok konuşmadan sorulan sorulara “hayır” cevabı verip gazete okurdu. Oysaki hiç baba figürü yoktu evinde bir gördüğü dayısı vardı ki Osman Amca dünya tatlısı bir adam bir de benim babam. Benim babam her şeye hayır demezdi çünkü pek cevap vermezdi, zaten çocukları da çok sevmezdi.

Saat beşe geliyor. Kayıt evraklarımızın çoğunu tamamladık Taksim’de bir otele yerleştik ve akşam yemeği yemek için bir lokanta bulmaya karar verdik. Dar sokaklardan geçiyoruz ipsiz sapsız bir sürü insan var tuhaf bakıyorlar. Benim içimi gereksiz bir mutluluk kapladı belki burada yeni bir hayatım yeni bir benliğim olabilir, kendimi ifade edebilme düşüncelerimi idare edebilme yeteneklerini kazanabilirim. Babam hızlı hızlı yürüyor, dönüp arkasına bakıyor ikide bir. Anladığım kadarıyla biraz endişeli.

Ufak bir lokanta bulduk içeri giriyoruz. Peki, biz niye konuşmuyoruz? Neden endişelerimizden bahsetmiyoruz? Neden birbirimizin içini rahatlatmaya çalışmıyoruz? Uzun zamandan sonra sessizliği bozan ilk cümle “Sen ne yiyeceksin?” mi olmalı?

Bir gün tüm cesaretimi toplayıp beni neden sevmiyorsun diye sormak isterim. Acaba problem benim cesaretimi toplayamamam mı? Yoksa cevap veremeyeceği endişesi mi? Ya da vereceği cevap mı?

Bir özgürlük hissediyorum burada ben yeni bir ben olacağım. Fikirlerini

dile getiremeyen değil her şeyi söyleyen bir ben olacağım. Yemeğimizi yedikten sonra otele geçiyoruz sırt çantamdaki eşyaları çıkardım yatağa uzanıyorum. Ellerimi başımın altına koyup duvarların ne kadar yıpranmış olduğunu düşünüyorum belki de şu odanın ne yaşanmışlıkları vardır diye hayal kuruyordum aniden aklıma bir şey düşüyor.

Annemi aramamıştık. Koşuşturmamızdan annemi aramayı unutmuştuk. Babama döndüm;

Baba, anneme haber verdin mi? Babam:

Neyi? dedi.

(İstanbul'a sağ salim geldiğimizi, kayıt yaptırdığımızı, yarın beni yurda yerleştireceğini, şu anda bir otelde konakladığımızı...) Vardığımızı.

Evet, otogardan aramıştım dedi.

Ne kadar da heyecanlı bir süreç ne kadar da mutlu bir aile tablosu diye düşündüm içimden. Çocuklar ailelerini seçemiyor, aileler de öyle. Acaba babam nasıl bir kızı olsun isterdi? Hiç sesi çıkmayan birini değil onu biliyorum. Peki, ama nasıl? Acaba en mutlu olduğu an neydi?

Uyukluyordum, düşünüyordum kafamın içinde sesler hiç susmuyordu bazen sesler ile karşıt düştüğümüzde soluk alıp vermem hızlanıyor sesli bir şekilde duyuluyordu. Fark edip dış dünyaya uyum sürecimi başlatıyordum. Yavaşlıyordum. Sonra uyuyakalıyordum.

Sabah oldu.

Yağmurlu, neşesiz, akşamdan kalma bir sabah.

CUMALİ CELAYİR

TABUT

“Tabutun içi sıcaktır, yanına geleyim mi?”

“Korkmayacaksan gel.” dedi tabutta yatan Papatya. Birkaç kez öksürdükten sonra tabutun kapağını diziyle hafifçe kaldırdı. “Ölü kokuyor bu tabut.” Lut’un ne yaptığını görmeye çalıştı aralıktan. “Yan tarafımda bir karartı var, sanırım kan lekesi. Kaza sonucu ölen birini bu tabuta koymuşlar herhâlde.”

Soğuktan titreye titreye naftalin ve toz kokan battaniyeye sarılı yatan Lut doğruldu, “Kan lekesi mi?” diye sorar sormaz ayaklandı, battaniyeyi omuzlarına atarak tabutun başına gitti. Papatya kapağı kapatmış, sesini kesmişti. Kız kardeşinin komiklik olsun diye ansızın tabutu tekmeleyip içinden çıkacağını düşünerek bir süre bekledi. Düşündüğü şey çok saçmaydı, ıssız ve terk edilmiş bir köyde kış günü esir kalmışlardı, hava soğuktu, açlardı; böyle bir durumda Papatya komiklik yapmazdı.

Papatya, “İçeriye nefesimizle ısıtabiliriz.” dedi içerden. Eski tabutun kapağı kapalı olduğundan ne dediğini tam olarak anlamadı Lut. Kız kardeşine oyna son vermesi, tabuttan hemen çıkması gerektiğini söyledi. Bu kadarını kaldıramıyordu. Bazı şeyler bünyesine artık ağır geliyordu. Kan lekelerinden, ölü kokularından, terk edilmiş köylerden, yeşil renkli cami ve türbelerden, vahşi hayvanların gece vakti yürüdüğü karlı tepelerden, Anadolu’nun her yanına hâkim olan hüzünden korkuyordu. Işıl ışıl şehirlerin tertemiz caddelerinde yürüyen insanların içinde, bilindik şeyler için endişelenen insanlar arasında olmayı arzuluyordu. Tüm bu saçmalıklar, ölüm ve hüznün kokan fotoğraf meraklısı kız kardeşi yüzünden başına gelmişti. Tatilde yapılabilecek başka şeyler olmalıydı.

Gecenin yarısında bilmedikleri, ölülerin gezdiği efsunlu ve soğuk bir köyde tıkalı kalmışlardı. Köy meydanındaki çeşmeden akan, havaya göre oldukça sıcak olan sudan kana kana içmişlerdi. Çevredeki evlerin hiçbirinin ışığının yanmadığını gördüklerinde sokak lambalarının altında karlı yolda ayak izi var mı diye bakmışlardı. Gündüz vakti birilerinin karda yürümediğini anladıkla-

rında yaban tavşanı, tilki, kedi, kurt izlerinin olduğunu fark etmişlerdi. “Genç Çiftçi Projesi kapsamında kimse köyüne dönmemiş demek ki.” demişti Lut. Kız kardeşi soru soran bakışlarla bakınca açıklama yapma ihtiyacı hissetmişti. “Televizyonda gençler köye dönsünler diye destek verildiğini söylüyorlar ya demek ki kimse desteğe rağmen köyüne dönmek istememiş; kasabalarda, şehirlerde sigortalı çalışmayı tercih etmişler.” Papatya, “Gençlerin, projelerin sırası değil; ne yapacağız şimdi sen onu söyle.” demiş, ardından eklemişti: “Bahar olup karlar erimeye başlayınca emekliler köylerine döner, bahçelerine sebze ekerler, sonbaharın ortalarında tekrar kasabaya veya şehre dönerler. Bu adamlar oy karşılığında iktidar partisinden yamalı asfaltın tekrar yamalanmasını, caminin yakınına gasilhane ve morg yapılmasını, duvarı yıkılmış köy çeşmelerinin tamiri için çimento isterler.”

Yarım saat önce kar yağmaya başlayınca yeşil renkli boyasından cami olduğunu düşündükleri yapıya doğru koşmuşlardı. Toz, esans, eski kitap ve tahta zemin kokan caminin demir kapısını hafifçe aralamışlardı ama içeri girmeye cesaret edememişlerdi. Diğer kapıları hırsız gibi kontrol etmişler, nihayet malzeme odasına kendilerini atmışlardı.

Cemaati olmayan köy camilerinden korktuğu halde, “Camiye gidelim, cami Allah’ın evidir, Allah’ın evinde güvende oluruz.” dedi Lut ve tabutun kapağını açtı. “Camiye gidelim diyorum, burası çok soğuk. Hayır, tabutta yatamam, korkuyorum tabutlardan. Dediğine göre kan lekeleri de var tabutta.”

Papatya, “Yanıma uzan, bak tabut iki kişilik.” dedi ciddiyetle. “Pis korkak, ödle Lut. Lut Peygamber eminim senin gibi tabutlardan korkmuyor, kavmini doğru yola çağırıyordu. Sen kavmini doğru yola çağırдың mı hiç?”

“Benim kavmim yok, doğru ve yanlışla, günah ve sevapla, iyi ve kötüyle işim yok. Normal bir insan gibi yaşamaya çalışıyorum. Şu devirde herkes hangi yolda yürümesi gerektiğini bilecek kadar bilgili, her türlü bilgiye istedikleri zaman ulaşabiliyor, yol göstericiye ihtiyaçları yok. Hadi kalk, kalk diyorum.”

Atkuyruğu simsiyah saçlarıyla oynaya oynaya tabuttan çıktı Papatya, ağabeyinin önüne düştü. “Rahman ve rahîm olan Allah’ın adıyla.” dedi Lut caminin kapısını açarken, botlarını namaza geç kalmış bir mümin gibi aceleyle çıkardı. Karanlıkta el yordamıyla lambaların anahtarını aradı, anahtarların kapının solunda olmasına şaşırdı. Led lambalarla ışıldayan caminin aşırı aydınlık olmasına şaşırdı Lut, kız kardeşine cesaret vermek için mihraba doğru gitti, rahlenin üzerindeki tozlu ve eski Kur’an’a dikkatle baktı. Tek renk halıyla kaplı caminin zemini soğuktu, uzun süredir ibadet için kimsenin camiye gelmediği yerdeki böcek ölülerinden belliydi.

Duvara yapıştırılan ısıtıcıyı Papatya çalıştırıp karşısına çöktü, “Birazdan sıcaktan mayışacağız ve derin uykuya dalacağız.” dedi ve ağabeyini yanına ça-

ğırdı. Kendilerinden geçip ısıtıcının karşısında devrildiler, derin uykuya daldılar. Sabah ezanı okunmaya başladığında Lut korkuyla sıçradı, “Kalk müezzin veya imam ezan okuyor.” dedi ve kız kardeşini dürttü. “Ezanmatik ezan okuyor, canlı ses değil, uyumaya devam et.” dedi Papatya ve diğer tarafa döndü. “Nasıl anladın canlı olmadığını?” “Çok güzel okuyor da ondan, köy yerine sesi bu kadar iyi adam göndermezler.” “Isıtıcıyı kapatıyorum, elektrik faturasını biz değil, cami cemaati ödeyecek.” “Sakın kapatma, giderken para bırakırız camiye.” “Kalk, diyorum, kalksana,” diyerek kız kardeşini tekrar dürttü. “Sabah ezanı beni hüzünlendiren, etkileyen tek ezan.” diye ekledi. Kız kardeşinin kalkmaya niyetinin olmadığını anlayan Lut sessizce camiden çıktı, mavileşen karanlığı yararak karlı yolda çeşmeye doğru gitti.

Lut biraz düşünürse ölene dek bu köyde yaşamaya karar verecekmiş gibi bir hisse kapıldı yolun üstünde, iri ceviz ağaçlarının arasından görünen yorğun kerpiç evlere bakınca. Ansızın durakladı çeşmenin başında upuzun beyaz donuyla duş alan yaşlı adamı fark ettiğinde. “Sabun nereye düştü?” diye kendi kendine söyleniyor, karda gözlerini gezdiriyordu. Lut büyük bir sınavda olduğunu, ihtiyarın gerçek olmadığını, koşarak camiye dönmesi gerektiğini düşünürken sarımsı ışık saçan sokak lambasının dibinde put gibi dikiliyordu. “Sen de kimsin?” diye sordu ihtiyar anormal bir durum yokmuş gibi, kafasından aşağıya bir maşrapa su döktü. Adamın pak ve diri omuzlarından buhar yükseliyor, çeşmenin altındaki söğüt ağaçlarının tepesinde kargalar huysuz huysuz daldan dala konup duruyor, dallardaki karı aşağı düşürüyorlardı.

“Dede ne yapıyorsun bu kış günü çeşmenin başında?” dedi Lut, kafasını kaşıdı, bir karış kalınlığındaki karı botlarıyla dağıtmaya başladı. Az sonra bu saçmalık son bulacak, gördüğü manzara hiçbir iz ve çağırışım bırakmadan silinecekti zihninden.

“Gusül abdesti alıyorum, sen ne yapıyorsun bu ıssız köyde onu söyle?” dedi ihtiyar ve banyo havlusuyla kurulanmaya başladı, kurulandıktan sonra çeşme duvarının dibine geçerek donunu çıkardı, yenisini çabucak giydi.

Ne aradığını anlatmak yerine, “Geceyi camide geçirdik kız kardeşimle beraber. Kız kardeşim tabutta yatacağını söyledi. Benim bir suçum yok, kardeşimin de bir suçu yok. Çok üşüdüğü için tabutta yatmak istedi.” dedi Lut af dilercesine. Çevik ve hayat dolu görünen yaşlı adamın ruhani bir varlık olamayacağını maşrapayı ve havluyu alışından, son kez etrafa göz gezdirişinden, ayaklarındaki takunyalardan anladı. “Yerde bir karış kar varken çeşme başında yıkanmak her yiğidin harcı değildir, hava sıcaklığı en azından eksi on derece.”

İhtiyar, “Tabutta uyumak suç değildir sevgili evladım.” demekle yetindi, evinin yolunu tuttu.

“Senin eve çay içmek için gelebilir miyiz?”

“Gelebilirsiniz tabii ki. Kız kardeşini tabuttan çıkar, benim eve gelin, az sonra sobayı yakacağım.” dedi ihtiyar, iki bahçe arasında evlere doğru uzanan yola vurdu.

Lut, on saniye içinde yolu yarıl原因 bu adamın gerçek olmayacağı hissine kapıldı. Gerçekte var olmayan ihtiyarın evine yine de gitmek gerektiğine karar verdi Lut, koşarak camiye gitti. Kız kardeşinin ayaklarına tekme attı, ısıtıcıyı kapattı, mihraba beş yüz lira bıraktı.

Esneyerek kalkan Papatya, “Güneş doğana kadar uyumama izin vermedin.” dedi buğulu pencereye baktı. “Duvarların kalınlığı bir metreden fazla herhâlde, çok eski bir camiye benziyor. Yaz mevsiminde bu yapı çok serin olur.”

“Köyde yaşayan biri varmış, hadi çay içmeye gidelim. Öyle bakma bana, adam bizi evine çay içmeye davet etti. Çeşmenin başında bu havada duş alıyordu.” dedi Lut ve pencereye gitti. “Sobayı yakmış işte.”

Lut ve Papatya camiden saygıyla çıktı, kepekli karı yararak yüz metre ilerdeki evin kapısına gittiler. Hava tamamen aydınlanmış, sokak lambaları aniden sönmüştü. Evin az ilerisindeki yaşlı karakavağın zirvesine onlarca karga toplanmış, “gak-gak-ga” diye bağıyorlardı. Kapıyı kibarca birkaç kez çaldılar ama kimse kapıyı açmadı. Lut, “Kimse yok mu?” diyerek tahta kapıyı kibarca araladı, tekrar seslendi içeriye. İngmar Bergman filmlerinde ancak rastlanacak bir hava vardı evin girişinde. Lut, boyası dökülmüş girişe adım attığında çatırdayarak yanan sobanın ve duvar saatinin tik taklarından başka bir ses duymadı. “Adam nereye kayboldu? Belki tavuklarını yemlemeye gitti.” dedi kız kardeşine, kapısı açık odaya eşikten göz attı. “İhtiyar çayı demlemiş.” Bir tünel gibi aşağı uzanan evin karanlık kısmından bir inilti duyular.

“Hemen kaçalım, bu evde bir tuhaflık var,” dedi Papatya ve ağabeyinin kolundan tuttu. “Birini boğazlıyorlar sanki.”

Lut karanlığı yara yara ilerledi, en fazla bir buçuk metre yüksekliği olan kapıdan içeri baktığında kül rengi aydınlıkta yerde ihtiyarın yattığını gördü. “Adam mutfakta yere düşmüş,” dedi kendi kendine, adama yardım etmek için alçak tavanlı mutfığa girdi. Üstünde yün kazak ve siyah bir şalvar olan adamı kaldırmaya çalıştığında, “Papatya gel, adam sanırım ölmüş,” diye bağırdı. “Gerçekten de adam ölmüş, hayalet adam öte tarafa gitmiş ama bedeni burada. Bizim için çay soba yakıp çay demlemek için gelmiş olmalı.”

“Ne saçmalıyorsun, adam niye ölsün! Çeşme başında duş alan, az önce soba yakan, çay demleyen biri hemen ölmez,” dedi Papatya.

Gerçekten de adam ölmüştü. Ağzı ve gözleri açık dinç yaşlıyı belki uyarır diye sobanın yanına uzattılar, kendilerine çay doldurup iştahla içtiler. Bir demlik çayı bitiren ağabey ile kız kardeş sobadaki odunlar tamamen kül olun-

ca evin diğer kısımlarını kontrol ettiler, kümesteki tavukların önüne en az bir haftalık buğday serptiler. Lut, ihtiyarı sırtlayarak camiye kadar taşıdı. İhtiyarın kesin olarak gerçek olduğunu, sabahleyin öldüğünü anladıklarında caminin malzeme odasından tabutu çıkarıp ihtiyarı içine yatırdılar, arabanın arka koltuğunu yatırıp tabutu arabanın bagajından içeri ittiler. Öğle ezanı okunurken karın büyük kısmı eridiği için yola koyuldular. İkinci vakti kasabaya varıp camları sarıya boyanmış hareketli kahvenin önüne yanaştılar.

Lut, kahveden çıkan adama, “Kızılkaya köyünde sabah bir ölü bulduk, gelip bakabilir misin? Kimi kimsesi var mı yok mu bilmiyoruz.” dedi.

Elli yaşlardaki adam telaşla tabutta yatan ölüye baktı, elinde tuttuğu sigaradan şehvetle bir firt çekti, “Mevlut Amca,” dedi ve Lut’a şüpheyle baktı. “Adamı buraya kadar neden getirdiğiniz? Başınıza iş açacaksınız, herkes bir şey karıştırdığınızı düşünecek.”

Papatya tabutun kapağını sertçe kapattıktan sonra, “Biz insanlık görevimizi yerine getirdik, adamı orada bıraksaydık günah olurdu.” dedi. Lut’a baktı, “Hadi jandarmanın yolunu turalım.” diye ekledi.

Jandarma olaya hemen el koyup ağabey ile kız kardeşi sorguya aldı, ihtiyarın yakınlarını çağırdı. İhtiyarın üç erkek çocuğu da sorun çıkarmadı, babalarında kalp rahatsızlığı olduğunu, iyi niyetli ağabeyle kız kardeşe inandıklarını söylediler. “Babanızın tavukları açlıktan ölmesin diye önüne bir çuval buğday bile serptik, o kadar düşünceliyiz yani! O kadar düşünceli olan insanlar babanızı öldürmemiştir herhâlde. Azrail babanızın canını aldı.” dedi Papatya sakın sakın. “Evet, Azrail babanızın canını aldı. Sabah çeşme başında gusül alıyordu, bizi çay içmeye davet etti. Evine gittiğimizde adamı mutfakta ölü bulduk. Çay içtikten sonra babanızı getirdik.” dedi Lut. “Aynen, babam kış mevsiminde çeşme başında abdest alırdı,” dedi rahmetlinin büyük oğlu. Jandarma komutanı, “O zaman sorun yok.” dedi ve Lut ile Papatya’yı serbest bıraktı.

Ağabey ile kız kardeş tatillerinin kalanını ıssız ve terk edilmiş köylerin yeşile boyalı camilerini, kış günü ılık suların aktığı çeşmelerin başlarını ve yorğun kerpiç evleri ölü var mı yok mu diye kontrol ederek geçirdiler. Bol bol karga, karakavak, söğüt, tepe, yamalı asfalt ve paslı köy tabelası fotoğrafı çektiler. Bir hafta sonra ıslıl ıslıl ve hareketli metropole döndüler.

CEYLAN UYKUSU

YUNUS NADİR ERASLAN

Ayşegül Genç dört romandan sonra, *Ceylan Uykusu*'nda yirmi kısa öyküyle okurunu selamladı. Eser İz Yayıncılığın Muhayyel serisinden çıktı.

Ceylan Uykusu'nu okuduktan sonra Genç'in romanlarını okumadıgıma hayıflandığımı belirtmeliyim. Yazarın önceki metinlerinden haberdar olsaydım eğer, Genç'in yönelimlerini, odaklandığı konu ve temaları, metne yaklaşımını; uzun metinleriyle kısa metinleri arasındaki benzer ve farklı yönleri görebilme imkânım olurdu. Böylelikle eseri karşılaştırmalı olarak değerlendirir, daha sağlam yargılara varabilirdim.

Ceylan Uykusu'nda metinler arasında ilerlerken etki gücü yüksek öykülerin bir o kadar da keskin bir eleştiri gücüyle yazıldığıını gördüm. Eleştiri dedimse metnin içinde bağırان bir sesle öykü bahane asıl siz şu paragraftaki söylediklerime bakın der gibi öyküyü unutup metni nasihate boğan bir yazardan bahsetmiyorum. Sadece bir derdi olan ve bu derdi güçlü öykülerle, öykünün makul sınırları içerisinde eleştiri yapmaya çalışan bir yazardan bahsediyorum.

Kısa öyküde rafine bir anlatım aramışımıdır hep. Bu da ancak fazlalıkları atmakla mümkündür. Genç, tam da bunu

yapmaya çalışıyor. Yazar karşıtlıkları çok iyi belirlemiş ve bu karşıtlıklar üzerinden konuyu işlemiş. Eleştiriye de bu karşıtlıkların içine gizleyerek öykünün bir unsuru haline dönüştürmüş. Ayşegül Genç bu konuda iyi bir işçilik çıkarmış. Tam da bu noktada bir örnekle konuyu açmak isterim. Eserin ilk öyküsü “Reisin Tost Makinesi” adlı öyküde modernitenin sembolü olarak karşımıza “tost” çıkar, karşıtı ise bazlama, yufka ve kömbedir. Öykü kahramanı Mehmet yufka ve bazlama kültürüyle büyümüş ve tostla lise döneminde tanışmıştır. Aynı zamanda tost yiyeceği sınıfsal bir ayrımın sembolü olarak da kullanılır. Nitekim tost ve balı sütle kahvaltı yaparak üniversite sınavına giren öğrenciler büyük şehirlerdeki üniversitelerin bolumlerine girerken, zeytin ve bazlamayla karnını doyuran Mehmet küçük bir ilçedeki bir yüksekokula kayıt yaptıracaktır. Yerleştiği yurt da tıpkı evi gibi rutubetten sıvaları dökülen, damı akan bir yerdir. Yazar farklılıkları ve karşıtlıkları anlatırken uzun betimlemelerden ziyade keskin birkaç cümleyle bir imaj çizerek net bir fotoğraf koyar önümüze. Sözelimi Mehmet karakterinin terbiyesi ve temsil ettiği kültür şu cümlelerle kısa ve net bir şekilde ifade edilir: “Şehit amcasının Türk bayrağı önünde çekilmiş fotoğrafını ranzasının kenarına tutuşturdu. Edepsizce gülünlere ters ters

baktı, küfür edenlere söylendi.” Öykü kahramanı Mehmet yurda yerleştikten kısa bir zaman sonra kısa cümlelerle bahsedilen mümeyyiz vasıflarından dolayı eski reis tarafından reislikle taltif edilir. Nedir bu vasıflar dersenez: “İçlerinden en uzun boylu olanı Mehmet’in omuzuna elini koydu ve seni sevdik Mehmet dedi. İdeallerin var, boyun posun var, erken yaşta kırlaşmış saçların var. Ben bu yurdun reisiydim mezun oldum. Bu çocukları senin gibi birine emanet edebiliriz ancak. Sen vatan nedir, bayrak nedir biliyorsun.” Mehmet’in yaptığı ilk icraat ise eski reis tarafından kendisine emanet edilen yıpranmış bir tost makinesini düşüncelerine bakmaksızın tüm öğrencilerin kullanımına sunmak olacaktır. Bunu da Mehmet’in çevresinin, ailesinin ona kazandırdığı adalet değerini eline geçen ilk fırsatta insiyaki olarak somut bir biçimde gerçekleştirmek suretiyle ortaya çıkarmıştır .

Yazarın diğer metinlerinde de bu tür karşıtlık ve çatışmalar üzerinde kurulan güçlü öyküler seçilerek eserde bir tematik bütünlük sağlanmış. Eserde yer alan çoğu metinde konuyu genişletme, duyguyu yayma, kişiyi daha belirgin hatlarla sunma, toplumsal olguları açarak geniş bir zeminde inceleme gibi çabalara girmiyor yazar. Kısa öykünün imkânlarını zorlamadan metni daraltıp dili keskinleştirerek anlatımı güçlü kılmayı başarıyor.

Kitabın ikinci öyküsü, aynı zamanda esere adını veren *Ceylan Uykusu*’nda da benzer bir karşıtlıktan yola çıkılarak eleştiri odaklı bir öyküyle karşılaşırız. Yazar, anlatıcının okuduğu okulları ve o okulların toplumdaki karşılığını okullara verdiği isimlerle belirgin hale getirir.

Bu sefer de eleştirinin odağına kurumları koyar: “ağacın tepesinde pusan kuşlar ortaokulu”, “bir çift sıkılmış yumruk lisesi”, “hiçbir zaman değer görmeyecekler fakültesi” anlatılan öykü kişinin mezun olduğu okullardır. Öykü kişinin yaşadığı sosyal sınıf ise muhafazakâr tabiriyle karşılamaya çalıştığımız dar gelirli, emekçi aileleri içinde barındıran bir sınıftır. Öykü kişisi de bu sınıfın bir ferdidir. Yazar yine net cümlelerle bir aile betimlemesi yapar: “Eve geldiğimizde çaydanlıklar fokurduyor olurdu, televizyon kapatılmış, sofralar hazırlanmış, ufak kardeşim uyutulmuş, küpeli çiçeği sultanmış, bir dantel kokası boşaltılmış, annem bizi beklerken daldığı ceylan uykusundan az önce uyanmış...” Yazar öykü içerisinde bir sistem eleştirisi yapar. Eleştiri yapılırken öykünün imkânları dâhilinde çerçeveyi asla bozmadan, sınırdan dışarı çıkmadan,

ringin içinde kalarak oyunun kurallarına muhalefet etmeden yumruğunu savurur. Şu cümleler güçlü yumruk gibidir: “*Ben saçma sapan bölümlerin niye açıldığını biliyorum artık doktor, güçlü babaların güçsüz çocuklarının altına gerilmiş bir battaniye olsun diye. Ormandan kurtulmak için pek çok yol vardı doktor. Birini kar kapadı, birini babam açtı, birini sistem tıkadı, birini annem ördü.*”

“Son Kuşlar” adlı öykü “*Aylan’a ve ülkenin kıyıya vurmuş tüm çocuklarına...*” cümlesiyle hem öykünün hem de kitabın ortak ithaf cümlesi olarak karşımıza çıkar. Bu öyküde eleştiri ve hüznün bir arada yürür. Aslında alttan alta ilerleyen yalnızlık, kıışsızlık, çaresizlik, yoksulluk gibi sorunlardan kaynaklanan saf bir hüznün duygusu tüm öykülerde derin bir sessizlikle ilerler. Ana olay yoksul bir ailenin ferdi olan Ahmet’in kısıtlı imkânlarla çalışarak Mersin’de iki yıllık bir yüksekokula girme ve burada arkadaşlarıyla inatlaşarak korktuğu suda boğulma öyküsüdür. Yazar alt metinlerle destekleyerek Aylan bebek dramına yer yer göndermeler yaparak iki olay arasında bir bağ kurar. Bu metinde öykü kişinin yaşadığı olay ile Aylan bebek olayı arasındaki ortak nokta suda boğulma olayıdır. Oysa ben göçmen sorununun işlendiği bir öykü okuyacağımı ummuştum.

Eserdeki diğer öykülerde de yine tüm gerçekliğiyle sergilenirken benzer sahneler eleştirinin odak unsuru olarak karşımızda duruyor. Bu sahneler kiminde modern hayata özenen bireyin geçmiş değerlerine tercih ettiği bir iş ortamı olarak karşımıza çıkarken kiminde kapitalizmin tuzağına düşen ve muhafazakâr yaşantısını kapitalizmin standartlarına uydurmaya

çalışan bir bireyin iç dünyası olarak karşımıza çıkıyor.

Ayşegül Genç’in “Başkanın adamı” adlı öyküsünde giriş cümlesi olarak yer alan şu cümle “*Kendimi anlatmaya kimin yarasından başlasam...*” aynı zamanda eserin çarpıcı bir özeti olarak da görülebilir. Zira her ifade yazarın kendinden kopan bir parçadır. Başkasının yarası kendi yarası gibidir. Karşımda duruşu net bir yazar gördüm; sözünün sahibi bir yazar... Zevkle okudum.

EDEBİYAT ORTAMI ÖYKÜ YILLIĞI 2019

YUNUS NADİR ERASLAN

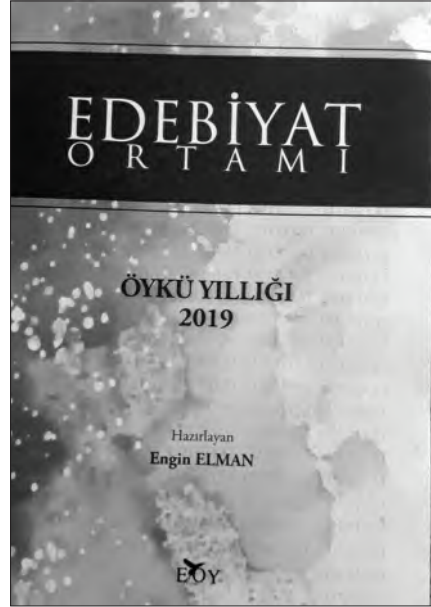
2019 Edebiyat Ortamı Öykü Yıllığı’nı bu sene dergilerde öyküleriyle tanıdığımız Engin Elman hazırladı. Yıllıklar bir yılın sanat çabalarını değerlendirmek, yıl içerisinde yapılan faaliyetleri, verilen ürünleri, sanatçıların yönelim ve tutumlarını göstermek açısından önümüze genel bir fotoğraf koyarlar. Ortaya konan bu fotoğraftaki ayrıntılar biraz da yıllığı hazırlayan kişinin bakışı ve perspektifiyle doğru orantılıdır. Yetmişli yıllarda hazırlanan yıllıklar bahsettiğim perspektifi detaylandırmak açısından çok daha belirgin ve somut verilerle okurda genel bir izlenim oluşturabiliyordu. *Varlık Yıllığı*, *Nesin Yıllığı* bahsettiğim yıllıklar için iyi bir örnektir aynı zamanda. Gerçi bu yıllıklar tür odaklı değildi. Yılın tüm sanat olaylarını takip ediyor ve kısa değinilerle konuyla ilgili daha fazla başlığı içinde barındırıyordu. Şu noktayı da göz ardı etmemek gerekir: o yıllarda yayımlanan eserlerin azlığı nitelikli eserlerin seçimi ve takibi açısından

bir avantaj idi. Şimdilerde hem süreli yayınların çokluğu hem de yayımlanan eserlerin sayısının fazla oluşu yıllık hazırlayan kişinin takibini zorlaştırırken çok daha fazla çaba ve zaman gerektiriyor. 2019 *Edebiyat Ortamı Öykü Yıllığı* için elli altı dergi taranmış. Bu dergilerin yıl içindeki bütün sayılarının tarandığını düşünürsek sadece süreli yayınlar için harcanan emek ve zamanın ne denli büyük olduğunu görmemiz bakımından bu verinin yeterli olacağını düşünüyorum.

Edebiyat Ortamı alanı daraltarak öykü ve şiir üzerine yıllıklar hazırlıyor. *Öykü Yıllığı*'nda 2018'de toplam yüz otuz yedi öykü kitabının yayımlandığı belirtilmiş. Bu rakam yıl içerisinde yayımlanan eserlerin gerçek sayısını vermese de gerçeğe yakın olduğunu düşünüyorum. 2018'de yaşanan ekonomik sıkıntı yayıncılık sektörünü de etkiledi. Bildiğim birçok yayınevi kepenk kapatırken birçoğu da yayın programını daraltarak yoluna devam etti. Doğallıkla 2017 yılına oranla öykü kitabı yayımında bir düşüşün olduğunu görüyoruz.

Öykü yıllığında 2018 yılında yayımlanan öykü kitaplarından otuzu Arif Ay, Beyhan Kanter ve Engin Elman tarafından tanıtılmış. Tanıtım yazıları kapsamı itibariyle dar çerçeveli kısa metinler olmasına rağmen eserin teması, konusu, metin kalitesi hakkında bilgi veren yazılar olduğu için okurda genel bir izlenim oluşturabiliyor. Bu bağlamda özellikle Arif Ay ve Engin Elman'ın tanıtım yazılarını eseri ana hatlarıyla ortaya koymak açısından çok başarılı buldum.

Peşi sıra 2018 yılında dergilerde yayımlanan öykülerden seçkiler yapılmış ki bu

bölümde de toplam elli ürüne yer verilmiş. Yirmi iki dergiden seçilen elli öykü arasında dokuz öykü ile *Heceöykü* dergisi bariz farkla ön sırada yer alıyor. Çok sayıda usta yazarların öykülerinin yanı sıra onun üzerinde genç yazarın da eserleriyle yıllıkta yer bulması beni çok sevindirdi. Yıllıklarda usta yazarların eserlerini görmek elbette çok önemli ama bundan daha önemlisi geleceğin genç yazarlarının isimlerini görmek onların eserlerini edebiyat dünyasına tanıtmak olmalı; zira yıllıkların en önemli amaçlarından biri de genç yazarları teşvik etmek, gayret aşılamaaktır. Bu açıdan da titiz bir çalışma yürütülmüş.

“Öykü Üzerine Yazılar” bölümünde Abdullah Harmancı, Cemal Şakar, Necip Tosun, Hatice Bildirici ve Murat Yalçın öyküye dair değerlendirme yazılarıyla katkı sunmuşlar.

Yıllığın sonunda zengin ve hacimli bir soruşturma da yer alıyor. Öykü okurunun ilgiyle okuyacağını düşünüyorum.

Yoğun emek ve titizlikle hazırlanmış öykü yıllığı için Engin Elman ve diğer emek verenleri kutluyorum.

KAZA SÜSÜ

RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

İsmi, öykü başlıkları ve tasarımıyla henüz okumadan kendisiyle ilgili önemli, dikkat çekici ipuçları veriyor *Kaza Süsü*. Özellikle, daha ilk kitapken bu izlere rastlamak, iyi bir yazarla tanışmanın heyecanını artırıyor. *Kaza Süsü*, 14 öyküden oluşuyor ama kitabın sonuna geldiğimizde tüm öykülerin kardeşliğini görüyoruz. Bu nedenle, okurunu şaşırtmayı başarıyor Eda İşler.

Kurgu çeşitliliği, öykü yapısı, karakterlerin tekrar karşımıza çıkması, öykülerin iççeliği dikkati yoğunlaştıran bir okuma gerektiriyor. Her bir öykü tek başına varlığını koruyarak ve daha sonra başka bir öyküde devam ederek karşımıza çıkıyor. Birbirini tamamlayan ama tek başına da bağımsız okunabilecek nitelikte bu öyküler. Okudukça öykülerin genişlemesi, çoğalması kaçınılmaz bir merak yaratıyor ve beklentiyi de yükseltiyor. Kurgular birbirini doğuruyor ve “kaçırdığım ne var” sorusuyla okuma eylemi, bir iz sürmeye dönüşüyor.

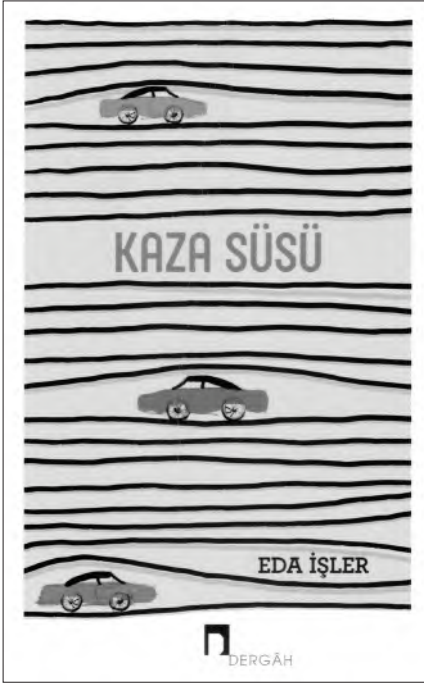
Konuya öyküler üzerinden devam edersek, “Ceviz Ağacı” isimli öyküde, evlatlarından birini kaybeden ve ceviz ağacıyla ilgili değişik söylencelere inanan bir babanın acısına odaklanıyoruz. Arkasından gelen “Yedi Şubat” öyküsünde ise az önceki öykünün bitmediğini ve bu sefer de

sağ kalan evladın baba- kardeş- ceviz ağacı eksenindeki hayatını görüyoruz ve ilğimizi o yöne doğru geliştiriyoruz. Bu duruma hareketli ya da aktif okuma diyebiliriz. Öte yandan bu parça-bütün ilişkili öyküleme biçimi, ilgi çekici olduğu kadar kendi içinde riskleri de barındırmaktadır. Keyif alamadığımız bir öyküyü okuduktan sonra başka bir öyküde az önceki öykünün devamını görmek, sıkıcı ve yorucu olma ihtimalini de beraberinde getiriyor.

Kaza Süsü, çoğunlukla gündelik hayata dair birçok konu ve ayrıntıdan oluşuyor. Özellikle aile hayatları sıklıkla karşımıza çıkmakta. Bu durum, tekrarlara rağmen yazarın öykü başarısını geri düşürmüyor fakat bu anlatı gücünü daha farklı evrenlerde, konularda görmek istiyor okur. Çünkü insana sürekli aşma hissini veren bir dili var *Kaza Süsü*’nün.

“Naneli Çay” ve “Tahta” öyküleri de bu konu dâhilinde okunduğunda, dildeki akıcılığın, gözlem gücünün ve anlatma başarısının oldukça yüksek olduğunu görüyoruz. Fakat konu, karakter ve konuşma benzerlikleri, yaşattığı tekrarlardan dolayı ilgiyi dağıtabiliyor. Köy öğretmeninin, kahrmanın ailesine karşı dik duruşunun ve “kalk” kelimesinin başka insan ve mekânlardaki duygudaşlığının tanıdık olması güzel ama öte yandan okuma heyecanını kısa tutan benzerlikler bu karşılaşmalar.

“Bu, Ayhan’ı Üçüncü Kaybedişim” öyküsünde Ayla’nın, ölen oğlunu başka bedenlerde yaşatma çabası oldukça çarpıcı bir anlatıyla okurunu sarsıyor ve devam merakını tetikliyor. Severek okuduğum öykülerden biri de “Acının İptali” oluyor. Her paragrafın başında yer alan kelime

ve onun karşılığı, öyküyü tamamlayan iç öyküler gibi. Şiir okur gibi durarak, kısa cümlelerin gücünü duyumsayarak ilerliyor insan. “Ankara’ya Giden Bir Trendeyiz” öyküsünde Ali’yle birlikte Ayşe’yi seviyoruz. Yormadan, hızla, doyumsuzca akan bir aşkın hikâyesi. Yarım kalmasıyla bile güzel olan bir öykü...

Eda İşler’in dil ve anlatımı oldukça güzel ve etkileyici. Kurgu, konu ve karakterlerden daha çok anlatı gücü, okurun aklında kalıyor. Teklemeden, takılmadan akıp giden ve şiire yakın bir öykü dili var. Lirikizm çoğunlukla hissediliyor. Neredeyse tüm öykülerin başlangıcı etkileyici ve insanı hemen içine alan bir atmosfere sahip. Dil yetkinliği ve rahatlığı kendisini ispat ediyor. Öyküleme biçimi rahat ve doğal. Aforizma olabilecek cümleler sıklıkla karışımıza çıkıyor ve altı çiziliyor.

Eda İşler, ilk kitap başarısını yakalamış ve öyküde kendi tarzını cesurca ortaya koymuştur. *Kaza Süsü*, öykü yapısı ve dilin gücüyle özellikle postmodern öykü severler için de okuma listesinde olmayı fazlasıyla hak ediyor.

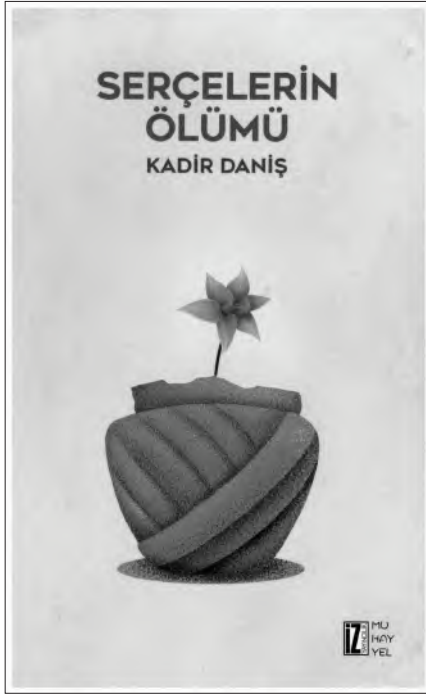
VSERÇELERİN ÖLÜMÜ

ALİ NECİP ERDOĞAN

Kadir Daniş genç yazarlarımızdan, 25 yaşında. 2015 yılında *Kitab’ül Acayip* ve 2016 yılında *Panoptik Bela* isimli iki kitabı yayımlandı. Dostoyevski’den, Turgenev’den ve Conrad’dan çeviri kitapları var. *Serçelerin Ölümü* onun üçüncü kitabı. Roman olarak adlandırılmışsa da aslında uzun öykü. Dil hâkimiyeti takdire şayan. Yaratığı Koray Arslan karakteri de oldukça etkileyici. Öyküyü onun dilinden okuyoruz.

Öykü 40 yaşındaki Koray Arslan’ın kebab yerken kızının ölüm haberini almasıyla başlıyor ve on iki senelik evliliğinin başlangıcından karısının hamile kalmasına kadar geçen süreci; başından geçen olayları, zihninden geçen düşüncelerle anlatıyor. Koray’ın zihninden geçenlerle başından geçenler arasındaki iç içelik hiçbir karmaya neden olmuyor. Akıcı, kolay okunur ve yer yer ironik bir dille anlatılmış öykü. Yazarın dil hâkimiyeti etkileyici bir üslubun doğmasına neden olmuş. Bu üslup da döneminin özelliklerini yansıtan bir karakterin doğmasını sağlamış gözüküyor.

Çocukları olmayan Aslan çifti artık bu duruma alışmışken, hamilelik nedeniyle büyük bir heyecana kapılırlar. Ancak ha

mileliğin beşinci ayında rahim ağzı yetmezliği nedeniyle çocuk prematüre doğar ve küvezde sadece sekiz saat yaşar. Öykü böylesine yürek parçalayıcı bir olayı anlatmamış olsa bir solukta okunabilir ancak yaşanan olayın vahameti ve Koray'ın bu olayı anlatma biçimi, onu bir solukta okumanıza imkân vermiyor. Koray'ın yaşadığı olayı duyumsama, algılama ve anlatma biçimi okuyucuyu öylesine içine çekiyor ki, kendi duygularınıza hâkim olamıyorsunuz. Koray'ın espri yapma becerisi, en dramatik olanı da en komik olanı da söyleme şekli hüzne gark olmuşken gülümsemenize neden oluyor.

Öykünün omurgası; ağaçtan düşen serçe yavrusunu neredeyse ezecekken fark eden Koray'ın çok yüksek olan ağaca tırmanamayışı ve merdiven de bulamaması eve getirmesi ve bir kutuda besleme-

ye çalışması ancak serçenin kısa bir süre içinde ölmesiyle, kendi kızının prematüre doğması ve küçük bir kutuyla morgdan alınması üzerine kuruluyor. Serçe yavrusuyla Sihar (kızına koymayı düşündüğü isim) arasında bu şekilde kurulan bağ son derece sarsıcı. Bir diğer bağ da Sihar'ın Koray'ın babaannesinin mezarına (onun ayakucuna) defnedilmesi esnasında, babaanneyle komşu mezar arasında varlığı fark edilen gül ile Sihar arasında kurulan bağ. Koray'ın o gülü alıp Sihar'ın mezarına dikmesi, dikerken gülün dikeninin eline batması, akan kanın toprağa akıtılması, Koray'ın mezarın yanına uzanmak istemesi... Şu pasaj: "Mermere koydum başımı. Gözlerimi çevirdim, gökyüzüne baktım. Çitlembik ağaçları bizi üstümüzden kuşatmış, bize sarılıyordu. Kızımla haz, hayret ve hayranlıktan ürpererek çitlembik ağaçlarına alttan baktık. Benim kafam vardı, kızımın kafası vardı, onun yanında da gül dalı dikiliydi. Üçümüz alttan ulu çitlembiklere bakıyorduk. Dedim burada öleyim de, burada kalayım da, burada olayım da, ebediyen kızımla ve gül dalıyla beraber, iki güllerimle iki çiçeklerimle beraber şu çitlembiklere aşağıdan bakalım..."

Serçelerin Ölümü'nin otobiyografik unsurlar taşıdığı düşünülebilir. Öyle olsa bile dile hâkimiyet, oluşturulan üslup, mizahi unsurlar, anlatıcının başından geçenlerle zihninden geçenlerin birbirine karışmaması, kurgudaki başarı, cereyan eden olayın anlatıcı tarafından duyumsanma/algılanma biçimi *Serçelerin Ölümü*'nin bir kereye mahsus bir anlatı olmadığının göstergeleri.